

KLASY II LO

W oparciu o: materiały udostępnione wydawnictwo Pearson oraz Macmillan

1 <i>Destinations</i>					
	OCENA CELUJĄCA A uczeń spełnia także wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA uczeń spełnia także wymagania na ocenę dobrą Uczeń	OCENA DOBRA uczeń spełnia także wymagania na ocenę dostateczną Uczeń	OCENA DOSTATECZNA uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe/bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i posługuje się nim, często popełniając błędy	slabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i z trudnością się nim, posługuje, popołniając liczne błędy
GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna i bezblędnie czasy przeszłe: <i>past simple, past continuous, past perfect</i> bardzo dobrze zna i bezblędnie stosuje <i>present simple, past simple, used to, would</i>	dobrze zna i poprawnie stosuje czasy przeszłe: <i>past simple, past continuous, past perfect</i> dobrze zna i poprawnie stosuje <i>present simple, past simple, used to, would</i>	częściowo zna i na ogół rozróżnia czasy przeszłe: <i>past simple, past continuous, past perfect</i>, często popełniając błędy częściowo zna <i>present simple, past simple, used to, would</i>, częściowo je rozróżnia i potrafi je stosować w praktyce, często popełniając błędy	slabo zna i rozróżnia czasy przeszłe: <i>past simple, past continuous, past perfect</i>, popołniając liczne błędy slabo zna <i>present simple, past simple, used to, would</i>, z trudem je rozróżnia i potrafi je stosować w praktyce, popołniając liczne błędy
ZADANIA NA	spełnia	poprawnie lub popełniając	na ogół poprawnie lub	często popełniając błędy,	popołniając liczne błędy,

ŚRODKI JĘZYKOWE	kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	popelniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i często popelniając błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popelniając liczne błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu
CZYTANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy: ● wyszukuje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● określa główną myśl fragmentów tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy: ● wyszukuje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● określa główną myśl fragmentów tekstu	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i często popelniając błędy: ● wyszukuje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● określa główną myśl fragmentów tekstu	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i z trudnością, popelniając liczne błędy: ● wyszukuje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● określa główną myśl fragmentów tekstu
MÓWIENIE	spełnia kryteria na	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur

	ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● szczegółowo opowiada o formach spędzania wakacji ● swobodnie opowiada o swoich najlepszych i najgorszych wakacjach ● szczegółowo opisuje miejsce, które chciałby zwiedzić w przyszłości ● szczegółowo opisuje sytuacje przedstawione na fotografiach ● swobodnie wymienia powody niechęci do podróżowania ● swobodnie opisuje najgorsze doświadczenie wakacyjne ● szczegółowo wymienia przedmioty, które powinny się znaleźć w apteczce pierwszej pomocy ● szczegółowo opowiada o stolicach przedstawionych na fotografiach ● z łatwością udziela porad ● samodzielnie wyraża i uzasadnia opinie ● z łatwością wyraża propozycje ● swobodnie pyta o preferencje i wyraża preferencje ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim	słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● opowiada o formach spędzania wakacji ● opowiada o swoich najlepszych i najgorszych wakacjach ● opisuje miejsce, które chciałby zwiedzić w przyszłości ● opowiada o pracy, którą chciałby wykonywać w przyszłości ● opisuje sytuacje przedstawione na fotografiach ● wymienia powody niechęci do podróżowania ● opisuje najgorsze doświadczenie wakacyjne ● wymienia przedmioty, które powinny się znaleźć w apteczce pierwszej pomocy ● opowiada o stolicach przedstawionych na fotografiach ● udziela porad ● wyraża i uzasadnia opinie ● wyraża propozycje ● pyta o preferencje i wyraża preferencje ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● opowiada o formach spędzania wakacji ● opowiada o swoich najlepszych i najgorszych wakacjach ● w kilku zdaniach opisuje miejsce, które chciałby zwiedzić w przyszłości ● w kilku zdaniach opisuje sytuacje przedstawione na fotografiach ● wymienia powody niechęci do podróżowania ● opisuje najgorsze doświadczenie wakacyjne ● w kilku zdaniach wymienia przedmioty, które powinny się znaleźć w apteczce pierwszej pomocy ● w kilku zdaniach opowiada o stolicach przedstawionych na fotografiach ● udziela porad ● wyraża i uzasadnia opinie ● wyraża propozycje ● pyta o preferencje i wyraża preferencje ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	gramatycznych: (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● zdawkowo opowiada o formach spędzania wakacji ● zdawkowo opowiada o swoich najlepszych i najgorszych wakacjach ● krótko opisuje miejsce, które chciałby zwiedzić w przyszłości ● krótko opisuje sytuacje przedstawione na fotografiach ● zdawkowo wymienia powody niechęci do podróżowania ● zdawkowo opisuje najgorsze doświadczenie wakacyjne ● zdawkowo wymienia przedmioty, które powinny się znaleźć w apteczce pierwszej pomocy ● krótko opowiada o stolicach przedstawionych na fotografiach ● zdawkowo udziela porad ● zdawkowo wyraża i uzasadnia opinie ● zdawkowo wyraża propozycje ● pyta o preferencje i wyraża preferencje ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre
--	--	---	--	--	--

		informacje sformułowane w języku polskim i obcym			informacje sformułowane w języku polskim
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze spójny i logiczny list z zażaleniem, w którym szczegółowo opisuje swoje rozczarowanie związane z wycieczką do Oxfordu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, a także wykorzystując różnorodne zwroty ● zawsze stosuje styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popołniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze w większości spójny i logiczny list z zażaleniem, w którym opisuje swoje rozczarowanie związane z wycieczką do Oxfordu, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje podane zwroty ● stosuje styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● pisze miejscami niespójny i nielogiczny list z zażaleniem, w którym opisuje swoje rozczarowanie związane z wycieczką do Oxfordu, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje niektóre podane zwroty ● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny list z zażaleniem, w którym zdawkowo opisuje swoje rozczarowanie związane z wycieczką do Oxfordu, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELN OŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu

		posiada rozwiniętą świadomość językową	posiada dość rozwiniętą świadomość językową	posiada ograniczoną świadomość językową	posiada bardzo ograniczoną świadomość językową
2 Future Solutions					
	OCENA CELUJĄCA Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNE Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, NAUKA I TECHNIKA i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, NAUKA I TECHNIKA i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe/bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, NAUKA I TECHNIKA i często popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, NAUKA I TECHNIKA i z trudnością się nim, posługuje, popełniając liczne błędy
GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna konstrukcje i zasady stosowania czasów <i>present simple, present continuous, future simple, future continuous, future perfect, future perfect continuous</i> i potrafi poprawnie je stosować w praktyce bardzo dobrze zna konstrukcję: <i>be going to</i> i potrafi ją poprawnie stosować w praktyce	dobrze zna konstrukcje i zasady stosowania czasów <i>present simple, present continuous, future simple, future continuous, future perfect, future perfect continuous</i> na ogół poprawnie je stosować w praktyce dobrze zna konstrukcję: <i>be going to</i> i potrafi ją na ogół poprawnie stosować w praktyce	częściowo zna konstrukcje i zasady stosowania czasów <i>present simple, present continuous, future simple, future continuous, future perfect, future perfect continuous</i>, stosuje je w praktyce popełniając błędy częściowo zna konstrukcję: <i>be going to</i> i stosuje ją w praktyce, popełniając błędy	słabo zna konstrukcje i zasady stosowania czasów <i>present simple, present continuous, future simple, future continuous, future perfect, future perfect continuous</i> i stosuje je w praktyce popełniając liczne błędy słabo zna konstrukcję: <i>be going to</i> i stosuje ją w praktyce, popełniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie</i>	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	często popełniając błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	popełniając liczne błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)

		<i>fragmentów zdań</i>)			
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy: ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu ● dopasowuje wypowiedzi do zdjęć	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy: ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu ● dopasowuje wypowiedzi do zdjęć	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i często popelniając błędy: ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu ● dopasowuje wypowiedzi do zdjęć	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popelniając liczne błędy: ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu ● dopasowuje wypowiedzi do zdjęć
CZYTANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy: ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy: ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i często popelniając błędy: ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań ● dopasowuje informacje do	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popelniając liczne błędy: ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań ● dopasowuje informacje do

		● dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów znajduje w tekście określone informacje	● dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów ● znajduje w tekście określone informacje	przeczytanych tekstów ● znajduje w tekście określone informacje	przeczytanych tekstów ● znajduje w tekście określone informacje
--	--	--	--	---	---

MÓWIENIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● swobodnie wymienia zalety i wady nowoczesnych technologii ● szczegółowo opowiada o swoich przewidywaniach przyszłości ● z łatwością opisuje swoje doświadczenia związane z występami publicznymi ● szczegółowo opisuje osoby przedstawione na fotografiach i odpowiada na pytania do zdjęć ● swobodnie wypowiada się na temat rozwoju medycyny ● z łatwością wypowiada się na temat kreatywności ● z łatwością wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● samodzielnie wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● wymienia zalety i wady nowoczesnych technologii ● opowiada o swoich przewidywaniach przyszłości ● opisuje swoje doświadczenia związane z występami publicznymi ● opisuje osoby przedstawione na fotografiach i odpowiada na pytania do zdjęć ● wypowiada się na temat rozwoju medycyny ● wypowiada się na temat kreatywności ● wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach wymienia zalety i wady nowoczesnych technologii ● w kilku zdaniach opowiada o swoich przewidywaniach przyszłości ● w kilku zdaniach opisuje swoje doświadczenia związane z występami publicznymi ● w kilku zdaniach opisuje osoby przedstawione na fotografiach i odpowiada na pytania do zdjęć ● wypowiada się na temat rozwoju medycyny ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat kreatywności ● wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● krótko wymienia zalety i wady nowoczesnych technologii ● krótko opowiada o swoich przewidywaniach przyszłości ● zdawkowo opisuje swoje doświadczenia związane z występami publicznymi ● krótko opisuje osoby przedstawione na fotografiach i odpowiada na pytania do zdjęć ● zdawkowo wypowiada się na temat rozwoju medycyny ● krótko wypowiada się na temat kreatywności ● wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popełniając	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popełniając

	dobrą nie popełniając żadnego błędu	błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze spójny i logiczny artykuł do lokalnej gazety na temat tego, jak w najbliższych dekadach postęp techniczny wpłynie na edukację, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bezbłędnie stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	nieliczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze w większości spójny i logiczny artykuł do lokalnej gazety na temat tego, jak w najbliższych dekadach postęp techniczny wpłynie na edukację, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	zakłócające komunikację) ● pisze miejscami spójny i nie zawsze logiczny artykuł do lokalnej gazety na temat tego, jak w najbliższych dekadach postęp techniczny wpłynie na edukację, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	liczne błędy znacznie zakłócające komunikację) ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny artykuł do lokalnej gazety na temat tego, jak w najbliższych dekadach postęp techniczny wpłynie na edukację, uwzględniając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELNOŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada rozwiniętą świadomość językową	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada dość rozwiniętą świadomość językową	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada ograniczoną świadomość językową	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada bardzo ograniczoną świadomość językową
3 Consumerism					
	OCENA CELUJĄCA A	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNE Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń

SŁOWNICTWO	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ZAKUPY I USŁUGI, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, ZAKUPY I USŁUGI i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ZAKUPY I USŁUGI, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, ZAKUPY I USŁUGI i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ZAKUPY I USŁUGI, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, ZAKUPY I USŁUGI i posługuje się nim popelniając błędy	slabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ZAKUPY I USŁUGI, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, ZAKUPY I USŁUGI i posługuje się nim popelniając liczne błędy
GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● bardzo dobrze zna czasowniki modalne używane w terażniejszości i przeszłości i potrafi je stosować w praktyce	● dobrze zna czasowniki modalne używane w terażniejszości i przeszłości i potrafi je stosować w praktyce	● częściowo zna czasowniki modalne używane w terażniejszości i przeszłości i potrafi je stosować w praktyce popelniając błędy	● slabo zna czasowniki modalne używane w terażniejszości i przeszłości i potrafi je stosować w praktyce, popelniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)	na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)	często popelniając błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)	popelniając liczne błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy : ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do fotografii	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy : ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do fotografii	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i popelniając błędy : ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do fotografii ● odpowiada na pytania do	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popelniając liczne błędy : ● reaguje na polecenia ● dobiera wypowiedzi do fotografii ● odpowiada na pytania do

		● odpowiada na pytania do wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości	● odpowiada na pytania do wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości	wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości	wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości
CZYTANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanim tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy : ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl poszczególnych fragmentów tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanim tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy : ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl poszczególnych fragmentów tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanim tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i popelniając błędy : ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl poszczególnych fragmentów tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanim tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy : ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl poszczególnych fragmentów tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości
MÓWIENIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● szczegółowo wypowiada się na temat konsumpcjonizmu ● szczegółowo opowiada o	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● wypowiada się na temat konsumpcjonizmu ● opowiada o swoich doświadczeniach	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat konsumpcjonizmu ● w kilku zdaniach opowiada o swoich	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● zdawkowo wypowiada się na temat konsumpcjonizmu ● krótko opowiada o swoich

		swoich doświadczeniach związanych z robieniem zakupów ● swobodnie wypowiada się na temat wpływu konsumpcjonizmu na środowisko naturalne ● swobodnie opowiada na co zwraca uwagę podczas zakupów ● z łatwością opowiada co sprawia, że zakupy są przyjemne ● swobodnie opowiada jakie miałby trzy życzenia, gdyby złapał złota rybkę ● szczegółowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● z łatwością wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	związanych z robieniem zakupów ● wypowiada się na temat wpływu konsumpcjonizmu na środowisko naturalne ● opowiada na co zwraca uwagę podczas zakupów ● opowiada co sprawia, że zakupy są przyjemne ● opowiada jakie miałby trzy życzenia, gdyby złapał złota rybkę ● opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	doświadczeniach związanych z robieniem zakupów ● wypowiada się na temat wpływu konsumpcjonizmu na środowisko naturalne ● opowiada na co zwraca uwagę podczas zakupów ● w kilku zdaniach opowiada co sprawia, że zakupy są przyjemne ● w kilku zdaniach opowiada jakie miałby trzy życzenia, gdyby złapał złota rybkę ● w kilku zdaniach opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	doświadczeniach związanych z robieniem zakupów ● krótko wypowiada się na temat wpływu konsumpcjonizmu na środowisko naturalne ● zdawkowo opowiada na co zwraca uwagę podczas zakupów ● zdawkowo opowiada co sprawia, że zakupy są przyjemne ● zdawkowo opowiada jakie miałby trzy życzenia, gdyby złapał złota rybkę ● zdawkowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● zdawkowo wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popelniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze spójny i logiczny list formalny do zarządu swojej ulubionej marki odzieżowej, uwzględniając i	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popelniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze w większości spójny i logiczny list formalny do zarządu swojej ulubionej marki odzieżowej,	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popelniając błędy zakłócające komunikację) ● pisze miejscami spójny i logiczny list formalny do zarządu swojej ulubionej marki odzieżowej, częściowo uwzględniając	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popelniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację) ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny list formalny do zarządu swojej ulubionej marki

		szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bez błędnie stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	i rozwijając podane kwestie zwroty ● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	odzieżowej, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELN OŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada rozwiniętą świadomość językową	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada dość rozwiniętą świadomość językową	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada ograniczoną świadomość językową	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada bardzo ograniczoną świadomość językową

4 Health And Fitness					
	OCENA CELUJĄC A Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNA Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, ŻYWIENIE, SPORT, ZDROWIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, ŻYWIENIE, SPORT, ZDROWIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, ŻYWIENIE, SPORT, ZDROWIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i się nim posługuje popelniając	slabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, ŻYWIENIE, SPORT, ZDROWIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i się nim posługuje popelniając błędy

GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● bardzo dobrze zna konstrukcje zdań względnych i potrafi poprawnie stosować je w praktyce ● bardzo dobrze zna określniki i potrafi poprawnie stosować w praktyce	● dobrze zna konstrukcje zdań względnych i potrafi na ogół poprawnie stosować je w praktyce ● dobrze zna określniki i potrafi na ogół poprawnie stosować w praktyce	błędy ● częściowo zna konstrukcje zdań względnych i stosuje je w praktyce popelniając błędy ● częściowo zna określniki i stosuje w praktyce popelniając błędy	● slabo zna konstrukcje zdań względnych i stosuje je w praktyce popelniając liczne błędy ● slabo zna określniki i stosuje w praktyce popelniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)	na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)	często popelniając błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)	popelniając liczne błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i często popelniając błędy ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i z trudnością, popelniając liczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców
CZYTANIE	spełnia kryteria na ocenę	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (znajduje	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście

	bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: - znajduje w tekście określone informacje - rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu	w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: - znajduje w tekście określone informacje - rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu	(znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i popelniając błędy: - znajduje w tekście określone informacje - rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu	(znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy: - znajduje w tekście określone informacje - rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu
MÓWIENIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): szczegółowo opowiada o zdrowym stylu życia swobodnie wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje swobodnie opowiada o uprawianiu sportu z łatwością opowiada o zagrożeniach zdrowotnych wynikających ze stylu życia szczegółowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach z łatwością wyraża preferencje i upodobania - wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie,	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): - opowiada o zdrowym stylu życia rozmowach kwalifikacyjnych - wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje - opowiada o uprawianiu sportu - opowiada o zagrożeniach zdrowotnych wynikających ze stylu życia - opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach - wyraża preferencje i upodobania - wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy - wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): w kilku zdaniach opowiada o zdrowym stylu życia - wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje - opowiada o uprawianiu sportu - opowiada o zagrożeniach zdrowotnych wynikających ze stylu życia w kilku zdaniach opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach w kilku zdaniach wyraża preferencje i upodobania w kilku zdaniach wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy - wyraża pewność,	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): zdawkowo opowiada o zdrowym stylu życia zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje z trudem opowiada o uprawianiu sportu zdawkowo opowiada o zagrożeniach zdrowotnych wynikających ze stylu życia krótko opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach zdawkowo wyraża preferencje i upodobania zdawkowo wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy zdawkowo wyraża

		wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popelniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze spójny i logiczny email do koleżanki, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bez błędnie stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popelniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze w większości spójny i logiczny email do koleżanki, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popelniając błędy zakłócające komunikację) ● pisze miejscami spójny i logiczny email do koleżanki, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popelniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację) ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny email do koleżanki,, uwzględniając i niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELN OŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada rozwiniętą świadomość językową	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada dość rozwiniętą świadomość językową	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada ograniczoną	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada bardzo ograniczoną świadomość

				świadomość językową	językową
5 Art & Communication					
	OCENA CELUJĄCA Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNA Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i się nim posługuje popelniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i się nim posługuje popelniając liczne błędy
GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● bardzo dobrze zna zasady tworzenia zdań warunkowych i potrafi poprawnie stosować je w praktyce	● dobrze zna zasady tworzenia zdań warunkowych i na ogół poprawnie stosuje je w praktyce	● częściowo zna zasady tworzenia zdań warunkowych i stosuje je w praktyce popelniając błędy	● słabo zna zasady tworzenia zdań warunkowych i stosuje je w praktyce popelniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, mini dialogi, słowotwórstwo</i>)	na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, mini dialogi, słowotwórstwo</i>)	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popelniając błędy zakłócające komunikację): (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, mini dialogi, słowotwórstwo</i>)	popelniając liczne błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, mini dialogi, słowotwórstwo</i>)
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekstu wypowiedzi, określa intencję nadawcy tekstu, oddziela fakty od opinii)	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekstu wypowiedzi, określa intencję nadawcy tekstu, oddziela fakty od	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekstu wypowiedzi, określa intencję nadawcy tekstu, oddziela	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekstu wypowiedzi, określa intencję nadawcy tekstu, oddziela fakty

		i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● odpowiada na pytania ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości	opinii), i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● odpowiada na pytania ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości	fakty od opinii), i często popełniając błędy ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● odpowiada na pytania ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości	od opinii), i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe ● odpowiada na pytania ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości
CZYTANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym (określa główną myśl tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● określa główną myśl przeczytanego tekstu ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera pytania do fragmentów tekstu ● dobiera nagłówki do fragmentów tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● określa główną myśl przeczytanego tekstu ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera pytania do fragmentów tekstu ● dobiera nagłówki do fragmentów tekstu	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi) i popołniając błędy: ● określa główną myśl przeczytanego tekstu ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera pytania do fragmentów tekstu ● dobiera nagłówki do fragmentów tekstu	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi) i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● określa główną myśl przeczytanego tekstu ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera pytania do fragmentów tekstu ● dobiera nagłówki do fragmentów tekstu

MÓWIENIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popelniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● szczegółowo opowiada co inspiruje artystów do tworzenia sztuki ● szczegółowo opisuje czynności i przedmioty przedstawione na fotografiach ● szczegółowo opowiada o swoich doświadczeniach związanych ze zwiedzaniem muzeum lub wystawy ● szczegółowo opowiada co by robił, gdyby nie musiał pójść do szkoły następnego dnia ● samodzielnie wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża upodobania i preferencje ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popelniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● opowiada co inspiruje artystów do tworzenia sztuki ● opisuje czynności i przedmioty przedstawione na fotografiach ● opowiada o swoich doświadczeniach związanych ze zwiedzaniem muzeum lub wystawy ● opowiada co by robił, gdyby nie musiał pójść do szkoły następnego dnia ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża upodobania i preferencje ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popelniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach opowiada co inspiruje artystów do tworzenia sztuki ● w kilku zdaniach opisuje czynności i przedmioty przedstawione na fotografiach ● w kilku zdaniach opowiada o swoich doświadczeniach związanych ze zwiedzaniem muzeum lub wystawy ● w kilku zdaniach opowiada co by robił, gdyby nie musiał pójść do szkoły następnego dnia ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża upodobania i preferencje ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i z trudnością, popelniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● krótko opowiada co inspiruje artystów do tworzenia sztuki ● krótko opisuje czynności i przedmioty przedstawione na fotografiach ● zdawkowo opowiada o swoich doświadczeniach związanych ze zwiedzaniem muzeum lub wystawy ● krótko opowiada co by robił, gdyby nie musiał pójść do szkoły następnego dnia ● zdawkowo wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● zdawkowo wyraża upodobania i preferencje ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popelniając sporadyczne błędy niezakłócające	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popelniając nieliczne błędy niezakłócające	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popelniając błędy	z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popelniając

	popołniając żadnego błędu	komunikacji) ● pisze spójną i logiczną rozprawkę zawierającą opinię, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bezbłędnie stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	komunikacji) ● pisze w większości spójną i logiczną rozprawkę zawierającą opinię, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	zakłócające komunikację) ● pisze miejscami spójną i logiczną rozprawkę zawierającą opinię, w którym uwzględnia i rozwija podane kwestie, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	zakłócające komunikację) ● pisze w dużym stopniu niespójną i chaotyczną rozprawkę zawierającą opinię, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELN OŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada rozwiniętą świadomość językową	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada dość rozwiniętą świadomość językową	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada ograniczoną świadomość językową	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada bardzo ograniczoną świadomość językową
6 Media & Entertainment					
	OCENA CELUJĄC A Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNA Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	spełnia	bardzo dobrze zna	dobrze zna podstawowe /	częściowo zna podstawowe /	słabo zna podstawowe /

	kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i poprawnie się nim posługuje	bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i na ogół poprawnie się nim posługuje	bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i się nim posługuje popelniając błędy	bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, KULTURA i się nim posługuje popelniając liczne błędy
GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● bardzo dobrze zna konstrukcję strony biernej i potrafi ją poprawnie stosować w praktyce ● bardzo dobrze zna konstrukcję <i>have / get something done</i> i potrafi ją swobodnie stosować w praktyce	● dobrze zna konstrukcję strony biernej i potrafi ją na ogół poprawnie stosować w praktyce ● dobrze zna konstrukcję <i>have / get something done</i> i potrafi ją stosować w praktyce	● częściowo zna konstrukcję strony biernej i stosuje ją w praktyce popelniając błędy ● częściowo zna konstrukcję <i>have / get something done</i> i stosuje ją w praktyce popelniając błędy	● slabo zna konstrukcję strony biernej i stosuje ją w praktyce popelniając liczne błędy ● slabo zna konstrukcję <i>have / get something done</i> i stosuje ją w praktyce popelniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	często popelniając błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	popelniając liczne błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi) i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi) i na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi) , i często popelniając błędy ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● odpowiada na pytania	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi) i z trudnością, popelniając liczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje

		● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● dopasowuje rozmówców do obrazków	● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● dopasowuje rozmówców do obrazków	dotyczące wysłuchanego tekstu ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● dopasowuje rozmówców do obrazków	● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu ● dobiera wypowiedzi do rozmówców ● dopasowuje rozmówców do obrazków
CZYTANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● dobiera nagłówki do tekstów ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera akapity do opisów	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● dobiera nagłówki do tekstów ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera akapity do opisów	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje i popełniając błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● dobiera nagłówki do tekstów ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera akapity do opisów	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● dobiera nagłówki do tekstów ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości ● odpowiada na pytania do tekstu ● dobiera akapity do opisów
MÓWIENIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● szczegółowo opowiada o ulubionych filmach i serialach ● z łatwością wymienia	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● opowiada o ulubionych filmach i serialach ● wymienia zalety i wady grania w gry komputerowe	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach opowiada o ulubionych filmach i serialach ● w kilku zdaniach wymienia zalety i wady	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● krótko opowiada o ulubionych filmach i serialach ● zdawkowo wymienia zalety i wady grania w gry

		zalety i wady grania w gry komputerowe ● szczegółowo opowiada o swoich zwyczajach związanych z oglądaniem seriali ● z łatwością opowiada znane mu fake newsy ● szczegółowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● z łatwością wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża i uzasadnia swoje preferencje i upodobania ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● opowiada o swoich zwyczajach związanych z oglądaniem seriali ● opowiada znane mu fake newsy ● opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża i uzasadnia swoje preferencje i upodobania ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	grania w gry komputerowe ● w kilku zdaniach opowiada o swoich zwyczajach związanych z oglądaniem seriali ● w kilku zdaniach opowiada znane mu fake newsy ● w kilku zdaniach opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża i uzasadnia swoje preferencje i upodobania ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	komputerowe ● krótko opowiada o swoich zwyczajach związanych z oglądaniem seriali ● zdawkowo opowiada znane mu fake newsy ● krótko opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje preferencje i upodobania ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze spójną i logiczną recenzję premierowego filmu do szkolnej gazetki, uwzględnia i szczegółowo rozwija podane kwestie ● bez błędnie stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popołniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze w większości spójną i logiczną recenzję premierowego filmu do szkolnej gazetki, uwzględnia i rozwija podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● pisze miejscami spójną i logiczną recenzję premierowego filmu do szkolnej gazetki, częściowo uwzględnia i rozwija podane kwestie ● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwanie do	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● pisze w dużym stopniu niespójną i chaotyczną recenzję premierowego filmu do szkolnej gazetki, uwzględnia niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwanie do

		● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELN OŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada rozwiniętą świadomość językową	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada dość rozwiniętą świadomość językową	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada ograniczoną świadomość językową	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada bardzo ograniczoną świadomość językową

7 Welcome Home					
	OCENA CELUJĄC A	OCENA BARDZO DOBRA	OCENA DOBRA	OCENA DOSTATECZNA	OCENA DOPUSZCZAJĄCA
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
SŁOWNICTWO	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: MIEJSCE ZAMIESZKANIA, ZAKUPY I USŁUGI, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: MIEJSCE ZAMIESZKANIA, ZAKUPY I USŁUGI, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: MIEJSCE ZAMIESZKANIA, ZAKUPY I USŁUGI, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i się nim posługuje popelniając błędy	slabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: MIEJSCE ZAMIESZKANIA, ZAKUPY I USŁUGI, PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA i się nim posługuje popelniając liczne błędy
GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę	● bardzo dobrze zna zasady tworzenia mowy zależnej i potrafi ją poprawnie	● dobrze zna zasady tworzenia mowy zależnej i potrafi ją na ogół	● częściowo zna zasady tworzenia mowy zależnej i stosuje ją w praktyce	● slabo zna zasady tworzenia mowy zależnej i stosuje ją w praktyce popelniając

	bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	stosować w praktyce	poprawnie stosować w praktyce	popelniając błędy	liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	często popelniając błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	popelniając liczne błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi) i poprawnie lub popelniając sporadyczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania właściwymi informacjami ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekst ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi), i na ogół poprawnie lub popelniając nieliczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania właściwymi informacjami ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekst ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi), i często popelniając błędy ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania właściwymi informacjami ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekst ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa kontekst wypowiedzi), i z trudnością, popelniając liczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania właściwymi informacjami ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekst ● wybiera właściwą odpowiedź z podanych możliwości
CZYTANIE	spełnia kryteria na	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w	rozumie część kluczowych informacji zawartych w	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w

	ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	przeczytanym (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: - znajduje w tekście określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - uzupełnia zdania informacjami z testu	przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: - znajduje w tekście określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - uzupełnia zdania informacjami z testu	przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje i popełniając błędy: - znajduje w tekście określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - uzupełnia zdania informacjami z testu	przeczytanym tekście (określa główną myśl tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, znajduje w tekście określone informacje i z trudnością, popełniając liczne błędy: - znajduje w tekście określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - uzupełnia zdania informacjami z testu
MÓWIENIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji): szczegółowo opowiada co chciałby zmienić w swoim miejscu zamieszkania szczegółowo opisuje miejsca, które chciałby zwiedzić z łatwością opowiada kiedy młodzi ludzie powinni wyprowadzić się od rodziców szczegółowo opowiada o swoich złych doświadczeniach – kradzież, włamanie, pożar, zalenie z łatwością podaje argumenty za ubezpieczaniem nieruchomości szczegółowo opowiada co zmieniłby w swoim domu	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając nieliczne błędy nie zakłócające komunikacji): - opowiada co chciałby zmienić w swoim miejscu zamieszkania - opisuje miejsca, które chciałby zwiedzić - opowiada kiedy młodzi ludzie powinni wyprowadzić się od rodziców - opowiada o swoich złych doświadczeniach – kradzież, włamanie, pożar, zalenie - podaje argumenty za ubezpieczaniem nieruchomości - opowiada co zmieniłby w swoim domu - podaje zalety i wady mieszkania z rodzicami podczas studiów	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): w kilku zdaniach opowiada co chciałby zmienić w swoim miejscu zamieszkania w kilku zdaniach opisuje miejsca, które chciałby zwiedzić w kilku zdaniach opowiada kiedy młodzi ludzie powinni wyprowadzić się od rodziców w kilku zdaniach opowiada o swoich złych doświadczeniach – kradzież, włamanie, pożar, zalenie w kilku zdaniach podaje argumenty za ubezpieczaniem nieruchomości w kilku zdaniach	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): krótko opowiada co chciałby zmienić w swoim miejscu zamieszkania krótko opisuje miejsca, które chciałby zwiedzić krótko opowiada kiedy młodzi ludzie powinni wyprowadzić się od rodziców krótko opowiada o swoich złych doświadczeniach – kradzież, włamanie, pożar, zalenie zdawkowo podaje argumenty za ubezpieczaniem nieruchomości zdawkowo opowiada co zmieniłby w swoim domu zdawkowo podaje zalety i wady mieszkania z rodzicami podczas studiów

		● z łatwością podaje zalety i wady mieszkania z rodzicami podczas studiów ● szczegółowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● z łatwością wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● wyraża i uzasadnia swoje upodobania i preferencje ● wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	opowiada co zmieniłby w swoim domu ● podaje niektóre zalety i wady mieszkania z rodzicami podczas studiów ● w kilku zdaniach opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach wyraża i uzasadnia swoje upodobania i preferencje ● wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● krótco opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje upodobania i preferencje ● zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji) ● pisze spójny i logiczny list do lokalnej gazety, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bezbłędnie stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popełniając nieliczne błędy nie zakłócające komunikacji) ● pisze w większości spójny i logiczny list do lokalnej gazety, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację) ● pisze miejscami spójny i logiczny list do lokalnej gazety, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację) ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny list do lokalnej gazety, uwzględniając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku

		języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	sformułowane w języku polskim i obcym	w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELNOŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada rozwiniętą świadomość językową	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada dość rozwiniętą świadomość językową	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada ograniczoną świadomość językową	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada bardzo ograniczoną świadomość językową

8 Getting There					
	OCENA CELUJĄCA Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNA Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, EDUKACJA, PRACA, ŻYCIE PRYWATNE i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, EDUKACJA, PRACA, ŻYCIE PRYWATNE i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe/bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, EDUKACJA, PRACA, ŻYCIE PRYWATNE i posługuje się nim, często popełniając błędy	- słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, EDUKACJA, PRACA, ŻYCIE PRYWATNE i z trudnością się nim, posługuje, popełniając liczne błędy
GRAMATYKA	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego	● bardzo dobrze zna składnię czasowników i potrafi ją poprawnie stosować w praktyce ● bardzo dobrze zna zasady tworzenia konstrukcji bezosobowych w stronie	● dobrze zna składnię czasowników i na ogół poprawnie potrafi stosować ją w praktyce ● dobrze zna zasady tworzenia konstrukcji bezosobowych w stronie	● częściowo zna składnię czasowników i potrafi ją stosować w praktyce, często popełniając błędy ● częściowo zna zasady tworzenia konstrukcji bezosobowych w stronie	● słabo zna składnię czasowników, i z trudnością potrafi ją stosować w praktyce, popełniając liczne błędy ● słabo zna zasady tworzenia konstrukcji bezosobowych

	błędu	bieرnej i potrafi je poprawnie stosować w praktyce	bieرnej i na ogół poprawnie potrafi stosować je w praktyce	bieرnej i potrafi je stosować w praktyce, często popełniając błędy	w stronie bieرnej i z trudnością potrafi je stosować w praktyce, popełniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	często popełniając błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego/bogatego zasobu środków językowych (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	popełniając liczne błędy , rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego/bogatego zasobu środków językowych (<i> tłumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)
SŁUCHANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania określonymi informacjami ● odróżnia fakty od opinii	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania określonymi informacjami ● odróżnia fakty od opinii	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i często popełniając błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania określonymi informacjami ● odróżnia fakty od opinii	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popełniając liczne błędy : ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● uzupełnia zdania określonymi informacjami ● odróżnia fakty od opinii
CZYTANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy : ● odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy : ● odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i często popełniając błędy : ● odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popełniając liczne błędy : ● odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu

		● odróżnia fakty od opinii ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje	● odróżnia fakty od opinii ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje	● odróżnia fakty od opinii ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje	● odróżnia fakty od opinii ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● znajduje w tekście określone informacje
MÓWIENIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji): ● samodzielnie wypowiada się na temat cech charakteru, które najbardziej ceni u innych ● z łatwością opowiada czy lubi się uczyć i co go interesuje ● szczegółowo opowiada, jaki zawód chciałby wykonywać ● z łatwością opowiada czy chciałby mieszkać na innej planecie ● z łatwością mówi, czy każdy powinien studiować ● szczegółowo opowiada jak dba o swój umysł – medytacja, joga, relaksowanie się ● szczegółowo opowiada o konsekwencjach	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● wypowiada się na temat cech charakteru, które najbardziej ceni u innych ● opowiada czy lubi się uczyć i co go interesuje ● opowiada, jaki zawód chciałby wykonywać ● opowiada czy chciałby mieszkać na innej planecie ● mówi, czy każdy powinien studiować ● opowiada jak dba o swój umysł – medytacja, joga, relaksowanie się ● opowiada o konsekwencjach związanych z plagiatem ● podaje argumenty za studiowaniem blisko domu rodzinnego	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat cech charakteru, które najbardziej ceni u innych ● w kilku zdaniach opowiada czy lubi się uczyć i co go interesuje ● w kilku zdaniach opowiada, jaki zawód chciałby wykonywać ● w kilku zdaniach opowiada czy chciałby mieszkać na innej planecie ● w kilku zdaniach mówi, czy każdy powinien studiować ● w kilku zdaniach opowiada jak dba o swój umysł – medytacja, joga, relaksowanie się	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● krótko wypowiada się na temat cech charakteru, które najbardziej ceni u innych ● zdawkowo opowiada czy lubi się uczyć i co go interesuje ● krótko opowiada, jaki zawód chciałby wykonywać ● zdawkowo opowiada czy chciałby mieszkać na innej planecie ● krótko mówi, czy każdy powinien studiować ● krótko opowiada jak dba o swój umysł – medytacja, joga, relaksowanie się ● krótko opowiada o konsekwencjach

		związanych z plagiatem ● szczegółowo podaje argumenty za studiowaniem blisko domu rodzinnego ● szczegółowo opisuje osoby, przedmioty, miejsca i czynności ● z łatwością wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża upodobania i preferencje ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● opisuje osoby, przedmioty, miejsca i czynności ● wyraża upodobania i preferencje ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● w kilku zdaniach opowiada o konsekwencjach związanych z plagiatem ● w kilku zdaniach podaje argumenty za studiowaniem blisko domu rodzinnego ● w kilku zdaniach opisuje osoby, przedmioty, miejsca i czynności ● wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża upodobania i preferencje ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	związanych z plagiatem ● zdawkowo podaje argumenty za studiowaniem blisko domu rodzinnego ● krótko opisuje osoby, przedmioty, miejsca i czynności ● zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje opinie, pyta o opinie rozmówcy ● zdawkowo wyraża upodobania i preferencje ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popelniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze spójną i logiczną rozprawkę, w której przedstawia zalety i wady wprowadzenia zaostreń przepisów dotyczących plagiatu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bezbłędnie stosuje styl	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popelniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze w większości spójną i logiczną rozprawkę, w której przedstawia zalety i wady wprowadzenia zaostreń przepisów dotyczących plagiatu, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popelniając błędy zakłócające komunikację): ● pisze miejskami niespójną i nielogiczną rozprawkę, w której przedstawia zalety i wady wprowadzenia zaostreń przepisów dotyczących plagiatu, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie	z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popelniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● pisze w dużym stopniu niespójną i chaotyczną rozprawkę, w której przedstawia zalety i wady wprowadzenia zaostreń przepisów dotyczących plagiatu, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie

		wypowiedzi adekwatnie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	adekwatnie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● na ogół stosuje styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● rzadko stosuje styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
ROZWIJANIE SAMODZIELN OŚCI	spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu	● z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z łatwością potrafi współpracować w grupie ● często stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada rozwiniętą świadomość językową	● wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● współpracuje w grupie ● stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada dość rozwiniętą świadomość językową	● niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● niekiedy współpracuje w grupie ● niekiedy stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada ograniczoną świadomość językową	● z trudnością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem ● z trudnością współpracuje w grupie ● rzadko stosuje strategie komunikacyjne i kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu ● posiada bardzo ograniczoną świadomość językową

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości uczniów w przypadku np. dysleksji, dysgrafii, dysortografii, spektrum autyzmu, uczniów posiadających opinie i orzeczenia z PPP:

- wydłużenie czasu na zrozumienie prezentowanych treści i materiału
- upraszczanie poleceniem i dostosowywanie ich do możliwości intelektualnych i psychofizycznych uczniów
- unikanie bodźców rozpraszających ucznia + zachowanie schematu pracy i powtarzalności działań (spektrum)
- wspomaganie rozwoju umiejętności komunikacyjnych (spektrum)
- wykorzystywanie wąskiej i fachowej wiedzy ucznia w czasie prowadzenia zajęć czy wprowadzania nowego materiału (spektrum)
- korzystanie ze słowników książkowych i internetowych
- stosowanie większej czcionki w materiałach do czytania oraz czcionki bezszeryfowej
- głośne odczytywanie poleceń i pomoc w ich zrozumieniu
- sprawdzanie rozumienia tekstu czytanego poprzez zadawanie dodatkowych pytań
- głośne odczytywanie tekstów do zadań typu czytanie ze zrozumieniem lub odtwarzanie nagrań z danym materiałem
- zestawienie zagadnień gramatycznych z języka obcego z charakterystycznymi zagadnieniami w języku polskim
- rozłożenie obowiązującego materiału na mniejsze partie

Formy sprawdzania wiedzy i umiejętności:

- wydłużenie czasu na odpowiedzi pisemne i ustne
- dostosowanie zasad oceniania do możliwości intelektualnych i psychofizycznych uczniów (zgodnie z opiniami i orzeczeniami z PPP)
- stosowanie czcionek bezszeryfowych

Wymagania edukacyjne z języka niemieckiego dla klasy drugiej liceum ogólnokształcącego

Wymagania edukacyjne realizowane i oceniane w klasie drugiej:

Środki leksykalne	Środki gramatyczne	Funkcje językowe
- Nazwy dolegliwości oraz czynności wykonywane podczas wizyty u lekarza - Wyrażenia związane ze zdrowym trybem życia - Nazwy obiektów w mieście - Orientacja w mieście - Nazwy sklepów i produktów - Nazwy ubrań i akcesoriów - Przymiotniki opisujące wygląd - Nazwy środków transportu - Nazwy miesięcy i por roku - Codzienne czynności - Czynności wykonywane w wolnym czasie - Podróżowanie - Nazwy zjawisk atmosferycznych - Daty - Wyrażenia związane z biogramem - Określenia związane z użytkowaniem smartfona - Wyrażenia związane z zakupami - Określenia hobby - Wyrażenia i zwroty związane z opisywaniem wycieczki - Wyrażenia opisujące pogodę	- Tryb rozkazujący w 2. osobie liczby pojedynczej i w formie grzecznościowej - Tryb rozkazujący w liczbie mnogiej - Przyimki i przysłówki lokalne: <i>an, in, zu, bis, nach</i> - Czasowniki modalne: <i>müssen, wollen, können, dürfen</i> - Przyimki lokalne: <i>in, auf</i> + D / A oraz <i>zu</i> + D - Stopień wyższy przymiotnika - Zaimki pytające <i>welcher, welche, welches</i> - Zaimki wskazujące <i>dieser, diese, dieses</i> - Czasownik <i>gefallen</i> + D - Odmiana czasownika <i>werden</i> - Przysłówek <i>womit?</i> - Określenie sposobu: <i>mit</i> + D - Czas przeszły <i>Präteritum</i> czasowników posiłkowych i modalnych - Czas przeszły <i>Perfekt</i> czasowników regularnych i nieregularnych - Imiesłów czasu przeszłego - Określenia czasu - Czas przeszły <i>Perfekt</i> czasowników mieszanych - Czasowniki posiłkowe w czasie <i>Perfekt</i> - Liczebniki porządkowe i przyimki w określeniach dat	- Rozmowa u lekarza - Opisywanie samopoczucia - Udzielanie wskazówek dotyczących zdrowego trybu życia - Orientacja w mieście - Pytanie o drogę i opisywanie drogi do określonego miejsca - Doradzanie miejsca zakupu określonych produktów - Umawianie się na wspólne spędzenie czasu - Pytanie o pozwolenie - Wyrażanie konieczności - Opisywanie ubrań - Doradzanie podczas kupowania - Opisywanie wyglądu - Porównywanie cech - Wyrażanie opinii - Nazywanie środków transportu - Określanie wieku osób - Planowanie udziału w przyjęciu - Opisywanie przyjęcia - Relacjonowanie minionych zdarzeń

- Nazwy produktów spożywczych i potraw - Nazwy mebli i sprzętów - Określenia związane z ruchem - Zwroty i wyrażenia związane z organizowaniem przyjęcia towarzyskiego - Określenia stanu i położenia	- Zdanie podrzędne z <i>weil</i> - Zdanie współrzędnie złożone z <i>denn</i> - Zaimki wskazujące w mianowniku, celowniku i bierniku - Formy dopełniacza - Zdanie okolicznikowe czasu z <i>wenn</i> - Zdanie warunkowe z <i>wenn</i> - Przyimki wymagające użycia biernika - Konstrukcja bezokolicznikowa z <i>zu</i> - Zaimki nieokreślone <i>ein...</i>, <i>kein...</i>, <i>welch...</i> - Czasownik modalny <i>sollen</i> - Czasowniki wyrażające ruch - Przyimki łączące się z biernikiem i celownikiem - Czasowniki i zwroty wyrażające stan	- Opisywanie wycieczki - Określanie pogody - Relacjonowanie szczególnego dnia w życiu - Pytanie o datę i podawanie daty - Zapoznanie się z biogramami wybitnych osobistości - Pytanie o przyczynę i podawanie przyczyny - Opisywanie produktów - Składanie propozycji, odrzucanie i przyjmowanie propozycji - Określanie przynależności - Określanie zalet i wad smartfonów i telefonów komórkowych - Określanie czasu i okoliczności określonych aktywności - Wyrażanie propozycji, przyjmowanie i odrzucanie propozycji - Wyrażane chęci i intencji - Składanie życzeń - Zapraszanie, przyjmowanie i odrzucanie zaproszenia - Planowanie przyjęcia - Planowanie zajęć w czasie wolnym - Planowanie zakupów - Planowanie menu na przyjęcie - Wskazywanie miejsc, na które przedstawiane są przedmioty, określanie położenia
--	--	---

Wymagania na poszczególne oceny:

	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą)	Ocena dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną)	Ocena bardzo dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą)	Ocena celująca (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą, bardzo dobrą)
Znajomość środków językowych (leksyka i gramatyka)	Uczeń posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa, utrudniającym realizację poleceń bez pomocy nauczyciela; zna wybrane reguły gramatyczne; w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne; popełnia bardzo liczne błędy.	Uczeń zna i posługuje się podstawowym słownictwem i wyrażeniami; często popełnia błędy w ich wymowie i zapisie; zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji.	Uczeń, popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych wyrazów i zwrotów; w większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach i własnych wypowiedziach; błędy nie zakłócają komunikacji.	Uczeń zna prawie wszystkie wprowadzone słówka i wyrażenia z wymienionych zakresów tematycznych, bezbłędnie je wymawia i zapisuje; poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.	Uczeń zna wszystkie wprowadzone słówka i wyrażenia z podanych zakresów tematycznych, bezbłędnie je wymawia, zapisuje, poprawnie, swobodnie i adekwatnie do kontekstu stosuje poznane struktury gramatyczne, rozwija samodzielnie swoje umiejętności, aktywnie współdziała w grupie.
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	Uczeń rozumie niektóre polecenia nauczyciela; w tekstach słuchanych i czytanych rozumie pojedyncze, podstawowe słowa. Zadania na	Uczeń rozumie bez problemu polecenia nauczyciela; potrafi wykonać większość zadań na rozumienie ze słuchu, jeśli może kilkakrotnie	Uczeń rozumie wszystkie polecenia nauczyciela i na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych	Uczeń rozumie wszystkie polecenia nauczyciela oraz potrafi z tekstów czytanych i słuchanych zrozumieć i wyselekcjonować	Uczeń rozumie wszystkie polecenia nauczyciela oraz potrafi z tekstów czytanych i słuchanych zrozumieć i wyselekcjonować

	rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność; popełnia bardzo liczne błędy.	odsluchać teksty; rozumie ogólnie proste teksty pisane w zakresie znanych mu tematów i struktur, a także wiele informacji szczegółowych.	w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu i wykonać zadania, popełniając nieliczne błędy.	wszystkie potrzebne informacje; zadania na rozumienie wypowiedzi ustnej i pisemnej wykonuje bez większych błędów.	wszystkie potrzebne informacje; zadania na rozumienie wypowiedzi ustnej i pisemnej wykonuje bezbłędnie.
Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	Uczeń z trudem tworzy wypowiedzi ustne i pisemne; są to bardzo proste teksty tworzone według wzoru; popełnia liczne błędy językowe, które w znacznym stopniu wpływają na zrozumienie wypowiedzi.	Uczeń tworzy krótkie, kilkuzdaniowe wypowiedzi ustne i pisemne według wzoru, stosując mało urozmaicone słownictwo; popełnia błędy językowe, które w pewnym stopniu wpływają na zrozumienie wypowiedzi.	Uczeń potrafi w prosty sposób wypowiedzieć się ustnie i pisemnie na większość poznanych tematów, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury, nieliczne błędy nie mają wpływu na zrozumienie jego wypowiedzi.	Uczeń bez problemu wypowiada się na poznane tematy; jego wypowiedzi ustne i pisemne są wielozdaniowe; używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur; stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi.	Uczeń swobodnie tworzy wypowiedzi ustne i pisemne; używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur, używa również leksyki zdobytej podczas samodzielnej pracy; stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi.
Reagowanie (ustne i pisemne)	Uczeń z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy; z pomocą nauczyciela odpowiada na proste pytania i prosi o udzielenie informacji, popełniając	Uczeń potrafi odpowiedzieć na pytania dotyczące go osobiście oraz z niewielką pomocą zadać proste pytanie rozmówcy na poznane tematy, komunikację zakłócają błędy w wymowie, intonacji lub w	Uczeń udziela informacji i prosi o informacje związane z poznanymi tematami, popełniając nieliczne błędy językowe, które zwykle nie zakłócają komunikacji; w większości poprawnie reaguje na wypowiedzi rozmówcy,	Uczeń bierze aktywny udział w rozmowie; w sposób swobodny udziela informacji i prosi o informacje związane z poznanymi tematami; prawidłowo reaguje na wypowiedzi rozmówcy i korzysta z szerokiego	Uczeń swobodnie uczestniczy w rozmowie i komunikuje się pisemnie; używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur, używa również leksyki zdobytej podczas samodzielnej pracy;

	błędy, które w znacznym stopniu utrudniają komunikację.	strukturach gramatycznych.	korzystając z poznanego słownictwa i zwrotów.	zasobu słownictwa i struktur gramatycznych.	stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi.
--	---	----------------------------	---	---	---

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY KLASA 2 LO

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
ELEKTROSTATYKA Uczeń: • opisuje na przykładach elektryzowanie ciał przez potarcie i dotyk; wyjaśnia, że te zjawiska polegają na przemieszczaniu się elektronów • informuje, kiedy naelektryzowane ciała się przyciągają, a kiedy odpychają; opisuje jakościowo oddziaływanie ładunków jednoimiennych i różnoimiennych • analizuje zjawiska elektryzowania ciał, posługując się pojęciem ładunku elektrycznego; rozróżnia dwa rodzaje ładunków elektrycznych • posługuje się pojęciem ładunku elektrycznego jako wielokrotnością ładunku elementarnego; stosuje jednostkę ładunku elektrycznego	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą) Uczeń: • wyjaśnia mechanizm zjawiska elektryzowania ciał, odwołując się do budowy materii i modelu atomu; określa ładunek protonu, elektronu i atomu • informuje, że ładunek 1 C to ładunek około $6,24 \cdot 10^{18}$ protonów; posługuje się wartością ładunku elementarnego równą w przybliżeniu $1,6 \cdot 10^{-19}$ C do opisu zjawisk i obliczeń • posługuje się zasadą zachowania ładunku i stosuje ją do obliczania ładunku naelektryzowanych ciał	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną) Uczeń: • opisuje na wybranych przykładach praktyczne wykorzystanie oddziaływań elektrostatycznych (np. kserograf, drukarka laserowa) • wyjaśnia mechanizm przyciągania ciała elektrycznie obojętnego (przewodnika lub izolatora) przez ciało naelektryzowane • uzasadnia, że zmiana w polu elektrycznym nie następuje natychmiast, lecz rozchodzi się z prędkością światła • interpretuje zagęszczenie linii pola elektrycznego	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą) Uczeń: rozwiązuje złożone (nietypowe) problemy dotyczące treści rozdziału Elektrostatyka, w szczególności: – – dotyczące kondensatorów; uzasadnia stwierdzenia i odpowiedzi • realizuje i prezentuje własny projekt związany z tematyką rozdziału Elektrostatyka (inny niż opisany w podręczniku); formułuje i weryfikuje hipotezy; planuje i modyfikuje przebieg doświadczenia	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą, bardzo dobrą) Uczeń: Wymaganie takie jak na ocenę bardzo dobrą oraz: • wykorzystuje wiadomości w sytuacjach nietypowych i problemowych, • dokonuje analizy i interpretacji zjawisk i procesów fizycznych, • biegle posługuje się językiem przedmiotu • umie samodzielnie opisać doświadczenia i wyciągnąć z nich wnioski świadczące o

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
• podaje zasadę zachowania ładunku elektrycznego • posługuje się pojęciem siły elektrycznej i wyjaśnia, od czego ona zależy • odróżnia przewodniki od izolatorów i wskazuje ich przykłady • informuje, kiedy mamy do czynienia z polem elektrycznym, i wskazuje przykłady jego występowania w otaczającej rzeczywistości • omawia zasady ochrony przed burzą • posługuje się pojęciem napięcia elektrycznego wraz z jego jednostką • doświadczalnie bada oddziaływania ciał naelektryzowanych, korzystając z opisu doświadczenia; opisuje wyniki obserwacji, formułuje wnioski	• opisuje budowę elektroskopu i zasadę jego działania -opisuje przemieszczanie się ładunków w przewodnikach pod wpływem oddziaływania ładunku zewnętrznego • posługuje się pojęciem pola elektrycznego do opisu oddziaływań elektrycznych • wymienia źródła wysokiego napięcia używane w doświadczeniach z elektrostatyki i opisuje zasady bezpiecznego korzystania z nich • informuje, że zmiana w polu elektrycznym nie następuje natychmiast, lecz rozchodzi się z prędkością światła • posługuje się pojęciem linii pola elektrycznego; ilustruje graficznie pole	• Dopisuje pole centralne; szkicuje linie pola centralnego • wyjaśnia działanie kondensatora jako układu dwóch przeciwnie naładowanych przewodników, między którymi istnieje napięcie elektryczne, oraz jako urządzenia magazynującego energię • omawia na wybranych przykładach (np. lampy błyskowej, defibrylatora) praktyczne zastosowania kondensatorów; omawia wykorzystanie superkondensatorów • wykorzystuje informacje dotyczące kondensatorów do rozwiązywania zadań lub problemów i wyjaśniania zjawisk przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisów: – bada znak		szerszym zainteresowaniu przedmiotem

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	elektryczne za pomocą linii pola, określa i zaznacza ich zwrot na schematycznych rysunkach • opisuje pole jednorodne; szkicuje linie pola jednorodnego i zaznacza ich zwrot; określa kierunek i zwrot sił elektrycznych na podstawie rysunku linii pola • opisuje kondensator jako układ dwóch przeciwnie naładowanych przewodników, między którymi istnieje napięcie elektryczne, oraz jako urządzenie magazynujące energię • określa miarę napięcia jako różnicę energii w przeliczeniu na jednostkę ładunku; interpretuje i stosuje w obliczeniach wzór $U = \Delta E q$	ładunku naelektryzowanych ciał – buduje elektroskop i wykorzystuje go do przeprowadzenia doświadczenia, opisuje i wyjaśnia wyniki obserwacji – bada pole elektryczne wokół metalowego ostrza • poszukuje materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych, dotyczących treści rozdziału Elektrostatyka, i analizuje je; posługuje się informacjami pochodzącymi z tych materiałów i wykorzystuje je do rozwiązywania zadań lub problemów • realizuje i prezentuje opisany w podręczniku projekt Burze małe i duże; prezentuje wyniki doświadczeń domowych; formułuje i weryfikuje hipotezy		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	• wskazuje praktyczne zastosowania kondensatorów • przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: – bada oddziaływanie ciała naelektryzowanego i ciał elektrycznie obojętnych – doświadczalnie ilustruje pole elektryczne oraz układ linii pola wokół przewodnika – bada rozkład ładunków w przewodniku – doświadczalnie demonstruje przekaz energii podczas rozładowywania się kondensatora (np. lampa błyskowa, przeskok iskry); przedstawia, opisuje, analizuje i wyjaśnia wyniki obserwacji lub doświadczenia, formułuje wnioski - analizuje przedstawione materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	lub zaczerpnięte z internetu, dotyczące treści rozdziału Elektrostatyka, w szczególności: ładunków elektrycznych i oddziaływań elektrostatycznych, rozkładu ładunków w przewodnikach oraz kondensatorów; przedstawia własnymi słowami główne tezy			
PRĄD ELEKTRYCZNY Uczeń: opisuje przepływ prądu w obwodach jako ruch elektronów swobodnych albo jonów w przewodnikach; opisuje warunki przepływu prądu elektrycznego i określa jego kierunek • rozróżnia symbole graficzne podstawowych elementów obwodów elektrycznych • posługuje się pojęciem napięcia elektrycznego wraz z jego jednostką • rozróżnia pojęcia natężenie prądu i napięcie elektryczne;	Uczeń: • rysuje schematy obwodów składających się z jednego źródła energii, jednego odbiornika i wyłączników, posługując się symbolami graficznymi tych elementów; zaznacza kierunek przepływu prądu elektrycznego • podaje definicję napięcia elektrycznego i wzór na jego obliczanie • interpretuje oraz stosuje w obliczeniach związki między natężeniem prądu a ładunkiem i czasem jego	Uczeń: posługuje się miernikiem uniwersalnym, wybiera odpowiedni zakres pomiaru i odczytuje wynik; oblicza (szacuje) niepewność pomiaru napięcia lub natężenia prądu, stosując uproszczone reguły • uzasadnia, że zasada dodawania napięć w układzie ogniów połączonych szeregowo wynika z zasady zachowania energii • uzasadnia sumowanie napięć na przykładzie szeregowego połączenia	Uczeń: opisuje przepływ prądu w obwodach jako ruch elektronów swobodnych albo jonów w przewodnikach; opisuje warunki przepływu prądu elektrycznego i określa jego kierunek • rozróżnia symbole graficzne podstawowych elementów obwodów elektrycznych • posługuje się pojęciem napięcia elektrycznego wraz z jego jednostką	Uczeń: wyjaśnia rolę uziemienia, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych. stosuje szereg tryboelektryczny do wyjaśnienia elektryzowania izolatorów, opisuje jakościowo oddziaływanie między dwoma dipolami, podaje praktyczne przykłady zastosowania

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
posługuje się pojęciem natężenia prądu wraz z jego jednostką • wskazuje przyrządy pomiarowe służące do pomiaru napięcia i natężenia prądu elektrycznego oraz ich symbole graficzne • wymienia sposoby łączenia elementów obwodu elektrycznego; rozróżnia połączenia szeregowo i równoległe, wskazuje ich przykłady • posługuje się pojęciem węzła (połączenia przewodów); wskazuje węzły w przedstawionym obwodzie elektrycznym • formułuje pierwsze prawo Kirchhoffa jako przykład zasady zachowania ładunku; wskazuje zastosowanie tego prawa m.in. w przypadku obwodu składającego się z połączonych równoległe odbiorników prądu • formułuje prawo Ohma • posługuje się pojęciem oporu elektrycznego jako własnością przewodnika; posługuje się jednostką oporu	przepływu przez przekrój poprzeczny przewodnika • omawia funkcję baterii w obwodzie elektrycznym i porównuje ją z kondensatorem • posługuje się pojęciami amperogodziny i miliamperogodziny jako jednostkami ładunku używanymi do określania pojemności baterii • wyjaśnia, jak zmierzyć napięcie między punktami w obwodzie, w którym płynie prąd elektryczny; opisuje sposób podłączania do obwodu woltomierza i amperomierza • omawia różnice między połączeniem szeregowym a połączeniem równoległym elementów obwodu elektrycznego • uzasadnia na podstawie zasady zachowania ładunku, że przy połączeniu szeregowym natężenie prądu jest takie	odbiorników energii elektrycznej • interpretuje pierwsze prawo Kirchhoffa jako przykład zasady zachowania ładunku • uwzględnia niepewności pomiarowe przy sporządzaniu wykresu zależności $I(U)$; interpretuje nachylenie prostej dopasowanej do danych przedstawionych w postaci tego wykresu • uzasadnia zależność oporu od wymiarów przewodnika i rodzaju substancji, z jakiej go wykonano • wyznacza opór elektryczny na podstawie wykresu zależności $I(U)$; stawia hipotezy poszukuje materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych lub z internetu, dotyczących treści rozdziału Prąd elektryczny, i analizuje je . Dotyczy to w szczególności materiałów: –	• rozróżnia pojęcia natężenie prądu i napięcie elektryczne; posługuje się pojęciem natężenia prądu wraz z jego jednostką • wskazuje przyrządy pomiarowe służące do pomiaru napięcia i natężenia prądu elektrycznego oraz ich symbole graficzne • wymienia sposoby łączenia elementów obwodu elektrycznego; rozróżnia połączenia szeregowo i równoległe, wskazuje ich przykłady • posługuje się pojęciem węzła (połączenia przewodów); wskazuje węzły w przedstawionym obwodzie elektrycznym • formułuje pierwsze prawo Kirchhoffa jako przykład zasady zachowania ładunku; wskazuje zastosowanie tego prawa m.in. w przypadku obwodu	kondensatorów o bardzo dużej pojemności,

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
- wyróżnia formy energii, na jakie jest zamieniana energia elektryczna; wskazuje źródła energii elektrycznej i odbiorniki; omawia przykłady zastosowania energii elektrycznej - posługuje się pojęciami energii elektrycznej i mocy prądu elektrycznego wraz z ich jednostkami - analizuje tekst Energia na czarną godzinę; wyodrębnia informacje kluczowe i posługuje się nimi - przeprowadza doświadczenie, korzystając z jego opisu: buduje – według podanego schematu – obwód elektryczny składający się ze źródła napięcia, odbiornika – żarówki, wyłącznika i przewodów; opisuje wyniki obserwacji, formułuje wnioski - posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych, dotyczących obwodów elektrycznych i prądu elektrycznego	samo w każdym punkcie obwodu stosuje pierwsze prawo Kirchhoffa do wyznaczania natężeń prądów płynących w rozgałęzionym obwodzie - sporządza wykres zależności $I(U)$; właściwie skaluje, oznacza i dobiera zakresy osi; prostą do danych przedstawionych w postaci wykresu; rozpoznaje proporcjonalność prostą na podstawie wykresu - interpretuje prawo Ohma i opisuje warunki, w jakich ono obowiązuje - stosuje w obliczeniach proporcjonalność natężenia prądu stałego do napięcia dla przewodników (prawo Ohma) - interpretuje pojęcie oporu elektrycznego - wyjaśnia, skąd się bierze opór elektryczny; opisuje jakościowo zależność	dotyczących obwodów elektrycznych i prądu elektrycznego - związanych z zależnością oporu od temperatury - związanych z energią elektryczną i mocą prądu elektrycznego; posługuje się informacjami pochodzącymi z tych materiałów i wykorzystuje je do rozwiązywania zadań lub problemów - realizuje i prezentuje opisany w podręczniku projekt Jak działają baterie; prezentuje wyniki doświadczeń domowych	składającego się z połączonych równolegle odbiorników prądu - formułuje prawo Ohma - posługuje się pojęciem oporu elektrycznego jako własnością przewodnika; posługuje się jednostką oporu wyróżnia formy energii, na jakie jest zamieniana energia elektryczna; wskazuje źródła energii elektrycznej i odbiorniki; omawia przykłady zastosowania energii elektrycznej - posługuje się pojęciami energii elektrycznej i mocy prądu elektrycznego wraz z ich jednostkami - analizuje tekst Energia na czarną godzinę; wyodrębnia informacje kluczowe i posługuje się nimi - przeprowadza doświadczenie, korzystając z jego opisu: buduje	

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
• rozwiązuje proste zadania lub problemy dotyczące treści rozdziału Prąd elektryczny, w szczególności: – związane z opisywaniem, rysowaniem i analizowaniem obwodów elektrycznych – związane z wykorzystaniem wzorów na napięcie elektryczne i natężenie prądu elektrycznego – związane z pomiarem napięcia i natężenia prądu – związane z połączeniami szeregowym i równoległym elementów obwodów elektrycznych – związane z wykorzystaniem pierwszego prawa Kirchhoffa – związane z wykorzystaniem prawa Ohma – związane z oporem elektrycznym – związane z zależnością oporu elektrycznego od temperatury – dotyczące energii elektrycznej i mocy prądu elektrycznego; wyodrębnia z tekstów, tabel, wykresów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia je w różnych	oporu od wymiarów przewodnika i rodzaju substancji, z jakiej go wykonano • stosuje w obliczeniach związek między napięciem a natężeniem prądu i oporem elektrycznym • wyjaśnia, czym są oporniki i potencjometry, wskazuje ich przykłady i zastosowania; omawia zastosowanie omomierza posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych lub zaczerpniętych z internetu, związanych z zależnością oporu od temperatury oraz energią elektryczną i mocą prądu elektrycznego • przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisów: – porównuje napięcia uzyskane na bateriach nieobciążonej i obciążonej		– według podanego schematu – obwód elektryczny składający się ze źródła napięcia, odbiornika – żarówki, wyłącznika i przewodów; opisuje wyniki obserwacji, formułuje wnioski • posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych, dotyczących obwodów elektrycznych i prądu elektrycznego wyodrębnia z tekstów, tabel, wykresów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia je w różnych postaciach, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przeprowadza obliczenia	

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
postaciach, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności pomiaru lub danych	– mierzy natężenie prądu w różnych punktach obwodu i bada dodawanie napięć w układzie ogniów połączonych szeregowo – doświadczalnie demonstruje pierwsze prawo Kirchhoffa i bada połączenie równoległe baterii – bada zależność między napięciem a natężeniem prądu dokonuje syntezy wiedzy o prądzie elektrycznym; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady i zależności		i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności pomiaru lub danych	
		II półrocze		
ELEKTRYCZNOŚĆ I MAGNATYZM Uczeń: • wymienia zasady postępowania w przypadku porażenia elektrycznego • nazywa bieguny magnesów stałych i opisuje oddziaływanie między nimi; opisuje zachowanie	Uczeń: opisuje cechy prądu przemiennego, posługuje się pojęciami napięcia skutecznego i natężenia skutecznego • stosuje w obliczeniach wzory na moc prądu (urządzenia) elektrycznego	Uczeń: Dopisuje budowę ferromagnetyków, posługując się pojęciem domen magnetycznych; opisuje zachowanie się domen w polu magnetycznym i proces magnesowania żelaza	Uczeń: rozwiązuje złożone (nietypowe) problemy dotyczące treści rozdziału Elektryczność i magnetyzm, w szczególności związane z:	Uczeń: stosuje do obliczeń zależność indukcji magnetycznej od natężenia prądu oraz odległości od przewodu,

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
się igły magnetycznej w obecności magnesu oraz zasadę działania kompasu; posługuje się pojęciem biegunów magnetycznych Ziemi; opisuje na przykładzie żelaza oddziaływanie magnesów na materiały magnetyczne • porównuje oddziaływanie magnesów z oddziaływaniem ładunków elektrycznych; wskazuje podobieństwa i różnice • opisuje budowę elektromagnesu; podaje przykłady zastosowania elektromagnesów i zwojnic • wskazuje oddziaływanie magnetyczne jako podstawę działania silników elektrycznych • rozpoznaje symbole diody na schematach obwodów elektronicznych • przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu : – bada napięcie przemienne – bada oddziaływanie magnesu na przedmioty wykonane z różnych substancji oraz oddziaływanie dwóch magnesów	i łączną moc pobieraną z sieci elektrycznej • opisuje zachowanie się igły magnetycznej w otoczeniu prostoliniowego przewodnika z prądem posługuje się pojęciami pola magnetycznego i siły magnetycznej; wymienia źródła pola magnetycznego: magnesy oraz prąd elektryczny, a ogólnie – poruszający się ładunek elektryczny • rysuje linie pola magnetycznego w pobliżu magnesów stałych i przewodników z prądem (przewodnika prostoliniowego i zwojnicy) • opisuje działanie elektromagnesu • opisuje jakościowo oddziaływanie pola magnetycznego na przewodniki z prądem i poruszające się cząstki naładowane	• wyjaśnia mechanizm przyciągania nienamagnesowanej sztabki żelaza przez magnes, posługując się pojęciem domen magnetycznych • określa i zaznacza zwrot linii pola magnetycznego w pobliżu magnesów stałych i przewodników z prądem (przewodnik prostoliniowy, zwojnica), stosując regułę prawej ręki • wyjaśnia zasadę działania wybranego urządzenia zawierającego elektromagnes określa kierunek i zwrot siły magnetycznej; analizuje zmiany toru cząstki w polu magnetycznym w zależności od kierunku jej ruchu • opisuje powstawanie zorzy polarnej • opisuje budowę prądnicy i wyjaśnia zasadę jej działania na modelu lub schemacie omawia przesyłanie energii elektrycznej	– oddziaływaniem magnetycznym i magnetyzmem – opisem pola magnetycznego i siłą magnetyczną – indukcją elektromagnetyczną diodami i wykorzystaniem diod, – analizuje schematy obwodów elektronicznych zawierających diody; wyjaśnia, jakie diody przewodzą, i wskazuje kierunek przepływu prądu; uzasadnia odpowiedzi • planuje i modyfikuje przebieg doświadczeń: – zbudowanie elektromagnesu i badanie jego działania – badanie siły działającej na przewodnik z prądem oraz zbudowanie prostego pojazdu elektrycznego • posługuje się informacjami	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych. projektuje kształt linii pola pułapki magnetycznej, określa kierunek prądu indukcyjnego. opisuje wykorzystanie prądnic do rekuperacji energii. demonstruje rolę diody jako elementu składowego prostowników, • wyjaśnia przewodzenie diody w jedną stronę w oparciu o poziomy energetyczne, • wyjaśnia powstawanie napięcie progowego złącza p-n,

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
– bada odpychanie grafitu przez magnes – demonstruje magnesowanie się żelaza w polu magnetycznym – doświadczalnie ilustruje układ linii pola magnetycznego wokół magnesu; opisuje i przedstawia na schematycznych rysunkach wyniki obserwacji, odczytuje wyniki pomiarów napięcia, formułuje wnioski • rozwiązuje proste problemy dotyczące treści rozdziału Elektryczność i magnetyzm, w szczególności związane z: – domową siecią elektryczną i zapewnieniem bezpiecznego korzystania z energii elektrycznej – oddziaływaniem magnetycznym i magnetyzmem – opisem pola magnetycznego – siłą magnetyczną – indukcją elektromagnetyczną – diodami • wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia je w różnych postaciach, przeprowadza obliczenia, posługując się	• porównuje siłę magnetyczną z siłą elektryczną, wskazuje różnice • opisuje zjawisko indukcji elektromagnetycznej i jej związek ze względnym ruchem magnesu i zwojnicy; podaje przykłady jego praktycznego wykorzystania (np. prądnica, mikrofon i głośnik, kuchenka indukcyjna) • opisuje przemiany energii podczas działania prądnicy • opisuje zjawisko indukcji elektromagnetycznej i jej związek ze zmianą natężenia prądu w elektromagnesie • opisuje funkcję diody półprzewodnikowej jako elementu przewodzącego w jedną stronę oraz jako źródła światła; zaznacza	• porównuje źródła światła: tradycyjne żarówki, świetlówki (tzw. żarówki energooszczędne) i diody świecące (LED) • przedstawia zastosowanie diody w prostownikach; wyjaśnia, do czego służy prostownik i wskazuje jego zastosowanie • omawia zastosowania tranzystorów • posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych, dotyczących układów z mostkiem prostowniczym oraz ich zastosowań; wykorzystuje te informacje do rozwiązywania zadań lub problemów • wyszukuje i analizuje materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe, dotyczące treści rozdziału Elektryczność i magnetyzm, w szczególności: –	pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych, • wyszukuje i analizuje materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe, dotyczące treści rozdziału Elektryczność i magnetyzm, w szczególności: – – oddziaływania pola magnetycznego na poruszające się cząstki naładowane – zjawiska indukcji elektromagnetycznej – diod i ich zastosowań	

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
kalkulatorem, i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących	symbol diody na schematach obwodów elektrycznych • posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, dotyczących : • bezpieczeństwa sieci elektrycznej • magnetyzmu • oddziaływania pola magnetycznego na poruszające się cząstki naładowane • zjawiska indukcji elektromagnetycznej diod i ich zastosowania • przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: • bada zwarcie i działanie bezpiecznika • magnesuje gwóźdź i buduje kompas • doświadczalnie ilustruje układ linii pola magnetycznego wokół prostoliniowego przewodnika z prądem • buduje elektromagnes i	magnetyzmu oraz historii odkryć dotyczących magnetyzmu – oddziaływania pola magnetycznego na poruszające się cząstki naładowane – zjawiska indukcji elektromagnetycznej – diod i ich zastosowań – tranzystorów i ich zastosowań posługuje się informacjami pochodzącymi z tych materiałów i wykorzystuje je do rozwiązywania zadań lub problemów rozwiązuje złożone (typowe) zadania lub problemy dotyczące treści rozdziału Elektryczność i magnetyzm, w szczególności związane z – oddziaływaniem magnetycznym i magnetyzmem – opisem pola magnetycznego i siłą magnetyczną – indukcją elektromagnetyczną –		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	bada jego działanie • bada siłę działającą na przewodnik z prądem; buduje prosty pojazd elektryczny • demonstruje zjawisko indukcji elektromagnetycznej i jego związek ze względnym ruchem magnesu i zwojnicy oraz zmianą natężenia prądu w elektromagnesie • demonstruje funkcję diody jako elementu składowego prostowników i źródło światła; bada działanie diody jako prostownika • bada straty energii powodowane przez diodę; opisuje, analizuje i wyjaśnia wyniki obserwacji, analizuje wyniki pomiarów napięcia, formułuje wnioski • rozwiązuje typowe zadania lub problemy dotyczące treści rozdziału	diodami i wykorzystaniem diod, • analizuje schematy obwodów elektronicznych zawierających diody; wyjaśnia, jakie diody przewodzą, i wskazuje kierunek przepływu prądu; • przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: – bada działanie mikrofonu i głośnika – bada świecenie diody zasilanej z kondensatora • planuje i modyfikuje przebieg doświadczeń: – zbudowanie elektromagnesu i badanie jego działania – badanie siły działającej na przewodnik z prądem oraz zbudowanie prostego pojazdu elektrycznego – demonstracja zjawiska indukcji		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	Elektryczność i magnetyzm, w szczególności związane z: • oddziaływaniem magnetycznym i magnetyzmem • opisem pola magnetycznego • siłą magnetyczną • indukcją elektromagnetyczną • diodami, posługuje się kartą wybranych wzorów i stałych oraz kalkulatorem; analizuje otrzymany wynik obliczeń; analizuje schematy obwodów zawierających diodę; uzasadnia odpowiedzi lub stwierdzenia • analizuje tekst Szósty zmysł? Magnetyczny! i rozwiązuje związane z nim zadania • dokonuje syntezy wiedzy o elektryczności i magnetyzmie; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady, prawa i zależność			

DOSTOSOWANIA OCENIANIA: ADHD, SPEKTRUM AUTYZMU, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNA, DYSLEKSJA

Dostosowanie wymagań edukacyjnych nie obejmuje ograniczania treści edukacyjnych, ale sposobów ich nauczania/przekazywania oraz weryfikowania ich opanowania. W tym kontekście zgodnie z rozpoznaniem indywidualnych potrzeb, uczeń może:

- korzystać z uproszczonych form zadań pisemnych
- mieć dostosowane graficznie sprawdziany i kartkówki, zadania podzielone na mniejsze części
- ustnie komentować wykonywane zadanie
- wybrać alternatywne formy wyrażenia swojej wiedzy i umiejętności
- korzystać z modeli brył
- wykorzystywać narzędzia cyfrowe do wykonywania szkiców geometrycznych
- rozpoznawać odpowiednie wykresy na gotowym rysunku
- korzystać z tablic matematycznych
- rozwiązywać zadania o skróconej treści, czy prostszym sformułowaniu polecenia.
- korzystać z kalkulatora
- odpowiadać ustnie lub pisemnie z mniejszej partii materiału
- mieć wydłużony czas prac pisemnych
- korzystać z dodatkowych wyjaśnień poleceń przez nauczyciela

Wymagania edukacyjne z przedmiotu : Biznes i zarządzanie (zakres podstawowy, liceum i technikum) część 2

Przygotowane na podstawie treści zawartych w podstawie programowej, wymagań edukacyjnych opracowanych przez wydawnictwo WSiP oraz w podręczniku Biznes i zarządzanie. Liceum i technikum Wydawnictwo WSiP oraz Krok w Przedsiębiorczość 2 wydawnictwa Nowa Era

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny					
Ocena dopuszczająca (wymagania konieczne)	Ocena dostateczna (wymagania konieczne + podstawowe) uczeń opanował wymagania na ocenę dopuszczającą	Ocena dobra (wymagania konieczne+podstawowe +rozszerzone) uczeń opanował wymagania na ocenę dostateczną	Ocena bardzo dobra (wymagania konieczne+podstawowe +rozszerzone+dopełniające) uczeń opanował wymagania na ocenę dobrą	Ocena celująca (wymagania konieczne+podstawowe +rozszerzone+dopełniające+wykraczające) uczeń opanował wymagania na ocenę bardzo dobrą	DOSTOSOWANIA OCENIANIA: ADHD, SPEKTRUM AUTYZMU, DYSLEKSJA
Dział I : Finanse osobiste					
L1.Pieniądz w gospodarce rynkowej : cechy/funkcje/formy/obieg pieniądza, kryptowaluty					
Uczeń: - wskazuje podstawowe cechy, funkcje i formy pieniądza, zna pojęcie obiegu pieniądza	Uczeń: - wskazuje podmioty, które biorą udział w obiegu pieniądza - zna i rozumie pojęcie kryptowalut i podaje ich przykłady	Uczeń: - analizuje cechy dobrego pieniądza i odnosi je do przykładowych walut - prezentuje schemat obiegu pieniądza w gospodarce	Uczeń: - rozumie i wyjaśnia zależności między poszczególnymi funkcjami pieniądza w gospodarce - wyjaśnia szczegółowo zależności między podmiotami	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku; - prezentuje własne stanowisko na temat kierunku rozwoju pieniądza	Dostosowanie wymagań edukacyjnych nie obejmuje ograniczania treści edukacyjnych, ale sposobów ich nauczania/przekazywania oraz weryfikowania ich opanowania. W tym

		- wskazuje przyczyny ewolucji pieniądza w czasie - wyjaśnia różnice między pieniądzem gotówkowym a bezgotówkowym - ocenia poziom ryzyka związany z kryptowalutami - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	gospodarczymi biorącymi udział w obiegu pieniądza - szacuje poziom ryzyka związany z podażą pieniądza - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	- wskazuje na zagrożenia związane ze zbyt dużą podażą pieniądza i potrafi podać przykłady realnych możliwych skutków w gospodarce, spowodowanych zbyt silną podażą pieniądza - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	kontekście zgodnie z rozpoznaniem indywidualnych potrzeb, uczeń może: • korzystać z uproszczonych form zadań pisemnych • mieć dostosowane graficznie sprawdziany i kartkówki, zadania podzielone na mniejsze części • ustnie komentować wykonywane zadanie • wybrać alternatywne formy wyrażenia swojej wiedzy i umiejętności • rozpoznawać odpowiednie wykresy na gotowym rysunku • korzystać z tablic matematycznych
--	--	--	--	---	--

					• rozwiązywać zadania o skróconej treści, czy prostszym sformułowaniu polecenia. • odpowiadać ustnie lub pisemnie z mniejszej partii materiału • mieć wydłużony czas prac pisemnych • korzystać z dodatkowych wyjaśnień poleceń przez nauczyciela
L2.Dojrzałość finansowa. Postawy wobec pieniądza. : dojrzałość finansowa/ocena własnej dojrzałości finansowej/znaczenie pieniądza/ typy postaw wobec pieniądza					
Uczeń: - podaje definicję dojrzałości finansowej • wymienia społeczne funkcje pieniądza	Uczeń: - rozumie czynniki, jakie wpływają na dojrzałość finansową człowieka - przedstawia typy postaw wobec pieniędzy	Uczeń: - podaje przykłady zachowań, które świadczą o dojrzałości lub braku dojrzałości finansowej - omawia na	Uczeń: - analizuje poszczególne czynniki wpływające na postawy wobec pieniędzy - wyjaśnia w jaki sposób typ osobowości wpływa na sposób traktowania pieniądza przez człowieka	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - interpretuje i ocenia wyniki badań na temat poziomu świadomości finansowej Polaków	

		przykładach wszystkie funkcje społeczne pieniądza - rozumie, jakie znaczenie ma poznanie swojego typu postawy wobec pieniędzy uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	- uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	- przedstawia swoje pomysły na racjonalne zarządzanie pieniądzem - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L3.Instytucje rynku finansowego w Polsce: rodzaje instytucji rynku finansowego/funkcje instytucji rynku finansowego					
Uczeń: - podaje definicję rynku finansowego - wskazuje najważniejsze publiczne instytucje rynku finansowego - podaje przykłady funkcji wybranej instytucji	Uczeń: - podaje przykłady funkcji każdej z omówionych instytucji - dostrzega różnicę między rynkiem finansowym a rynkiem kapitałowym	Uczeń: - wyjaśnia, w jakim celu na rynku finansowym musi występować wiele instytucji finansowych - wskazuje motywy ekonomiczne firm z sektora bankowego i ubezpieczeniowego działających na rynku - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - szczegółowo opisuje wpływ funkcji i zadań poszczególnych instytucji na konsumentów, przedsiębiorców i całą gospodarkę - dostrzega szanse, jakie niektóre z instytucji dają na realizację własnych celów, np. założenie startupu - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - wskazuje zależności i powiązania między poszczególnymi instytucjami - podaje przykłady akcji informacyjnych instytucji publicznych i ocenia ich jakość, zasięg i wpływ na budowanie świadomości finansowej obywateli -uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich	

				temat w języku angielskim	
L4.Funkcjonowanie gospodarstw domowych: funkcjonowanie gospodarstw, budżet domowy, dochody i wydatki gospodarstw domowych, spirala zadłużenia, upadłość konsumencka					
Uczeń: - rozumie, czym jest gospodarstwo domowe - wymienia przykładowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego - definiuje pojęcie deficytu budżetowego i nadwyżki budżetowej	Uczeń: - dostrzega znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce - omawia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne gospodarstwa domowego - wyjaśnia pojęcia spirala zadłużenia i upadłość konsumencka	Uczeń: - podaje przykłady konkretnych wewnętrznych i zewnętrznych funkcji gospodarstwa domowego - wyjaśnia przyczyny powstawania deficytu budżetowego i opisuje mechanizm wpadnięcia w tzw. spiralę zadłużenia - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - wyjaśnia na prostych przykładach, jak można przeciwdziałać powstawaniu deficytu budżetowego - omawia procedurę zgłaszania upadłości konsumenckiej - wie i rozumie, jak przeciwdziałać spirali zadłużenia - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - wyjaśnia, jak problemy budżetowe w gospodarstwach domowych wpływają na wielkość sprzedaży przedsiębiorców oraz wielkość wpływów z podatków do budżetu państwa -uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L5.Zarządzanie budżetem: planowanie budżetu domowego, metody kontrolowania wydatków, sposoby oszczędzania pieniędzy					
Uczeń: - rozumie i dostrzega	Uczeń: - przedstawia czynniki, które	Uczeń: - rozróżnia poszczególne	Uczeń: - przygotowuje plan budżetu domowego,	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady	

znaczenie planowania wydatków i dochodów - wie, że oszczędzanie jest ważną umiejętnością	wpływają na lepsze zarządzanie domowymi finansami - wskazuje główne kroki planowania budżetu domowego	dochody i wydatki, potrafi ocenić ich wielkość i stopień ważności w strukturze budżetu - analizuje przyczyny trudności w realizowaniu planów budżetowych - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	wskazuje jego najważniejsze punkty i analizuje oraz wprowadza możliwe korekty - podaje przykłady działań, które nie tylko zmniejszają wydatki, ale również zwiększają dochody - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	podane w podręczniku - podaje skuteczne sposoby budowania tzw. poduszki finansowej - przygotowuje dokładny plan budżetu gospodarstwa domowego oraz podaje i ocenia różne warianty postępowania na wypadek pojawienia się dodatkowych obciążeń w budżecie domowym - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
---	--	---	---	--	--

L6.Rodzaje podatków w Polsce: rodzaje podatków i ich cechy

Uczeń: - podaje definicję podatku i wskazuje jego główne cechy; - podaje przykłady podatków w Polsce	Uczeń: - omawia poszczególne cechy podatku - wskazuje najważniejsze kryteria podziału podatków w Polsce - wie, że podatki to główne źródło	Uczeń: - przedstawia podstawy prawne funkcjonowania poszczególnych podatków - omawia i charakteryzuje podatki według podanych kryteriów	Uczeń: - przedstawia sposób poboru podatków - wyjaśnia, jakich grup dotyczą poszczególne podatki - podaje przykładowe stawki podatkowe - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku	Uczeń: - analizuje znaczenie podatków dla całej gospodarki i wskazuje zależności między wielkością obciążeń podatkowych a kondycją gospodarstw domowych, przedsiębiorstw oraz państwa - dostrzega i ocenia	
--	---	---	--	--	--

	dochodów państwa	- uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	kierunki zmian, związane z możliwością płacenia podatków w kryptowalutach w niektórych krajach - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L7.Rozliczanie PIT : deklaracje PIT, składanie zeznań podatkowych, sposoby rozliczeń i formy opodatkowania, mikrorachunek podatkowy					
Uczeń: - rozumie, kto jest zobowiązany do składania deklaracji PIT - wie, w jaki sposób składa się zeznania podatkowe - wskazuje różnicę między przychodem i dochodem	Uczeń: - wymienia przykłady deklaracji podatkowych - wskazuje przykłady czynników wpływających na wielkość podatku - zna formy opodatkowania i dwie główne stawki podatku PIT w Polsce	Uczeń: - dostrzega korzyści oraz ograniczenia, związane z rozliczaniem podatkowym przedsiębiorstw i osób nieprowadzących działalności gospodarczej - oblicza należny podatek dochodowy w podanych przykładach - uczeń zna	Uczeń: - samodzielnie wypełnia całą deklarację podatkową PIT - omawia na przykładach poszczególne punkty deklaracji, takie jak np. ulgi i odliczenia -uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - wybiera optymalną formę opodatkowania, dopasowaną do konkretnych grup podatników - ocenia zasadność niektórych ulg i odliczeń, np. prawa do skorzystania z zerowego podatku PIT dla osób do 26. roku życia - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku	

		podstawowe pojęcia w języku angielskim		angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L8. Formy oszczędzania i inwestowania: formy oszczędzania i inwestowania, szacowanie ryzyka i zysku, spekulacja i hazard					
Uczeń: - wie, czym oszczędzanie różni się od inwestowania; - podaje przykłady oszczędzania i inwestowania - dostrzega znaczenie ryzyka - definiuje pojęcie hazardu i spekulacji	Uczeń: - wymienia zalety oszczędzania i inwestowania - wyjaśnia różnice między przykładowymi formami oszczędzania, np. lokatami a kontami oszczędnościowymi - dostrzega różny poziom ryzyka związany z poszczególnymi formami inwestowania - odróżnia inwestowanie od hazardu i spekulacji - zna i rozumie podstawowe zasady oszczędzania i inwestowania	Uczeń: - analizuje poziom ryzyka oraz wskazuje możliwą stopę zwrotu poszczególnych form oszczędzania i inwestowania - oblicza należne odsetki od lokaty - wymienia przykłady alternatywnych form inwestowania - rozumie znaczenie konieczności dodatkowego oszczędzania na emeryturę - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - dokonuje świadomego wyboru formy oszczędzania i / lub inwestowania dopasowane do wielkości kapitału, poziomu wiedzy, doświadczenia finansowego, poziomu akceptacji ryzyka itp. - dokładnie szacuje ryzyka i niebezpieczeństwa związane z alternatywnymi formami inwestowania - wymienia przyczyny i skutki hazardu i spekulacji na rynku finansowym - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - dokonuje analizy porównawczej lub analizy SWOT wszystkich form oszczędzania i inwestowania oraz ocenia je pod kątem ich wpływu na gospodarkę - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	

L9. Analiza oferty bankowej i poza bankowych instytucji podatkowych: zasady analizy oferty bankowej i pozabankowej, wybór dobrej oferty, kredyty i pożyczki, bezpieczeństwo w bankowości internetowej					
Uczeń: - dostrzega podstawowe różnice między bankami a instytucjami pozabankowymi; - podaje przykłady ofert bankowych rozumie znaczenie bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej i mobilnej	Uczeń: - wymienia przykłady kont bankowych, kart płatniczych, kredytów i pożyczek - podaje przykłady zasad bezpiecznego korzystania z produktów finansowych	Uczeń: - analizuje czynniki wpływające na wybór banku - wymienia i opisuje poszczególne formy kont, kredytów, pożyczek i wskazuje najważniejsze różnice między nimi - opisuje formy zabezpieczenia kredytowego oraz oblicza odsetki od kredytu na prostym przykładzie - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - dokonuje szczegółowej analizy porównawczej oferty bankowej i pozabankowej oraz wskazuje, jaki profil klientów powinien korzystać z wybranych form - zna i potrafi zastosować wszystkie procedury, związane z utratą karty czy innymi zagrożeniami w zakresie bezpieczeństwa -uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - porównuje i interpretuje konkurencyjne oferty poszczególnych banków i instytucji pozabankowych oraz omawia na przykładach wszystkie koszty i korzyści, konieczność płacenia podatku od zysków kapitałowych itp. -uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L10. Analiza umowy kredytu/pożyczki gotówkowej: różnica pomiędzy kredytem a pożyczką, ważne zapisy w umowach, nieetyczne zachowania finansowe					
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	

- wskazuje podstawowe różnice między kredytem a pożyczką - wymienia przykłady nieetycznych zachowań na rynku finansowym	- omawia poszczególne cechy kredytu i pożyczki - wskazuje najważniejsze informacje, jakie muszą się znaleźć w umowie kredytu lub pożyczki - dostrzega skutki nieetycznych zachowań na rynku finansowym	- wskazuje najważniejsze wady i zalety kredytów oraz pożyczek - analizuje zapisy umowy kredytowej lub pożyczkowej - dostrzega przyczyny nieetycznych zachowań na rynku finansowym - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	- oblicza koszt kredytu lub pożyczki na podstawie RRSO - ocenia przyczyny i skutki nieetycznych zachowań na rynku finansowym w odniesieniu do poszczególnych konsumentów, przedsiębiorców, jak i całej gospodarki - omawia metody i sposoby przeciwdziałania powstawaniu nieetycznych zachowań finansowych - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	- wskazuje na znaczenie czasu trwania pożyczki i kredytu oraz wyjaśnia, w jaki sposób dłuższy czas spłaty rat wpływa na wzrost całkowitych kosztów kredytu lub pożyczki - porównuje rzeczywiste przykłady umów kredytów i pożyczek i wskazuje główne punkty wspólne wszystkich rodzajów umów - dostrzega ewentualne niewłaściwe zapisy w umowach - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
--	--	---	---	--	--

L11. Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Emerytura.: charakterystyka ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, podmioty podlegające ubezpieczeniom społecznym, system emerytalny

Uczeń: - podaje definicje ubezpieczeń	Uczeń: - opisuje cztery rodzaje ubezpieczeń	Uczeń: - omawia zakres ubezpieczeń	Uczeń: - rozumie, jak forma zatrudnienia wpływa na	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady	
--	--	---	---	---	--

społecznych oraz ubezpieczenia zdrowotnego - zna instytucję, która nadzoruje system ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce - wymienia cztery rodzaje ubezpieczeń społecznych - wskazuje trzy filary systemu emerytalnego	społecznych oraz wskazuje różnicę między ubezpieczeniem zdrowotnym a ubezpieczeniami społecznymi - wskazuje przykładowe funkcje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - charakteryzuje system emerytalny i wskazuje, które filary są obowiązkowe, a które dobrowolne	społecznych i zdrowotnych - zna wysokość poszczególnych składek ubezpieczeniowych - rozumie znaczenie dodatkowego oszczędzania na emeryturę - zna i rozumie zasady funkcjonowania PPK - wymienia zawody i branże, które mają przywileje emerytalne - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	wielkość i konieczność płacenia składek ubezpieczeniowych - wyjaśnia, jakie czynniki mają wpływ na wysokość przyszłej emerytury i analizuje ich siłę oddziaływania - ocenia zasadność PPK - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	podane w podręczniku - rozumie i potrafi użyć odpowiedniej argumentacji przy ocenie złożoności systemu emerytalnego oraz analizie możliwych zmian w systemie emerytalnym np. wydłużenie wieku emerytalnego - zna dodatkowe pojęcia związane z ubezpieczeniami takie, jak np. stopa zastąpienia, karencja czy kapitał początkowy - przedstawia i uzasadnia swoje stanowisko w zakresie obowiązkowości niektórych ubezpieczeń - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L12. Ubezpieczenia osobowe i majątkowe: rodzaje ubezpieczeń gospodarczych, cechy ubezpieczeń majątkowych, ważne zapisy w ubezpieczeniach, polisa ubezpieczeniowa					

Uczeń: - wymienia przykładowe ubezpieczenia majątkowe i osobowe - wie, które ubezpieczenia są obligatoryjne, a które dobrowolne - potrafi wskazać podstawowe cechy ubezpieczeń gospodarczych	Uczeń: - wyjaśnia różnice między ubezpieczeniami majątkowymi i osobowymi - omawia przykładowe cechy ubezpieczeń gospodarczych - rozumie sens ubezpieczeń, jako formy wzajemnego dzielenia się ryzykiem między stronami	Uczeń: - dokonuje klasyfikacji ubezpieczeń według przedstawionych kryteriów - zna i rozumie wszystkie elementy wpływające na wysokość polisy ubezpieczeniowej - rozumie pojęcie indeksacji składki oraz wyjaśnia funkcje Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - podaje zakres omawianych ubezpieczeń gospodarczych - rozumie, że ceny polis są zmienne i potrafi wyjaśnić dlaczego - podaje przykłady z życia, w których najczęściej występują omawiane ubezpieczenia - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - wie i rozumie, jakie znaczenie ma przeczytanie OWU oraz karty produktu ubezpieczeniowego przed podpisaniem umowy ubezpieczeniowej - wskazuje towarzystwa ubezpieczeniowe i samodzielnie porównuje poszczególne oferty, korzystając z różnych narzędzi, np. kalkulatorów ubezpieczeniowych - przedstawia i uzasadnia swoje stanowisko w zakresie obowiązkowości niektórych ubezpieczeń - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L13. Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie. Inwestowanie na giełdzie. : Funkcjonowanie Giełdy, zasady inwestowania na giełdzie, indeksy giełdowe					
Uczeń: - przedstawia	Uczeń: - zna i rozumie	Uczeń: - omawia funkcje	Uczeń: - zna najważniejsze	Uczeń: - zna i wie, w jakich	

instytucje rynku kapitałowego - rozumie, że inwestowanie na giełdzie wiąże się z ryzykiem - wymienia nazwy indeksów giełdowych na GPW w Warszawie	zasady nabywania akcji na rynku pierwotnym i wtórnym - wymienia podstawowe zasady inwestowania - wskazuje, które indeksy giełdowe są największe i najpopularniejsze	Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie oraz funkcje kontrolne KNF i organizacyjne KDPW • rozumie, jak działa mechanizm inwestowania na giełdzie - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	papiery wartościowe, będące przedmiotem obrotu giełdowego - wyjaśnia, jaką ofertę dla inwestorów indywidualnych i instytucjonalnych mają giełdy i rynek kapitałowy - dostrzega powiązania między krajowym i zagranicznym rynkiem kapitałowym • wie, skąd się biorą hossy i bessy - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	sytuacjach powinno się stosować określone typy zleceń - potrafi oszacować poziom ryzyka związany z inwestowaniem na giełdzie i wymienia najważniejsze giełdy świata - interpretuje zasady inwestowania i wskazuje, jaki wpływ na podejmowane decyzje inwestycyjne ma typ postaw wobec pieniędzy - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L14. Planowanie ścieżki rozwoju zawodowego: wybór kierunku rozwoju kariery zawodowej, analiza rynku pracy, predyspozycje zawodowe, typologie osobowości, cel zawodowy, planowanie ścieżki kształcenia, work-life balance					
Uczeń: - wie, jakie znaczenie ma rozwój kariery zawodowej - rozumie, że osobowość ma	Uczeń: - sporządza bilans swojego potencjału zawodowego wymienia typy osobowości według Johna Hollanda	Uczeń: - ocenia swój bilans i wprowadza do niego niezbędne korekty i usprawnienia - charakteryzuje poszczególne typy	Uczeń: - potrafi wskazać konkretne cechy i umiejętności, wynikające z typu osobowości, i określić ich znaczenie w definiowaniu celu	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - wskazuje inne koncepcje, badające osobowość człowieka, i interpretuje	

wpływ na wybór zawodu - wyjaśnia, czym jest cel zawodowy i zna etapy ścieżek rozwoju zawodowego - dostrzega znaczenie koncepcji work life balance	- wykonuje prostą analizę rynku pracy - wie i rozumie, jakie znaczenie w określaniu celu zawodowego ma technika SMART - omawia poszczególne etapy edukacji i ich wpływ na wybór drogi zawodowej - podaje przykłady realizowania koncepcji work life balance w praktyce	osobowości i podaje przykłady zawodów, w których dany typ się najlepiej sprawdzi - wykonuje szczegółową analizę rynku pracy, korzystając między innymi z barometru zawodów - określa swój cel zawodowy techniką SMART - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	zawodowego - analizuje oferty pracy i wyciąga wnioski, jakiego rodzaju kompetencje twarde i miękkie są najważniejsze na wybranych stanowiskach pracy - wykonuje samodzielnie podstawowy plan kariery edukacyjnej i zawodowej - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	ich znaczenie dla świadomego ustalania celów zawodowych - wykonuje samodzielnie długoterminowy plan ścieżki rozwoju zawodowego i przedstawia go na forum klasy - ocenia realne możliwości związane z wyborem ścieżki kariery, w zakresie finansowym, organizacyjnym i społecznym - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
---	---	---	--	--	--

L15. Poszukiwanie pracy – selekcja i analiza ofert pracy: metody poszukiwania pracy, analiza ofert pracy

Uczeń: - zna instytucje oraz pośredników rynku pracy - wskazuje przykład metody	Uczeń: - wyjaśnia, jak należy się przygotować do poszukiwania pracy - wyszukuje dostępne	Uczeń: - potrafi szczegółowo określić swoje oczekiwania wobec pracodawcy i odpowiedzieć na	Uczeń: - wskazuje wady i zalety poszczególnych metod poszukiwania pracy, wykorzystując w tym celu np. analizę SWOT	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - wskazuje najczęstsze błędy, jakie popełniają	
---	---	---	---	--	--

poszukiwania pracy - wymienia cztery główne elementy analizy rynku pracy	oferty pracy w internecie i rozumie, jakie dokumenty należy przygotować, aby móc aplikować	ogłoszenie o pracę - zna, rozumie i stosuje zasady bezpieczeństwa, związane z rzetelnym sprawdzeniem informacji o pracodawcy - dostrzega nowe trendy, mające wpływ na rynek pracy, takie jak np. fair trade - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	- ostrożnie podchodzi do ofert gwarantujących szybki zarobek niewielkim kosztem pracy - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	osoby szukające pracy - przeprowadza analizę współczesnego rynku pracy - wskazuje wady i zalety pracy w kraju i za granicą oraz omawia kompetencje i doświadczenia zawodowe, które daje praca w kraju i za granicą - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
---	--	---	--	--	--

L16. Poszukiwanie pracy – dokumenty aplikacyjne: CV, list motywacyjny, portfolio, charakterystyka możliwych trudności w znalezieniu pracy

Uczeń: - wymienia najważniejsze dokumenty aplikacyjne - zna zasady grzecznościowe i organizacyjne, związane z wysyłaniem	Uczeń: - omawia najważniejsze zasady sporządzania CV - rozumie, że list motywacyjny jest uzupełnieniem CV - dostrzega, że w niektórych branżach niezbędne jest	Uczeń: - omawia zasady sporządzania listów motywacyjnych; - przygotowuje prostą wersję CV i listu motywacyjnego - uczeń zna podstawowe pojęcia	Uczeń: - wskazuje przykładowe błędy w CV i w listach motywacyjnych oraz koryguje je - przygotowuje cel zawodowy oraz zapisuje go w CV dla przykładowego pracodawcy	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - przygotowuje specjalistyczne CV oraz list motywacyjny na konkretne stanowisko pracy i uzasadnia, jaki jest cel pisanie odręcznie listu	
--	--	---	--	--	--

dokumentów aplikacyjnych do pracodawców - podaje przykład barier po stronie pracodawcy i pracownika	portfolio - omawia przykładowe przyczyny i skutki trudności w znalezieniu pracy, leżące po stronie pracodawcy i pracownika	w języku angielskim	- rozumie, że CV jest w pierwszej kolejności oceniany wizualnie, a dopiero w dalszej – merytorycznie - wskazuje sposoby ograniczania trudności w znalezieniu pracy po stronie pracownika - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	motywacyjnego - wie, jakie znaczenie w CV mają kompetencje i zainteresowania - rozumie potrzebę ochrony danych osobowych i zna podstawy prawne związane z procedurą zamieszczania klauzuli o ochronie danych osobowych - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
--	---	---------------------	--	--	--

L17. Poszukiwanie pracy – rozmowa kwalifikacyjna. Autoprezentacja.: rozmowa kwalifikacyjna, pytania na rozmowach kwalifikacyjnych, autoprezentacja

Uczeń: - wyjaśnia, kto i w jakim celu przeprowadza rozmowy kwalifikacyjne - wie, że należy przygotować się do standardowych i niestandardowych	Uczeń: - rozumie, że rozmowa kwalifikacyjna to pierwszy etap rekrutacji - wskazuje przykładowe pytania, jakie może zadać pracodawca - przedstawia	Uczeń: - wie o co może, a o co nie powinien, zapytać pracodawca; - przedstawia propozycje pytań, jakie na rozmowie może zadać kandydat - wskazuje sens niestandardowych pytań na rozmowie	Uczeń: - omawia i interpretuje możliwe odpowiedzi, jakie powinien przygotować kandydat - rozumie, że w czasie rozmowy ważne są zarówno kompetencje twarde, jak i miękkie - wskazuje przykładowe błędy, jakie można	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - wskazuje korzyści i ograniczenia, związane z przeprowadzaniem rozmów kwalifikacyjnych - interpretuje przykłady pozytywnych i negatywnych	
--	--	--	---	---	--

pytań pracodawcy - dostrzega i rozumie znaczenie dobrej autoprezentacji	przykładowe zasady autoprezentacji • wie, że autoprezentacja to umiejętność, którą trzeba ćwiczyć	- planuje krótką autoprezentację na podstawie omówionych zasad - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	popęlnić na rozmowie kwalifikacyjnej - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	komunikatów pozawerbalnych wykonywanych w czasie rozmów przez obie strony - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
--	---	--	---	---	--

L18. Zatrudnienie a samozatrudnienie: różnice między zatrudnieniem a samozatrudnieniem, prawa i obowiązki pracodawcy oraz pracownika, formy B2B, nieetyczne zachowania w pracy

Uczeń: - wyjaśnia pojęcie stosunek pracy - podaje dowolny przykład prawa pracownika i pracodawcy, które wynikają z umowy o pracę - rozumie, że na rynku pracy występują nieetyczne zachowania zarówno po stronie pracownika, jak i pracodawcy	Uczeń: - wskazuje najważniejsze cechy stosunku pracy - wymienia trzy rodzaje umowy o pracę - omawia zakres praw pracowniczych, dotyczących osób pełnoletnich i młodocianych - wskazuje przykłady nieetycznych zachowań pracodawców i pracowników - wskazuje rodzaje	Uczeń: - omawia większość praw i obowiązków pracownika i pracodawcy - wskazuje przyczyny i skutki nieetycznych zachowań na rynku pracy - podaje przykładowe wady i zalety B2B - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - dokonuje analizy porównawczej zatrudnienia i samozatrudnienia - omawia sposoby i metody przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom na rynku pracy - dostrzega znaczenie przepisów prawa pracy w zachowywaniu standardów na rynku pracy - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - interpretuje motywacje ekonomiczne i społeczne, jakie towarzyszą osobom decydującym się na samozatrudnienie - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
--	--	--	--	---	--

- wyjaśnia pojęcie B2B	B2B		wyjaśnić		
L19. Zarządzanie przedsiębiorstwem: proces zarządzania, metody zarządzania przedsiębiorstwem, narzędzia zarządzania we współczesnym biznesie					
Uczeń: - wskazuje cztery etapy procesu zarządzania - podaje przykład metody zarządzania przedsiębiorstwem - podaje przykład współczesnych narzędzi zarządzania	Uczeń: - omawia cztery etapy procesu zarządzania - podaje najważniejsze metody i narzędzia zarządzenia - wskazuje cechy dobrego zarządzania	Uczeń: - podaje przykłady stosowania w praktyce określonych narzędzi zarządzania - omawia na przykładach najważniejsze obszary zarządzania - wyjaśnia, jakie cele przedsiębiorstwa można osiągnąć dzięki prawidłowemu zarządzaniu - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - definiuje proces zarządzania jako ciąg powiązanych ze sobą działań, które muszą być logiczne i spójne - wskazuje niezbędne kompetencje, jakimi trzeba się cechować, aby zarządzać poszczególnymi obszarami przedsiębiorstwa - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - wskazuje przykłady dobrze i źle zarządzanych podmiotów gospodarczych - wskazuje, który z obszarów zarządzania ma znaczenie strategiczne, a który operacyjne - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L20. Otoczenie własnego biznesu. Analiza SWOT: charakterystyka otoczenia przedsiębiorstwa, metody oceny otoczenia przedsiębiorstwa, analiza SWOT w ocenie otoczenia przedsiębiorstwa					
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	

- odróżnia otoczenie makroekonomiczne od otoczenia mikroekonomicznego - rozumie, że cechą charakterystyczną każdego biznesu jest zmienność - wyjaśnia cel sporządzania analizy SWOT	- definiuje otoczenia makroi i mikroekonomiczne oraz wyjaśnia wzajemne zależności między nimi - wyjaśnia, co wchodzi w skład otoczenia wewnętrznego firmy - podaje przykłady czynników wpływających na zmienność biznesu - wymienia etapy analizy SWOT	- omawia siłę wpływu i zasięg przykładowych elementów w makro i mikrootoczeniu - przeprowadza prostą analizę SWOT wybranego przedsięwzięcia biznesowego - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	- interpretuje wyniki przykładowej analizy SWOT i ocenia szanse wybranych przedsięwzięć biznesowych w określonych branżach - analizuje poszczególne elementy z makroi i mikrootoczenia - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	- samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - podaje przykłady działań, jakie może podjąć przedsiębiorca, aby lepiej przygotować się na zmienność biznesu - omawia, jak kultura organizacyjna przedsiębiorstwa wpływa na makro i mikrootoczenie - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
---	---	--	--	--	--

L21. Wybrane źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa: charakterystyka finansowania wewnętrznego i zewnętrznego, zalety i wady poszczególnych źródeł finansowania

Uczeń: - podaje przykłady wewnętrznego i zewnętrznego finansowania działalności gospodarczej - rozumie, na czym polega	Uczeń: - rozumie, że w pierwszym okresie działalności firma potrzebuje odpowiednich środków finansowych na bieżącą działalność - podaje wady i	Uczeń: - wymienia podstawowe wady i zalety każdej z form finansowania - potrafi oszacować poziom ryzyka oraz potencjalne korzyści, jakie wiążą się z wyborem określonej	Uczeń: - dokonuje świadomego wyboru formy finansowania, uwzględniającej charakter planowanej działalności gospodarczej - wskazuje znaczenie zachowania płynności	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - wyjaśnia związek rentowności i płynności finansowej z wybraną formą finansowania - podaje przykłady	
--	--	---	--	--	--

dywersyfikacja źródeł finansowania	zalety jednej wewnętrznej i jednej zewnętrznej formy finansowania	formy finansowania - wskazuje na ograniczenia w pozyskiwaniu finansowania - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	finansowej - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	skalowania biznesu - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
------------------------------------	---	--	---	--	--

L22. Planowanie finansowe: plan finansowy • analiza wybranych wskaźników

Uczeń: - rozumie, że planowanie finansowe to proces, który zachodzi cyklicznie - wie, że plan finansowy ma część operacyjną i finansową - wymienia przykład wskaźnika mierzącego rentowność przedsiębiorstwa	Uczeń: - omawia poszczególne etapy planowania finansowego - wyjaśnia różnicę między częścią operacyjną i finansową - rozumie, w jakim celu przeprowadza się analizę wskaźnikową	Uczeń: - dostrzega różnice między kosztami i wydatkami, oraz poszczególnymi rodzajami przychodów i dochodów - omawia, z czego składają się i co pokazują bilans, rachunek zysków i strat oraz rachunek przepływów pieniężnych - oblicza trzy główne wskaźniki rentowności przedsiębiorstwa	Uczeń: - ocenia kondycję przedsiębiorstwa na podstawie poszczególnych wskaźników rentowności - analizuje wpływ planowania finansowego oraz innych wskaźników gospodarczych, np. poziomu inflacji i bezrobocia, na prowadzoną działalność gospodarczą - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku - podaje przykłady innych wskaźników oceniających kondycję finansową przedsiębiorstw (np. wskaźników płynności i zadłużenia) - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
---	--	---	---	--	--

		- uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim			
L23. Etyka w biznesie: społeczna odpowiedzialność biznesu, ochrona własności intelektualnej, dobre praktyki antykorupcyjne					
Uczeń: - rozumie znaczenie etyki w biznesie - wyjaśnia pojęcia odpowiedzialność i społecznej biznesu oraz własności intelektualnej przedsiębiorstwa - podaje przykłady nieetycznych zachowań w biznesie - definiuje pojęcie korupcji	Uczeń: - dostrzega szanse, jakie daje przestrzeganie zasad etycznych w budowaniu przewag konkurencyjnych przedsiębiorstwa - wyjaśnia znaczenie odpowiedzialności społecznej biznesu oraz własności intelektualnej przedsiębiorstwa - podaje przykłady CSR oraz rozumie różnicę między prawem własności przemysłowej a prawem autorskim i prawami pokrewnymi - omawia przyczyny i skutki nieetycznych	Uczeń: - omawia poszczególne narzędzia CSR - wyjaśnia, jaki jest sposób ochrony poszczególnych praw własności intelektualnej i jakie przynosi korzyści - rozumie sens walki z korupcją i omawia możliwe praktyki antykorupcyjne, jakie może podjąć przedsiębiorca - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - ocenia skuteczność narzędzi CSR - rozumie, jakie znaczenie dla całej gospodarki ma ochrona własności intelektualnej przez państwo - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - wyjaśnia różnice między działalnością na rzecz CSR a budowaniem własnego wizerunku w ramach PR - ocenia zasadność i skuteczność praktyk antykorupcyjnych - interpretuje normy ISO i ocenia ich wpływ na budowanie siły przedsiębiorstwa - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	

	zachowań w biznesie				
L24. Koncepcja własnego biznesu: zasady planowania własnego biznesu					
Uczeń: - rozumie, że założenie własnego biznesu wymaga pomysłu, środków finansowych i zarejestrowania w odpowiednich urzędach - wie, że osoba niepełnoletnia również ma możliwość prowadzenia działalności gospodarczej	Uczeń: - wymienia poszczególne etapy tworzenia koncepcji własnego biznesu - zna koncepcję tzw. działalności nierejestrowej - wskazuje podstawowe zalety i wady prowadzenia firmy	Uczeń: - rozumie, że fundamentalne znaczenie dla powodzenia przedsięwzięcia ma kreatywny i możliwy do realizacji pomysł - zna zasadę 4W i potrafi ją przedstawić na prostym przykładzie - wie, że do prowadzenia firmy potrzebny jest dobrze opracowany biznesplan - wyjaśnia, jak rejestruje się przedsiębiorstwo - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim	Uczeń: - rozumie znaczenie prawidłowego scharakteryzowania i opisu grupy docelowej; potrafi wskazać czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, które mogą mieć wpływ na sukces lub porażkę przedsięwzięcia; przygotowuje prosty biznesplan - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim oraz potrafi je wyjaśnić	Uczeń: - wskazuje różnice w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej indywidualnie lub w spółce - wskazuje model biznesu adekwatny do posiadanych możliwości finansowych, zasobów ludzkich i struktury organizacyjnej - wskazuje przyczyny niepowodzeń wielu przedsięwzięć biznesowych w pierwszym okresie ich działalności - uczeń zna podstawowe pojęcia w języku angielskim, potrafi je wyjaśnić oraz swobodnie wypowiedzieć się na ich temat w języku angielskim	
L25. Projekt społeczny- Zwolnieni z Teorii					

Uczeń: Zna platformę Zwolnieni z Teorii, - potrafi nawigować na stronie projektu	Uczeń: - zebrał zespół, wprowadził logo, zarejestrował nazwę	Uczeń: - sporządził harmonogram projektu	Uczeń: - zrealizował projekt społeczny	Uczeń: - przeszedł wszystkie etapy projektu, zrealizował swój projekt z sukcesem w wyznaczonym terminie, zamknął projekt, otrzymał certyfikat	
---	--	--	--	---	--

Ocena	Koszykówka	Siatkówka	Piłka ręczna	Gimnastyka
	ich wykonania.	ćwiczeń.	pomocy.	pomocy.

Wymagania edukacyjne WF klasy II liceum

2026/2027

Ocena	Koszykówka	Siatkówka	Piłka ręczna	Gimnastyka
Celująca (6)	Sprawnie kozłuje piłkę ze zmianą kierunku i tempa; wykonuje rzut po kozłowaniu i rzut z wyskoku; gra 1×1; stosuje krycie zawodnika i podstawowe działania w ataku szybkim; aktywnie współpracuje z zespołem.	Wykonuje odbicie górne i dolne w ruchu; wykonuje zagrywkę sposobem górnym; przyjmuje zagrywkę i wystawia piłkę; stosuje właściwe ustawienie i poruszanie się po boisku; skutecznie uczestniczy w grze.	Wykonuje rzut z wyskoku; podaje piłkę w ruchu; stosuje zwód pojedynczy; prawidłowo kryje zawodnika; wykorzystuje poznane elementy techniczne i taktyczne w grze.	Wykonuje przewroty w różnych pozycjach; stanie na rękach; przerzut bokiem; ćwiczenia równoważne; łączy elementy w prosty układ gimnastyczny; samodzielnie dba o bezpieczeństwo.
Bardzo dobra (5)	Wykonuje kozłowanie ze zmianą kierunku; rzut po kozłowaniu i rzut z wyskoku; gra 1×1; stosuje podstawowe zasady krycia i ataku szybkiego.	Poprawnie wykonuje zagrywkę górną, odbicia oraz przyjęcie zagrywki; stosuje prawidłowe ustawienie w grze.	Poprawnie wykonuje rzut z wyskoku, podania w ruchu i zwód; stosuje krycie zawodnika i współpracę w zespole.	Poprawnie wykonuje przewroty, stanie na rękach i przerzut bokiem; łączy elementy w prosty układ.
Dobra (4)	Wykonuje podstawowe	Wykonuje zagrywkę górną,	Wykonuje rzut z wyskoku,	Wykonuje podstawowe

Ocena	Koszykówka	Siatkówka	Piłka ręczna	Gimnastyka
	zmiany kierunku kozłowania, rzuty i grę 1×1; zna podstawowe zasady ataku i obrony.	odbicia i przyjęcie piłki; zna podstawowe ustawienie w grze.	podania w ruchu i podstawowy zwód; stosuje podstawowe zasady obrony.	przewroty, stanie na rękach i przerzut bokiem z asekuracją.
Dostateczna (3)	Z pomocą nauczyciela wykonuje zmianę kierunku kozłowania, podstawowe rzuty i działania w grze 1×1.	Z pomocą nauczyciela wykonuje zagrywkę górną, odbicia i przyjęcie piłki.	Z pomocą nauczyciela wykonuje rzut z wyskoku, podania i podstawowy zwód.	Z pomocą nauczyciela wykonuje przewroty, stanie na rękach i wybrane elementy gimnastyczne.
Dopuszczająca (2)	Podje muje próby wykonania podstawowych zmian kierunku kozłowania i rzutów; wykonuje ćwiczenia z pomocą nauczyciela.	Podje muje próby wykonania zagrywki i odbić; wykonuje ćwiczenia z pomocą nauczyciela.	Podje muje próby wykonania podań i rzutów; zna wybrane zasady gry.	Podje muje próby wykonania podstawowych elementów gimnastycznych z pomocą i asekuracją.
Niedostateczna (1)	Nie opanował podstawowych elementów technicznych i taktycznych; mimo pomocy nauczyciela nie podejmuje prób ich wykonania.	Nie opanował podstawowych elementów technicznych; mimo pomocy nauczyciela nie podejmuje prób ich wykonania.	Nie opanował podstawowych elementów technicznych; mimo pomocy nauczyciela nie podejmuje prób ich wykonania.	Nie opanował podstawowych elementów gimnastycznych; mimo pomocy i asekuracji nie podejmuje prób ich wykonania.

	• rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii, • wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru, • wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydmą paraboliczną a barchanem.	• omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, • omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydm.		
VI. Pedosfera i biosfera				
Uczeń: • porządkuje etapy procesu glebotwórczego, • wymienia czynniki glebotwórcze, • rozróżnia gleby strefowe i niestrefowe, • podaje nazwy stref roślinnych, • wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, • wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, • wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.	Uczeń: • charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, • prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, • porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata.	Uczeń: • omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • charakteryzuje główne typy gleb, • opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, • charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, • podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata.	Uczeń: • charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, • opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi.	Uczeń: • wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, • wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.

Wymagania edukacyjne roczne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii. Zakres podstawowy. Część 2*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną (plus wymagania na ocenę dopuszczającą)	na ocenę dobrą (plus wymagania na ocenę dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę bardzo dobrą (plus wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę celującą (plus wymagania na ocenę bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą)
2	3	4	5	6
I. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, eksklawa, terytorium zależne</i> • wymienia elementy państwa	Uczeń: • podaje przykłady eksklaw i wskazuje je na mapie	Uczeń: • podaje przykłady terytoriów zależnych w XXI w. na świecie	Uczeń: • podaje przykłady krajów nieuznawanych na arenie międzynarodowej	Uczeń: • omawia pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie

- wymienia wielkie państwa i minipaństwa - określa różnice w powierzchni państw - podaje powierzchnię Polski - podaje aktualną liczbę państw świata - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja, dezintegracja</i> - wymienia przyczyny procesów integracyjnych na świecie - wymienia państwa w Europie powstałe po 1989 r. - podaje przykłady organizacji międzynarodowych - wymienia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie - wymienia wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw	- wskazuje na mapie wielkie państwa i minipaństwa - określa pozycję Polski w Europie pod względem powierzchni - wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw - podaje przykłady procesów integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. - określa główne cele ONZ - wskazuje na mapie świata miejsca ważniejszych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach w XXI w. - podaje definicje wskaźników rozwoju krajów: PKB, HDI - omawia na wybranych przykładach cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego	- odczytuje na mapach aktualny podział polityczny - omawia na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. - podaje przykłady organizacji międzyrządowych i pozarządowych - podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których członkiem jest Polska - omawia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie - charakteryzuje wybrane konflikty na świecie w latach 90. XX w. i na początku XXI w. - omawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw świata - omawia składowe wskaźnika HDI na przykładzie Polski - opisuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników HDI	- opisuje zmiany, które zaszły na mapie politycznej świata po II wojnie światowej - analizuje przyczyny integracji politycznej, gospodarczej i militarnej na świecie na przykładzie Unii Europejskiej - omawia skutki konfliktów zbrojnych na świecie - ocenia strukturę PKB Polski na tle innych krajów - porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju społeczno-gospodarczego	- przedstawia wpływ mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie na wybranych przykładach - omawia konsekwencje zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów i regionów na świecie
--	--	--	---	--

II. Ludność i urbanizacja

Uczeń: - podaje aktualną liczbę ludności świata i prognozy zmian - porównuje kontynenty pod względem liczby ludności - wymienia najludniejsze państwa na świecie - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego</i> - opisuje model przejścia demograficznego - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, regres demograficzny</i> - wymienia typy demograficzne społeczeństw - wymienia dominujące na świecie modele rodziny	Uczeń: - przedstawia przyczyny zmian liczby ludności świata - podaje różnice w przyroście naturalnym w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym - oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego - opisuje fazy rozwoju demograficznego - podaje przykłady państw, w których występują eksplozja demograficzna i regres demograficzny - porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym - wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw - podaje przykłady państw starzejących się	Uczeń: - analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata - wyjaśnia przyczyny różnic między wartością przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym - opisuje przyczyny występowania eksplozji demograficznej i regresu demograficznego na świecie - omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie - wymienia czynniki kształtujące strukturę wieku - omawia zróżnicowanie współczynnika dzietności - analizuje wpływ wybranych czynników na rozmieszczenie ludności na świecie	Uczeń: - wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie - analizuje przestrzenne różnice w wielkości wskaźników urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na świecie - analizuje przyczyny kształtujące przyrost naturalny w poszczególnych fazach przejścia demograficznego - analizuje i porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach świata - omawia przyczyny i skutki starzenia się ludności na przykładach wybranych regionów świata - określa społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny	Uczeń: - przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie - ocenia konsekwencje eksplozji demograficznej i regresu demograficznego w wybranych państwach - analizuje i ocenia zróżnicowanie ludności świata pod względem dzietności w różnych regionach świata - przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności - omawia skutki ruchów migracyjnych dla społeczeństw i gospodarki wybranych państw świata - analizuje wpływ religii na życie człowieka i na gospodarkę
---	--	--	---	--

• wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumena, subekumena, anekumena</i> • wymienia czynniki rozmieszczenia ludności w podziale na przyrodnicze, społeczno-gospodarcze i polityczne • wymienia bariery osadnicze • wyjaśnia znaczenie terminu <i>wskaźnik gęstości zaludnienia</i> • wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji</i> • przedstawia podział migracji • podaje główne kierunki współczesnych migracji ludności na świecie • wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> • wymienia religie uniwersalne • wymienia i wskazuje na mapie główne kręgi kulturowe na świecie • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i> • wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji</i> • wymienia płaszczyzny urbanizacji • podaje fazy urbanizacji • podaje typy zespołów miejskich • podaje różnicę między wsią a obszarem wiejskim • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, obszar wiejski</i> • wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych • podaje na wybranych przykładach funkcje wsi	• wymienia modele rodziny i omawia ich występowanie na świecie • podaje wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie • opisuje ograniczenia w rozmieszczeniu ludności • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia dla wybranego obszaru • wskazuje obszary słabo zaludnione i bezludne • podaje główne przyczyny migracji na świecie • wskazuje na mapie kraje emigracyjne i imigracyjne • odróżnia uchodźstwo od migracji ekonomicznej • charakteryzuje wielkie religie i wskazuje na mapie obszary ich występowania • przedstawia strukturę wyznaniową w Polsce • omawia płaszczyzny procesu urbanizacji • przedstawia wskaźnik urbanizacji i jego zróżnicowanie w Polsce i na świecie • opisuje fazy urbanizacji • wymienia typy aglomeracji i podaje przykłady w Polsce i na świecie • wymienia czynniki wpływające na rozwój obszarów wiejskich	• opisuje bariery osadnicze • omawia cechy rozmieszczenia ludności na świecie • analizuje zróżnicowanie gęstości zaludnienia na świecie • omawia obszary zamieszkane i niezamieszkane na świecie • omawia współczesne migracje zagraniczne • analizuje saldo migracji zagranicznych na świecie • wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji na świecie • omawia strukturę religijną w wybranych krajach • przedstawia zróżnicowanie religijne w Polsce • wymienia przyczyny urbanizacji wybranych regionów świata • charakteryzuje typy zespołów miejskich, podaje ich przykłady w Polsce i na świecie oraz wskazuje je na mapie • charakteryzuje obszary wiejskie na świecie • omawia zmiany funkcji współczesnych wsi	• porównuje współczynnik dzietności w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • przedstawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności świata • dostrzega problemy uchodźców w wybranych państwach • przedstawia konsekwencje zróżnicowania religijnego i kulturowego ludności na świecie • analizuje sieć osadniczą wybranych regionów świata na podstawie map cyfrowych • przedstawia gęstość zaludnienia obszarów miejskich na wybranych etapach urbanizacji • wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania poziomu urbanizacji na świecie • wymienia skutki urbanizacji wybranych regionów świata • podaje przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią •	• analizuje przyczyny i skutki urbanizacji wybranych regionów świata • przedstawia zależność między udziałem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
III. Sektory gospodarki. Globalizacja				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

• przedstawia podział gospodarki na sektory • wymienia funkcje poszczególnych sektorów gospodarki • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i> • wymienia płaszczyzny globalizacji	• omawia znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki • opisuje funkcje poszczególnych sektorów gospodarki • wyjaśnia, czym jest struktura zatrudnienia • wymienia kraje o najwyższym indeksie globalizacji na świecie	• porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach w latach 90. XX w. i obecnie • opisuje zmiany w strukturze zatrudnienia w Polsce po 1950 r. • omawia przebieg procesów globalizacji na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i politycznej	• omawia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski na tle krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego • wykazuje zależność między wskaźnikiem indeksu globalizacji a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • analizuje skutki globalizacji na przykładzie Polski	• przedstawia przyczyny i prawidłowości zmiany roli sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym w wybranych krajach świata i w Polsce • przedstawia wpływ globalizacji na gospodarkę światową i życie człowieka
--	---	---	---	---

IV. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo

Uczeń: • wymienia przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • wymienia formy użytkowania ziemi • wymienia elementy tworzące strukturę użytków rolnych • wymienia najważniejsze grupy roślin uprawnych i podaje przykłady należących do nich roślin • wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych • wymienia najważniejsze grupy zwierząt gospodarskich i podaje przykłady zwierząt należących do każdej grupy • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogłowie</i> • podaje kraje o największym pogłowie bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie • wymienia funkcje lasów • wymienia czynniki decydujące o rozmieszczeniu lasów na Ziemi • wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik lesistości</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura</i> • podaje kraje, w których rybołówstwo odgrywa istotną rolę wymienia najczęściej poławiane organizmy wodne	Uczeń: • przedstawia zróżnicowanie warunków przyrodniczych produkcji rolnej na świecie • omawia formy użytkowania ziemi na świecie i w Polsce • opisuje strukturę użytków rolnych na świecie i w Polsce • omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw • przedstawia podział i zastosowanie roślin uprawnych • przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu • wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą • omawia rozmieszczenie lasów na Ziemi • przedstawia rozmieszczenie głównych łowisk na świecie • omawia rozmieszczenie najbardziej eksploatowanych łowisk na świecie wyjaśnia, czym jest przełowienie	Uczeń: • wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i pozapryrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie • porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach • opisuje warunki i rejony upraw wybranych roślin oraz ich głównych producentów • dostrzega różnicę między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym • omawia czynniki przyrodnicze wpływające na rozmieszczenie pogłowia zwierząt gospodarskich na świecie • omawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce • przedstawia sposoby wykorzystania lasów na świecie • opisuje wielkość i znaczenie rybołówstwa na świecie • omawia znaczenie akwakultury w gospodarce morskiej świata	Uczeń: • opisuje zróżnicowanie przyrodniczych warunków produkcji rolnej w wybranym kraju lub regionie • omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi na świecie • omawia warunki i rejony uprawy oraz głównych producentów zbóż, roślin przemysłowych, bulwiastych i korzeniowych • omawia uprawę warzyw i owoców oraz używek na świecie • omawia czynniki gospodarcze i religijno-kulturowe wpływające na rozmieszczenie pogłowia zwierząt gospodarskich na świecie • charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłowia bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie • opisuje skutki rabunkowej i racjonalnej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata omawia wpływ rybołówstwa i akwakultury na równowagę w środowisku	Uczeń: • wyjaśnia zależność poziomu produkcji rolnej od warunków przyrodniczych i pozapryrodniczych na wybranych przykładach • porównuje obecny zasięg wybranych roślin uprawnych z obszarami ich pochodzenia • przedstawia tendencje zmian w pogłowie zwierząt gospodarskich na świecie • uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie • rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody • dostrzega związek między wykorzystaniem zasobów biologicznych mórz i wód śródlądowych a potrzebą zachowania równowagi w ekosystemach wodnych
---	--	---	--	---

V. Przemysł				
Uczeń: • wyjaśnia, czym jest <i>przemysł</i> • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu • przedstawia działy przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> • podaje przykłady procesów dezindustrializacji na świecie • wymienia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • wymienia główne surowce energetyczne i przykłady ich wykorzystania • wymienia największych na świecie producentów surowców energetycznych • wyjaśnia, na czym polega <i>bilans energetyczny</i> • podaje największych producentów energii elektrycznej • wymienia rodzaje elektrowni wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych • wymienia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej	Uczeń: • przyporządkowuje rodzaj lokalizacji przemysłu do zakładów przemysłowych • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy przemysłu high-tech i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji • podaje różnicę między industrializacją a reindustrializacją • omawia odnawialne źródła energii • opisuje nieodnawialne źródła energii • przedstawia strukturę produkcji energii na świecie • podaje zalety i wady elektrowni ciepłych i jądrowych • omawia zalety i wady wybranych elektrowni odnawialnych • wskazuje na mapie państwa posiadające elektrownie jądrowe • przedstawia wielkość produkcji energii elektrycznej wytwarzanej w elektrowniach jądrowych	Uczeń: • analizuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu na świecie • omawia stopień zależności lokalizacji przemysłu od bazy surowcowej i podaje przykłady tej zależności • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • omawia przyczyny i skutki dezindustrializacji • podaje przykłady przejawów reindustrializacji w Polsce i wybranych krajach Europy • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na świecie • przedstawia zmiany w bilansie energetycznym Polski w XX w. i XXI w. • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • opisuje zmiany w produkcji i w zużyciu energii elektrycznej na świecie • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie	Uczeń: • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozmieszczenie i rozwój wybranych działów przemysłu • omawia znaczenie przemysłu high-tech na świecie • omawia przyczyny i przebieg reindustrializacji • omawia przemiany przemysłu w Polsce w XX w. i XXI w. • omawia skutki rosnącego zapotrzebowania na energię • opisuje strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni na świecie, w wybranych krajach i w Polsce	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy i jakość życia ludności • uzasadnia rolę procesów reindustrializacji na świecie, w Europie i w Polsce • przedstawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • analizuje wpływ struktury produkcji energii elektrycznej na bezpieczeństwo energetyczne państwa i środowisko geograficzne
VI. Usługi				
Uczeń: • klasyfikuje usługi • omawia usługi podstawowe i wyspecjalizowane • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transport, infrastruktura transportowa</i> • przedstawia podział transportu • wymienia elementy infrastruktury • wyjaśnia znaczenie terminu <i>łączność</i> • przedstawia podział łączności • wyjaśnia, czym są gospodarka oparta na wiedzy, kapitał ludzki, społeczeństwo informacyjne	Uczeń: • porównuje strukturę zatrudnienia w usługach w Polsce ze strukturą zatrudnienia w wybranych krajach • omawia czynniki rozwoju transportu • wymienia zalety i wady różnych rodzajów transportu • przedstawia rozwój telefonii i jej zróżnicowanie na świecie • wymienia cechy społeczeństwa informacyjnego	Uczeń: • charakteryzuje poszczególne rodzaje transportu i ich uwarunkowania • opisuje sieć transportu na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce • omawia spadek znaczenia usług pocztowych i rozwój telekomunikacji komputerowej • podaje cechy gospodarki opartej na wiedzy • omawia rolę władz w gospodarce opartej na wiedzy	Uczeń: • wyjaśnia znaczenie poszczególnych rodzajów transportu w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • przedstawia prawidłowości w zróżnicowaniu dostępu do internetu na świecie • opisuje rolę łączności w światowej gospodarce • omawia rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy w Polsce	Uczeń: • przedstawia uwarunkowania rozwoju różnych rodzajów transportu w wybranych państwach świata i w Polsce • omawia znaczenie łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego

- wymienia czynniki wpływające na rozwój gospodarki opartej na wiedzy - wymienia największe banki świata - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel międzynarodowy (zagraniczny), eksport, import, bilans handlowy państwa</i> - podaje przykłady państw o dodatnim i ujemnym saldzie handlu międzynarodowego - wymienia najważniejsze produkty wymiany międzynarodowej - podaje największych światowych importerów i eksporterów - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, atrakcyjność turystyczna, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna</i> - podaje państwa świata najliczniej odwiedzane przez turystów - wymienia państwa o największych wpływach z turystyki zagranicznej	- omawia zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie - przedstawia zróżnicowanie salda handlu międzynarodowego w wybranych państwach - podaje czynniki wpływające na strukturę towarową handlu zagranicznego państw - wymienia negatywne skutki rozwoju handlu międzynarodowego - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>walory turystyczne, infrastruktura turystyczna, dostępność turystyczna</i>	- porównuje dostęp do internetu w gospodarstwach domowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej - omawia zróżnicowanie usług edukacyjnych na świecie - opisuje kierunki międzynarodowej wymiany towarowej - przedstawia strukturę handlu zagranicznego Polski - charakteryzuje główne regiony turystyczne świata	- omawia znaczenie usług edukacyjnych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata - omawia rosnącą rolę usług finansowych na świecie - omawia rolę giełdy w systemach finansowych i gospodarkach państw - opisuje zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać - omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze walory turystyczne wpływające na atrakcyjność turystyczną wybranych regionów świata	- omawia znaczenie usług edukacyjnych i finansowych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata - omawia znaczenie handlu w rozwoju społeczno-gospodarczym świata - omawia rozwój turystyki i jej wpływ na gospodarkę państw i na jakość życia mieszkańców regionów turystycznych
---	--	---	--	---

VII. Wpływ człowieka na środowisko

Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu <i>antropopresja</i> - podaje przykłady zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, wynikających z działalności człowieka - wymienia filary zrównoważonego rozwoju - podaje źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka - wymienia typy smogu - wymienia gazy cieplarniane oraz główne źródła ich emisji - wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka - wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego jakie niesie działalność rolnicza - wymienia rodzaje górnictwa	Uczeń: - omawia zasady i filary zrównoważonego rozwoju - wymienia inne przykłady wpływu działalności człowieka na atmosferę (globalne ocieplenie, kwaśne opady, dziura ozonowa) - omawia zasoby wody na Ziemi i ich wykorzystanie - podaje przyczyny deficytu wody na świecie - przedstawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko - wymienia zagrożenia związane z górnictwem - wyjaśnia, na czym polega rekultywacja terenów pogórnich - przedstawia wpływ awarii tankowców na środowisko przyrodnicze	Uczeń: - podaje przykłady nieracjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego - opisuje smog typu londyńskiego i smog typu fotochemicznego - przedstawia wpływ monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze - wyjaśnia wpływ działalności górniczej na litosferę i rzeźbę terenu - omawia wpływ kopalń na stosunki wodne - opisuje zmiany krajobrazu wywołane działalnością transportową - wymienia pozytywne i negatywne skutki dynamicznego rozwoju turystyki - omawia degradację krajobrazu rolniczego i miejskiego - omawia przykłady negatywnych zjawisk na obszarach zdegradowanych	Uczeń: - omawia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze - podaje skutki występowania smogu - przedstawia przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki globalnego ocieplenia - omawia ingerencję człowieka w hydrosferę na przykładzie Wysokiej Tamy na Nilu i zaniku Jeziora Aralskiego - omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze - prezentuje wpływ melioracji na środowisko przyrodnicze na przykładzie Polski i świata - opisuje powstawanie leja depresyjnego - omawia wpływ górnictwa na pozostałe elementy krajobrazu	Uczeń: - dostrzega konflikt interesów w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze - przedstawia przykłady rozwiązań konfliktu interesów w relacji człowiek – środowisko - proponuje przykłady działań, które sprzyjają ochronie atmosfery - ocenia wpływ inwestycji hydrotechnicznych na środowisko geograficzne - prezentuje na dowolnym przykładzie wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze - omawia sposoby ograniczenia wpływu górnictwa na środowisko przyrodnicze - przedstawia możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju
--	---	---	---	--

• wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i> • wymienia kierunki rekultywacji terenów pogómiczych • wymienia zanieczyszczenia emitowane przez środki transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pojemność turystyczna</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> • wymienia czynniki kształtujące krajobraz kulturowy • wyjaśnia, czym jest degradacja krajobrazu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rewitalizacja</i> • podaje przykłady rewitalizacji	• wymienia cechy krajobrazu kulturowego terenów wiejskich i miast • wymienia rodzaje rewitalizacji	• opisuje rodzaje rewitalizacji i podaje przykłady	• wyjaśnia wpływ transportu na warunki życia ludności • omawia wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne • podaje przykłady zagrożeń krajobrazu kulturowego na świecie i w Polsce • omawia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej	• podaje przykłady działań służących ochronie krajobrazów kulturowych na świecie, w Polsce i w najbliższej okolicy • przedstawia przykłady działań na rzecz środowiska
---	---	--	--	---

Wymagania edukacyjne roczne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii*. Zakres podstawowy. Część 3

Warsztaty terenowe				
Uczeń: rozpoznaje ogólną budowę skał w odkrywcze geologicznej	Uczeń: - porządkuje chronologicznie wydarzenia geologiczne w odkrywcze geologicznej - wymienia struktury tektoniczne oraz ich elementy składowe widoczne w odkrywcze geologicznej	Uczeń: - analizuje odkrywkę geologiczną i na jej podstawie wnioskuje o przeszłości geologicznej regionu - rozpoznaje efekt procesów rzeźbotwórczych zachodzących w miejscu obserwacji terenowych	Uczeń: - analizuje mapę geologiczną obszaru, na którym są prowadzone zajęcia terenowe, i porównuje ją z informacjami odczytanymi z odkrywki geologicznej - dokonuje obserwacji procesów geologicznych i geomorfologicznych zachodzących w okolicy miejsca zamieszkania	Uczeń: dostrzega prawidłowości dotyczące procesów geologicznych i geomorfologicznych w miejscu obserwacji

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną (plus wymagania na ocenę dopuszczającą)	na ocenę dobrą (plus wymagania na ocenę dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę bardzo dobrą (plus wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę celującą (plus wymagania na ocenę bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą)
2	3	4	5	6
I. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, granica państwa, enklawa, eksklawa, terytorium zależne</i> • podaje różnice w powierzchni wybranych państw na świecie • wymienia największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie • podaje aktualną liczbę państw świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, dekolonizacja</i> • wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw • wymienia państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata • podaje przykłady organizacji międzynarodowych • podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • wymienia podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw • wyjaśnia, czym jest PKB	Uczeń: • wymienia różnice między enklawą a eksklawą • wskazuje na mapie granice oraz stolice wybranych państw • omawia specjalny status Antarktydy • wymienia płaszczyzny integracji państw lub obszarów • wymienia główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych • wskazuje na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych • wymienia czynniki wpływające na rozwój państw • omawia prawidłowości w zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB <i>per capita</i> • wyjaśnia, czym jest HDI • wymienia kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI	Uczeń: • omawia podział terytorialny mórz i oceanów • podaje przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie • przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę • podaje przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w. • opisuje działalność ONZ • omawia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata • opisuje wybrane konflikty zbrojne • omawia przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • omawia strukturę PKB według trzech głównych sektorów gospodarki • wyjaśnia, czym jest wartość dodana brutto (WDB)	Uczeń: • opisuje wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata • wskazuje na mapie obszary o niestalonym statusie • omawia skutki kolonializmu i dekolonizacji • opisuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku • omawia wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata • analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej • opisuje tendencje dezintegracyjne w Europie na przykładzie Katalonii • omawia skutki współczesnych konfliktów zbrojnych • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego • omawia prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB i HDI • porównuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych przykładach	Uczeń: • opisuje historię utworzenia Sudanu Południowego • omawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny podział polityczny świata oraz występowanie konfliktów zbrojnych • omawia znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych państw członkowskich • opisuje działalność wybranej organizacji międzynarodowej • omawia wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw • opisuje ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego

II. Ludność i osadnictwo

Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności świata • wymienia najludniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, regres demograficzny</i> • wymienia etapy rozwoju demograficznego ludności • wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> • wymienia typy demograficzne społeczeństw • podaje przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją • wymienia czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi • wymienia bariery osadnicze • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumena, subekumena, anekumena, gęstość zaludnienia</i> • wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, współczynnik salda migracji</i> • dokonuje podziału migracji ze względu na zasięg • podaje główne kierunki współczesnych migracji na świecie • wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne • wymienia państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców • wymienia odmiany ludzkie	Uczeń: • omawia różnice w zaludnieniu regionów • oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego • podaje przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny • omawia model przejścia demograficznego • porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów świata • wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw • omawia wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie • wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • podaje główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie • wskazuje na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych • wyjaśnia, czym jest uchodźstwo • opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie • wyjaśnia różnice między narodem a grupą etniczną • wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym i etnicznym • wymienia przykłady rodzin językowych	Uczeń: • analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata • omawia zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie • opisuje etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach • omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie • charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach • omawia czynniki kształtujące strukturę wieku • omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika dzietności na świecie • przedstawia uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie • opisuje bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady • opisuje różnice w gęstości zaludnienia kontynentów • opisuje migracje wewnętrzne • omawia współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów • wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata • przedstawia rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji • wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi • omawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną • opisuje strukturę narodowościową i etniczną ludności Polski	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej • analizuje zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • omawia społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny • opisuje zróżnicowanie demograficzne społeczeństw • omawia zróżnicowanie współczynnika feminizacji i współczynnika maskulinizacji na świecie • omawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie • opisuje problemy uchodźców • omawia przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie • przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładzie wybranego państwa • przedstawia konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie • analizuje zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie • omawia główne założenia wybranych religii • omawia konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata • charakteryzuje procesy metropolizacji w wybranych regionach świata • charakteryzuje typy fizjonomiczne miast i podaje ich przykłady	Uczeń: • przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • ocenia skutki wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • ocenia skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • analizuje i ocenia zróżnicowanie mieszkańców różnych regionów świata pod względem dzietności • omawia konsekwencje starzenia się społeczeństw oraz zróżnicowanie przestrzenne tego zjawiska • przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności • analizuje skutki migracji w krajach emigracyjnych i w krajach imigracyjnych na przykładzie migracji Ukraińców do Polski w ostatnich latach • analizuje problemy państw o różnej zwartości socjoetnicznej • dostrzega związek między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • opisuje wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę • podaje przykłady wpływu religii na społeczeństwo i gospodarkę w Polsce • analizuje na podstawie map cyfrowych zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie • wyjaśnia różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego
---	---	---	---	---

• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rasizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i> • wymienia mniejszości narodowe w Polsce • wymienia przykłady języków urzędowych i języków sztucznych • podaje nazwy najbardziej rozpowszechnionych języków świata • wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik analfabetyzmu</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> • wymienia wybrane religie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura, krąg kulturowy</i> • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, miasto</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>urbanizacja</i> • wymienia płaszczyzny urbanizacji • wyjaśnia, czym jest metropolia • wymienia funkcje miast • wymienia najludniejsze zespoły miejskie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>megamiasto, megalopolis</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obszar wiejski, wieś</i> • wymienia nowe funkcje obszarów wiejskich	• omawia zróżnicowanie językowe ludności świata • wyjaśnia, czym jest wskaźnik skolaryzacji • przedstawia strukturę religijną ludności świata • wymienia trzy wielkie religie uniwersalne • podaje przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym • wymienia główne kręgi kulturowe na świecie • wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych na wsie i miasta • wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych • wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji, oraz przedstawia jego zróżnicowanie na świecie i w Polsce • podaje przykłady miast o różnych funkcjach • wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata • wymienia formy zespołów miejskich • podaje przykłady megamiast oraz megalopolis i wskazuje je na mapie • omawia udział ludności wiejskiej w całkowitej liczbie ludności danego kraju • opisuje udział obszarów wiejskich w powierzchni kraju • przedstawia czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie	• przedstawia podział indoeuropejskiej rodziny językowej • omawia przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie • omawia wartości wskaźnika analfabetyzmu i wskaźnika skolaryzacji w wybranych krajach • opisuje zróżnicowanie religijne ludności świata • omawia strukturę wyznaniową w wybranych państwach i w Polsce • opisuje zróżnicowanie kulturowe ludności świata • omawia fazy urbanizacji i ich przebieg w różnych rejonach świata • omawia i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie • wyjaśnia zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • opisuje nowe funkcje obszarów wiejskich	• omawia przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy • wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce • wyjaśnia przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią	• analizuje przyczyny i skutki urbanizacji w wybranych regionach świata • proponuje działania, które mogą zapobiec wyludnianiu się wsi
III. Sektory gospodarki				
Uczeń: • przedstawia podział gospodarki na sektory • przedstawia sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i>	Uczeń: • opisuje poszczególne sektory gospodarki i ich funkcje • przedstawia zmiany znaczenia sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym	Uczeń: • omawia strukturę zatrudnienia i strukturę WDB według sektorów gospodarki oraz zmiany tych struktur w czasie w wybranych krajach świata • opisuje zmiany struktury zatrudnienia i struktury WDB według sektorów gospodarki w Polsce	Uczeń: • wyjaśnia, jak zmieniają się struktura zatrudnienia i struktura WDB według sektorów gospodarki wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • klasyfikuje działalność gospodarczą według PKD	Uczeń: • dostrzega współzależność sektora przemysłowego i usługowego • przedstawia wpływ globalizacji i rozwoju technologii na zmiany w zatrudnieniu oraz przemiany wewnątrzsektorowe

	• omawia wzrost udziału usług w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • wskazuje na mapie kraje o najwyższym i najniższym indeksie globalizacji na świecie • wymienia płaszczyzny globalizacji	• podaje przyczyny zmian znaczenia sektorów gospodarki • wymienia przykłady działalności znajdujących się na pograniczu sektorów gospodarki • przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i politycznej	• omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji na przykładzie Polski	
IV. Rolnictwo				
Uczeń: • wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • wymienia formy użytkowania ziemi • podaje rodzaje terenów tworzących strukturę użytków rolnych • wymienia kryteria podziału rolnictwa • wymienia typy rolnictwa • wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie • wymienia główne cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>GMO</i> • wymienia państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie • wymienia główne rośliny uprawne • wymienia głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie • wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt • wymienia typy chowu zwierząt • wymienia państwa o największym поголовіu wybranych zwierząt gospodarskich • wymienia główne typy lasów • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lesistość</i>, <i>wskaźnik lesistości</i> • wymienia funkcje lasów	Uczeń: • określa udział użytków rolnych w powierzchni kraju w wybranych państwach • opisuje zróżnicowanie struktury użytków rolnych w wybranych krajach • omawia strukturę użytkowania ziemi i strukturę użytków rolnych w Polsce • wyjaśnia, na czym polega intensywność produkcji rolnej • wskazuje główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym • omawia czynniki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego • przedstawia zasady rolnictwa ekologicznego • dokonuje podziału roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne • podaje przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych • omawia różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym • przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu • wyjaśnia różnice między leśnictwem a gospodarką leśną • charakteryzuje główne typy lasów • przedstawia rozmieszczenie lasów na Ziemi • omawia zmiany lesistości w Polsce • opisuje funkcje lasów	Uczeń: • opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • porównuje strukturę użytków rolnych w Polsce ze strukturą użytków rolnych w wybranych krajach • omawia typy rolnictwa na świecie • analizuje różnice między rolnictwem intensywnym a rolnictwem ekstensywnym • wykazuje różnice między rolnictwem uprzemysłowionym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety • omawia areal upraw <i>GMO</i> • opisuje rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych upraw na świecie • wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych • charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość поголівья wybranych zwierząt gospodarskich na świecie • przedstawia sposoby gospodarowania zasobami leśnymi • omawia udział oceanów w światowych połowach • przedstawia wielkość połowów i produkcji akwakulturowej na świecie	Uczeń: • wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie • porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach • omawia przyczyny dużego udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw • omawia czynniki sprzyjające dużej wydajności rolnictwa w Europie Zachodniej • charakteryzuje rolnictwo pierwotne, rolnictwo tradycyjne i rolnictwo rynkowe • dokonuje analizy udziału rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej • przedstawia skutki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego • charakteryzuje warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek • omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie gatunkowe chowu zwierząt gospodarskich na świecie	Uczeń: • omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw • charakteryzuje główne regiony rolnicze świata • omawia korzyści i problemy wynikające z wykorzystywania roślin modyfikowanych genetycznie • omawia czynniki, które wpływają na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach • analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny • uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie • rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody • dostrzega związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych • podaje sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych

• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura</i> • wymienia najczęściej poławiane gatunki organizmów wodnych • wyjaśnia, czym jest <i>przełowienie</i>	• omawia rozmieszczenie najważniejszych łowisk na świecie • podaje przyczyny przełowienia • wskazuje nadmiernie eksploatowane łowiska na mapie		• ocenia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce • wykazuje skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata • omawia wzrost udziału akwakultury w rybactwie	
---	--	--	--	--

V. Przemysł

Uczeń: • dokonuje podziału czynników lokalizacji przemysłu • wymienia najważniejsze przyrodnicze, techniczno-ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech) • podaje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> • podaje przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce • wymienia czynniki koncentracji przemysłu • wymienia formy koncentracji przemysłu tradycyjnego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>budownictwo</i> • podaje nazwy odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii • wymienia główne surowce energetyczne • wymienia największych producentów surowców energetycznych na świecie • wymienia głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie	Uczeń: • wymienia różnice między przymusową a związaną lokalizacją przemysłu • omawia przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • porównuje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii • wskazuje różnice między dezindustrializacją a reindustrializacją przemysłu • podaje przyczyny dezindustrializacji • przedstawia różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym • omawia etapy rozwoju okręgu przemysłowego • wymienia formy koncentracji przemysłu high-tech • przedstawia prawidłowości przestrzenne udziału budownictwa w strukturze zatrudnienia na świecie • omawia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie • wymienia odnawialne źródła energii	Uczeń: • omawia techniczno-ekonomiczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia korzyści i niekorzyści aglomeracji • omawia proces deaglomeracji przemysłu • opisuje społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia behawioralne czynniki lokalizacji przemysłu • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii • opisuje rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high-tech na świecie • omawia przebieg dezindustrializacji w wybranych państwach świata • opisuje gospodarcze znaczenie reindustrializacji • podaje rodzaje i przykłady okręgów przemysłowych na świecie • omawia rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie • omawia czynniki warunkujące powstanie technopolii • przedstawia rolę budownictwa w gospodarce • charakteryzuje energetykę opartą na nieodnawialnych źródłach energii • charakteryzuje energetykę opartą na odnawialnych źródłach energii	Uczeń: • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozwój wybranych działów przemysłu i rozmieszczenie zakładów przemysłowych • opisuje zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego • omawia znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii • podaje skutki dezindustrializacji w wybranych państwach świata • omawia przebieg industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji w Polsce • omawia rozmieszczenie ośrodków i okręgów przemysłowych w Polsce • charakteryzuje wybrany okręg przemysłowy w Polsce • charakteryzuje wybrane technopole na świecie i wskazuje je na mapie • wyjaśnia, czym są klastry, i omawia ich rolę w budowie gospodarki opartej na wiedzy • przedstawia różne oblicza budownictwa na świecie i w Polsce • opisuje skutki wzrostu zapotrzebowania na energię • omawia prawidłowości w zakresie zmian udziału źródeł odnawialnych źródeł w strukturze zużycia energii	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie • ocenia trafność lokalizacji wybranego zakładu przemysłowego w Polsce • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy państw i jakość życia ludzi • omawia rolę reindustrializacji w gospodarce • prezentuje zmiany struktury przestrzennej przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii na świecie z uwzględnieniem Polski • prezentuje argumenty przemawiające za potrzebą zharmonizowania stylu budownictwa z krajobrazem przyrodniczym i krajobrazem kulturowym • omawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • opisuje nietypowe źródła energii na przykładzie Szwecji • przedstawia związek między strukturą produkcji energii elektrycznej a bezpieczeństwem energetycznym kraju i środowiskiem geograficznym •
---	--	--	--	--

- wymienia typy elektrowni - wymienia kraje wytwarzające najwięcej energii jądrowej	- przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków - omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej - porównuje wielkość produkcji energii elektrycznej przypadającej na jedną osobę w wybranych krajach - opisuje udział energii jądrowej w całkowitej produkcji energii elektrycznej na świecie	- określa udział poszczególnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata - omawia bilans energetyczny Polski - dostrzega prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata - przedstawia strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych krajach - porównuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ze strukturą produkcji energii elektrycznej w wybranych krajach Europy i świata - omawia zmiany w strukturze zużycia energii elektrycznej w wybranych krajach - omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie - omawia znaczenie energetyki jądrowej na świecie	- przedstawia zalety i wady wybranych typów elektrowni - omawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej - omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce	
--	--	---	--	--

VI. Usługi

Uczeń: - klasyfikuje usługi według różnych systemów - charakteryzuje usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane - wymienia rodzaje transportu i kryteria jego podziału - podaje czynniki rozwoju transportu - wyjaśnia znaczenie terminu <i>łączność</i> - przedstawia podział łączności - wymienia przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego - wyjaśnia, czym jest <i>kapitał ludzki</i> - przedstawia wydatki państwa na edukację w wybranych krajach - wymienia państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową - wymienia największe banki świata	Uczeń: - omawia zróżnicowanie sektora usługowego na świecie - omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce - wymienia elementy infrastruktury transportowej - wskazuje miejsce łączności w PKD - omawia rozwój łączności - wymienia czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy - wymienia główne centra finansowe na świecie - podaje czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego - wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami	Uczeń: - porównuje zatrudnienie w sektorze usługowym w Polsce ze strukturą zatrudnienia w usługach w wybranych krajach świata - opisuje transport: samochodowy, kolejowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy i przesyłowy na świecie - przedstawia wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu - omawia rozwój telefonii i zróżnicowanie jego poziomu na świecie - omawia kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego - omawia cechy gospodarki opartej na wiedzy - wyjaśnia znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym	Uczeń: - analizuje zróżnicowanie gęstości sieci dróg i sieci linii kolejowych na świecie - charakteryzuje uwarunkowania rozwoju transportu: samochodowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego, lotniczego i przesyłowego na świecie - przedstawia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w strukturze przewozów w wybranych krajach - przedstawia rozwój telekomunikacji komputerowej i zróżnicowanie jego poziomu na świecie - przedstawia prawidłowości w zakresie zróżnicowania dostępu do internetu na świecie	Uczeń: - omawia znaczenie transportu i łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym - omawia zmiany roli poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju - przedstawia zróżnicowanie poziomu innowacyjności gospodarek państw UE na podstawie Europejskiego Rankingu Innowacyjności - omawia rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw - opisuje znaczenie handlu międzynarodowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata
---	--	---	--	---

• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel zagraniczny, eksport, import, reeksport, bilans handlowy</i> • wymienia przedmioty handlu międzynarodowego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>turystyka</i> • wymienia kraje, z których przyjeżdża do Polski najwięcej turystów • podaje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną • wymienia regiony najczęściej odwiedzane przez turystów • wskazuje na mapie główne regiony turystyczne Europy	• omawia kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • wymienia głównych partnerów handlowych Polski • omawia rozwój ruchu turystycznego na świecie • charakteryzuje wybrany region turystyczny świata • omawia udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych	• opisuje dostęp do usług edukacyjnych w wybranych krajach • omawia dostęp do usług bankowych w wybranych krajach • opisuje wpływ usług ubezpieczeniowych na życie człowieka • omawia cele Światowej Organizacji Handlu (WTO) • omawia na podstawie mapy zróżnicowanie przestrzenne obrotów handlu zagranicznego • przedstawia strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach • omawia strukturę handlu zagranicznego Polski • przedstawia główne założenia działalności Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (WFTO) • przedstawia przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie • omawia czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną • opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata • przedstawia ograniczenia w rozwoju turystyki	• omawia rolę telekomunikacji komputerowej w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego • omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, na czym polega wsparcie udzielane młodym, innowacyjnym przedsiębiorstwom – start-upom – przez inkubatory przedsiębiorczości i akceleratorzy biznesu • przedstawia prawidłowości przestrzenne w zakresie dostępu do usług edukacyjnych i finansowych na świecie • wykazuje związek między nakładami na prace badawczo-rozwojowe a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego państwa • omawia rolę usług w handlu międzynarodowym • analizuje handel międzynarodowy w ujęciu globalnym: podaje wartość światowych obrotów handlu międzynarodowego, opisuje strukturę towarową, wymienia najważniejszych eksporterów i importerów • opisuje skutki rozwoju turystyki na świecie • omawia usługi turystyczne w Polsce • podaje przykłady skutków rozwoju turystyki w swoim regionie • przedstawia najważniejsze miejsca pielgrzymkowe różnych religii na świecie i w Polsce oraz omawia znaczenie miejsc świętych dla wyznawców poszczególnych religii	• omawia zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • wyjaśnia, jaki wpływ wywiera turystyka na gospodarkę i społeczeństwo krajów wysoko i słabo rozwiniętych • omawia znaczenie usług turystycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata
---	---	--	--	--

VII. Wpływ człowieka na środowisko

Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> • podaje przykłady konfliktów ekologicznych • wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka • podaje głównych producentów gazów cieplarnianych w Europie • wymienia rodzaje smogu • wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka • wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>agrotechnika</i> • wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego spowodowane rolnictwem • wymienia systemy gospodarowania ziemią uprawną • wymienia rodzaje kopalń i podaje nazwy wydobywanych w nich surowców • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i> • podaje przykłady negatywnego wpływu transportu i turystyki na środowisko przyrodnicze • podaje definicję pojęcia <i>krajobraz kulturowy</i> • wymienia formy ochrony krajobrazu • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rekultywacja krajobrazu, renaturalizacja krajobrazu, rewitalizacja krajobrazu</i>	Uczeń: • dostrzega konflikt interesów w relacjach człowiek – środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój • omawia cele zrównoważonego rozwoju • wymienia najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery • wyróżnia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń atmosfery • wymienia antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery • podaje przykłady najbardziej zanieczyszczonych ośrodków miejskich w Polsce • omawia wykorzystywanie wody przez człowieka • wymienia wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je na mapie • opisuje wpływ monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polegają chemizacja i mechanizacja rolnictwa • omawia metody wydobywania surowców w kopalniach otworowych, głębinowych i odkrywkowych • podaje przykłady rekultywacji obszarów pogórnich w Polsce • wymienia elementy środowiska geograficznego, które podlegają negatywnemu wpływowi transportu • podaje główne zagrożenia dynamicznego rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego • wymienia elementy krajobrazu kulturowego miejskiego i krajobrazu kulturowego wiejskiego	Uczeń: • omawia przyczyny nasilania się konfliktu w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze • opisuje zasady zrównoważonego rozwoju • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje nadmierny efekt cieplarniany i omawia jego wpływ na globalne ocieplenie • opisuje mechanizm powstawania dziury ozonowej • wyjaśnia powstawanie smogu • omawia emisję dwutlenku węgla na świecie oraz tlenków siarki i azotu UE • wyjaśnia, w jaki sposób działalność gospodarcza człowieka narusza stosunki wodne • omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polega melioracja • wymienia negatywne skutki działalności górniczej w poszczególnych rodzajach kopalń • wyjaśnia, jak powstaje lej depresyjny • opisuje, na czym polega rekultywacja terenów pogórnich • omawia wpływ transportu na zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, a także na przekształcenie krajobrazu oraz florę i faunę • opisuje wpływ działalności turystycznej na środowisko geograficzne • omawia proces degradacji krajobrazu miejskiego • opisuje działania człowieka prowadzące do degradacji krajobrazu wiejskiego	Uczeń: • podaje przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego • wymienia międzynarodowe dokumenty dotyczące zrównoważonego rozwoju • porównuje smog fotochemiczny ze smogiem siarkowym • przedstawia sposoby zapobiegania smogowi • omawia przyrodnicze skutki budowy zapór wodnych • opisuje proces zanikania jeziora Czad • omawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko przyrodnicze • wymienia etapy pustynnienia • przedstawia pozytywne i negatywne skutki melioracji • wyjaśnia wpływ działalności górniczej na środowisko przyrodnicze • opisuje kierunki rekultywacji terenów pogórnich i podaje ich przykłady • analizuje wpływ transportu na człowieka • omawia zasady zrównoważonej turystyki • wymienia czynniki zagrażające krajobrazom kulturowym na świecie i w Polsce • określa rolę planowania przestrzennego w kształtowaniu i ochronie krajobrazu kulturowego • wymienia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej na wybranych obszarach	Uczeń: • opisuje konflikty ekologiczne w swojej okolicy, wymienia przyczyny nasilania się tego procesu • podaje propozycje sposobów rozwiązywania konfliktów w relacji człowiek – środowisko • omawia wpływ zanieczyszczeń powietrza na ludzki organizm • ocenia wpływ wielkich inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne • przedstawia działania człowieka mające na celu zapobieganie zanieczyszczaniu wód oraz zmniejszanie stopnia ich zanieczyszczenia • analizuje na przykładach ze świata i z Polski wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze • analizuje wpływ wybranej kopalni na środowisko przyrodnicze • podaje przykłady negatywnych skutków rozwoju turystyki we własnym regionie • przedstawia przykłady realizacji zasad zrównoważonej turystyki • prezentuje działania służące ochronie krajobrazu kulturowego • omawia przykład rekultywacji, renaturalizacji lub rewitalizacji krajobrazu w swojej okolicy
--	--	---	---	---

	• podaje przykłady rekultywacji, renaturalizacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Polsce	• omawia rodzaje i cele działań rewitalizacyjnych		
--	---	---	--	--

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy drugiej szkoły ponadpodstawowej dla zakresu podstawowego

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. Organizm człowieka jako funkcjonalna całość						
1.	Hierarchiczna budowa organizmu człowieka	<i>Uczeń:</i> • przedstawia hierarchiczną budowę organizmu • definiuje pojęcia: <i>komórka, tkanka, narząd, układ narządów, organizm</i> • wymienia nazwy układów narządów • rozpoznaje na ilustracjach poszczególne elementy organizmu • wymienia główne funkcje poszczególnych układów narządów • definiuje pojęcie <i>homeostaza</i> • wymienia parametry istotne w utrzymywaniu homeostazy	<i>Uczeń:</i> • omawia główne funkcje poszczególnych układów narządów • przedstawia podstawowe powiązania funkcjonalne między narządami w obrębie poszczególnych układów • przedstawia podstawowe powiązania funkcjonalne między układami narządów w obrębie organizmu • charakteryzuje poszczególne układy narządów	<i>Uczeń:</i> • wykazuje związek budowy narządów z pełnionymi przez nie funkcjami • przedstawia powiązania funkcjonalne między narządami w obrębie poszczególnych układów • przedstawia powiązania funkcjonalne między układami narządów w obrębie organizmu • wyjaśnia mechanizm warunkujący homeostazę	<i>Uczeń:</i> • dowodzi, że ciało człowieka stanowi wielopoziomą strukturę • podaje na podstawie różnych źródeł wiedzy przykłady narządów współpracujących ze sobą i wyjaśnia, na czym polega ich współpraca	<i>Uczeń:</i> • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że między narządami w obrębie poszczególnych układów istnieją powiązania funkcjonalne
2.	Tkanki: nabłonkowa, mięśniowa i nerwowa	<i>Uczeń:</i> • klasyfikuje tkanki zwierzęce • przedstawia budowę i rolę tkanek: nabłonkowej, mięśniowej i nerwowej • rozpoznaje na schematach tkanki: nabłonkową, mięśniową i nerwową	<i>Uczeń:</i> • rozpoznaje tkanki: nabłonkową, mięśniową, nerwową podczas obserwacji preparatów pod mikroskopem, na schematach, mikrofotografiach przedstawiających obraz spod mikroskopu	<i>Uczeń:</i> • wykonuje schematyczne rysunki tkanek zwierzęcych • charakteryzuje nabłonki pod względem budowy, roli i miejsca występowania • porównuje tkankę	<i>Uczeń:</i> • wykazuje związek między budową tkanek a pełnionymi przez nie funkcjami • rozpoznaje na podstawie obserwacji mikroskopowych	<i>Uczeń:</i> • ustala, które elementy tkanek: nabłonkowej, mięśniowej i nerwowej świadczą o ich przystosowaniu do pełnionych funkcji, oraz potwierdza swoje zdanie argumentami

			oraz na podstawie opisu • klasyfikuje tkanki nabłonkowe na podstawie kształtu i liczby warstw komórek oraz pełnionych funkcji • charakteryzuje tkankę mięśniową: przedstawia jej rodzaje, budowę, sposób funkcjonowania • charakteryzuje tkankę nerwową	mięśniową gładką z tkanką poprzecznie prążkowaną serca oraz tkanką poprzecznie prążkowaną szkieletową pod względem budowy i sposobu funkcjonowania • wskazuje różnice między tkankami: nerwową, mięśniową i nabłonkową • dostrzega oraz omawia podobieństwa i różnice między neuronami a komórkami glikowymi	tkanki: nabłonkową, mięśniową i nerwową oraz porównuje je pod względem budowy i funkcji • uzasadnia, że istnieje korelacja między funkcjonowaniem neuronów a funkcjonowaniem komórek glikowych	
3. 4.	Tkanka łączna	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę i rolę tkanki łącznej • wymienia przykłady występowania tkanki łącznej w ciele człowieka • wymienia nazwy rodzajów tkanki łącznej • omawia budowę tkanki chrzęstnej i tkanki kostnej • rozpoznaje na schematach tkankę łączną właściwą, tkankę tłuszczową, tkankę kostną, tkankę chrzęstną • wymienia składniki krwi	<i>Uczeń:</i> • podaje kryteria podziału tkanki łącznej • charakteryzuje tkankę łączną z uwzględnieniem kryteriów jej podziału • rozpoznaje tkanki łączne podczas obserwacji preparatów pod mikroskopem, na schematach, mikrofotografiach przedstawiających obraz spod mikroskopu oraz na podstawie opisu	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje tkanki łączne pod względem budowy, roli i występowania • określa, z których tkanek łącznych są zbudowane narządy występujące w organizmie człowieka	<i>Uczeń:</i> • porównuje rodzaje tkanki łącznej • wykazuje związek między budową danego rodzaju tkanki łącznej a pełnioną przez tą tkankę funkcją • charakteryzuje rodzaje tkanki łącznej płynnej • uzasadnia podział tkanki łącznej płynnej według określonych kryteriów	<i>Uczeń:</i> • ustala, które elementy tkanki łącznej świadczą o jej przystosowaniu do pełnionej funkcji, oraz potwierdza swoje zdanie argumentami

Rozdział 2. Skóra – powłoka ciała						
5.	Budowa i funkcje skóry	<i>Uczeń:</i> - wymienia nazwy warstw skóry - podaje nazwy elementów skóry - wymienia funkcje skóry - wymienia nazwy wytworów naskórka	<i>Uczeń:</i> - opisuje funkcje skóry - charakteryzuje gruczoły skóry - przedstawia znaczenie skóry w termoregulacji - wskazuje na rolę skóry w termoregulacji	<i>Uczeń:</i> - opisuje funkcje poszczególnych wytworów naskórka - opisuje zależność między budową a funkcjami skóry - analizuje rolę skóry jako narządu zmysłu	<i>Uczeń:</i> - wykazuje związek między budową a funkcjami skóry - porównuje poszczególne warstwy skóry pod względem budowy i funkcji	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia mechanizm syntezy witaminy D₃ - wyjaśnia, dlaczego osoby mieszkające na stałe w Polsce są narażone na niedobory witaminy D₃
6.	Choroby i higiena skóry	<i>Uczeń:</i> - wymienia przykłady chorób skóry - wymienia czynniki chorobotwórcze będące przyczynami wybranych chorób skóry - przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób skóry	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, dlaczego należy dbać o skórę - wymienia zasady higieny skóry - klasyfikuje i charakteryzuje wybrane choroby skóry	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, czym są alergie skórne, grzybice i oparzenia - omawia zaburzenia funkcjonowania gruczołów łojowych - omawia przyczyny zachorowań na czerniaka, a także diagnostykę, sposób leczenia i profilaktykę tej choroby	<i>Uczeń:</i> - ocenia wpływ nadmiaru promieniowania UV na skórę - uzasadnia stwierdzenie, że czerniak jest groźną chorobą współczesnego świata	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polega fotostarzenie się skóry - analizuje i przedstawia na podstawie literatury uzupełniającej wpływ stresu oraz ilości snu na prawidłowe funkcjonowanie skóry
7.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Organizm człowieka jako funkcjonalna całość” i „Skóra – powłoka organizmu”					
Rozdział 3. Układ ruchu						
8.	Ogólna budowa i funkcje szkieletu	<i>Uczeń:</i> - rozdziela część czynną i część bierną aparatu ruchu - wymienia funkcje szkieletu - podaje nazwy głównych kości tworzących szkielet człowieka	<i>Uczeń:</i> - rozpoznaje elementy szkieletu osiowego i szkieletu kończyn - opisuje budowę kości długiej	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia związek między budową kości a jej właściwościami mechanicznymi - porównuje tkankę kostną z tkanką chrzęstną	<i>Uczeń:</i> - wymienia czynniki wpływające na przebudowę kości - określa, które właściwości kości wynikają z ich budowy tkankowej	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, dlaczego szkielet człowieka jest zbudowany przede wszystkim z tkanki kostnej

					• wykazuje związek między budową kości a pełnionymi przez nie funkcjami	
9.	Rodzaje połączeń kości	<i>Uczeń:</i> • wymienia rodzaje połączeń ścisłych i ruchomych kości • wymienia rodzaje stawów • wskazuje na schemacie elementy stawu	<i>Uczeń:</i> • identyfikuje typy połączeń kości na schemacie przedstawiającym szkielet i podaje przykłady tych połączeń • przedstawia rodzaje połączeń ścisłych • omawia budowę stawu	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje połączenia kości • rozpoznaje rodzaje stawów • omawia funkcje poszczególnych elementów stawu	<i>Uczeń:</i> • klasyfikuje stawy ze względu na zakres wykonywanych ruchów i kształt powierzchni stawowych • porównuje stawy pod względem zakresu wykonywanych ruchów i kształtu powierzchni stawowych	<i>Uczeń:</i> • porównuje zakres ruchów, który można wykonywać w obrębie stawów: biodrowego, barkowego, kolanowego i obrotowego i wyjaśnia zaobserwowane różnice, odwołując się do budowy tych stawów
10.	Szkielet osiowy i szkielet kończyn	<i>Uczeń:</i> • wymienia nazwy elementów szkieletu osiowego i podaje ich funkcje • wymienia nazwy kości budujących klatkę piersiową • dzieli kości czaszki na te, które tworzą mózgowicę, i na te, z których składa się twarzoczaszka • podaje nazwy odcinków kręgosłupa • wymienia nazwy kości obręczy barkowej i obręczy miednicznej • wymienia nazwy kości kończyny górnej wolnej i kończyny dolnej wolnej	<i>Uczeń:</i> • rozpoznaje na schemacie kości mózgowicę i twarzoczaszki • rozpoznaje na schemacie kości klatki piersiowej • rozróżnia i charakteryzuje odcinki kręgosłupa • wyjaśnia znaczenie naturalnych krzywizn kręgosłupa i wskazuje na schemacie, w których miejscach się one znajdują • rozpoznaje na schemacie kości obręczy barkowej i obręczy miednicznej • rozpoznaje na schemacie kości kończyny górnej	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje funkcje szkieletu osiowego • wyjaśnia związek między budową a funkcjami czaszki • wskazuje różnice między budową oraz funkcjami twarzoczaszki i mózgowicę • porównuje budowę kończyny górnej z budową kończyny dolnej • wykazuje związek budowy odcinków kręgosłupa	<i>Uczeń:</i> • omawia rolę chrząstek w budowie klatki piersiowej • rozpoznaje na schemacie i porównuje kręgi znajdujące się w różnych odcinkach kręgosłupa • rozpoznaje na schemacie oraz klasyfikuje i charakteryzuje poszczególne rodzaje żeber	<i>Uczeń:</i> • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że występowanie wielu mniejszych kości jest korzystniejsze dla organizmu niż występowanie kilku kości dużych i długich • wyjaśnia znaczenie różnic w budowie miednicy u kobiet i u mężczyzn

		• podaje nazwy krzywizn kręgosłupa • określa rolę krzywizn kręgosłupa	wolnej i kończyny dolnej wolnej	z pełnionymi przez nie funkcjami • wykazuje związek budowy kończyn z pełnionymi przez nie funkcjami	• wyjaśnia znaczenie zatok	
11.	Budowa i funkcjonowanie mięśni szkieletowych	<i>Uczeń:</i> • podaje nazwy niektórych mięśni • wymienia funkcje mięśni • przedstawia ogólną budowę mięśnia szkieletowego • przedstawia antagonistyczne działanie mięśni	<i>Uczeń:</i> • rozpoznaje najważniejsze mięśnie szkieletowe • wskazuje, że brzusiec zbudowany jest z włókien mięśniowych • określa funkcje mięśni szkieletowych wynikające z ich położenia	<i>Uczeń:</i> • omawia warunki prawidłowej pracy mięśni • omawia współdziałania mięśni z kośćmi w wykonywaniu ruchów	<i>Uczeń:</i> • klasyfikuje mięśnie ze względu na wykonywane czynności • wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie mięśni	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że mięśnie szkieletowe mają budowę hierarchiczną
12.	Higiena i choroby układu ruchu	<i>Uczeń:</i> • wymienia składniki pokarmowe, które mają pozytywny wpływ na stan układu ruchu • dostrzega znaczenie utrzymywania prawidłowej postawy ciała • rozpoznaje wady postawy na schematach lub na podstawie opisu • wymienia przyczyny powstawania wad postawy • przedstawia przyczyny płaskostopia • wymienia podstawowe urazy mechaniczne układu ruchu • wymienia choroby układu ruchu • definiuje pojęcie <i>doping</i>	<i>Uczeń:</i> • rozróżnia urazy mechaniczne szkieletu • wymienia cechy prawidłowej postawy ciała • charakteryzuje choroby układu ruchu • wykazuje, że codzienna aktywność fizyczna wpływa korzystnie na układ ruchu • wymienia składniki diety niezbędne do prawidłowego funkcjonowania układu ruchu • wyjaśnia, kiedy warto stosować suplementy diety • przedstawia metody zapobiegania wadom postawy	<i>Uczeń:</i> • omawia przyczyny i skutki wad kręgosłupa • omawia przyczyny i skutki płaskostopia • omawia przyczyny oraz sposoby diagnozowania i leczenia osteoporozy • wyjaśnia wpływ dopingu na organizm człowieka • wykazuje, że długotrwałe przebywanie w pozycji siedzącej jest niezdrowe dla układu ruchu	<i>Uczeń:</i> • omawia sposoby zapobiegania osteoporozie • wskazuje przyczyny zmian zachodzących w układzie ruchu na skutek osteoporozy • przewiduje skutki niewłaściwego wykonywania ćwiczeń fizycznych • omawia działanie wybranych grup środków dopingujących	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, w jaki sposób transfuzja krwi u sportowców może wpłynąć na uzyskiwanie przez nich lepszych wyników oraz jakie skutki zdrowotne wywołuje ten rodzaj dopingu • przedstawia argumenty przemawiające za stosowaniem manipulacji genetycznych u sportowców w celu uzyskiwania przez nich lepszych wyników oraz argumenty przeciw stosowaniu takich

			dowodzi korzystnego wpływu ćwiczeń fizycznych na zdrowie			manipulacji
13. 14.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ ruchu”					
Rozkład 4. Układ pokarmowy						
15.	Organiczne składniki pokarmowe	<i>Uczeń:</i> - wymienia nazwy składników pokarmowych - wymienia przykłady produktów spożywczych bogatych w poszczególne składniki pokarmowe - wymienia podstawowe funkcje poszczególnych składników pokarmowych - definiuje pojęcia <i>błonnik</i>, <i>NNKT</i> - podaje przykłady funkcji błonnika	<i>Uczeń:</i> - rozdziela budulcowe i energetyczne składniki pokarmowe - omawia rolę składników pokarmowych w organizmie - podaje różnicę między białkami pełnowartościowymi a białkami niepełnowartościowym - definiuje pojęcia: <i>aminokwasy egzogenne</i>, <i>aminokwasy endogenne</i> - podaje przykłady aminokwasów endogennych i aminokwasów egzogennych - wyjaśnia znaczenie NNKT dla zdrowia człowieka - wymienia kryteria podziału węglowodanów - wyjaśnia znaczenie błonnika pokarmowego w diecie	<i>Uczeń:</i> - wskazuje czynniki decydujące o wartości odżywczej pokarmów - klasyfikuje węglowodany na przyswajalne i nieprzyswajalne	<i>Uczeń:</i> - przewiduje skutki diety wegańskiej - porównuje zawartość białek w poszczególnych produktach - przewiduje skutki niedoboru i nadmiaru poszczególnych składników odżywczych - wyjaśnia, że w przypadku stosowania diety bez białka zwierzęcego bardzo ważne dla zdrowia jest spożywanie urozmaiconych posiłków bogatych w białko roślinne	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia zależność między stosowaną dietą a zapotrzebowaniem organizmu na poszczególne składniki pokarmowe - uzasadnia znaczenie dostarczania do organizmu kwasów omega-3 i omega-6 we właściwych proporcjach
16.	Rola witamin. Nieorganiczne składniki pokarmowe	<i>Uczeń:</i> definiuje pojęcia: <i>witamina</i>, <i>hiperwitaminoza</i>, <i>hipowitaminoza</i>	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia zasady klasyfikacji i nazewnictwa witamin	<i>Uczeń:</i> omawia skutki niedoboru i nadmiaru wybranych	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, dlaczego dodawanie tłuszczów (oliwy	<i>Uczeń:</i> analizuje zależności między uwodnieniem organizmu

		i awitaminoza, bilans wodny - wymienia nazwy witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i witamin rozpuszczalnych w wodzie - wymienia główne źródła witamin - wymienia podstawowe funkcje poszczególnych witamin - wymienia skutki niedoboru wybranych witamin - podaje kryteria podziału składników mineralnych - wymienia nazwy makroelementów i mikroelementów - wymienia funkcje wody w organizmie	- wymienia nazwy pokarmów będących źródłami witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i w wodzie - omawia funkcje witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i w wodzie - wymienia przyczyny awitaminozy i hipowitaminozy - omawia znaczenie składników mineralnych dla organizmu - omawia znaczenie wody dla organizmu	witamin w organizmie człowieka - omawia znaczenie wybranych makro- i mikroelementów - omawia objawy niedoboru wybranych makroelementów i mikroelementów - wyjaśnia, na czym polega mechanizm regulacji bilansu wodnego człowieka	lub oleju) do warzyw ma wpływ na przyswajalność witamin	a tempem metabolizmu - określa na podstawie literatury zdrowotne konsekwencje spożywania nadmiernej ilości soli kuchennej - uzasadnia związek między właściwościami a funkcjami wody
17.	Budowa i funkcje układu pokarmowego	<i>Uczeń:</i> - wyróżnia w układzie pokarmowym przewód pokarmowy i gruczoły trawienne - wymienia nazwy odcinków przewodu pokarmowego i gruczołów trawiennych - podaje funkcje jamy ustnej, gardła, przełyku, żołądka i jelit - przedstawia znaczenie ruchów perystaltycznych - podaje funkcje żołądka i dwunastnicy - podaje funkcje ślinianek, wątroby i trzustki - przedstawia funkcje jelita cienkiego i jelita grubego	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polega trawienie pokarmów - wyjaśnia rolę języka i gardła w połykaniu pokarmu - wyjaśnia, jaką rolę odgrywa ślina wydzielana przez ślinianki - omawia funkcje wątroby i trzustki w trawieniu pokarmów - wyjaśnia funkcje kosmków jelitowych - omawia funkcje jelita grubego - przedstawia wpływ mikrobiomu na funkcjonowanie organizmu	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia rolę żółci w trawieniu tłuszczów - omawia działanie enzymów trzustkowych i enzymów jelitowych - analizuje mechanizm wchłaniania składników pokarmowych przez kosmki jelitowe - omawia znaczenie mikrobiomu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu	<i>Uczeń:</i> - omawia mechanizm połykania pokarmu - charakteryzuje funkcje gruczołów błony śluzowej żołądka - wyjaśnia, dlaczego występowanie mikrobiomu ma duże znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania organizmu	<i>Uczeń:</i> - porównuje skład i rolę wydzielin produkowanych przez ślinianki, wątrobę i trzustkę - wyjaśnia, dlaczego przewód pokarmowy musi mieć złożoną budowę

		• przedstawia funkcje kosmków jelitowych • wskazuje miejsca wchłaniania pokarmu	człowieka			
18. 19.	Procesy trawienia i wchłaniania	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>trawienie, enzymy trawienne</i> • wymienia najważniejsze enzymy trawienne • określa, w których miejscach przewodu pokarmowego działają enzymy trawienne, i podaje funkcje tych enzymów	<i>Uczeń:</i> • wskazuje substraty i produkty trawienia składników pokarmu • wskazuje miejsca działania enzymów trawiennych • omawia procesy trawienia zachodzące w jamie ustnej, żołądka i jelicie • wyjaśnia mechanizm wchłaniania produktów trawienia w kosmkach jelitowych	<i>Uczeń:</i> • opisuje procesy trawienia i wchłaniania cukrów, białek oraz tłuszczów • omawia przebieg doświadczenia badającego wpływ pH roztworu na trawienie skrobi przez amylazę ślinową	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje etapy trawienia poszczególnych składników pokarmowych w przewodzie pokarmowym • wyjaśnia, co się dzieje z wchłoniętymi produktami trawienia	<i>Uczeń:</i> • planuje i przeprowadza doświadczenie, którym można sprawdzić wpływ czynników chemicznych lub fizycznych na aktywność enzymatyczną amylazy ślinowej trawiącej skrobię oraz formułuje wnioski na podstawie uzyskanych wyników • wyjaśnia, dlaczego produkty trawienia tłuszczów są wchłaniane do naczyń limfatycznych, a nie do naczyń krwionośnych
20.	Zasady racjonalnego odżywiania się	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcie <i>bilans energetyczny</i> • podaje, jakie jest zapotrzebowanie energetyczne młodzieży w wieku 16 – 18 lat i od czego zależy • opisuje piramidę zdrowego żywienia i stylu życia • wskazuje, że wielkość porcji i proporcje składników posiłków są elementem racjonalnego odżywiania	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, czym są bilans energetyczny zerowy, dodatni i ujemny • charakteryzuje zasady racjonalnego odżywiania się • przedstawia argumenty potwierdzające, że spożywanie nadmiaru soli i słodczy jest szkodliwe dla organizmu • charakteryzuje przyczyny	<i>Uczeń:</i> • oblicza wskaźnik BMI dla osób obu płci w różnym wieku i określa, czy te osoby mają nadwagę, czy niedowagę • analizuje piramidę zdrowego żywienia i stylu życia i przedstawia zalecenia dotyczące proporcji składników	<i>Uczeń:</i> • opracowuje jednodniowy jadłospis zgodny z zasadami racjonalnego odżywiania się • przedstawia skutki otyłości u młodych osób • wykazuje czym jest równowaga energetyczna	<i>Uczeń:</i> • przedstawia pięć propozycji działań, których podjęcie pozwoliłoby zmniejszyć ryzyko wystąpienia otyłości u nastolatków

		(talerz zdrowego żywienia) - wymienia podstawowe przyczyny i skutki otyłości - oblicza wskaźnik masy ciała (BMI) i porównuje uzyskane wyniki z danymi na wykresie - wymienia podstawowe zaburzenia odżywiania (bulimia, anoreksja)	i skutki i profilaktykę otyłości analizuje wpływ wysokiej i niskiej aktywności fizycznej na bilans energetyczny	pokarmowych w spożywanych posiłkach wyjaśnia różnice między bulimią a anoreksją	i dlaczego jest taka ważna	
21.	Choroby układu pokarmowego	<i>Uczeń:</i> - podaje podstawowe metody diagnozowania chorób układu pokarmowego (USG jamy brzusznej, kolonoskopię, gastrokopię) - klasyfikuje choroby układu pokarmowego na pasożytnicze, wirusowe i bakteryjne - wymienia nazwy chorób pasożytniczych i podaje nazwy pasożytów (tasiemiec, glista ludzka, owsik ludzki, włosień kręty) - wymienia bakteryjne i wirusowe choroby układu pokarmowego - podaje sposoby zapobiegania chorobom układu pokarmowego	<i>Uczeń:</i> - wymienia przyczyny i objawy chorób pasożytniczych układu pokarmowego - wymienia i opisuje wybrane wirusowe choroby przewodu pokarmowego, m.in. WZW typu A, B i C - wymienia nazwy innych chorób układu pokarmowego: (rak żołądka, rak jelita grubego)	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje podstawowe metody diagnozowania chorób układu pokarmowego - wymienia objawy chorób bakteryjnych, wirusowych i pasożytniczych oraz metody profilaktyki tych chorób	<i>Uczeń:</i> - rozpoznaje choroby układu pokarmowego na podstawie charakterystycznych objawów - omawia szczegółowo metody diagnozowania chorób układu pokarmowego: gastrokopię i kolonoskopię - dowodzi, że właściwa profilaktyka odgrywa ogromną rolę w walce z chorobami układu pokarmowego	<i>Uczeń:</i> przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że choroby bakteryjne i wirusowe mogą mieć wpływ na powstawanie, wzrost i rozwój komórek nowotworowych układu pokarmowego
22. 23.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ pokarmowy”					
Rozdział 5. Układ oddechowy						
24.	Budowa i funkcjonowanie	<i>Uczeń:</i> wymienia nazwy elementów	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia różnicę między	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia zależności	<i>Uczeń:</i> omawia proces	<i>Uczeń:</i> wykazuje, że wymiana

	układu oddechowego	budujących układ oddechowy i wskazuje, że składa się on z dróg oddechowych oraz płuc - wymienia funkcje poszczególnych elementów układu oddechowego człowieka - lokalizuje na schematach poszczególne elementy układu oddechowego	wymianą gazową a oddychaniem komórkowym - omawia funkcje głośni i nagłośni - omawia związek między budową a funkcją płuc - wyjaśnia związek między budową pęcherzyków płucnych a wymianą gazową	między budową poszczególnych odcinków układu oddechowego a ich funkcjami	powstawania głosu	gazowa oraz oddychanie komórkowe umożliwiające funkcjonowanie organizmu podaje argumenty potwierdzające duże znaczenie nagłośni podczas połykania pokarmu
25.	Wentylacja i wymiana gazowa	<i>Uczeń:</i> - przedstawia mechanizm wentylacji płuc - definiuje pojęcie: <i>całkowita pojemność płuc</i> - porównuje skład powietrza wdychanego ze składem powietrza wydychanego - wyjaśnia znaczenie przepony i mięśni międzyżebrowych w wentylacji płuc - wymienia rodzaje wymiany gazowej i podaje, gdzie one zachodzą	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polega mechanizm wentylacji płuc - porównuje mechanizm wdechu z mechanizmem wydechu - porównuje wymianę gazową zewnętrzną z wymianą gazową wewnętrzną - omawia rolę krwi w transporcie gazów oddechowych – tlenu i dwutlenku węgla	<i>Uczeń:</i> przeprowadza doświadczenie wykazujące działanie przepony i omawia jego wyniki	<i>Uczeń:</i> omawia transport dwutlenku węgla w organizmie człowieka	<i>Uczeń:</i> - omawia mechanizm regulacji częstości oddechów - wykazuje związek między budową hemoglobiny a jej rolą w transporcie gazów - wyjaśnia wpływ ciśnienia atmosferycznego na ciśnienie występujące w płucach człowieka gdy jest on w górach lub na dużych głębokościach
26.	Zaburzenia funkcjonowania układu oddechowego	<i>Uczeń:</i> - wymienia zanieczyszczenia powietrza i ich źródła - wyjaśnia, w jaki sposób można chronić się przed smogiem - omawia skutki palenia tytoniu - wymienia metody	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje rodzaje zanieczyszczeń powietrza i wymienia ich źródła - wyjaśnia wpływ zanieczyszczeń powietrza na układ oddechowy	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia zależność między występowaniem chorób dróg oddechowych a stanem wdychanego	<i>Uczeń:</i> - przewiduje skutki chorób układu oddechowego - omawia sposoby diagnozowania i leczenia	<i>Uczeń:</i> przeprowadza pomiar objętości płuc z wykorzystaniem samodzielnie zrobionej aparatury oraz formułuje wnioski na

		diagnozowania chorób układu oddechowego wymienia nazwy chorób układu oddechowego (nieżyt nosa, przeziębienie, grypa, angina, gruźlica płuc, rak płuc)	- wymienia źródła czadu - wykazuje szkodliwość palenia papierosów, także elektronicznych - charakteryzuje choroby układu oddechowego - wskazuje sposoby zapobiegania chorobom układu oddechowego	powietrza - omawia wpływ czadu na organizm człowieka - omawia sposoby zapobiegania chorobom układu oddechowego - omawia przebieg i cel badań diagnostycznych chorób układu oddechowego	wybranych chorób układu oddechowego	podstawie uzyskanych wyników przedstawia, na podstawie różnych źródeł wiedzy, argumenty przemawiające za wyborem określonych metod diagnozowania i leczenia
Rozdział 6. Układ krążenia						
27.	Budowa i funkcje układu krwionośnego	<i>Uczeń:</i> - wymienia funkcje układu krwionośnego - podaje nazwy elementów układu krążenia - wymienia nazwy składników krwi - wymienia typy naczyń krwionośnych	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje składniki krwi - porównuje elementy komórkowe krwi pod względem budowy - wymienia nazwy i funkcje składników osocza - porównuje tętnice z żyłami pod względem budowy anatomicznej i pełnionych funkcji - rozdziela typy sieci naczyń krwionośnych - rozdziela rodzaje naczyń krwionośnych	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje składniki krwi - porównuje składniki krwi pod względem pełnionych przez nie funkcji - wyjaśnia związek między budową anatomiczną i morfologiczną naczyń krwionośnych a pełnionymi przez nie funkcjami	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje poszczególne rodzaje leukocytów - charakteryzuje typy sieci naczyń krwionośnych	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia związek między cechami elementów morfotycznych krwi a funkcjami pełnionymi przez te elementy - wyjaśnia rolę układu krwionośnego w utrzymywaniu homeostazy - wyjaśnia różnicę między układem wrotnym a siecią dziwną
28. 29.	Obieg krwi. Serce	<i>Uczeń:</i> - podaje nazwy elementów serca człowieka - określa położenie serca - wyjaśnia, na czym polega automatyzm serca	<i>Uczeń:</i> - omawia przepływ krwi w obiegu płucnym i ustrojowym na podstawie schematu - podaje wartości	<i>Uczeń:</i> - rozdziela zastawki w sercu - omawia budowę układu przewodzącego serca	<i>Uczeń:</i> - analizuje sposób przepływu krwi w żyłach kończyn dolnych - wyjaśnia, na czym	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia przyczynę różnicy między wartościami ciśnienia skurczowego a wartościami ciśnienia

		• opisuje cykl pracy serca • omawia funkcje naczyń wieńcowych • odróżnia krwiobieg duży od krwiobiegu małego • wskazuje prawidłowe wartości ciśnienia krwi i tętna człowieka	prawidłowego tętna i ciśnienia krwi u osoby będącej w spoczynku	• porównuje obieg płucny z obiegiem ustrojowym pod względem pełnionych funkcji • interpretuje wyniki pomiarów tętna • interpretuje wyniki pomiaru ciśnienia krwi	polega automatyzm serca • omawia różnicę między wartościami ciśnienia skurczowego a wartościami ciśnienia rozkurczowego krwi • omawia sposób regulacji ciśnienia krwi	rozkurczowego krwi oraz podaje argumenty potwierdzające, że nieprawidłowe wartości ciśnienia krwi mogą zagrażać zdrowiu, a nawet życiu
30.	Układ limfatyczny	<i>Uczeń:</i> • wymienia funkcje układu limfatycznego • wymienia nazwy narządów układu limfatycznego • przedstawia budowę i funkcje naczyń limfatycznych • określa sposób powstawania i funkcje limfy	<i>Uczeń:</i> • określa funkcje narządów wchodzących w skład układu limfatycznego • charakteryzuje cechy naczyń limfatycznych	<i>Uczeń:</i> • porównuje narządy układu limfatycznego pod względem pełnionych przez nie funkcji • omawia skład limfy i jej rolę • porównuje układ krwionośny z układem limfatycznym pod względem budowy i funkcji	<i>Uczeń:</i> • ocenia znaczenie prawidłowego funkcjonowania narządów tworzących układ limfatyczny • omawia sposób powstawania limfy • podaje argumenty potwierdzające, że układ krwionośny i układ limfatyczny stanowią integralną całość • porównuje naczynia limfatyczne i żyły pod względem budowy	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, na podstawie źródeł popularno-naukowych i naukowych, jakie znaczenie w utrzymywaniu homeostazy mają układ krwionośny i układ limfatyczny
31.	Choroby układu krążenia	<i>Uczeń:</i> • wymienia sposoby zapobiegania chorobom układu krążenia • wskazuje związek między	<i>Uczeń:</i> • wymienia przyczyny chorób układu krążenia • właściwie interpretuje wyniki morfologii krwi	<i>Uczeń:</i> • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że właściwy styl życia jest najważniejszym	<i>Uczeń:</i> • rozróżnia objawy chorób układu krążenia • wyjaśnia, na czym	<i>Uczeń:</i> • wskazuje metody diagnozowania poszczególnych chorób układu krążenia

		stylem życia a chorobami układu krążenia - wymienia metody diagnozowania chorób układu krążenia (EKG, pomiar ciśnienia krwi, badanie krwi) - wymienia nazwy chorób układu krążenia (nadciśnienie tętnicze, żylaki, miażdżyca, udar mózgu, choroba wieńcowa, zawał serca)	i lipidogramu - charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu krążenia - wyjaśnia, dlaczego należy badać ciśnienie tętnicze krwi - charakteryzuje wybrane choroby układu krążenia	elementem profilaktyki chorób układu krążenia omawia przyczyny, objawy i profilaktykę chorób układu krążenia	polega niewydolność układu krążenia analizuje wyniki pomiaru tętna i ciśnienia krwi przed i po wysiłku fizycznym	wyszukuje w różnych źródłach informacje na temat sposobów zapobiegania rozwojowi miażdżycy naczyń wieńcowych
32. 33.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Układ oddechowy” i „Układ krążenia”					
Rozdział 7. Odporność organizmu						
34. 35.	Budowa układu odpornościowego. Rodzaje odporności	Uczeń: - definiuje pojęcia: <i>antygen, przeciwciało, infekcja, patogen</i> - wymienia funkcje układu odpornościowego - wymienia nazwy elementów układu odpornościowego - wyjaśnia, czym jest odporność - określa znaczenie przeciwciał - wymienia główne rodzaje odporności: nieswoista i swoista - wymienia trzy linie obrony organizmu - wymienia mechanizmy odporności humoralnej i komórkowej - definiuje pojęcie <i>pamięć immunologiczna</i> - wyjaśnia znaczenie szczepień ochronnych	Uczeń: - przedstawia rolę poszczególnych elementów układu odpornościowego - opisuje działanie barier obronnych - porównuje odporność nabytą z odpornością wrodzoną - wyjaśnia mechanizm działania odporności wrodzonej - porównuje odporność nieswoistą z odpornością swoistą - wyjaśnia, na czym polegają humoralna i komórkowa odpowiedź immunologiczna - rozdziela rodzaje odporności swoistej - wyjaśnia, na czym polega odpowiedź	Uczeń: - klasyfikuje poszczególne elementy układu odpornościowego - wyjaśnia, na czym polega swoistość przeciwciał - porównuje odporność komórkową z odpornością humoralną - wyjaśnia mechanizm działania odporności nabytej - wyjaśnia znaczenie pamięci immunologicznej - porównuje pierwotną odpowiedź immunologiczną z wtórną odpowiedzią immunologiczną	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polega rola poszczególnych narządów, komórek i cząsteczek w reakcji odpornościowej - określa rolę fagocytozy w reakcjach odpornościowych - wskazuje różnice dotyczące czasu uruchamiania się mechanizmów odporności humoralnej i odporności komórkowej - wyjaśnia celowość stosowania szczepionek	Uczeń: - porównuje limfocyty biorące udział w reakcji odpornościowej pod względem pełnionych przez nie funkcji - wyjaśnia, w jaki sposób oraz w jakich sytuacjach w organizmie tworzy się pamięć immunologiczna

		wymienia sposoby nabierania odporności swoistej	immunologiczna pierwotna i odpowiedź immunologiczna wtórna			
36.	Zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego	<i>Uczeń:</i> - wymienia czynniki osłabiające układ odpornościowy - wymienia nazwy chorób autoimmunologicznych - przedstawia reakcje alergiczne jako nadmierną reakcję układu odpornościowego - definiuje pojęcie <i>główny układ zgodności tkankowej (MHC)</i> - przedstawia cel stosowania przeszczepów - definiuje pojęcie <i>immunosupresja</i>	<i>Uczeń:</i> - przedstawia mechanizm reakcji alergicznej - wykazuje, że alergia jest stanem nadwrażliwości organizmu - podaje przyczyny konfliktu serologicznego w zakresie Rh - analizuje na schemacie mechanizm stosowania immunosupresji w transplantacji szpiku kostnego - charakteryzuje przebieg zakażenia wirusem HIV - omawia profilaktykę AIDS - podaje przyczyny alergii	<i>Uczeń:</i> - wymienia przyczyny nieprawidłowych reakcji odpornościowych - omawia znaczenie antygenów zgodności tkankowej w transplantacjach - przedstawia zasady przeszczepiania tkanek i narządów - wymienia zasady, których należy przestrzegać przy przeszczepach - charakteryzuje choroby autoimmunologiczne	<i>Uczeń:</i> - dowodzi, że AIDS jest chorobą układu odpornościowego - omawia znaczenie antygenów zgodności tkankowej w prawidłowym funkcjonowaniu układu odpornościowego	<i>Uczeń:</i> wykazuje związek zgodności tkankowej z immunosupresją oraz wykazuje ich znaczenie dla transplantologii

Rozdział 8. Układ moczowy

37.	Budowa i funkcjonowanie układu moczowego	<i>Uczeń:</i> - wymienia funkcje układu moczowego - wymienia nazwy zbędnych produktów przemiany materii - wskazuje na schematach elementy układu moczowego i podaje ich nazwy - podaje nazwy procesów zachodzących w nerkach podczas powstawania moczu - określa lokalizację ośrodka wydalania	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje narządy układu moczowego - omawia budowę anatomiczną nerki - charakteryzuje procesy zachodzące w nefronie - wymienia drogi wydalania zbędnych produktów przemiany materii - omawia proces powstawania moczu	<i>Uczeń:</i> - porównuje sposoby wydalania trzech głównych produktów metabolizmu: amoniaku, dwutlenku węgla i nadmiaru wody - omawia budowę i funkcje nefronu - porównuje procesy zachodzące w nefronie - porównuje skład i ilość	<i>Uczeń:</i> - omawia mechanizm wydalania moczu - analizuje regulację objętości wydalanego moczu - wyjaśnia regulację hormonalną procesu tworzenia moczu - opisuje rolę ADH w utrzymaniu równowagi wodnej organizmu	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia regulację objętości wydalanego moczu
-----	---	--	--	---	---	---

		• podaje nazwę i miejsce powstawania i wydzielania hormonu regulującego produkcję moczu • wymienia nazwy składników moczu pierwotnego i moczu ostatecznego		moczu pierwotnego ze składem i ilością moczu ostatecznego • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają nerki w osmoregulacji		
38.	Choroby układu moczowego	<i>Uczeń:</i> • przedstawia badanie ogólne moczu jako jedną z najważniejszych metod diagnostycznych układu moczowego • wymienia najczęstsze choroby układu moczowego • wymienia przyczyny chorób układu moczowego • przedstawia cel stosowania dializy	<i>Uczeń:</i> • analizuje wyniki badania składu moczu zdrowego człowieka • wymienia cechy moczu zdrowego człowieka • omawia zasady higieny układu moczowego	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje najczęstsze choroby układu moczowego • ocenia znaczenie dializy • wymienia składniki moczu, które mogą wskazywać na chorobę lub uszkodzenie nerek	<i>Uczeń:</i> • rozpoznaje objawy chorób układu moczowego • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa dializa w leczeniu chorych na niewydolność nerek	<i>Uczeń:</i> • dowodzi dużego znaczenia badań moczu w diagnostyce chorób nerek • uzasadnia na podstawie różnych źródeł, że moczu może być wykorzystywany do stawiania szybkich diagnoz, np. potwierdzania ciąży
39. 40.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Odporność organizmu” i „Układ moczowy”					
Rozdział 9. Układ nerwowy						
41. 42.	Budowa i działanie układu nerwowego	<i>Uczeń:</i> • wymienia nazwy podstawowych elementów układu nerwowego • wymienia funkcje układu nerwowego • podaje nazwy i funkcje części neuronu • podaje funkcję osłonki mielinowej • opisuje mechanizm przewodzenia impulsu nerwowego • definiuje pojęcia: <i>impuls nerwowy, polaryzacja,</i>	<i>Uczeń:</i> • omawia ogólną budowę układu nerwowego • porównuje dendryty z aksonem • rozróżnia neurony pod względem funkcjonalnym (neurony czuciowe, neurony ruchowe, neurony pośredniczące) • charakteryzuje budowę i działanie synapsy chemicznej • opisuje sposób przekazywania impulsu	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje elementy neuronu i omawia ich funkcje • odróżnia potencjał spoczynkowy od potencjału czynnościowego • omawia proces przekazywania impulsów nerwowych między komórkami • omawia rolę neuroprzekaźników pobudzających	<i>Uczeń:</i> • klasyfikuje i opisuje neuroprzekaźniki • wyjaśnia, na czym polegają procesy: polaryzacja, depolaryzacja i repolaryzacja	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia funkcjonowanie synapsy chemicznej

		<i>depolaryzacja, repolaryzacja</i> wymienia przykłady neuroprzekaźników	nerwowego przez neurony definiuje pojęcia: <i>potencjał spoczynkowy, potencjał czynnościowy</i>	i neuroprzekaźników hamujących		
43.	Ośrodkowy układ nerwowy	<i>Uczeń:</i> - podaje nazwy elementów ośrodkowego układu nerwowego - wymienia funkcje mózgowia - wymienia nazwy płatów mózgowych i wskazuje na schemacie ich położenie - przedstawia budowę i rolę rdzenia kręgowego na podstawie schematu	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę ośrodkowego układu nerwowego - omawia rolę poszczególnych części mózgowia - rozdziela płaty w korze mózgowej - charakteryzuje budowę i funkcję rdzenia kręgowego - porównuje położenie istoty szarej z położeniem istoty białej w mózgowiu i rdzeniu kręgowym - omawia funkcje mózdzku	<i>Uczeń:</i> - wyказuje, że mózg jest częścią mózgowia - charakteryzuje poszczególne części mózgowia	<i>Uczeń:</i> - porównuje mózg i rdzeń kręgowy pod względem budowy i pełnionych funkcji - na podstawie zdobytych informacji ocenia opinię, że mózg się nie regeneruje i swoją wypowiedź uzasadnia	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia na podstawie literatury popularnonaukowej, dlaczego istota szara i istota biała są umiejscowione w mózgu i w rdzeniu kręgowym w „odwrotny” sposób - weryfikuje na podstawie danych z czasopism popularnonaukowych prawdziwość stwierdzenia, że mózg wykorzystuje tylko 10% swoich możliwości
44.	Obwodowy układ nerwowy	<i>Uczeń:</i> - przedstawia budowę obwodowego układu nerwowego - przedstawia funkcje obwodowego układu nerwowego - definiuje pojęcia: <i>łuk odruchowy, odruch</i> - wymienia rodzaje nerwów wyróżnione ze względu na kierunek przewodzenia informacji (nerwy ruchowe,	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę nerwu - przedstawia rolę nerwów czuciowych, nerwów ruchowych i nerwów mieszanych - rozdziela nerwy czaszkowe i nerwy rdzeniowe - charakteryzuje elementy łuku odruchowego - opisuje przebieg reakcji odruchowej na podstawie schematu	<i>Uczeń:</i> - analizuje przebieg reakcji odruchowej - porównuje odruchy warunkowe z odruchami bezwarunkowymi - dzieli przykładowe odruchy na warunkowe i bezwarunkowe - opisuje drogę, którą pokonuje impuls	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, w jaki sposób powstaje odruch warunkowy - dowodzi znaczenia odruchów warunkowych w uczeniu się	<i>Uczeń:</i> - planuje przebieg doświadczenia, którego celem będzie nauczanie psa, aby spał na swoim legowisku, a nie w łóżku dziecka - podaje przykłady odruchów bezwarunkowych oraz wyjaśnia, jakie mają one znaczenie dla funkcjonowania człowieka

		nerwy czuciowe, nerwy mieszane) - wymienia nazwy elementów łuku odruchowego - definiuje pojęcia: <i>odruchy bezwarunkowe, odruchy warunkowe</i> - przedstawia przykłady odruchów warunkowych i odruchów bezwarunkowych		w łuku odruchowym w dowolnej sytuacji, np. po ukluciu palca igłą wyjaśnia, w jaki sposób można wyrobić w sobie odruch uczenia się		wykazuje, że powstanie odruchu warunkowego wymaga skojarzenia bodźca obojętnego z bodźcem kluczowym wywołującym odruch bezwarunkowy
45.	Autonomiczny układ nerwowy	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje części układu nerwowego pod względem funkcjonalnym - wymienia funkcje układu autonomicznego - podaje przykłady sytuacji, w których działa układ współczulny, oraz przykłady sytuacji, w których działa układ przywspółczulny	<i>Uczeń:</i> - rozróżnia somatyczny i autonomiczny układ nerwowy - omawia funkcje układu autonomicznego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ma antagonizm działania części współczulnej i części przywspółczulnej	<i>Uczeń:</i> - porównuje część współczulną autonomicznego układu nerwowego z częścią przywspółczulną tego układu pod względem funkcji - przedstawia rolę autonomicznego układu nerwowego w utrzymywaniu homeostazy	<i>Uczeń:</i> wykazuje antagonizm czynnościowy części współczulnej i części przywspółczulnej układu autonomicznego	<i>Uczeń:</i> - ocenia aktywność części współczulnej i części przywspółczulnej w nietypowych sytuacjach oraz uzasadnia swoją ocenę - wyjaśnia, dlaczego po stresującym wydarzeniu, np. egzaminie, nie ma się ochoty na spożywanie posiłku
46.	Higiena i choroby układu nerwowego	<i>Uczeń:</i> - podaje zasady higieny układu nerwowego - przedstawia znaczenie snu dla organizmu - definiuje pojęcie <i>uzależnienie</i> - wymienia konsekwencje uzależnienia się od substancji psychoaktywnych, w tym dopalaczy - przedstawia wybrane choroby układu nerwowego (chorobę Alzheimera, chorobę	<i>Uczeń:</i> - podaje sposoby zmniejszania ryzyka powstawania uzależnień - ocenia znaczenie snu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu - wyjaśnia znaczenie wczesnej diagnostyki w ograniczaniu społecznych skutków chorób układu nerwowego	<i>Uczeń:</i> - omawia metody diagnozowania chorób układu nerwowego - wyjaśnia, na czym polega mechanizm powstawania uzależnienia - dowodzi, że uzależnienie to choroba układu nerwowego - charakteryzuje	<i>Uczeń:</i> - przedstawia profilaktykę wybranych chorób układu nerwowego - ocenia na podstawie zdobytych informacji słuszność stwierdzenia, że telefony komórkowe mają negatywny wpływ	<i>Uczeń:</i> - wyszukuje w literaturze informacje na temat czynników ryzyka wystąpienia depresji u człowieka - wyjaśnia, że uzależnienie jest chorobą związaną ze zwiększeniem poziomu dopaminy w tzw. układzie

		Parkinsona, depresję) • wymienia podstawowe metody diagnozowania chorób układu nerwowego (elektroencefalografia, tomografia komputerowa, magnetyczny rezonans jądrowy)		przyczyny i objawy wybranych chorób układu nerwowego	na funkcjonowanie układu nerwowego	nagrody, i omawia wpływ uzależnień na organizm
Rozdział 10. Narządy zmysłów						
47.	Budowa i działanie narządu wzroku	<i>Uczeń:</i> - wymienia rodzaje receptorów - definiuje pojęcia: <i>receptor, adaptacja oka, akomodacja oka</i> - wymienia elementy oka - wymienia elementy gałki ocznej - określa funkcje poszczególnych elementów narządu wzroku - wymienia nazwy wad wzroku - wskazuje podstawowe zasady higieny wzroku	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje poszczególne receptory - na podstawie rysunku wymienia funkcje oka - omawia budowę anatomiczną gałki ocznej - przedstawia drogę, którą pokonuje światło w gałce ocznej - wymienia cechy obrazu powstającego na siatkówce - wyjaśnia, na czym polega akomodacja oka - wymienia przyczyny wad wzroku - omawia sposoby korygowania wad wzroku	<i>Uczeń:</i> - wskazuje kryterium podziału receptorów - omawia funkcje elementów gałki ocznej - wyjaśnia, dlaczego człowiek może widzieć przestrzenie - porównuje funkcję pręcików z funkcją czopków - charakteryzuje wady wzroku i sposoby ich korekcji - uzasadnia, że właściwa dieta, właściwe oświetlenie, unikanie zanieczyszczeń pyłowych oraz inne czynniki mają istotny wpływ dla utrzymywania oczu w dobrej kondycji	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia znaczenie widzenia dwuocznego - wskazuje i wyjaśnia różnice między akomodacją a adaptacją oka	<i>Uczeń:</i> - przedstawia mechanizm powstawania obrazu - wyszukuje w dostępnych źródłach informacje dotyczące produktów spożywczych, które powinny być spożywane przez osoby pracujące przez długi czas przy monitorach i uzasadnia swój wybór
48.	Ucho – narząd zmysłu słuchu i równowagi	<i>Uczeń:</i> - wymienia nazwy elementów ucha - przedstawia drogę, którą	<i>Uczeń:</i> - opisuje elementy ucha - charakteryzuje budowę i funkcję narządu	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje elementy ucha pod względem budowy	<i>Uczeń:</i> wykazuje, że receptory słuchu i równowagi są	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, w jaki sposób działa narząd równowagi, gdy

		pokonuje dźwięk w uchu • przedstawia budowę narządu równowagi • określa podstawowe funkcje elementów narządu zmysłu słuchu i zmysłu równowagi • wymienia negatywne skutki oddziaływania hałasu na funkcjonowanie organizmu • przedstawia zasady dbałości o narząd słuchu i równowagi	równowagi • dowodzi szkodliwości hałasu dla zdrowia • rozróżnia na rysunku ucho zewnętrzne, ucho środkowe i ucho wewnętrzne • opisuje drogę fal dźwiękowych i impulsu nerwowego prowadzącą do powstania wrażeń słuchowych	i pełnionych funkcji • omawia mechanizm powstawania wrażeń słuchowych • wyjaśnia, dlaczego człowiek może słyszeć • omawia sposób działania narządu równowagi • wyjaśnia zasadę działania narządu równowagi	mechanoreceptorami • określa zakres częstotliwości dźwięku, na który reaguje ludzkie ucho • wyjaśnia, w jaki sposób trąbka słuchowa wyrównuje ciśnienie po obu stronach błony bębenkowej	człowiek się pochyla i gdy wykonuje ruchy obrotowe • wyjaśnia, w jaki sposób narząd równowagi reaguje w nietypowych sytuacjach
49.	Narządy smaku oraz węchu	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę narządu smaku • przedstawia podstawowe funkcje narządu smaku • wymienia nazwy pięciu podstawowych smaków odczuwanych przez człowieka • przedstawia budowę narządu węchu • wymienia funkcje narządu węchu	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia biologiczne znaczenie zmysłów smaku i węchu • charakteryzuje budowę narządów smaku i węchu • wyjaśnia znaczenie adaptacyjne narządu węchu	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, w jaki sposób powstają wrażenia smakowe i zapachowe • omawia budowę narządów smaku i węchu • opisuje mechanizm powstawania wrażeń węchowych i smakowych • wykazuje znaczenie zmysłów węchu i smaku w ochronie organizmu przed zagrożeniami, np. przed zatruciem drogą oddechową lub drogą pokarmową	<i>Uczeń:</i> • wykazuje związek między budową narządów smaku i węchu a ich funkcjami • dowodzi, że komórki zmysłowe występujące w narządach smaku i węchu należą do chemoreceptorów	<i>Uczeń:</i> • planuje i przeprowadza doświadczenie dotyczące współdziałania narządu smaku z narządem węchu z wykorzystaniem np. musów owocowo-warzywnych oraz formuluje wnioski na podstawie uzyskanych wyników obserwacji
50. 51.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ nerwowy i narządy zmysłów”					

Rozdział 11. Układ hormonalny						
52. 53.	Budowa i rola układu hormonalnego	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę układu hormonalnego • określa położenie gruczołów dokrewnych • definiuje pojęcia: <i>hormon</i>, <i>gruczoł dokrewny</i> • wymienia gruczoły dokrewne • wymienia nazwy hormonów wydzielanych przez poszczególne gruczoły dokrewne	<i>Uczeń:</i> • przedstawia rolę poszczególnych hormonów	<i>Uczeń:</i> • przedstawia różnicę w sposobie działania między gruczołem zewnątrz-wydzielniczym a gruczołem wewnątrz-wydzielniczym • klasyfikuje hormony ze względu na ich działanie	<i>Uczeń:</i> • przyporządkowuje hormony do odpowiednich gruczołów na podstawie przedstawionych funkcji • charakteryzuje rolę różnych hormonów w regulacji tempa metabolizmu i w regulacji wzrostu	<i>Uczeń:</i> • dowodzi współdziałania różnych hormonów w regulacji tempa metabolizmu i w regulacji wzrostu organizmu • wyjaśnia na podstawie literatury, w jaki sposób współdziałanie hormonów wpływa na utrzymywanie homeostazy
54.	Regulacja wydzielania hormonów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia pojęcie <i>ujemne sprzężenie zwrotne</i> • przedstawia na podstawie schematu antagonistyczne działanie hormonów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie insuliny i glukagonu • omawia mechanizm ujemnego sprzężenia zwrotnego na przykładzie regulacji pracy tarczycy	<i>Uczeń:</i> • porównuje działanie układu hormonalnego z działaniem układu nerwowego	<i>Uczeń:</i> • dowodzi zasadności kontrolowania poziomu glukozy we krwi	<i>Uczeń:</i> • dowodzi istnienia związku między układem dokrewnym a układem nerwowym oraz wyjaśnia rolę tych układów w utrzymywaniu homeostazy • wykazuje, że poziom glukozy we krwi musi podlegać regulacji
55.	Nadczynność i niedoczynność tarczycy. Stres	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>nadczynność gruczołu</i>, <i>niedoczynność gruczołu</i> • wymienia różne typy stresorów • podaje sposoby radzenia sobie ze stresem	<i>Uczeń:</i> • przedstawia objawy nadczynności i niedoczynności tarczycy • proponuje inne niż wymienione w podręczniku sposoby radzenia sobie ze stresem	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje przebieg reakcji stresowej • przedstawia argumenty przemawiające za tym, że stres może być „dobry” i na to, że stres może być „zły”	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa podwzgórze w reakcji stresowej • porównuje stres krótkotrwały ze stresem długotrwałym	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia na podstawie różnych źródeł informacji zmiany, które zachodzą w organizmie podczas krótkotrwałego i długotrwałego stresu

Rozdział 12. Rozmnażanie i rozwój człowieka						
56.	Budowa i funkcje męskich narządów rozrodczych	<i>Uczeń:</i> - wymienia pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe męskie cechy płciowe - wymienia nazwy elementów męskiego układu rozrodczego - wymienia funkcje męskich narządów płciowych - przedstawia funkcje jąder - przedstawia budowę plemnika - podaje, co to jest sperma	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę i funkcje męskich narządów rozrodczych - rozpoznaje na schemacie elementy męskiego układu rozrodczego - omawia budowę plemnika	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę poszczególnych elementów męskiego układu rozrodczego - określa funkcje elementów plemnika - określa rolę spermy	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia znaczenie budowy i funkcji prącia w dostarczaniu plemników do organizmu kobiety - wyjaśnia, dlaczego jądra są zarówno gonadami, jak i narządami wydzielania wewnętrznego	<i>Uczeń:</i> uzasadnia związek między budową męskich narządów płciowych a ich funkcją
57.	Budowa i funkcje żeńskich narządów rozrodczych	<i>Uczeń:</i> - wymienia pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe żeńskie cechy płciowe - wymienia nazwy elementów budujących żeński układ rozrodczy - wymienia funkcje żeńskich narządów płciowych - definiuje pojęcie: <i>cykl menstruacyjny</i> - wymienia fazy cyklu menstruacyjnego - wymienia nazwy hormonów regulujących przebieg cyklu menstruacyjnego	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę i funkcje żeńskich narządów rozrodczych - rozdziela zewnętrzne i wewnętrzne narządy żeńskiego układu rozrodczego - określa rolę jajników - rozpoznaje na schemacie elementy żeńskiego układu rozrodczego - wyjaśnia funkcje żeńskich hormonów przysadkowych i jajnikowych - omawia budowę i funkcję komórki jajowej	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę poszczególnych elementów żeńskiego układu rozrodczego - wyjaśnia, w jaki sposób żeński układ rozrodczy jest przystosowany do ciąży i porodu - przedstawia zmiany zachodzące w błonie śluzowej macicy w czasie cyklu menstruacyjnego - określa zmiany zachodzące w jajnikach w czasie cyklu miesięczkowego	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polega hormonalna regulacja cyklu miesięczkowego - opisuje zmiany, które zachodzą w jajniku i w macicy podczas poszczególnych faz cyklu menstruacyjnego - wyjaśnia potrzebę stosowania syntetycznych żeńskich hormonów płciowych w regulacji cyklu miesięczkowego	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia związek między budową a funkcjami żeńskich narządów płciowych - wykazuje, że w przypadku zaburzeń cyklu menstruacyjnego jest konieczność stosowania syntetycznych żeńskich hormonów płciowych
58.	Rozwój człowieka	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>zapłodnienie, implantacja</i> - wymienia nazwy etapów	<i>Uczeń:</i> opisuje przebieg okresu zarodkowego i okresu płodowego	<i>Uczeń:</i> - omawia przebieg zapłodnienia - charakteryzuje etapy	<i>Uczeń:</i> omawia wędrówkę plemników w żeńskim układzie	<i>Uczeń:</i> przedstawia propozycje obniżenia kosztów społecznych

		rozwoju zarodkowego i rozwoju płodowego • podaje rolę owodni • wymienia funkcje łożyska • wymienia zmiany zachodzące w organizmie kobiety w okresie ciąży • wymienia czynniki wpływające na przebieg ciąży • wymienia nazwy badań prenatalnych • wymienia etapy rozwoju postnatalnego	• określa funkcje owodni • omawia znaczenie łożyska • ocenia znaczenie diagnostyki prenatalnej • charakteryzuje etapy rozwoju postnatalnego • wymienia skutki wydłużania się okresu starości • wymienia substancje, które są transportowane przez łożysko	rozwoju zarodkowego • charakteryzuje rozwój płodowy • omawia przebieg implantacji zarodka • charakteryzuje budowę łożyska • ocenia znaczenie bariery, którą tworzy łożysko • przedstawia działania, dzięki którym można ograniczyć negatywne skutki wydłużania się okresu starości	rozrodczym • omawia metody badań prenatalnych • porządkuje informacje z różnych źródeł dotyczące stosowania właściwej diety i prowadzenia właściwego stylu życia przez kobietę w czasie ciąży oraz przedstawia je na forum klasy	związanych z wydłużaniem się okresu starości • podaje argumenty przemawiające za wykonywaniem badań prenatalnych
59.	Higiena i choroby układu rozrodczego	<i>Uczeń:</i> • wymienia zasady higieny miejsc intymnych • wymienia metody diagnozowania chorób układu rozrodczego (badania cytologiczne, USG jamy brzusznej, badanie krwi, mammografia) • wymienia nazwy chorób układu rozrodczego i chorób przenoszonych drogą płciową (kiła, rzeżączka, chłamydioza, rzeżyszkowica, zakażenie HPV, grzybice) • wymienia zasady zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych drogą płciową	<i>Uczeń:</i> • ocenia zagrożenia wynikające z zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu rozrodczego • przyporządkowuje chorobom układu rozrodczego źródła zakażenia • przedstawia profilaktykę raka jądra i przerostu gruczołu krokowego	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje wybrane choroby układu rozrodczego • przedstawia działania, które pozwalają ustrzec się przed chorobami przenoszonymi drogą płciową	<i>Uczeń:</i> • omawia metody diagnozowania i profilaktyki raka szyjki macicy • konstruuje zalecenia dotyczące przestrzegania zasad higieny okolic intymnych	<i>Uczeń:</i> • wykazuje znaczenie, jakie dla zachowania zdrowia mają regularne wizyty kobiet u ginekologa, a mężczyzn – u urologa • podaje argumenty przemawiające za przeprowadzaniem częstych badań kontrolnych, dzięki którym można wykryć chorobę nowotworową we wczesnym stadium
60.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Układ hormonalny” i „Rozmnażanie i rozwój człowieka”					

Autorka: Małgorzata Miękus

**Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy drugiej szkoły ponadpodstawowej
dla zakresu rozszerzonego od 1 września 2025r. (3 godziny tygodniowo) do podręcznika Nowa Biologia na czasie ZR 2**

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. Wirusy, bakterie, protisty i grzyby						
1. 2.	Wirusy – molekularne pasożyty	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę wirusów jako bezkomórkowych form infekcyjnych • definiuje pojęcia: <i>wirion</i>, <i>odwrotna transkrypcja</i> • wymienia cechy wirusów • wymienia drogi rozprzestrzeniania się wybranych chorób wirusowych roślin, zwierząt i człowieka • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób wirusowych • wskazuje znaczenie wirusów w przyrodzie i dla człowieka • wymienia choroby wirusowe człowieka (wścieklizna, AIDS, schorzenia wywołane zakażeniem HPV, grypa, odra, ospa, różyczka, świnka, WZW typu A, B, i C	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę wirionu • omawia przebieg cyklu lizogenicznego i cyklu litycznego bakteriofaga • omawia cykl infekcyjny zwierzęcego wirusa DNA • omawia cykl infekcyjny retrowirusa (wirusa HIV) • wskazuje, jakie znaczenie w zwalczaniu wirusów mają szczepienia ochronne • opisuje drogi rozprzestrzeniania się infekcji wirusowych u człowieka	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że wirusy nie są organizmami • wyjaśnia różnicę między cyklem litycznym a cyklem lizogenicznym • wyjaśnia znaczenie odwrotnej transkrypcji w cyklu infekcyjnym retrowirusa • klasyfikuje wirusy na podstawie: rodzaju kwasu nukleinowego, morfologii, typu komórki gospodarza i sposobu infekcji oraz podaje odpowiednie ich przykłady • charakteryzuje wybrane choroby wirusowe człowieka	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje formy wirusów pod względem budowy morfologicznej • porównuje przebieg cyklu lizogenicznego bakteriofaga z cyklem zwierzęcego wirusa DNA • wyjaśnia działanie szczepionek stosowanych w profilaktyce chorób wirusowych • wyjaśnia, dlaczego niektóre wirusy, np. HIV, są trudno rozpoznawalne przez układ odpornościowy człowieka	<i>Uczeń:</i> • wykazuje, że obecnie do leczenia chorób człowieka można wykorzystywać wirusy • wykazuje związek budowy wirusa ze sposobem infekowania komórek
3. 4.	Klasyfikowanie organizmów	<i>Uczeń:</i> • wymienia zadania systematyki	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcie: <i>takson</i>, <i>kladogram</i>, <i>takson monofiletyczny</i>, <i>takson</i>	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, na czym polega hierarchiczny układ rang jednostek taksonomicznych	<i>Uczeń:</i> • porównuje i ocenia sposoby klasyfikowania	<i>Uczeń:</i> • wykazuje różnice między narządami homologicznymi

		- definiuje pojęcia: <i>gatunek</i>, <i>narząd homologiczny</i>, <i>narząd analogiczny</i> - wymienia główne rangi taksonów - wymienia kryteria klasyfikowania organizmów według metod opartych na podobieństwie oraz pokrewieństwie organizmów - wymienia nazwy domen i królestw świata organizmów - omawia charakterystyczne cechy organizmów należących do każdego z królestw - na podstawie drzewa rodowego wskazuje wspólnego przodka dla podanych grup organizmów	<i>parafiletyczny, takson polifiletyczny</i> - ocenia znaczenie systematyki - wyjaśnia, na czym polega nazewnictwo binominalne gatunków i podaje nazwisko jego twórcy - charakteryzuje współczesny system klasyfikacji organizmów - na podstawie drzewa filogenetycznego określa czy przedstawiony gatunek jest bliżej spokrewniony z innym gatunkiem i swój wybór uzasadnia	- określa stanowisko systematyczne wybranego gatunku rośliny i zwierzęcia - wyjaśnia różnice między narządami analogicznymi a narządami homologicznymi - wskazuje w nazwie gatunku nazwę rodzajową i epitet gatunkowy - wyjaśnia różnicę między naturalnym a sztucznym systemem klasyfikacji - porównuje cechy organizmów należących do różnych królestw świata żywego - rozdziela na drzewie filogenetycznym grupy monofiletyczne, parafiletyczne i polifiletyczne	organizmów oparte na metodach fenetycznych i filogenetycznych - ocenia stopień pokrewieństwa organizmów na podstawie analizy kladogramów - określa znaczenie biologii molekularnej w określaniu pokrewieństwa ewolucyjnego organizmów	a analogicznymi i podaje ich nietypowe przykłady wykazuje, że konieczne było wprowadzenie nowego systemu klasyfikacji organizmów opartego na domenach
5. 6.	Organizmy prokariotyczne – bakterie i archeowce	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę komórki bakteryjnej - wymienia różne formy morfologiczne bakterii - przedstawia czynności życiowe bakterii - klasyfikuje bakterie w zależności od sposobu odżywiania i oddychania - wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego bakterii	<i>Uczeń:</i> - wymienia funkcje poszczególnych elementów komórki bakteryjnej - identyfikuje różne formy morfologiczne komórek bakterii - przedstawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii Gram-ujemnych i Gram-dodatnich	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polegają różnice w budowie komórki bakterii samo- i cudzożywej - podaje argumenty za tezą, że bakterie należą do organizmów kosmopolitycznych - określa różnice między archeowcami a bakteriami - charakteryzuje poszczególne grupy bakterii w zależności od	<i>Uczeń:</i> - omawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii Gram-dodatnich i Gram--ujemnych - wykazuje znaczenie procesów płciowych dla zmienności genetycznej bakterii - wyjaśnia, jaką rolę odgrywają formy przetrwalnikowe w	<i>Uczeń:</i> - wykazuje na podstawie cech budowy i fizjologii, że bakterie są organizmami kosmopolitycznymi - określa różnice między oddychaniem beztlenowym a fermentacją u bakterii - wykazuje, na podstawie kilku cech budowy, że archeowce są bardzo dobrze

		• definiuje pojęcia: <i>transdukcja, transformacja, organizm kosmopolityczny, anabioza</i> • przedstawia cel i przebieg koniugacji u bakterii • przedstawia znaczenie archeowców w przyrodzie • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia bakterii w przyrodzie i dla człowieka • wymienia wybrane choroby bakteryjne człowieka i odpowiadające im drogi zakażenia (gruźlica, tężec, borelioza, salmonelloza, kiła, rzeżączka)	• określa wielkość komórek bakteryjnych • określa znaczenie form przetrwalnikowych w cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie procesów płciowych zachodzących u bakterii • określa rolę antybiotyków w leczeniu chorób bakteryjnych	sposobów odżywiania i oddychania oraz podaje ich przykłady • wyjaśnia rolę bakterii w obiegu azotu w przyrodzie • omawia etapy koniugacji komórek bakterii • omawia objawy wybranych chorób bakteryjnych człowieka • proponuje działania profilaktyczne dla wybranych chorób bakteryjnych	cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie wykonania antybiogramu przed zastosowaniem antybiotykoterapii	przystosowane do życia w ekstremalnych warunkach środowiska
7. 8. 9.	Protisty – proste organizmy eukariotyczne	<i>Uczeń:</i> • wymienia czynności życiowe protistów • omawia budowę komórek protistów zwierzęcych • wymienia sposoby odżywiania się protistów • definiuje pojęcia: <i>pellikula, endocytoza, egzocytoza, zarodnik, przemiana pokoleń, mikсотrofizm</i> • charakteryzuje przebieg rozmnażania się bezpłciowego i płciowego protistów • wymienia przedstawicieli poszczególnych typów protistów	<i>Uczeń:</i> • rozróżnia formy morfologiczne protistów zwierzęcych • wyjaśnia rolę wodniczek w odżywianiu i wydalaniu protistów zwierzęcych • wyróżnia główne rodzaje plech u protistów roślinopodobnych • wymienia typy zapłodnienia występujące u protistów • porównuje cechy poszczególnych typów protistów	<i>Uczeń:</i> • określa kryterium klasyfikacji protistów • charakteryzuje różne formy morfologiczne protistów • wyjaśnia, na czym polega różnica między pinocytozą a fagocytozą • omawia proces osmoregulacji zachodzący u protistów zwierzęcych • wykazuje różnice w przebiegu koniugacji u bakterii i pantofelka • omawia cykl rozwojowy zarodźca malarii, listownicy, maworka	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego osmoregulacja i wydalanie mają szczególne znaczenie dla protistów słodkowodnych • uzasadnia różnicę między cyklem rozwojowym z mejozą pregamiczną a cyklem rozwojowym z mejozą postgamiczną • przedstawia choroby wywołane przez protisty • omawia przemianę pokoleń	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia zjawisko endosymbiozy wtórnej jako procesu powstawania chloroplastów u protistów roślinopodobnych • uzasadnia, że istnienie niektórych protistów ma istotne znaczenie dla funkcjonowania różnych gatunków zwierząt • Porównuje według określonych kryteriów, rodzaje odżywiania się protistów

		• przedstawia cel i przebieg koniugacji u orzęsków • wymienia rodzaje materiałów zapasowych występujących u protistów roślinopodobnych • wymienia charakterystyczne cechy budowy protistów roślinopodobnych • omawia sposób odżywiania się protistów roślinopodobnych • wymienia cechy charakterystyczne dla protistów grzybopodobnych • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia protistów w przyrodzie i dla człowieka • wymienia wybrane choroby wywoływane przez protisty i drogi ich zarażenia (malaria, toksoplazmoza, lamblioza, rzęsistkowica)	• wymienia barwniki fotosyntetyczne występujące u protistów roślinopodobnych • wymienia cechy budowy charakterystyczne dla poszczególnych typów protistów zwierzęcych, roślinopodobnych i grzybopodobnych • przedstawia przemiany faz jądrowych w cyklach rozwojowych protistów • opisuje na podstawie schematu cykl rozwojowy pantofelka	• wyjaśnia związek budowy z trybem życia protistów • zakłada hodowlę protistów słodkowodnych i obserwuje wybrane czynności życiowe tych protistów • wymienia cechy charakterystyczne plech protistów roślinopodobnych • porównuje typy zapłodnienia u protistów • proponuje działania profilaktyczne pozwalające na uniknięcie zarażenia protistami chorobotwórczymi	z dominującym sporofitem na przykładzie listownicy • porównuje cykle rozwojowe zarodźca malarii, maworka, pantofelka i listownicy	
10. 11.	Grzyby i porosty	<i>Uczeń:</i> • podaje cechy charakterystyczne grzybów • wymienia rodzaje strzępek • definiuje pojęcia: <i>grzybnia</i>, <i>strzępka</i>, <i>owocnik</i>, <i>mikoryza</i> • wymienia formy morfologiczne grzybów • podaje sposoby rozmnażania bezpłciowego i płciowego grzybów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego grzyby są plechowcami • omawia sposoby oddychania grzybów • rozróżnia poszczególne typy grzybów • przedstawia przebieg zapłodnienia zachodzącego u grzybów (plazmogamia i kariogamia)	<i>Uczeń:</i> • porównuje sposoby rozmnażania się grzybów • porównuje cechy budowy i fizjologii poszczególnych typów grzybów • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób człowieka wywoływanych przez grzyby	<i>Uczeń:</i> • określa kryteria klasyfikacji grzybów • porównuje typy mikoryz • wskazuje różnice między zarodnikami – mitosporami – a mejosporami oraz między egzosporami a endosporami	<i>Uczeń:</i> • wykazuje konieczność respektowania zasad profilaktyki chorób wywołanych przez grzyby • wyjaśnia różnice między różnymi typami zarodników • wykazuje rolę porostów w przyrodzie, posługując się

		- wymienia przedstawicieli poszczególnych typów grzybów - przedstawia znaczenie grzybów i porostów w przyrodzie i dla człowieka - przedstawia budowę i sposób życia porostu - opisuje miejsca występowania porostów - przedstawia rodzaje plech porostów (warstwowana i niewarstwowana) - wymienia sposoby rozmnażania się porostów	- określa wpływ grzybów na zdrowie i życie człowieka - rozdziela rodzaje strzępek - wymienia rodzaje zarodników - charakteryzuje korzyści dla obu organizmów uczestniczących w mikoryzie - przedstawia zależność pomiędzy grzybami a zielenicami lub sinicami tworzącymi porosty	- planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące, że drożdże przeprowadzają fermentację alkoholową - wyjaśnia strategię życiową porostów	- wykazuje różnice między różnymi sposobami rozmnażania płciowego grzybów - określa rolę rozmnożeń w rozmnażaniu porostów - wyjaśnia związek między organizmami wchodzącymi w skład plechy porostu	nietypowymi przykładami na podstawie różnych źródeł wiedzy
12. 13.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Wirusy, bakterie, protisty, grzyby”					
Rozdział 2. Różnorodność roślin						
14.	Rośliny pierwotnie wodne	<i>Uczeń:</i> - wymienia formy morfologiczne roślin pierwotnie wodnych - wymienia cechy charakterystyczne dla roślin pierwotnie wodnych - przedstawia znaczenie krasnorostów i zielenic w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje krasnorosty i zielenice - opisuje rozmnażanie roślin pierwotnie wodnych - rozdziela zielenice, krasnorosty	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje formy morfologiczne roślin pierwotnie wodnych - omawia przemianę pokoleń na przykładzie ulwy - opisuje endosymbiozy pierwotną	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje krasnorosty i zielenice pod względem budowy i środowiska występowania - wyjaśnia, na czym polega przemiana pokoleń u roślin pierwotnie wodnych	<i>Uczeń:</i> - przedstawia argumenty przemawiające za przynależnością zielenic, krasnorostów do królestwa roślin - Wyjaśnia szczegółowo teorię endosymbiozy dotyczącą powstawania chloroplastów u roślin
15.	Cechy roślin lądowych	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy środowiska lądowego - podaje cechy budowy roślin, które umożliwiły im zasiedlenie środowiska lądowego	<i>Uczeń:</i> - określa różnice między warunkami życia w wodzie i na lądzie - wymienia najważniejsze cechy roślin lądowych	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje poszczególne grupy ekologiczne roślin - opisuje cechy roślin, które umożliwiły im opanowanie środowiska lądowego	<i>Uczeń:</i> - porównuje warunki panujące w wodzie i na lądzie - wykazuje znaczenie cech przystosowawczych	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje cechy roślin lądowych i wtórnie wodnych (barwniki, substancja zapasowa, przemiana pokoleń, organy)

		- wymienia przykłady przystosowań roślin do życia na lądzie - wymienia formy ekologiczne roślin			roślin do życia na lądzie porównuje formy ekologiczne roślin	
16. 17. 18.	Tkanki roślinne	<i>Uczeń:</i> - wymienia rodzaje tkanek roślinnych - wyjaśnia pojęcie: <i>tkanka</i> - określa rolę tkanek twórczych - wymienia charakterystyczne cechy tkanek stałych - omawia budowę epidermy - określa, czym jest korkowica - określa funkcje tkanek okrywających - wymienia rodzaje tkanek miękkiszowych - omawia budowę i funkcje tkanek wzmacniających - przedstawia budowę i funkcje tkanek przewodzących - podaje co to są plasmodesmy	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje i identyfikuje tkanki roślinne - wymienia charakterystyczne cechy tkanek twórczych - wymienia merystemy pierwotne i wtórne oraz określa ich funkcje - określa lokalizację merystemów w roślinie - charakteryzuje działanie merystemów pierwotnych i wtórnych - omawia znaczenie wytworów epidermy - przedstawia znaczenie aparatów szparkowych i kutykuli dla roślin lądowych - omawia budowę i funkcję poszczególnych rodzajów miękiszu - wymienia wewnętrzne i zewnętrzne utwory wydzielnicze	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje tkanki ze względu na różne kryteria podziału - wymienia wytwory epidermy - podaje i opisuje cechy budowy drewna i łyka, które umożliwiają tym tkankom przewodzenie substancji - omawia efekty działania kambium i fellogenu - omawia znaczenie utworów wydzielniczych - charakteryzuje tkanki wzmacniające - charakteryzuje połączenie między komórkami - rozpoznaje poszczególne tkanki roślinne na preparatach mikroskopowych, rysunkach, schematach i mikro fotografiach	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia różnicę pomiędzy tkankami twórczymi a tkankami stałymi - porównuje budowę epidermy z budową ryzodermy - charakteryzuje sposób powstawania, budowę oraz znaczenie korkowicy - porównuje budowę i funkcję tkanek przewodzących - klasyfikuje i opisuje wiązki przewodzące - porównuje wewnętrzne i zewnętrzne utwory wydzielnicze	<i>Uczeń:</i> - wskazuje różnicę między wzrostem ograniczonym a wzrostem nieograniczonym - wyjaśnia różnicę między różnymi typami wiązek przewodzących - analizuje i wyjaśnia przystosowania tkanek przewodzących, które ułatwiają transport substancji w roślinie
19. 20.	Korzeń – organ podziemny rośliny	<i>Uczeń:</i> - wymienia główne funkcje korzenia - przedstawia i rozróżnia systemy korzeniowe	<i>Uczeń:</i> porównuje budowę palowego i wiązkowego systemu korzeniowego oraz uzasadnia, że	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje modyfikacje budowy korzeni	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, w jaki sposób następuje przyrost korzenia na grubość	<i>Uczeń:</i> analizuje sposoby powstawania wtórnych tkanek merystematycznych

		• charakteryzuje budowę strefową korzenia • wymienia modyfikacje budowy korzeni	systemy te stanowią adaptację do warunków środowiska • omawia etapy przyrostu na grubość korzenia	• porównuje budowę pierwotną korzenia z budową wtórną	• porównuje różne modyfikacje korzenia i określa ich znaczenie dla rośliny • uzasadnia, że modyfikacje korzeni są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji	w korzeniu, uwzględniając efekty ich działalności • porównuje budowę korzeni roślin dwuletnich z budową korzeni roślin jednorocznych
21. 22.	Pęd. Budowa i funkcje łodygi	<i>Uczeń:</i> • wymienia funkcje łodygi • definiuje pojęcia: <i>pęd</i>, <i>bylina</i> • przedstawia budowę anatomiczną łodygi • wymienia modyfikacje budowy łodygi	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę morfologiczną łodygi • omawia etapy przyrostu łodygi na grubość • podaje różnice między łodygami zielnymi a łodygami zdrewniałymi	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje modyfikacje budowy łodygi • charakteryzuje budowę wtórną łodygi • porównuje budowę łodygi paproci oraz roślin okrytonasiennych • porównuje budowę pierwotną łodygi z budową wtórną	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że modyfikacje łodygi są adaptacjami do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji • przedstawia argumenty za tezą, że wytwarzanie podziemnych pędów u bylin jest sposobem na przetrwanie trudnych warunków środowiskowych	<i>Uczeń:</i> • analizuje sposoby powstawania wtórnych tkanek merystematycznych w łodydze, uwzględniając efekty ich działalności
23.	Budowa i funkcje liści	<i>Uczeń:</i> • wymienia funkcje liści • przedstawia budowę anatomiczną liścia • przedstawia typy liści (pojedyncze i złożone) • wymienia typy ulistnienia i unerwienia liści • wymienia modyfikacje budowy liści	<i>Uczeń:</i> • omawia rodzaje ulistnienia i unerwienia • podaje przykłady liści pojedynczych i złożonych • przedstawia budowę anatomiczną liści występujących u różnych form ekologicznych roślin	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę morfologiczną liścia • określa funkcje poszczególnych elementów budowy liścia • klasyfikuje rodzaje liści według różnych kryteriów podziału • określa znaczenie modyfikacji liści	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że modyfikacje liści są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji • wykazuje różnice w budowie różnych typów liści • wykazuje związek budowy liścia z jego funkcjami	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę anatomiczną liścia rośliny szpilkowej z budową anatomiczną liścia rośliny okrytozalążkowej oraz uzasadnia przyczynę różnic w ich budowie

24.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z tematów o roślinach pierwotnie wodnych, roślinach lądowych, tkankach roślinnych, korzeniach, łodygach i liściach (lekcje od numeru 14 do 23)					
25.	Mchy – rośliny o dominującym gametoficie	<i>Uczeń:</i> • opisuje środowisko, w którym występują mchy • wymienia charakterystyczne cechy mchów i na tej podstawie identyfikuje organizm jako przedstawiciela mszaków • opisuje budowę gametofitu mchów • przedstawia sposoby rozmnażania się mchów • podaje znaczenie mchów w przyrodzie i dla człowieka • przedstawia przykłady rodzimych gatunków mchów	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę torfowców • omawia cykl rozwojowy mchów na przykładzie płonnika pospolitego • określa znaczenie wody w cyklu rozwojowym mchu • określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu mchów	<i>Uczeń:</i> • podaje przykłady cech łączących mchy z plechowcami i organowcami • wskazuje pokolenie diploidalne i haploidalne w cyklu rozwojowym mchu • określa miejsce zachodzenia i znaczenie mejozy w cyklu rozwojowym mchów • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela rodzimych mchów	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że u mszaków występuje heteromorficzna przemiana pokoleń • porównuje budowę gametofitu z budową sporofitu u mchów • omawia znaczenie torfu dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozmnażania płciowego mchów ma fakt, że te rośliny występują w zwartych kępach • wyjaśnia, w jaki sposób mchy wpływają na regulację bilansu wodnego biocenozy lasu
26. 27. 28.	Paprotniki – zarodnikowe rośliny naczyniowe	<i>Uczeń:</i> • wymienia charakterystyczne cechy paprotników i na tej podstawie identyfikuje przedstawiony organizm jako przedstawiciela paprotników • wymienia przykłady rodzimych gatunków paprociowych, widłakowych i skrzypowych • opisuje budowę gametofitu i sporofitu paprotników	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje paprociowe, widłakowe i skrzypowe • na podstawie schematu przedstawia cykl rozwojowy nercznicy samczej i skrzypu polnego • określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu paprotników • charakteryzuje znaczenie paprotników	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę morfologiczną i anatomiczną paprotników • analizuje cykl rozwojowy nercznicy samczej, skrzypu polnego • omawia cykl rozwojowy rośliny różnozarodnikowej na przykładzie widliczki ostrozębnej • charakteryzuje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych	<i>Uczeń:</i> • podaje cechy paprociowych, które zdecydowały o opanowaniu środowiska lądowego i osiągnięciu większych rozmiarów niż mszaki • porównuje cykle rozwojowe paprociowych, skrzypowych i widłakowych	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, dlaczego paprotniki należą do roślin naczyniowych • podaje cechy wspólne dla paprociowych, skrzypowych i widłakowych oraz argumentuje swoją odpowiedź

		• podaje znaczenie paprotników w przyrodzie i dla człowieka	w przyrodzie i dla człowieka • wyjaśnia pochodzenie węgla kamiennego	• wyróżnia cechy wspólne dla cyklów rozwojowych paprotników • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela rodzimych paprotników		
29. 30.	Rośliny nagonasienne	<i>Uczeń:</i> • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nasiennych • definiuje pojęcia: <i>zapłodnienie, zapylenie</i> • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę roślin nagozalążkowych na przykładzie sosny zwyczajnej • wyjaśnia genezę nazwy: <i>nagozalążkowe</i> • przedstawia budowę szyszki i nasienia sosny zwyczajnej • przedstawia znaczenie roślin nagozalążkowych w przyrodzie i dla człowieka • podaje gatunki rodzimych roślin nagonasiennych	<i>Uczeń:</i> • wymienia przystosowania roślin nagozalążkowych do lądowego trybu życia • wymienia cechy nasiennych występujące u nagozalążkowych • charakteryzuje głównych przedstawicieli roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu męskiego i kwiatu żeńskiego nagozalążkowych	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie kwiatu, nasion, zalążka i łagiewki pyłkowej u roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu męskiego i żeńskiego rośliny nagozalążkowej • wyjaśnia przebieg cyklu rozwojowego rośliny nagozalążkowej na przykładzie sosny zwyczajnej • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela rodzimych roślin nagonasiennych	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę kwiatu męskiego z budową kwiatu rośliny nagozalążkowej • wykazuje związek między budową nasienia a sposobem rozprzestrzeniania się nasion roślin nagozalążkowych	<i>Uczeń:</i> • porównuje cykle rozwojowe paprotników oraz nagozalążkowych i na tej podstawie określa, jakie cechy pojawiły się u roślin nagozalążkowych oraz wyjaśnia ich znaczenie • przedstawia budowę kwiatu rośliny nagozalążkowej i określa elementy homologiczne do struktur występujących u paprotników

31. 32. 33. 34.	Rośliny okrytonasienne	<i>Uczeń:</i> • wymienia cechy roślin okrytonasiennych	<i>Uczeń:</i> • rozróżnia rośliny jednoroczne od dwuletnich i bylin	<i>Uczeń:</i> • wymienia rodzaje kwiatów u roślin	<i>Uczeń:</i> • wykazuje różnice między kwiatem wiatropylnym	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, dlaczego rośliny unikają samozapylenia
--------------------------	-------------------------------	---	--	--	---	--

35.	• definiuje pojęcie: <i>kwiat, kwiatostan</i> • określa, czym jest gametofit męski i gametofit żeński u roślin okrytonasiennych • wymienia formy roślin okrytonasiennych • omawia budowę kwiatu obupłciowego i wiatropylnego roślin okrytonasiennych • charakteryzuje budowę sporofitu roślin okrytonasiennych • przedstawia budowę owocu • wymienia różne typy owoców i owocostanów • podaje budowę nasienia bielkowego • wymienia sposoby rozprzestrzeniania się owoców • wymienia sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin • przedstawia wybrane rodzime gatunki roślin okrytonasiennych • omawia znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka	• podaje przykłady różnych typów kwiatostanów • omawia przebieg cyklu rozwojowego roślin okrytonasiennych • podaje cechy budowy kwiatu zapylanego przez zwierzęta • podaje mechanizmy ochrony roślin przed samozapyleniem • przedstawia przebieg podwójnego zapłodnienia u roślin okrytonasiennych • omawia sposoby rozprzestrzeniania się nasion i owoców • charakteryzuje różne rodzaje owoców • przedstawia, w jaki sposób rozmnażanie wegetatywne jest wykorzystywane w rolnictwie • charakteryzuje wybrane rodzime rośliny okrytozalążkowe	jednopiennych i dwupiennych • omawia funkcje elementów kwiatu obupłciowego u rośliny okrytonasiennej • wyjaśnia związek między zapyleniem a zapłodnieniem • wyjaśnia na przykładach związek między budową kwiatu rośliny okrytonasiennej a sposobem jego zapylania • charakteryzuje mechanizmy zapobiegające samozapyleniu • omawia przebieg i efekty podwójnego zapłodnienia • wymienia przykłady owoców pojedynczych (suchych i mięsistych), zbiorowych i owocostanów • ocenia znaczenie wykształcenia się nasion dla opanowania środowiska lądowego przez rośliny nasienne • rozróżnia i charakteryzuje rośliny okrytonasienne • wymienia znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela	a kwiatem owadopylnym • wykazuje związek budowy kwiatów ze sposobem zapylenia • wyjaśnia różnicę między samozapyleniem a zapyleniem krzyżowym • rozróżnia typy kwiatostanów i wymienia przykłady roślin, u których dany typ kwiatostanu występuje • wyjaśnia genezę nazwy <i>rośliny okrytozalążkowe</i> • porównuje sposoby powstawania różnych typów owoców • porównuje różne sposoby rozmnażania wegetatywnego • wyjaśnia znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka • wykazuje związek budowy owocu ze sposobem rozprzestrzeniania się roślin okrytonasiennych	• wyjaśnia mechanizmy ochrony roślin przed samozapyleniem • wymienia cechy roślin okrytonasiennych odróżniające je od nagonasiennych i wykazuje znaczenie adaptacyjne tych cech • wyjaśnia na przykładach związek między budową owocu a sposobem rozprzestrzeniania się roślin • na podstawie różnych źródeł wiedzy opisuje wybrane rośliny okrytonasiennych pod kątem ich leczniczych właściwości
-----	--	---	---	--	---

				rodzimych roślin okrytonasiennych		
36. 37.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Różnorodność roślin”					
Rozdział 3. Funkcjonowanie roślin						
38. 39. 40.	Gospodarka wodna roślin	<i>Uczeń:</i> - wymienia funkcje wody w organizmach roślin - wymienia etapy transportu wody w roślinie - opisuje apoplastyczny, symplastyczny i transmembranowy transport wody u roślin - definiuje pojęcia: <i>turgor</i>, <i>parcie korzeniowe</i>, <i>siła ssąca</i>, <i>gutacja</i>, <i>transpiracja</i>, <i>susza fizjologiczna</i> - wymienia rodzaje transpiracji - omawia bilans wodny w organizmie rośliny	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje etapy transportu wody w roślinie w poprzek korzenia - charakteryzuje rodzaje transpiracji - planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące, która z tkanek roślinnych przewodzi wodę - opisuje proces otwierania i zamykania aparatów szparkowych	<i>Uczeń:</i> - określa różnice między transportem apoplastycznym a transportem symplastycznym - określa skutki niedoboru wody w roślinie - definiuje pojęcia: <i>potencjał wody</i>, <i>ciśnienie hydrostatyczne</i>, <i>ciśnienie osmotyczne</i> - podaje skutki niedoboru wody w roślinie - planuje i przeprowadza doświadczenie określające wpływ czynników zewnętrznych (światła) na intensywność transpiracji - opisuje wpływ suszy fizjologicznej na bilans wodny rośliny - planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ braku światła na występowanie gutacji u roślin - wyjaśnia proces otwierania i zamykania aparatów szparkowych	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia mechanizm pobierania i transportu wody w roślinie - przedstawia sposób określenia potencjału wody w roślinie - wyjaśnia rolę sił kohezji i adhezji w przewodzeniu wody - wykazuje wpływ czynników zewnętrznych na bilans wodny roślin - planuje i przeprowadza doświadczenie porównujące rozmieszczenie (górna i dolna strona blaszki liściowej) aparatów szparkowych u hydrofitów, mezofitów i kserofitów - planuje obserwacje wykazującą występowanie płaczu roślin	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia znaczenie różnicy potencjału wody w układzie: gleba–roślina–atmosfera w procesie pobierania i przewodzenia wody - wykazuje związek zmian potencjału osmotycznego oraz potencjału wody z otwieraniem i zamykaniem aparatów szparkowych - planuje i przeprowadza doświadczenie dotyczącego wpływu 0,5% roztworu NaCl na pobieranie wody przez rośliny - wyjaśnia wpływ potencjału osmotycznego i potencjału wody na otwieranie i zamykanie aparatów szparkowych

41.	Gospodarka mineralna roślin	<i>Uczeń:</i> • podaje dostępne dla roślin formy wybranych makroelementów (N, S) • wymienia podstawowe makroelementy pobierane przez rośliny (N, S, Mg, K, P) • określa, na czym polega selekcja pobieranych substancji • wymienia nazwy jonów, w postaci których transportowane są azot i siarka	<i>Uczeń:</i> • podaje rolę wybranych makroelementów • podaje nazwy tkanek korzenia, w których zachodzi selekcja jonów pobieranych przez roślinę z roztworu glebowego	<i>Uczeń:</i> • przedstawia znaczenie wybranych makroelementów (N, S, Mg, K, P) dla roślin	<i>Uczeń:</i> • omawia sposób pobierania soli mineralnych przez rośliny • wyjaśnia mechanizm pobierania jonów z roztworu glebowego	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego jony azotanowe (V) są pobierane przez roślinę szybciej niż jony amonowe • wyjaśnia znaczenie pomp protonowych włośników w pobieraniu jonów przez roślinę
42. 43.	Fotosynteza. Transport asymilatów w roślinie	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólny przebieg fotosyntezy oksygenicznej • podaje drogi transportu substratów fotosyntezy • podaje drogi, jakimi są transportowane produkty fotosyntezy • podaje nazwy tkanek, za których pośrednictwem jest transportowana sacharoza • przedstawia etapy transportu sacharozy w roślinie • definiuje pojęcia: <i>donor</i>, <i>akceptor</i>	<i>Uczeń:</i> • przedstawia przystosowania roślin do prowadzenia wymiany gazowej • przedstawia zjawisko współżycia bakterii z niektórymi roślinami • opisuje załadunek i rozładunek łyka • przedstawia przebieg transportu pionowego asymilatów w elementach przewodzących łyka	<i>Uczeń:</i> • opisuje działanie wybranych bakterii i grzybów w udostępnianiu przyswajalnych form azotu roślinom • podaje różnice między załadunkiem a rozładunkiem łyka • wyjaśnia mechanizm aktywnego transportu sacharozy w roślinie	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia przebieg fotosyntezy oksygenicznej • wyjaśnia, w jaki sposób odbywa się transport asymilatów w roślinie • wyjaśnia rolę akceptora i donora w transporcie asymilatów • wyjaśnia przyczyny transportu pionowego sacharozy	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia rolę bakterii glebowych w pozyskiwaniu przez rośliny przyswajalnych form pierwiastków • wyjaśnia, w jakiej sytuacji bulwa ziemniaka jest akceptorem asymilatów, a w jakiej – ich donorem
44.	Hormony roślinne	<i>Uczeń:</i> • wymienia charakterystyczne cechy	<i>Uczeń:</i> • określa rolę auksyn i etylenu w procesach wzrostu i rozwoju roślin	<i>Uczeń:</i> • przedstawia miejsca wytwarzania fitohormonów w roślinie i określa, jaki	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, współdziałanie wybranych hormonów	<i>Uczeń:</i> • określa rolę fitohormonów mających znaczenie w

		fitohormonów: auksyn i etylenu • definiuje pojęcie: <i>fitohormon</i> • podaje najważniejsze funkcje hormonów roślinnych	• interpretuje wykres przedstawiający zależność wpływu stężenia auksyn na wzrost korzeni i łodygi • podaje przykłady wykorzystania fitohormonów w rolnictwie i ogrodnictwie	mają wpływ na procesy wzrostu i rozwoju roślin • wyjaśnia wpływ etylenu na dojrzewanie owoców i zrzucanie liści	roślinnych (auksyn i etylenu)	stymulowaniu reakcji obronnych roślin poddanych działaniu czynników stresowych
45. 46.	Wzrost i rozwój roślin. Kielkowanie nasion	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>wzrost rośliny, rozwój rośliny</i> • wymienia etapy ontogenezy rośliny • opisuje spoczynek względny i bezwzględny • wymienia etapy kielkowania • dzieli kielkowanie na podziemne i nadziemne i podaje przykłady roślin u których one zachodzą • wymienia czynniki, które wpływają na proces kielkowania nasion	<i>Uczeń:</i> • opisuje etapy ontogenezy rośliny • wymienia warunki spoczynku względnego i bezwzględnego nasion • przedstawia wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na proces kielkowania nasion • przedstawia przebieg kielkowania nasion, uwzględniając charakterystyczne dla tego procesu zmiany fizjologiczne i morfologiczne	<i>Uczeń:</i> • omawia różnice między spoczynkiem względnym a spoczynkiem bezwzględnym nasion • charakteryzuje procesy wzrostu i rozwoju embrionalnego rośliny dwuliściennej od momentu zapłodnienia do powstania nasienia	<i>Uczeń:</i> • planuje i przeprowadza doświadczenia określające wpływ wody, temperatury, światła na proces kielkowania nasion oraz interpretuje uzyskane wyniki • prowadzi długoterminową obserwację różnych typów kielkowania nasion (podziemne i nadziemne)	<i>Uczeń:</i> • na podstawie przeprowadzonego doświadczenia wykazuje i uzasadnia rolę liścieni we wzroście i rozwoju siewki rośliny
47. 48.	Rozwój wegetatywny i rozwój generatywny roślin	<i>Uczeń:</i> • opisuje etapy rozwoju wegetatywnego rośliny • definiuje pojęcia: <i>biegunowość, dominacja wierzchołkowa</i> • wymienia sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin	<i>Uczeń:</i> • wskazuje rolę wierzchołków wzrostu i merystemów bocznych w rozwoju wegetatywnym • charakteryzuje sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin • określa wpływ fitohormonów na rozwój wegetatywny roślin	<i>Uczeń:</i> • określa, na czym polega biegunowość rośliny • porównuje rozmnażanie wegetatywne z rozmnażaniem generatywnym roślin • charakteryzuje procesy, które zachodzą w okresie wzrostu u roślin	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia rolę wierzchołków wzrostu i merystemów bocznych w rozwoju wegetatywnym roślin • wyjaśnia wpływ auksyn i etylenu na rozwój wegetatywny i generatywny roślin	<i>Uczeń:</i> • wykazuje zależność przyrostu wtórnego od działania tkanek twórczych i fitohormonów • wyjaśnia mechanizm działania auksyn na wzrost wydłużeniowy komórek

		• podaje przykłady roślin monokarpicznych i polikarpicznych	• podaje, które etapy cyklu życiowego rośliny składają się na stadium wegetatywne, a które – na generatywne • określa różnicę między roślinami monokarpicznymi a polikarpicznymi	• planuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest zbadanie wpływu etylenu na dojrzewanie owoców • przedstawia przebieg zawiązywania się i dojrzewania owoców	• planuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest zbadanie biegunowości pędów rośliny	• planuje i przeprowadza doświadczenia, którego celem jest wykazanie roli stożka wzrostu w dominacji wierzchołkowej u roślin
49.	Spoczynek i starzenie się roślin	<i>Uczeń:</i> • definiuje spoczynek względny i bezwzględny roślin	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje spoczynek względny i bezwzględny roślin • przedstawia, w jaki sposób przebiega zimowy spoczynek drzew	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia wpływ fitohormonów (auksyn i etylenu) na spoczynek i starzenie się roślin	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia rolę warstwy odcinającej w obrębie ogonków liściowych i szypułek owoców	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie przystosowawcze spoczynku drzew rosnących w klimacie umiarkowanym
50. 51.	Ruchy roślin	<i>Uczeń:</i> • przedstawia nastie i tropizmy jako reakcje roślin na bodźce • wymienia rodzaje ruchów roślin oraz podaje ich przykłady • przedstawia rodzaje bodźca w różnych typach tropizmów • podaje podstawową różnicę między tropizmem a nastiami wynikającą z rodzaju bodźca • wymienia typy tropizmów • wymienia rodzaje nastii	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia różnicę między tropizmami a nastiami • charakteryzuje rodzaje tropizmów i nastii w zależności od rodzaju bodźca zewnętrznego	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia mechanizm fototropizmu • przedstawia mechanizm powstawania ruchów wzrostowych i turgorowych • wyjaśnia przyczynę odmiennej reakcji korzenia i łodygi na działanie siły grawitacyjnej • omawia przykłady nastii • planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące różnice geotropizmu korzenia i pędu i interpretuje uzyskane wyniki	<i>Uczeń:</i> • wykazuje różnicę między tropizmem dodatnim a tropizmem ujemnym • wyjaśnia znaczenie auksyn w ruchach wzrostowych roślin • planuje i przeprowadza doświadczenie mające na celu wykazanie różnic fototropizmu korzenia i pędu	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że nastie mogą mieć charakter ruchów turgorowych i wzrostowych
52. 53.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Funkcjonowanie roślin”					

Rozdział 4. Różnorodność bezkręgowców						
54.	Kryteria klasyfikacji zwierząt	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>zwierzęta dwuwarstwowe, zwierzęta trójwarstwowe</i> • określa rodzaj symetrii ciała u podanych zwierząt • klasyfikuje i podaje przykłady zwierząt na podstawie następujących kryteriów: wykształcenie tkanek, rodzaj symetrii ciała, liczba listków zarodkowych, występowanie lub brak wtórnej jamy ciała	<i>Uczeń:</i> • wymienia etapy rozwoju zarodkowego u zwierząt • przedstawia podział zwierząt na acelomatyczne, pseudocelomatyczne i celomatyczne • przedstawia przebieg rozwoju zarodkowego zwierząt	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje przebieg bruzdkowania i gastrulacji • wykazuje związek budowy ciała o symetrii promienistej z trybem życia zwierząt • charakteryzuje zwierzęta celomatyczne, pseudocelomatyczne i celomatyczne	<i>Uczeń:</i> • klasyfikuje zwierzęta celomatyczne ze względu na rodzaj segmentacji i obecność lub brak struny grzbietowej • uzasadnia związek między symetrią ciała a budową zwierzęcia i jego trybem życia	<i>Uczeń:</i> • na podstawie drzewa filogenetycznego wykazuje pokrewieństwo między grupami zwierząt
55. 56.	Tkanka nabłonkowa	<i>Uczeń:</i> • klasyfikuje tkanki zwierzęce • definiuje pojęcie: <i>tkanka</i> • omawia budowę tkanki nabłonkowej • wymienia rodzaje nabłonków jednowarstwowych i wielowarstwowych • przedstawia funkcje tkanki nabłonkowej • wymienia rodzaje gruczołów • wymienia połączenia międzykomórkowe u zwierząt	<i>Uczeń:</i> • rozpoznaje tkankę nabłonkową na preparacie mikroskopowym, mikrofotografii, schemacie • określa kryteria podziału nabłonków: na podstawie liczby warstw komórek, kształtu komórek i pełnionych funkcji • podaje funkcje gruczołów oraz dzieli te struktury na gruczoły wydzielania wewnętrznego i zewnętrznego	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje nabłonki pod względem budowy, pełnionej funkcji i miejsca występowania • przedstawia znaczenie połączeń międzykomórkowych w tkankach zwierzęcych	<i>Uczeń:</i> • wykazuje związek budowy tkanki nabłonkowej z pełnioną funkcją • wykazuje różnice między rodzajami połączeń międzykomórkowych	<i>Uczeń:</i> • określa pochodzenie poszczególnych rodzajów tkanek
57. 58.	Tkanka łączna	<i>Uczeń:</i> • wymienia cechy tkanki łącznej • klasyfikuje tkanki łączne	<i>Uczeń:</i> • rozpoznaje różne tkanki łączne na preparatach mikroskopowych,	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje pod względem budowy, roli i występowania tkanki łączne właściwe	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia związek budowy tkanek podporowych	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, w jaki sposób tkanka tłuszczowa brunatna

		- wymienia rodzaje tkanek łącznych - przedstawia podstawowe funkcje tkanki łącznej - wymienia białka tkanki łącznej i podaje ich funkcje - wymienia przykłady tkanek łącznych właściwych, podporowych i płynnych - wymienia składniki osocza i elementy morfotyczne krwi - określa, czym jest hemolimfa i podaje jej funkcje oraz miejsce występowania - przedstawia budowę tkanki chrzęstnej i kostnej	mikrofotografiach lub schematach - charakteryzuje tkanki łączne właściwe, podporowe i płynne - podaje kryteria podziału tkanek łącznych: ze względu na budowę i pełnione funkcje - wskazuje funkcje tkanki chrzęstnej i kostnej - charakteryzuje poszczególne elementy morfotyczne krwi	- porównuje rodzaje tkanek chrzęstnych i kostnych pod względem budowy i miejsca występowania - wyjaśnia, jakie znaczenie mają komórki kościotwórcze i kościogubne	z pełnionymi przez nie funkcjami porównuje skład i funkcję krwi, limfy oraz hemolimfy	pełni funkcję termoregulacyjną wykazuje związek między występowaniem dużej ilości włókien białkowych w tkance łącznej a miejscem jej występowania i pełnioną funkcją
59. 60.	Tkanka nerwowa i mięśniowa	<i>Uczeń:</i> - podaje ogólne cechy budowy tkanki mięśniowej - omawia budowę i rolę elementów tkanki nerwowej - przedstawia budowę neuronu - definiuje pojęcia: <i>impuls nerwowy, synapsa</i> - wymienia rodzaje synaps (chemiczną i elektryczną) - podaje kolejne poziomy organizacji budowy ciała zwierząt - wymienia układy narządów budujących ciało zwierząt	<i>Uczeń:</i> - rozpoznaje tkankę mięśniową i nerwową na preparacie mikroskopowym, mikrofotografii, schemacie - wymienia funkcje komórek glejowych - porównuje rodzaje tkanki mięśniowej	<i>Uczeń:</i> - opisuje poszczególne rodzaje tkanki mięśniowej - określa różnice budowy i działania między synapsą elektryczną a synapsą chemiczną - wyjaśnia, na czym polega pobudliwość tkanki mięśniowej i nerwowej - przedstawia przystosowania w budowie neuronu do przewodzenia i przekazywania impulsów nerwowych	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia związek budowy tkanki nerwowej i mięśniowej z pełnionymi przez nie funkcjami - porównuje pod względem budowy i sposobu funkcjonowania tkanki: mięśniową gładką, poprzecznie prążkowaną serca oraz poprzecznie prążkowaną szkieletową - wyjaśnia przystosowania w budowie neuronu do	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia zmiany, jakie zachodzą w komórce mięśnia w czasie skurczu

					przewodzenia i przekazywania impulsu nerwowego	
61.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z treści dotyczących klasyfikacji zwierząt i tkanek zwierzęcych					
62.	Parzydełkowce - zwierzęta dwuwarstwowe	<i>Uczeń:</i> • przedstawia środowisko i tryb życia parzydełkowców • przedstawia ogólną budowę ciała parzydełkowców • wymienia podstawowe czynności życiowe parzydełkowców i w jaki sposób je spełnia • definiuje pojęcie: <i>przemiana pokoleń</i> • podaje znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • omawia sposób wykonywania ruchów i przemieszczania się parzydełkowców • charakteryzuje sposoby rozmnażania się parzydełkowców • omawia sposoby trawienia u parzydełkowców • definiuje pojęcie <i>cialko brzeżne (ropalia)</i>	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę polipa z budową meduzy • wymienia funkcje i miejsca występowania poszczególnych rodzajów komórek ciała parzydełkowców • charakteryzuje budowę ściany ciała parzydełkowca • omawia przemianę pokoleń u parzydełkowców na przykładzie chełbii modrej • wyjaśnia znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • wskazuje podobieństwa i różnice między wewnętrzną a zewnętrzną ścianą ciała u parzydełkowca • omawia budowę i znaczenie parzydełek • wyjaśnia rolę koralowców w tworzeniu raf koralowych • określa, które stadium w cyklu rozwojowym chełbii rozmnaża się płciowo, a które bezpłciowo, podaje ich ploidalność	<i>Uczeń:</i> • wykazuje cechy pozwalające odróżnić parzydełkowce od innych zwierząt • uzasadnia twierdzenie, że mezoglei nie można uznać za tkankę • charakteryzuje grupy systematyczne parzydełkowców i podaje przykłady ich przedstawicieli
63. 64.	Plazińce – zwierzęta spłaszczone grzbieto-brzusznie	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólną budowę ciała płazińców • definiuje pojęcia: <i>żywiciel pośredni, żywiciel ostateczny, obojnak, zapłodnienie krzyżowe</i> • wymienia grupy systematyczne płazińców i podaje ich przedstawicieli • wymienia gatunki pasożytnicze płazińców, które mogą stanowić	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>statocysta, partenogeneza</i> • wyjaśnia znaczenie nabłonka w postaci syncytium u płazińców pasożytniczych • przedstawia budowę wewnętrzną płazińców • przedstawia sposoby rozmnażania się płazińców • proponuje działania profilaktyczne mające na	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę worka powłokowo-mięśniowego • omawia budowę układu pokarmowego wyprawka • omawia budowę i funkcje układu wydalniczego płazińców • przedstawia cykl rozwojowy tasiemca nieuzbrojonego, tasiemca uzbrojonego, bruzdogłowca szerokiego i motylicy wątrobowej	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje rozmnażanie płazińców • wykazuje różnicę między rozwojem prostym a rozwojem złożonym u płazińców • porównuje przebieg cykli rozwojowych u tasiemca uzbrojonego, nieuzbrojonego,	<i>Uczeń:</i> • określa cechy pozwalające odróżnić płazińce od innych zwierząt, uzasadnia swój wybór

		zagrożenie dla zdrowia lub życia człowieka • podaje, że ścianę ciała płazińców stanowi wór powłokowo-mięśniowy • podaje nazwę typu układów wydalniczego płazińców • omawia sposoby odżywiania się płazińców • wymienia przykłady adaptacji tasiemców do pasożytniczego trybu życia • podaje żywicieli pośrednich i ostatecznych u wybranych płazińców • omawia znaczenie płazińców w przyrodzie i dla człowieka	celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zarażenia człowieka płazińcami pasożytniczymi • wyjaśnia, w jaki sposób u płazińców zachodzi wymiana gazowa i transport substancji • za pomocą schematu opisuje przebieg cyklu rozwojowego wybranych płazińców		bruzdogłowca i motylicy wątrobowej	
65. 66.	Nicienie – zwierzęta o obłym, nieczłonowanym ciele	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólną budowę ciała nicieni • definiuje pojęcia: <i>dymorfizm płciowy, oskórek, linienie</i> • wymienia gatunki pasożytnicze nicieni, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia lub życia człowieka • określa, że ścianę ciała nicieni stanowi wór powłokowo-mięśniowy • podaje nazwę typu układu wydalniczego nicieni	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę wewnętrzną nicieni • przedstawia sposoby rozwoju nicieni • proponuje działania profilaktyczne mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zarażenia człowieka nicieniami pasożytniczymi • wyjaśnia, w jaki sposób u nicieni zachodzi wymiana gazowa i transport substancji	<i>Uczeń:</i> • omawia pokrycie ciała u nicieni • charakteryzuje budowę układu pokarmowego nicieni • omawia budowę układów wydalniczego nicieni • wyjaśnia sposób rozmnażania się i rozwoju nicieni • charakteryzuje cykl rozwojowy glisty ludzkiej i włośnia krętego • wykazuje, że u nicieni występuje pseudoceloma	<i>Uczeń:</i> • wykazuje związek budowy nicienia ze środowiskiem życia, w którym występuje • wyjaśnia, dlaczego w przypadku stwierdzenia zarażenia nicieniem jednej osoby w rodzinie leczeniu podlegają wszyscy jej członkowie	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia wybór tych cech, które pozwalają odróżnić nicienie od innych zwierząt • wyróżnia cechy nicieni, które pozwoliły tym zwierzętom opanować różnorodne środowiska, a następnie uzasadnia swój wybór

		- wymienia przykłady adaptacji wybranych nicieni do pasożytniczego trybu życia - podaje żywicieli wybranych nicieni - wskazuje drogi zarażenia człowieka nicieniami pasożytniczymi - omawia znaczenie nicieni w przyrodzie i dla człowieka	na podstawie schematu cyklu rozwojowego włośnia krętego i glisty ludzkiej omawia przebieg tych cyklów			
67. 68.	Pierścienice – bezkręgowce o wyraźnej metamerii	<i>Uczeń:</i> - przedstawia ogólną budowę ciała pierścienic - definiuje pojęcia: <i>segmentacja (metameria), hydroszkielet, cefalizacja, zapłodnienie krzyżowe</i> - charakteryzuje tryb życia pierścienic - wymienia grupy systematyczne należące do pierścienic i podaje ich przedstawicieli - podaje nazwę typu układu wydalniczego pierścienic - wymienia cechy budowy anatomicznej wspólne dla wszystkich pierścienic - wymienia cechy budowy pijawek o znaczeniu przystosowawczym do pasożytniczego trybu życia - omawia znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę układu pokarmowego pierścienic - omawia wewnętrzną budowę ciała pierścienic na przykładzie dżdżownicy - wyjaśnia, w jaki sposób u pierścienic zachodzi wymiana gazowa i transport substancji - omawia budowę układów krwionośnego u pierścienic - omawia sposób rozmnażania się pierścienic - opisuje funkcjonowanie narządów zmysłów u pierścienic - wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie krzyżowe u dżdżownicy	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia różnicę między metamerią homonomiczną a metamerią heteronomiczną - wymienia funkcje parapodiów - charakteryzuje budowę i funkcje układu wydalniczego pierścienic - opisuje, na czym polega cefalizacja - omawia pokrycie ciała u pierścienic i wskazuje na jego związek z środowiskiem, w jakim te zwierzęta żyją - podaje podobieństwa i różnice w rozmnażaniu się wieloszczetów, skąposzczetów i pijawek - wyjaśnia znaczenie siodełka u skąposzczetów i pijawek	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę morfologiczną odcinka głowowego ciała nereidy - omawia budowę morfologiczną parapodium nereidy - wyjaśnia działanie szkieletu hydraulicznego u dżdżownicy - podaje cechy budowy odróżniające pijawki od innych pierścienic	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia różnice w rozmnażaniu i rozwoju skąposzczetów, wieloszczetów i pijawek - wyказује związek między budową morfologiczną i anatomiczną a przystosowaniem do pasożytniczego trybu życia pijawek

				• omawia etapy ruchu lokomotorycznego na przykładzie dżdżownicy		
69. 70. 71. 72.	Stawonogi – zwierzęta o członowanych odnóżach	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólną budowę ciała stawonogów • dzieli stawonogi na trzy skorupiaki, pajęczaki i owady i podaje ich przedstawicieli • definiuje pojęcia: <i>przeobrażenie zupełne, przeobrażenie niezupełne, imago, poczwarka</i> • przedstawia budowę powłoki ciała stawonogów • porównuje grupy stawonogów pod względem liczby par odnóży i tagm • omawia modyfikacje odnóży u owadów • podaje nazwy narządów wymiany gazowej stawonogów • podaje rodzaje odnóży u stawonogów • wskazuje położenie poszczególnych układów narządów na schemacie budowy stawonoga • podaje nazwy narządów wydalania i osmoregulacji u stawonogów • omawia przebieg rozwoju złożonego z przeobrażeniem niezupełnym i zupełnym	<i>Uczeń:</i> • wymienia typy aparatów gębowych owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • wymienia typy odnóży owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • omawia budowę, liczbę i funkcję skrzydeł u owadów • wymienia rodzaje ruchów wykonywanych przez stawonogi • definiuje pojęcia: <i>miksocel, hemolimfa</i> • wymienia przykłady zwierząt o rozwoju złożonym z przeobrażeniem zupełnym i niezupełnym • omawia różne sposoby odżywiania się stawonogów w zależności od rodzaju spożywanego pokarmu • charakteryzuje skorupiaki, pajęczaki oraz owady • wyjaśnia znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę morfologiczną i anatomiczną skorupiaków, pajęczaków i owadów • omawia budowę układu pokarmowego i wydalniczego stawonogów • porównuje budowę narządów oddechowych stawonogów żyjących w wodzie i na lądzie • omawia sposób działania otwartego układu krwionośnego stawonogów • wyjaśnia, na czym polegają partenogeneza i heterogonia u stawonogów • wyjaśnia rolę pokładełka • charakteryzuje funkcjonowanie narządów zmysłów u stawonogów	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że stawonogi przystosowały się do pobierania różnorodnego pokarmu • wyjaśnia rolę ostiów w sercu • omawia budowę oka złożonego występującego u owadów • wyjaśnia rolę narządów tympanalnych • porównuje budowę anatomiczną skorupiaków, owadów i pajęczaków • wymienia przystosowania w budowie i funkcjonowaniu stawonogów do życia w różnorodnych typach środowisk • wyjaśnia różnice w przebiegu rozwoju złożonego z przeobrażeniem niezupełnym i z przeobrażeniem zupełnym	<i>Uczeń:</i> • podaje i wyjaśnia zalety oraz wady wynikające z pokrycia ciała twardym oskórkiem • porównuje stawonogi wodne i lądowe pod względem budowy narządów wydalniczych oraz usuwanych produktów przemiany materii • podaje cechy, które pozwalają odróżnić stawonogi od innych zwierząt i uzasadnia swój wybór • wyjaśnia różnice między poszczególnymi grupami stawonogów

		• podaje przedstawicieli poszczególnych grup stawonogów			• wyjaśnia znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka	
73. 74.	Mięczaki – zwierzęta o miękkim niesegmentowanym ciele	<i>Uczeń:</i> • podaje miejsce występowania mięczaków • definiuje pojęcia: <i>tarka</i>, <i>anabioza</i> • przedstawia ogólną budowę ciała mięczaków na przykładzie ślimaka • wymienia cechy budowy charakterystyczne dla wszystkich przedstawicieli mięczaków • przedstawia podział mięczaków na ślimaki, małże i głowonogi • wymienia przykłady gatunków należących do poszczególnych grup mięczaków • omawia znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę układu pokarmowego mięczaków i sposoby pobierania przez nie pokarmu • charakteryzuje rozmnażanie się mięczaków • wykazuje, że małże są filtratorami • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi przepływ krwi w układzie krwionośnym mięczaków • charakteryzuje narządy zmysłów u mięczaków	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia budowę i funkcje muszli u mięczaków • charakteryzuje budowę i sposób funkcjonowania narządów oddechowych u mięczaków zasiedlających środowiska wodne i lądowe • omawia budowę układu krwionośnego głowonogów • omawia wydalanie i osmoregulację u mięczaków	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę zewnętrzną i budowę muszli u poszczególnych gromad mięczaków • wyjaśnia znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka • wskazuje charakterystyczne cechy budowy morfologicznej poszczególnych grup mięczaków umożliwiające ich identyfikację	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia twierdzenie, że głowonogi są mięczakami o najwyższym stopniu złożoności budowy • wymienia cechy budowy pozwalające odróżnić mięczaki od innych zwierząt, a następnie uzasadnia swój wybór • charakteryzuje grupy systematyczne mięczaków
75.	Szkarłupnie – bezkręgowce z układem wodnym	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje środowisko i tryb życia szkarłupni • przedstawia ogólną budowę ciała szkarłupni • podaje podział szkarłupni na liliowce, rozgwiazdy, wężowidła, strzykwę i jeżowce	<i>Uczeń:</i> • omawia czynności życiowe szkarłupni • opisuje budowę i działanie układu wodnego • opisuje funkcje narządów zmysłów u szkarłupni	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę wewnętrzną szkarłupni na przykładzie rozgwiazdy • omawia sposób odżywiania się i budowę układu pokarmowego szkarłupni • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzą wymiana gazowa,	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie szkarłupni w przyrodzie i dla człowieka • omawia sposób rozmnażania się szkarłupni	<i>Uczeń:</i> • wykazuje, iż szkarłupnie są nietypowymi bezkręgowcami, uwzględniając ich cechy regresywne i progresywne • porównuje tryb życia i budowę morfologiczną

		- wymienia funkcje układu wodnego (ambulakralnego) szkarłupni - omawia znaczenie szkarłupni w przyrodzie i życiu człowieka		transport substancji oraz wydalanie i osmoregulacja u szkarłupni charakteryzuje budowę i funkcje układu wodnego (ambulakralnego)		liliowców, rozgwiazd, wężowideł, jeżowców i strzykw
76.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności od parzydelkowców do szkarłupni					
Rozdział 5. Różnorodność kręgowców						
77.	Cechy charakterystyczne kręgowców	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy wspólne wszystkich kręgowców - wymienia grupy kręgowców - definiuje pojęcia: <i>zwierzęta ektotermiczne, zwierzęta endotermiczne</i> - podaje przykłady zwierząt stałocieplnych i zmiennocieplnych oraz owodniowców i bezowodniowców - podaje typy narządów wymiany gazowej u kręgowców - wymienia błony płodowe i u kogo występują	<i>Uczeń:</i> - przedstawia drzewo rodowe kręgowców - wyказuje różnice między organizmami stałocieplnymi a organizmami zmiennocieplnymi - podaje przykłady organizmów, które są ektotermami, oraz tych, które nazywane są endotermami - omawia funkcje błon płodowych	<i>Uczeń:</i> - przedstawia przykłady sposobów regulacji temperatury ciała u zwierząt endotermicznych i ektotermicznych - wyjaśnia sposoby pozyskiwania przez kręgowce ciepła niezbędnego do ogrzania organizmu - charakteryzuje cechy wspólne kręgowców	<i>Uczeń:</i> - porównuje cechy głównych grup kręgowców - na podstawie cech pozwalających rozróżnić poszczególne grupy kręgowców, identyfikuje wybrane organizmy jako przedstawicieli danej grupy systematycznej kręgowców - wyjaśnia sposoby regulacji ciała u zwierząt ektotermicznych i u zwierząt endotermicznych	<i>Uczeń:</i> - omawia etapy ewolucji łuków skrzelowych u poszczególnych grup kręgowców - wyjaśnia, czym jest bilans cieplny u ptaków i ssaków - wyказuje, że przedstawione drzewo rodowe odzwierciedla ewolucyjny rozwój kręgowców
78. 79. 80.	Ryby – kręgowce pierwotnie wodne	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy charakterystyczne ryb - wymienia płetwy parzyste i nieparzyste oraz ich funkcje - na podstawie schematu omawia ogólną budowę ciała ryb	<i>Uczeń:</i> - wyказuje związek kształtu ciała ryb z warunkami, w których te zwierzęta żyją - wyjaśnia mechanizm wymiany gazowej u ryb - wyjaśnia znaczenie linii bocznej	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę i funkcje układu szkieletowego ryb - omawia elementy budowy układu pokarmowego ryb - omawia budowę i funkcje układu oddechowego ryb	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę mózgowia u ryby kostnoszkieletowej - proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej ryb	<i>Uczeń:</i> - wyказuje konieczność regulacji osmotycznej u ryb żyjących w różnych środowiskach wodnych - wyказuje różnice między rybami chrzęstnoszkieletowymi

		• podaje podział ryb na grupy: chrzęstnoszkieletowe, promieniopłetwe i mięśniopłetwe oraz podaje przedstawicieli tych grup • definiuje pojęcia: <i>tarło, ikra, tryskawka, osmoregulacja</i> • wskazuje cechy, które stanowią przystosowanie do życia w wodzie • przedstawia budowę i funkcjonowanie układu krwionośnego ryb • wymienia azotowe produkty przemiany materii u ryb • wymienia typy nerek u ryb • charakteryzuje sposób rozmnażania się ryb • podaje cel i rodzaje wędrówek ryb • omawia znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka	• omawia budowę i funkcje skrzelu ryb • definiuje pojęcie: <i>serce żylne</i> • omawia znaczenie i działanie pęcherza pławnego • omawia budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów u ryb • opisuje rozmnażanie i rozwój ryb • podaje przykłady potwierdzające, że kształt ciała ryby odbiegający od typowego dla nich wzorca wynika z adaptacji do życia w różnych warunkach środowiska wodnego • opisuje wędrówki ryb na przykładach • podaje, jakie elementy ciała ryby biorą udział podczas poruszania się tych zwierząt w wodzie	• omawia budowę układu nerwowego ryb • omawia działanie pokryw skrzelowych i tryskawki u ryb • wyjaśnia, na czym polega mechanizm przeciwpływów u ryb • charakteryzuje budowę i funkcje układu krwionośnego i wydalniczego ryb • opisuje, w jaki sposób zachodzi osmoregulacja u ryb kostnoszkieletowych, kostnoszkieletowych słonowodnych i chrzęstnoszkieletowych słonowodnych • uzasadnia, że ryby są dobrze przystosowane do życia w wodzie • wyjaśnia znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka	• wykazuje na podstawie cech morfologicznych i fizjologicznych przystosowania ryb do środowiska wodnego • wyjaśnia mechanizm poruszania się ryb w wodzie • wyjaśnia, na jakiej zasadzie u ryb chrzęstnoszkieletowych, słonowodnych i słodkowodnych odbywa się wydalanie oraz osmoregulacja	a promieniopłetwymi i mięśniopłetwymi • uzasadnia, że często działalność człowieka jest zagrożeniem dla różnorodności biologicznej ryb • uzasadnia, że rybom prowadzącym przydenny tryb życia nie jest potrzebny jest pęcherz pławny • wykazuje związek między środowiskiem życia ryb (słonowodne i słodkowodne) a rodzajem wydalanego azotowego produktu przemiany materii • wyjaśnia, w jakim celu niektóre ryby mają narządy elektryczne
81. 82.	Plazy – kręgowce dwuśrodowiskowe	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje środowisko życia płazów • wyjaśnia pojęcia: <i>zwierzęta ureoteliczne, skrzek, kijanka</i> • przedstawia budowę i funkcje skóry płazów • wyróżnia w gromadzie płazów następujące grupy: płazy ogoniaste, płazy	<i>Uczeń:</i> • opisuje sposoby wymiany gazowej u dorosłych płazów i ich larw • charakteryzuje różnorodność gatunkową płazów, uwzględniając podział na grupy:	<i>Uczeń:</i> • omawia cechy budowy i funkcje szkieletu płazów na przykładzie szkieletu żaby • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się płazów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia mechanizm wentylacji płuc u żaby • przedstawia budowę mózgowia płaza • wyjaśnia, dlaczego – pomimo braku przegrody w komorze serca – do tkanek docelowych płazów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego zdecydowana większość płazów nie może przetrwać w środowisku suchym • uzasadnia, że działalność człowieka może być zagrożeniem

		bezogonowe i płazy beznogie oraz podaje ich przedstawicieli - wymienia główne elementy szkieletu osiowego żaby - wymienia narządy wymiany gazowej u dorosłych płazów i u ich larw - wymienia elementy układu wydalniczego płaza - wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego płazów, w tym budowy serca - omawia rozmnażanie się płazów - wymienia przystosowania płazów do życia w środowisku wodnym i w środowisku lądowym - omawia znaczenie płazów w przyrodzie i dla człowieka	ogoniaste, bezogonowe i beznogie - charakteryzuje rozwój płazów bezogonowych na przykładzie żaby - podaje nazwę elementu, który zapobiega mieszaniu się obu rodzajów krwi (odtlenowanej i utlenowanej) płynącej przez stożek tętniczy i wyjaśnia jej działanie - przedstawia rozwój płazów bezogonowych - opisuje cechy płazów, które umożliwiają im życie na lądzie, oraz te, które umożliwiają im życie w wodzie - na podstawie schematu opisuje mechanizm wentylacji płuc u płazów - na podstawie schematów omawia cykl rozwojowy żaby trawnej	- omawia budowę układu oddechowego płazów - charakteryzuje budowę układu nerwowego płazów - wyjaśnia znaczenie poszczególnych narządów zmysłów płazów - omawia proces wydalania u płazów - charakteryzuje rozmnażanie i rozwój płazów - wymienia charakterystyczne cechy budowy i trybu życia kijanek - proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej płazów - wyjaśnia, w jaki sposób płazy są przystosowane do życia w środowiska wodnym i środowisku lądowym - porównuje rozwój różnych grup płazów	jest dostarczana odpowiednia ilość tlenu - wyказuje różnice między wentylacją płuc a wymianą gazową zachodzącą w płucach płaza - analizuje modyfikacje budowy i czynności wybranych narządów zmysłów u płazów związane z ich funkcjonowaniem w warunkach środowiska lądowego - uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów i układów narządów w przystosowaniu do życia płaza w środowisku wodnym oraz środowisku lądowym	dla różnorodności biologicznej płazów - wyjaśnia związek między wykształceniem narządu wymiany gazowej w postaci płuc a modyfikacją budowy układu krwionośnego u płazów - wyказuje związek między pojawieniem się narządu wymiany gazowej w postaci płuc a modyfikacją budowy układu krwionośnego u płazów
83. 84.	Gady – pierwsze owodniowce	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje środowisko życia gadów - przedstawia sposób odżywiania się gadów - przedstawia budowę i funkcje skóry gadów	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy pokrycia ciała gadów, które stanowią adaptacje do życia w środowisku lądowym - przedstawia cechy budowy oraz funkcje	<i>Uczeń:</i> - wskazuje kryterium, na podstawie którego została utworzona systematyka gadów - proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej gadów	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia rolę częściowej przegrody występującej w komorze serca u większości gadów - omawia proces wentylacji płuc u gadów	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia, że działalność człowieka może być zagrożeniem dla różnorodności biologicznej gadów - wyказuje, że produkcja i wydalanie kwasu

		- wymienia główne elementy szkieletu osiowego jaszczurki - wymienia elementy układu wydalniczego gada - definiuje pojęcia: <i>owodniowce, akomodacja, zwierzę urykoteliczne</i> - wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego gada, w tym budowy serca - omawia rozmnażanie się i rozwój gadów - wymienia błony płodowe i podaje ich funkcje - wyróżnia rzędy gadów: żółwie, krokodyle, hatterie i łuskonośne (jaszczurki i węże) oraz podaje ich przedstawicieli - wymienia przystosowania w budowie gadów będące adaptacjami do życia na lądzie - omawia znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka	szkieletu gadów na przykładzie jaszczurki - omawia budowę układu wydalniczego gadów - charakteryzuje różnorodność gatunkową gadów, uwzględniając podział na rzędy: żółwie, krokodyle, hatterie i łuskonośne - charakteryzuje rozwój gadów na przykładzie jaszczurki - omawia budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów gadów - podaje nazwy typów czaszek gadów i je omawia - wymienia funkcje poszczególnych błon płodowych u gadów - uzasadnia, że gady muszą prowadzić oszczędną gospodarkę wodną	- omawia cechy budowy i funkcje szkieletu gadów na przykładzie szkieletu jaszczurki - wykazuje, że gady to zwierzęta zmiennocieplne (ektotermiczne) - charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się gadów - omawia budowę układu oddechowego gadów - charakteryzuje budowę układu nerwowego gadów - omawia proces wydalania u gadów - charakteryzuje rozmnażanie i rozwój gadów - wyjaśnia, w jaki sposób gady są przystosowane do życia w środowisku lądowym - przedstawia budowę i czynności mózgowia gada	- porównuje proces wydalania u gadów żyjących na lądzie i w wodzie - uzasadnia, że sposób rozmnażania i rozwoju gadów stanowi adaptację do życia na lądzie - wyjaśnia, dlaczego – pomimo braku całkowitej przegrody w komorze serca – do tkanek gadów jest dostarczana odpowiednia ilość tlenu - wyjaśnia, jakie znaczenie dla gadów miało wykształcenie klatki piersiowej - uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów i układów narządów w przystosowaniu gadów do życia na lądzie	moczowego jest dla większości gadów korzystna, mimo że synteza tego związku jest bardziej kosztowna energetycznie niż synteza amoniaku i mocznika - wykazuje, że dobrze rozwinięte kresomózgowie i mózdzek są cennymi przystosowaniami gada do życia w środowisku lądowym - wyjaśnia, w jaki sposób gady radzą sobie z niekorzystnymi dla nich warunkami środowiska występującymi w strefie klimatów umiarkowanych
85. 86.	Ptaki – latające zwierzęta pokryte piórami	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje środowisko życia ptaków - omawia ogólną budowę ciała ptaków - definiuje pojęcia: <i>kości pneumatyczne, gniazdownik, zagniazdownik</i>	<i>Uczeń:</i> - opisuje budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów ptaków - porównuje gniazdowniki z zagniazdownikami	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę szkieletu ptaka zdolnego do lotu - przedstawia budowę skrzydła ptaka - wymienia elementy budowy mózgowia ptaków	<i>Uczeń:</i> - przedstawia budowę i czynności mózgowia ptaków - omawia zjawisko wędrówek ptaków - wykazuje, że ptaki są stałocieplne	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polega i jaki jest cel pierzenia się ptaków - wyjaśnia znaczenie układów oddechowego i krwionośnego w utrzymaniu stałocieplności u ptaków

		• wymienia rodzaje piór • przedstawia budowę i funkcję pióra • wymienia wytwory naskórka u ptaków • omawia budowę jaj ptaków • podaje funkcje elementów jego budowy • wymienia przykłady ptaków odżywiających się różnym pokarmem i zamieszkujących różne środowiska • wymienia przystosowania ptaków drapieżnych i owadożernych do różnych sposobów odżywiania się • wymienia główne elementy szkieletu ptaka • wymienia części przewodu pokarmowego ptaka • wymienia elementy układu wydalniczego ptaka • wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego ptaka, w tym budowy serca • omawia rozmnażanie się i rozwój ptaków • wymienia przystosowania w budowie ptaków będące adaptacją do lotu • omawia znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka	• wyjaśnia rolę gruczołu kuprowego • wymienia i opisuje cechy pokrycia ciała ptaków, które stanowią adaptacje do lotu • przedstawia cechy budowy oraz funkcje szkieletu ptaków • klasyfikuje ptaki w zależności od rodzaju spożywanego pokarmu • omawia budowę układu wydalniczego ptaków • omawia budowę układu rozrodczego ptaków • podaje znaczenie worków powietrznych występujących u ptaków • opisuje wybrane gatunki ptaków niezdolnych do lotu • charakteryzuje przystosowania ptaków do zdobywania pokarmu w wodzie • podaje przystosowania ptaków, które odżywiają się ziarnami i pestkami • podaje przystosowania w budowie ptaków wszystkożernych • charakteryzuje przystosowania ptaków, które odżywiają się bezkręgowcami	• charakteryzuje rozmieszczenie i funkcje worków powietrznych u ptaków • charakteryzuje budowę i funkcjonowanie układu wydalniczego ptaków • analizuje przystosowania ptaków do lotu • proponuje działania mające na celu ochronę ptaków • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się ptaków • omawia budowę układu oddechowego ptaków • charakteryzuje rozmnażanie i rozwój ptaków • wykazuje związek obecności kości pneumatycznych z trybem życia ptaka	• wyjaśnia cel tworzenia wypłuwek przez niektóre ptaki • wyjaśnia znaczenie obecności żołądka dwukomorowego u ptaków • wykazuje związek bardzo dobrze rozwiniętego narządu wzroku, kresomózgowia oraz mózdzku z trybem życia ptaków • wyjaśnia zjawisko wentylacji płuc u ptaków podczas lotu	• wyjaśnia, dlaczego mechanizm podwójnego oddychania stanowi przystosowanie ptaków do lotu
--	--	---	--	---	--	--

87. 88.	Ssaki – kręgowce wszechstronne i ekspansywne	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje środowisko życia ssaków • opisuje cechy charakterystyczne wyłącznie dla ssaków • wymienia nazwy podgromad ssaków: prassaki, ssaki niższe, ssaki wyższe (łożyskowce) i podaje przykłady zwierząt należących do wskazanych grup • wymienia najważniejsze rzędy ssaków łożyskowych • charakteryzuje pokrycie ciała ssaków • wymienia wytwory naskórka u ssaków i podaje ich funkcje • wymienia główne elementy szkieletu ssaków • wymienia i podaje znaczenie kosteczek słuchowych, znajdujących się w uchu środkowym ssaków • podaje cechy charakterystyczne układu krwionośnego ssaków, w tym budowy serca • wymienia rodzaje zębów • definiuje pojęcia: <i>heterodontyzm, kosmki jelitowe, akomodacja, zwierzę ureoteliczne</i>	<i>Uczeń:</i> • określa cechy, które pozwalają ssakom na utrzymanie stałej temperatury ciała • opisuje ssaki jako grupę monofiletyczną • podaje znaczenie łożyska i pępowiny • omawia budowę układu wydalniczego oraz sposób wydalania i osmoregulacji u ssaków • charakteryzuje rodzaje zębów • opisuje rodzaje i funkcje gruczołów: łojowych, potowych, zapachowych i mlekowych • charakteryzuje budowę układu pokarmowego ssaków i rolę poszczególnych jego narządów • opisuje rozmnażanie i rozwój ssaków	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę szkieletu ssaków • charakteryzuje narządy zmysłów ssaków • porównuje sposoby rozmnażania się stekowców, torbaczy i łożyskowców • charakteryzuje budowę przewodu pokarmowego u przeżuwaczy • charakteryzuje różnorodność ssaków, uwzględniając ich podział systematyczny • podaje różnice w procesie rozmnażania się ssaków łożyskowych i torbaczy • wyjaśnia znaczenie symbiotycznych mikroorganizmów w trawieniu pokarmu u roślinożerców • wyjaśnia, na czym polega echolokacja	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę i czynności mózgowia ssaków • wyjaśnia proces akomodacji oka u ssaków • wyjaśnia, na czym polega specjalizacja uzębienia ssaków • uzasadnia różnice w długości przewodów pokarmowych ssaków drapieżnych i roślinożernych • porównuje budowę układu krwionośnego ssaków z budową układów krwionośnych pozostałych kręgowców	<i>Uczeń:</i> • wykazuje na przykładach, w jaki sposób ssaki, aby przetrwać w niskich temperaturach otoczenia, wykształciły mechanizmy zabezpieczające organizm przed zbyt dużą utratą ciepła • wyjaśnia, na przykładzie wybranych przez siebie gatunków, przystosowania ssaków do wysokiej temperatury środowiska • uzasadnia, że niektóre ssaki są przystosowane do życia w określonym środowisku (pod ziemią, na gałęziach, w powietrzu) • wykazuje różnice w budowie płuc u ssaków i innych kręgowców • uzasadnia związek między rodzajem wydalanych azotowych produktów przemiany materii a środowiskiem życia kręgowców
------------	---	---	---	--	--	--

		• podaje rolę wątroby i trzustki • przedstawia budowę układu oddechowego ssaków • wyjaśnia rolę pęcherzyków płucnych • wymienia sposoby rozrodu ssaków • omawia znaczenie ssaków w przyrodzie i dla człowieka				
89. 90.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Różnorodność kręgowców”					

Autorka: Małgorzata Miękus

Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny

Dział: I. Wartości i postawy.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -wskazuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -podaje, na czym polega postawa altruizmu w odniesieniu do zdrowia innych osób; -podaje, czym zajmuje się dawstwo komórek, tkanek i narządów oraz honorowe oddawanie krwi; -podaje, co to jest zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony za życia;	-omawia formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -opisuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -przedstawia, na czym polega postawa altruizmu w odniesieniu do zdrowia innych osób; -opisuje na czym polega dawstwo komórek, tkanek i narządów, szpiku oraz honorowe oddawanie krwi; -omawia, co to jest zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony za życia i jaka jest rola osób bliskich dawcy w tym zakresie;	-wykazuje, że godność i szacunek wobec człowieka wykluczają wszelkie formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -charakteryzuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -wyjaśnia, na czym polega postawa altruizmu w odniesieniu do zdrowia innych osób; -wyjaśnia, czym zajmuje się transplantologia oraz na czym polega dawstwo komórek, tkanek i narządów oraz krwiodawstwo; -wyjaśnia, na czym polega zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony z a życia i jaka jest rola osób bliskich dawcy w tym zakresie;	-uzasadnia, że godność i szacunek wobec człowieka wykluczają wszelkie formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -analizuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; - analizuje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju; -ocenia gotowość do wspierania badań naukowych w obszarze zdrowia; -uzasadnia dużą wartość dawstwa komórek, tkanek i narządów zarówno za życia, jak i po śmierci oraz znaczenie i wartość honorowego oddawania krwi; -analizuje, na czym polega zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony za życia i jaka jest rola osób bliskich dawcy w tym zakresie;	-promuje godność i szacunek wobec człowieka; -promuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -wspiera działania na rzecz zrównoważonego rozwoju; -angażuje się do wspierania badań naukowych w obszarze zdrowia; -upowszechnia dużą wartość transplantologii komórek, tkanek i narządów zarówno za życia, jak i po śmierci oraz honorowego oddawania krwi; -inicjuje działania związane z wolontariatem na rzecz zdrowia, w tym wobec osób w wieku senioralnym, z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych, i uczestniczy w tych działaniach.

Dział: II. Zdrowie fizyczne.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje znaczenie edukacji zdrowotnej; -podaje znaczenie dostępu do rzetelnych źródeł informacji o zdrowiu; -wymienia skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia; -wskazuje zmiany we wskaźnikach zdrowia	-omawia znaczenie edukacji zdrowotnej; -omawia znaczenie dostępu do rzetelnych źródeł informacji o zdrowiu; -opisuje skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia; -opisuje zmiany we wskaźnikach zdrowia fizycznego na różnych	-wyjaśnia skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia dla jakości zdrowia w trakcie całego życia; -dostrzega zmiany we wskaźnikach zdrowia fizycznego na różnych etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych;	-ocenia skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia dla jakości zdrowia w trakcie całego życia; -analizuje zmiany we wskaźnikach zdrowia fizycznego na różnych etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych;	-upowszechnia wiedzę o skutkach zdrowego i niezdrowego stylu życia dla jakości zdrowia w trakcie całego życia; -promuje profilaktykę stomatologiczną -upowszechnia znaczenie stanu jamy ustnej dla zdrowia całego organizmu;

fizycznego na różnych etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych; -podaje, na czym polega profilaktyka stomatologiczna; -podaje, na czym polega profilaktyka nadwagi i otyłości; -podaje znaczenie nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -wskazuje wpływ otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -podaje, co to jest wskaźnik masy ciała (BMI); -podaje, co to są badania diagnostyczne; -wymienia badania stosowane w profilaktyce na różnych etapach życia; -podaje, czego dotyczy profilaktyka kardiologiczna; -definiuje, co to jest profilaktyka onkologiczna; -wymienia programy profilaktyczne w onkologii realizowane w Polsce; -wymienia najczęstsze nowotwory; -wymienia choroby zakaźne człowieka; -definiuje pojęcia: antybiotyki, antybiotykooporność;	etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych; -omawia, na czym polega profilaktyka stomatologiczna; -opisuje, na czym polega profilaktyka nadwagi i otyłości; -omawia znaczenie nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -omawia wpływ otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -przedstawia, dlaczego warto znać swój wskaźnik masy ciała (BMI) i obwód talii; -omawia rodzaje badań diagnostycznych; -opisuje, na czym polega profilaktyka kardiologiczna; -opisuje, na czym polega profilaktyka onkologiczna; -klasyfikuje najczęstsze nowotwory (złośliwe i niezłośliwe); -omawia, dlaczego trzeba badać skórę i oceniać znamiona; -opisuje, jak przebiega samobadanie piersi i jąder; -omawia profilaktykę chorób zakaźnych na różnych etapach życia oraz w aspekcie podróży w rejonach endemicznych; -opisuje sytuacje, w których lekarz może przepisać antybiotyki, a kiedy są one niewskazane; -omawia zagrożenia wynikające z antybiotykooporności;	-wyjaśnia, na czym polega profilaktyka stomatologiczna oraz jakie jest znaczenie stanu jamy ustnej dla zdrowia całego organizmu; -wyjaśnia, na czym polega profilaktyka nadwagi i otyłości oraz zespołu metabolicznego na różnych etapach życia; -dowodzi wpływ nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia całego organizmu; -charakteryzuje normy wskaźnika masy ciała (BMI) i obwodu talii; -oblicza swój wskaźnik masy ciała (BMI); -mierzy obwód swojej talii; -wyjaśnia, czym są badania diagnostyczne; -uzasadnia, że w profilaktyce kardiologicznej ważne jest zdrowe odżywianie i aktywność fizyczna; -wyjaśnia, na czym polegają badania przesiewowe w kierunku chorób sercowo-naczyniowych; -mierzy ciśnienie tętnicze krwi aparatem automatycznym; -wyjaśnia, na czym polega profilaktyka onkologiczna; -bada stan swojej skóry i znamiona; -wykonuje samobadanie piersi lub jąder; -wyjaśnia, jak zapobiegać chorobom zakaźnym na różnych etapach życia; -wyjaśnia, jak zapobiegać chorobom zakaźnym w aspekcie podróży w rejonach endemicznych; -wyjaśnia w jakich sytuacjach lekarz może przepisać antybiotyki, a kiedy są one niewskazane;	-argumentuje, dlaczego ważna jest profilaktyka stomatologiczna; -uzasadnia, jakie jest znaczenie stanu jamy ustnej dla zdrowia całego organizmu; -uzasadnia, dlaczego profilaktyka nadwagi i otyłości oraz zespołu metabolicznego na różnych etapach życia jest ważna; -ocenia znaczenie nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -analizuje wpływ otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -interpretuje normy wskaźnika masy ciała (BMI) i obwodu talii; -interpretuje swój wynik pomiaru BMI i obwodu talii. -uzasadnia rolę badań diagnostycznych na różnych etapach życia; -uzasadnia, dlaczego wczesne wykrycie chorób sercowo-naczyniowych jest ważne; -interpretuje wynik badania własnego ciśnienia krwi; -uzasadnia, dlaczego wczesne wykrycie nowotworów jest ważne; -uzasadnia, dlaczego trzeba badać skórę i oceniać znamiona; -uzasadnia, dlaczego trzeba badać skórę i oceniać znamiona; -ocenia stan swojej skóry i znamiona; -ocenia swoje samobadanie piersi lub jąder; -uzasadnia rolę profilaktyki chorób zakaźnych w aspekcie podróży w rejonach endemicznych; -uzasadnia, w jakich sytuacjach lekarz może przepisać antybiotyki, a kiedy są one niewskazane;	-planuje działania promujące profilaktykę nadwagi i otyłości oraz zespołu metabolicznego na różnych etapach życia; -upowszechnia wiedzę o znaczeniu nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -upowszechnia wiedzę o wpływie otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -upowszechnia wiedzę o wskaźniku masy ciała (BMI) i obwodzie talii; -promuje wykonywanie badań diagnostycznych na różnych etapach życia; -promuje profilaktykę kardiologiczną oraz badania przesiewowe w kierunku chorób sercowo-naczyniowych; -promuje mierzenie ciśnienia tętniczego krwi; -upowszechnia wiedzę, że wczesne wykrycie nowotworów jest ważne; -promuje badania skóry i ocenę znamion; -promuje samobadanie piersi i jąder; -upowszechnia profilaktykę chorób zakaźnych na różnych etapach życia oraz w aspekcie podróży w rejonach endemicznych;
---	--	--	---	--

Dział III. Aktywność fizyczna.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje zalety regularnie podejmowanej aktywności fizycznej; -identyfikuje wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat aktywności fizycznej; -podaje proste programy aktywności fizycznej dla siebie i innych; -wymienia zagrożenia związane z nadmierną aktywnością fizyczną;	-omawia rolę aktywności fizycznej, dostosowaną do indywidualnych potrzeb zdrowotnych oraz upodobań; -przedstawia wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat aktywności fizycznej; -opisuje sposoby przeciwdziałania sedentarnemu stylowi życia dostosowane do wieku i ograniczeń zdrowotnych; -przedstawia zagrożenia związane z nadmierną aktywnością fizyczną;	-podejmuje aktywność fizyczną, dostosowaną do indywidualnych potrzeb zdrowotnych oraz upodobań; -wyjaśnia wpływ sedentarnego stylu życia (bezczynności ruchowej) na zdrowie fizyczne i psychiczne ludzi w różnym wieku; -rozpoznaje zagrożenia związane z nadmierną aktywnością fizyczną, z kompulsywnym wykonywaniem ćwiczeń fizycznych oraz zagrożenia związane z aktywnością fizyczną na powietrzu w czasie epizodów smogowych i w miejscach ze zwiększoną emisją zanieczyszczeń powietrza (np. przy drogach); -wyjaśnia, jak unikać powyższych zagrożeń przy planowaniu wysiłku fizycznego; -wyjaśnia znaczenie turystyki dla zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego;	-ocenia wiarygodność i rzetelność źródeł informacji na temat aktywności fizycznej; -ocenia proste programy aktywności fizycznej dla siebie i innych, bazując na rekomendacjach oraz wiarygodnych i rzetelnych źródłach informacji; -formuluje argumenty na temat aktywności fizycznej dla różnych grup wiekowych (np. dzieci i młodzieży, osób dorosłych, seniorów), grup ze zróżnicowanymi potrzebami; -ocenia zagrożenia związane z aktywnością fizyczną na powietrzu w czasie epizodów smogowych i w miejscach ze zwiększoną emisją zanieczyszczeń powietrza (np. przy drogach); -uzasadnia dlaczego należy unikać powyższych zagrożeń przy planowaniu wysiłku fizycznego;	-planuje aktywność fizyczną, dostosowaną do indywidualnych potrzeb zdrowotnych oraz upodobań; -dobiera proste programy aktywności fizycznej dla siebie, bazując na rekomendacjach oraz wiarygodnych i rzetelnych źródłach informacji; -promuje aktywność fizyczną w najbliższym otoczeniu i wśród osób z różnymi potrzebami i możliwościami psychofizycznymi oraz o różnym stanie zdrowia; -planuje, jak unikać różnych zagrożeń przy planowaniu wysiłku fizycznego; -planuje wycieczkę turystyczną, w której uwzględni podstawowe zasady zrównoważonej turystyki; -organizuje wycieczkę turystyczną i w niej uczestniczy; -w planowaniu i realizacji wycieczki turystycznej

Dział IV. Odżywianie.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje co to jest zbilansowana dieta; -wymienia nazwy różnych diet; -podaje wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; -wymienia zrównoważone praktyki żywieniowe; -podaje, jaki wpływ	-omawia podstawowe założenia dobrze zbilansowanej diety; -opisuje wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; -omawia zrównoważone praktyki żywieniowe; -omawia wpływ przetwarzanie żywności na jej wartość odżywczą;	-charakteryzuje wybrane diety korzystając z wiarygodnych i rzetelnych źródeł informacji; -wyjaśnia wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; -wyjaśnia, jaki wpływ ma przetwarzanie	-analizuje skład posiłków w różnych dietach (np. diety planetarnej, wegetariańskiej, wegańskiej, śródziemnomorskiej, bezglutenowej), korzystając z wiarygodnych i rzetelnych źródeł informacji;	-planuje posiłki dla dobrze zbilansowanych diet (np. diety planetarnej, wegetariańskiej, wegańskiej, śródziemnomorskiej, bezglutenowej); -promuje diety dobre dla zdrowia człowieka

ma przetwarzanie żywności na jej wartość odżywczą; - podaje wpływ reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne;	- omawia wpływ reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne;	żywności na jej wartość odżywczą; - wyjaśnia wpływ reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne ważne dla zdrowia i środowiska naturalnego;	- uzasadnia wpływ diet na zdrowie człowieka i środowisko naturalne; - analizuje wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; omawia zrównoważone praktyki żywieniowe; - formułuje argumenty na temat wpływu reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne oraz na temat konsekwencji tych wyborów dla zdrowia i środowiska naturalnego;	i środowiska naturalnego; - wdraża wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; - promuje zrównoważone praktyki żywieniowe; - organizuje dyskusję w klasie na temat świadomych wyborów konsumenckich;
---	---	---	---	--

Dział: V. Zdrowie psychiczne.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
- definiuje termin dobrostan; - nazywa swoje uczucia; - identyfikuje bezpieczne relacje interpersonalne, zachowując uważność na siebie i drugiego człowieka; - nazywa potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi występującymi na różnych etapach życia; - podaje czym zajmuje się psycholog, psychoterapeuta, psychiatra, specjalista psychoterapii uzależnień, trener, coach;	- opisuje swój dobrostan psychiczny; - omawia różnice między adekwatną i nieadekwatną samooceną; - wyraża swoje uczucia; - wyraża wdzięczność; - omawia , jak buduje się prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - opisuje potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi występującymi na różnych etapach życia; - omawia czym zajmuje się psycholog, psychoterapeuta, psychiatra, specjalista psychoterapii uzależnień, trener, coach;	- łączy swój dobrostan psychiczny z prowadzeniem zdrowego stylu życia; - wyjaśnia , jak budować prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - łączy bezpieczne relacje interpersonalne z zachowaniem uważności na siebie i drugiego człowieka; - łączy presję otoczenia, przekazy z Internetu i mediów społecznościowych oraz oczekiwania społeczne z podejmowaniem świadomych decyzji dotyczących swojego życia; - dobiera odpowiednią pomoc specjalistyczną adekwatnie do sytuacji; - wyjaśnia różnice między: psychologiem, psychoterapeutą, psychiatrą, specjalistą psychoterapii uzależnień, trenerem, coachem;	- ocenia swój dobrostan psychiczny w tym znajomość swoich emocji i potrzeb, troskę o relacje społeczne, równowagę między obowiązkami a czasem wolnym; - przekształca nieracjonalne przekonania na swój temat, na temat innych ludzi i świata w racjonalne odpowiedniki; - buduje prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - nawiazuje bezpieczne relacje interpersonalne, zachowując uważność na siebie i drugiego człowieka; - analizuje presję otoczenia, przekazy z Internetu i mediów społecznościowych oraz oczekiwania społeczne i podejmuje świadome decyzje dotyczące swojego życia;	- planuje swój dobrostan psychiczny przez prowadzenie zdrowego stylu życia; - modeluje swoją samooceną; - inicjuje przekształcenie swoich nieracjonalnych przekonań na swój temat, na temat innych ludzi i świata w racjonalne odpowiedniki; - promuje prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - upowszechnia bezpieczne relacje interpersonalne, zachowując uważność na siebie i drugiego człowieka; - planuje świadome decyzje dotyczące swojego życia; - koordynuje pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi; - inicjuje odpowiednią pomoc specjalistyczną adekwatnie do sytuacji;

Dział: VI. Zdrowie społeczne.

OCENA				
Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
Uczeń:				
-definiuje termin dobrostan; -wymienia kompetencje, które pomagają w prowadzeniu świadomego i szczęśliwego dorosłego życia; -podaje sposoby dbania o relacje; -wymienia cechy przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej. -podaje zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu oraz stosowaniem substancji psychoaktywnych w ciąży;	-opisuje swój dobrostan psychiczny; -omawia , w jaki sposób jest odpowiedzialny za własny rozwój; -omawia etapy bliskiej, długotrwałej relacji, w tym koleżeńskiej, przyjacielskiej, romantycznej, małżeńskiej, rodzinnej, partnerskiej, i sposoby dbania o nią; -odróżnia zachowania prawidłowe od przemocowych w relacjach; -omawia zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu oraz stosowaniem substancji psychoaktywnych w ciąży;	-łączy swój dobrostan psychiczny z prowadzeniem zdrowego stylu życia; -charakteryzuje etapy bliskiej, długotrwałej relacji, w tym koleżeńskiej, przyjacielskiej, romantycznej, małżeńskiej, rodzinnej, partnerskiej; -wyjaśnia , dlaczego należy dbać o relacje; -wykazuje , które cechy są objawem przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej. -wyjaśnia , dlaczego spożywanie alkoholu i stosowanie substancji psychoaktywnych ma wpływ na rozwój płodu;	-ocenia swój dobrostan psychiczny dzięki prowadzeniu zdrowego stylu życia; -analizuje etapy bliskiej, długotrwałej relacji, w tym koleżeńskiej, przyjacielskiej, romantycznej, małżeńskiej, rodzinnej, partnerskiej; -uzasadnia , dlaczego należy dbać o relacje; -weryfikuje , które zachowania są prawidłowe, a które są przemocowe; -ocenia zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu i stosowaniem substancji psychoaktywnych do prawidłowego przebiegu ciąży;	-planuje swój dobrostan psychiczny przez prowadzenie zdrowego stylu życia; -modeluje własne kompetencje, które pomagają w prowadzeniu świadomego i szczęśliwego dorosłego życia; -wdraża zasady dbania o dobre relacje; -promuje zachowania prawidłowe; -inicjuje działania przeciwdziałające przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej. -projektuje kampanie przeciw spożywaniu alkoholu i stosowaniu substancji psychoaktywnych w ciąży;

Dział: VII. Zdrowie środowiskowe.

OCENA				
Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
Uczeń:				
-definiuje termin dieta planetarna; -rozpoznaje dezinformacje dotyczące zmian klimatu i ich wpływu na zdrowie; -rozpoznaje wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat zmian klimatu oraz ich wpływu na zdrowie.	-omawia założenia diety planetarnej; -przedstawia wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat zmian klimatu oraz ich wpływu na zdrowie. -omawia przykłady działań na rzecz poprawy zdrowia środowiskowego w swojej lokalnej społeczności;	-wyjaśnia wpływ diety planetarnej na zdrowie człowieka i środowisko naturalne; -wyjaśnia wpływ dezinformacji o zmianach klimatu oraz ich wpływu na zdrowie; -wyjaśnia , jaki wpływ na zdrowie człowieka ma stan środowiska naturalnego;	-analizuje swoją dietę i porównuje ją z dietą planetarną; -wprowadzenia -analizuje wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat zmian klimatu oraz ich wpływu na zdrowie. -uzasadnia celowość podejmowanych działań na rzecz poprawy zdrowia środowiskowego w swojej lokalnej społeczności;	-promuje dietę dobrą dla zdrowia człowieka i środowiska naturalnego; -promuje tylko wiarygodne źródła informacji na temat klimatu i zdrowia; -opracowuje plan działań na rzecz poprawy zdrowia środowiskowego w swojej lokalnej społeczności (np. działań związanych z ochroną powietrza, wody i gleby oraz redukcją hałasu);

Dział: VIII. Internet i profilaktyka uzależnień.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-wymienia rodzaje dezinformacji; -definiuje pojęcie fake news; -wymienia korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -podaje przykłady uzależnienia fizycznego i behawioralnego, w tym hazard; -wymienia objawy uzależnień; -podaje sytuacje, w których należy podjąć leczenie uzależnień w trybie ambulatoryjnym, dziennym, stacjonarnym albo w trybie leczenia przymusowego; -definiuje pojęcie sharenting;	-opisuje rodzaje dezinformacji; -omawia korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -omawia wpływ reklam na postawy i decyzje w zakresie używania substancji psychoaktywnych, w tym w szczególności alkoholu i nowatorskich wyrobów tytoniowych; -omawia mechanizm uzależnienia; -omawia sytuacje, w których należy podjąć leczenie uzależnień w trybie ambulatoryjnym, dziennym, stacjonarnym albo w trybie leczenia przymusowego. -omawia sposoby ochrony prywatności swojej i bliskich osób; -omawia zagrożenia związane z udostępnianiem wizerunku dzieci w Internecie (sharenting);	-charakteryzuje pojęcie fake news; -wykazuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -wyjaśnia wpływ reklam na postawy i decyzje w zakresie używania substancji psychoaktywnych, w tym w szczególności alkoholu i nowatorskich wyrobów tytoniowych; -charakteryzuje uzależnienie fizyczne i behawioralne, w tym hazard; -wykazuje , w jakich sytuacjach należy podjąć leczenie uzależnień w trybie ambulatoryjnym, dziennym, stacjonarnym albo w trybie leczenia przymusowego. -uzasadnia potrzebę ochrony prywatności swojej i bliskich osób, a szczególnie dzieci;	-analizuje rodzaje dezinformacji; -interpretuje pojęcie fake news; -analizuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -ocenia wpływ reklam na postawy i decyzje w zakresie używania substancji psychoaktywnych, w tym w szczególności alkoholu i nowatorskich wyrobów tytoniowych; -analizuje mechanizm uzależnienia; -ocenia własne zachowania pod względem potencjalnego ryzyka uzależnień fizycznych i behawioralnych; -wyszukuje przepisy prawne dotyczące zakazu posiadania, nakłaniania do używania, udzielania substancji psychoaktywnych oraz handlu nimi;	-planuje działania przeciwdziałające dezinformacji i fake newsom; -upowszechnia wiedzę o korzyściach i zagrożeniach związanych z rozwojem sztucznej inteligencji; -organizuje działania przeciwdziałające uzależnieniom fizycznym i behawioralnym, w tym hazard; -upowszechnia wiedzę o uzależnieniach; -promuje przepisy prawne dotyczące zakazu posiadania, nakłaniania do używania, udzielania substancji psychoaktywnych oraz handlu nimi; -projektuje działania związane z ochroną prywatności w Internecie;

Dział: IX. System ochrony zdrowia.

OCENA				
Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
Uczeń:				
-wymienia prawa pacjenta; -wymienia osoby i instytucje, które są odpowiedzialne za przestrzeganie praw pacjenta; -wymienia ogólne zasady badań klinicznych; -podaje , co to jest podstawowa opieka zdrowotna; -identyfikuje podmioty lecznicze świadczące usługi w zależności od potrzeb zdrowotnych; -podaje , czym jest telemedycyna;	-omawia sposób reagowania w przypadku naruszenia praw pacjenta; -opisuje rolę Rzecznika Praw Pacjenta; -omawia rolę dowodów naukowych i badań klinicznych w profilaktyce oraz terapii chorób; -omawia ogólne zasady badań klinicznych i zasady udziału w nich; -omawia znaczenie i rolę Internetowego Konta Pacjenta (IKP); -opisuje sytuacje, w których należy wezwać zespół	-wyjaśnia , dlaczego należy reagować gdy naruszone zostają jego prawa jako pacjenta; -wyjaśnia , jak korzystać ze świadczeń zdrowotnych w podstawowej opiece zdrowotnej (POZ), nocnej i świątecznej pomocy lekarskiej (NiŚPL), ambulatoryjnej opiece specjalistycznej (AOS), szpitalu, w tym szpitalnym oddziale ratunkowym (SOR); -wyszukuje podmioty lecznicze świadczące usługi w zależności	-uzasadnia , w jakich sytuacjach należy zwrócić się do Rzecznika Praw Pacjenta; -ocenia rolę dowodów naukowych i badań klinicznych w profilaktyce oraz terapii chorób; -uzasadnia , kiedy należy skorzystać z telemedycyny; -analizuje zawartość Internetowego Konta Pacjenta (IKP); -symuluje przeprowadzenie rozmowy z dyspozytorem ratownictwa medycznego	-upowszechnia prawa pacjenta; -promuje działania Rzecznika Praw Pacjenta; -upowszechnia wiedzę o badaniach klinicznych, profilaktyce i terapii chorób; -promuje korzystanie z Internetowego Konta Pacjenta (IKP); -organizuje pokazy, jak postępować w stanach zagrożenia życia i zdrowia; -upowszechnia zasadę, aby w nieuzasadnionych przypadkach nie wzywać pogotowia ratunkowego;

-podaje, co to jest e-zdrowie; - podaje, co to jest Internetowe Konto Pacjenta (IKP); -podaje, czym jest samoleczenie; -definiuje, co to jest lek i suplement diety; -podaje działania niepożądane najczęściej stosowanych leków dostępnych bez recepty. -wymienia założenia standardów opieki okołoporodowej;	ratownictwa medycznego; -omawia przykłady nieuzasadnionego wezwania zespołu ratownictwa medycznego; -omawia przykłady nieuzasadnionego zgłoszenia się na szpitalny oddział ratunkowy (SOR); -omawia, jak postępować w przypadku podwyższonej temperatury ciała; -omawia, jak prawidłowo stosować leki bez recepty; -omawia zasady dostępu do leków na receptę i bez recepty; -omawia podstawowe zasady refundacji leków w Polsce; -omawia działania niepożądane najczęściej stosowanych leków dostępnych bez recepty; -omawia podstawowe założenia standardów opieki okołoporodowej;	od potrzeb zdrowotnych; -wyjaśnia, czym jest telemedycyna oraz co to jest e-zdrowie; -wyjaśnia, jak korzystać z Internetowego Konta Pacjenta (IKP), -wyjaśnia, czym jest samoleczenie; -wyjaśnia, jak przygotować się do badań diagnostycznych i jak przedstawić swoje dolegliwości w gabinecie lekarskim; -wyjaśnia różnice między lekiem a suplementem diety; -czyta ze zrozumieniem ulotki leków;	i przedstawia, na czym polega problem zdrowotny; -ocenia, kiedy należy stosować leki bez recepty; -analizuje różnice między lekiem a suplementem diety; -interpretuje zapisy w ulotce leków; -analizuje zasady dostępu do leków na receptę i bez recepty; -analizuje zasady refundacji leków w Polsce;	-promuje badania diagnostyczne; -upowszechnia wiedzę o suplementach diety; -promuje dokładne czytanie ze zrozumieniem ulotek leków;
--	---	---	---	---

Wymagania edukacyjne KLASA 2 LO

Moduł A. Wokół komputera i sieci komputerowych

Praca w sieci komputerowej				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą)	Ocena dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną)	Ocena bardzo dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą)	Ocena celująca (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą, bardzo dobrą)
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Wie, czym jest sieć komputerów i dlaczego komputery łączy się w sieć. Korzysta z podstawowych usług sieci.	Wymienia podstawowe klasy sieci. Rozumie pojęcie logowania się do sieci. Omawia podstawowe sposoby łączenia komputerów w sieć. Wymienia korzyści płynące z połączenia komputerów w sieć.	Zna podstawy konfiguracji sieci (protokoły sieciowe, identyfikacja sieciowa). Wymienia elementy niezbędne do budowy sieci. Potrafi udostępniać zasoby komputera. Omawia korzyści płynące z połączenia komputerów w sieć.	Omawia przykładowe schematy sieci: domowej i szkolnej. Udostępnia zasoby w sieci.	Potrafi mapować zasoby komputera. Wie, czym jest maska podsieci.

Bezpieczeństwo i ochrona danych				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Wymienia sposoby ochrony danych w komputerach i sieciach komputerowych.	Zna zasady ochrony danych w komputerach i sieciach komputerowych.	Rozumie potrzebę wykonywania podstawowych operacji porządkujących zasoby komputera oraz stosowania podstawowych zasad ochrony własnych dokumentów i zasobów komputera. Zna sposoby ochrony przed utratą danych.	Podając przykłady, dyskutuje na temat odmian złośliwego oprogramowania i oprogramowania zabezpieczającego komputer.	Dzieli się własnymi doświadczeniami w zakresie bezpieczeństwa i ochrony danych w komputerach.

Moduł B. Wokół dokumentów komputerowych

Formuły, funkcje i wykresy w arkuszu kalkulacyjnym				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Zna podstawowe zastosowania arkusza kalkulacyjnego. Potrafi zaznaczyć zadany blok komórek. Ustawia liczbowy format danych. Samodzielnie pisze formułę wykonującą jedno z czterech podstawowych działań arytmetycznych (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie). Potrafi zastosować kopiowanie i wklejanie formuł. Tworzy prosty wykres. Zapisuje utworzony skoroszyt we wskazanym folderze docelowym. Zna i stosuje podstawowe funkcje arkusza kalkulacyjnego: SUMA, ŚREDNIA.	Rozróżnia zasady adresowania w arkuszu kalkulacyjnym. Stosuje adresowanie bezwzględne wtedy, gdy jest to uzasadnione. Potrafi tworzyć formuły wykonujące bardziej zaawansowane obliczenia (potęgowanie, pierwiastkowanie, z zastosowaniem nawiasów). Tworzy wykres składający się z wielu serii danych, dodając do niego odpowiednie opisy. Ustawia inne formaty danych poza liczbowym. Formatuje tabelę. Korzysta z możliwości wstawiania funkcji. Potrafizastosowaćfunkcję JEŻELI.	Poprawnie planuje tabelę w arkuszu kalkulacyjnym, umieszczając w niej dane liczbowe i opisy. Stosuje adresowanie mieszane wtedy, gdy jest to uzasadnione. Stosuje formatowanie warunkowe tabeli arkusza kalkulacyjnego. Potrafi stosować wybrane funkcje arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z różnych przedmiotów. Zna zastosowania różnych typów wykresów. Dostosowuje typ wykresu do danych, jakie ma przedstawiać. Potrafi narysować wykres wybranej funkcji matematycznej. Tworzy wykres funkcji	Układa rozbudowane formuły z zastosowaniem funkcji arkusza kalkulacyjnego. Stosuje wybrane funkcje arkusza kalkulacyjnego: statystyczne, logiczne, matematyczne, daty i czasu. Planuje kolejne kroki rozwiązywania problemu, z uwzględnieniem podstawowych etapów myślenia komputacyjnego (określenie problemu, definicja modeli i pojęć, znalezienie rozwiązania, zaprogramowanie i testowanie rozwiązania; realizuje dane problemy (w tym symulacje) w arkuszu kalkulacyjnym, stosując wybrane funkcje arkusza kalkulacyjnego; Przedstawia dane i wyniki w tabelach i na wykresach.	Potrafi przeprowadzić analizę przykładowego problemu i opracować właściwy algorytm obliczeń. potrafi samodzielnie planować kolejne kroki rozwiązywania problemu, z uwzględnieniem podstawowych etapów myślenia komputacyjnego. Potrafi samodzielnie zrealizować rozwiązanie danego problemu. Zna działanie i zastosowanie większości funkcji dostępnych w arkuszu kalkulacyjnym. Samodzielnie opracowuje problemy zgodnie z kolejnymi krokami myślenia komputacyjnego.

		trygonometrycznej. Wie, na czym polega myślenie komputacyjne.	Dopasowuje wygląd arkusza kalkulacyjnego po wydruku, dobiera ustawienia strony, ustawia podział stron i obszar wydruku.	
--	--	--	---	--

Filtre oraz tabele i wykresy przestawne w arkuszu kalkulacyjnym				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Wie, do czego służą filtry. Potrafi, z pomocą opisu w podręczniku i nauczyciela, wyświetlić dane według prostego kryterium.	Korzysta z możliwości ustawiania niestandardowych filtrów do filtrowania danych w arkuszu kalkulacyjnym.	Potrafi stosować filtry i selekcjonować dane na podstawie zaawansowanych kryteriów. Wie, do czego służą tabele przestawne. Tworzy tabele i wykresy przestawne, korzystając z przykładów z podręcznika.	Tworzy tabele i wykresy przestawne, analizując dane zgromadzone w arkuszu kalkulacyjnym. Stosuje filtry w tabeli przestawnej.	Odszukuje w Pomocy informacje na temat tabel i wykresów przestawnych. Potrafi samodzielnie określić dane, jakie można przedstawić i poddać analizie z wykorzystaniem tablic i wykresów przestawnych.

Opracowywanie grafiki wektorowej				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Korzysta z podstawowych możliwości wybranego programu do tworzenia grafiki wektorowej. Wykonuje proste projekty w grafice wektorowej, korzystając z możliwości wstawiania Kształtów w edytorze tekstu. Tworzy i edytuje prosty rysunek w wybranym programie graficznym, korzystając z podstawowych narzędzi do rysowania figur.	Wykonuje projekty w grafice wektorowej, korzystając z możliwości wstawiania Kształtów w edytorze tekstu. Grupuje obiekty. Tworzy proste kompozycje, korzystając z wybranego programu do tworzenia grafiki wektorowej. Zna podstawowe możliwości wybranego programu do edycji obrazu wektorowego. Korzysta z narzędzi do rysowania figur i ścieżek. Przekształca obraz – przeciąga, skaluje, obraca.	Wyszukuje potrzebne funkcje programu w menu programu graficznego. Tworzy kompozycje z figur w grafice wektorowej. Rysuje bryły, korzystając z możliwości rysowania przestrzennego.	Dostrzega różnice między grafiką rastrową i wektorową. Opracowuje grafikę wektorową, rysując ciekawe kompozycje z figur, przy tym potrafi zmienić właściwości wybranego narzędzia. Wyjaśnia, czym są ścieżki i rysuje je, używając odpowiednich narzędzi. Wyjaśnia, czym są punkty węzłowe. Wie, na czym polega praca z warstwami. Wykonuje rysunki, korzystając z warstw.	Zapoznaje się z możliwościami wybranego programu graficznego, korzystając z Pomocy i innych źródeł, poznaje możliwości programów graficznych. Przygotowuje złożone projekty z różnych dziedzin. Tworzy obrazy, wykorzystując różne możliwości programu. Przygotowuje grafikę do własnej strony internetowej lub prezentacji multimedialnej. Uczestniczy w konkursach dotyczących grafiki komputerowej.

Moduł C. Wokół algorytmiki i programowania

Tworzenie programów w wybranym języku programowania				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Tworzy prosty program w języku wysokiego poziomu, np. wyświetlający napis na ekranie, wykonujący proste obliczenia. Stosuje w programach zmienne i wykonuje proste obliczenia, np. oblicza sumę dwóch liczb, średnią z dwóch liczb. Potrafi uruchomić utworzony program i wyprowadzić wyniki na ekran. Analizuje i omawia działanie gotowych prostych programów zapisanych w wybranym języku programowania, zawierających instrukcję pętli for i/lub instrukcję warunkową if.	Zna postać i działanie instrukcji iteracyjnej while w wybranym języku programowania i stosuje ją w tworzonych programach komputerowych. Analizuje (wspólnie z nauczycielem) programy, w których zastosowano funkcje; zapisuje je, uruchamia i wyjaśnia ich działanie. Wie, co to są podprogramy i zna ich zastosowanie. Definiuje (korzystając z podręcznika) funkcje bez parametrów i stosuje je w programach. Korzystając z podręcznika, deklaruje tablice, wczytuje i wyprowadza elementy	Zna postać i działanie instrukcji iteracyjnej do ... while w języku C++ i stosuje ją w tworzonych programach komputerowych. Wyjaśnia pojęcia: <i>parametr formalny</i>, <i>parametr aktualny</i>. Definiuje funkcje z parametrami w wybranym języku wysokiego poziomu. Zna sposób definiowania funkcji zwracającej wartość i niezwracającej wartości. Zna pojęcia: <i>tablica</i>, <i>zmienna indeksowana</i>. Na bazie przykładów z podręcznika, deklaruje tablicę i/lub listę, wczytuje i wyprowadza elementy tablicy i/lub listy, definiując odpowiednie	Wyjaśnia różnicę pomiędzy funkcją zwracającą wartość i niezwracającą wartości. Stosuje funkcje bez parametrów i z parametrami w programach. Potrafi zastosować tablicę i/lub listę w zadaniach. Potrafi odwoływać się do dowolnego elementu tablicy i/lub listy. Wykonuje operacje na elementach tablicy i/lub listy. Potrafi modyfikować program, znaleźć błędy i je poprawić.	Potrafi samodzielnie zastosować odpowiedni rodzaj instrukcji pętli w tworzonym programie. Omawia podobieństwa i różnice w działaniu wszystkich omówionych instrukcji pętli w dwóch różnych językach programowania. Omawia podobieństwa i różnice w definiowaniu tablic i/lub list w dwóch różnych językach programowania. Stosuje w programach tablice i/lub listy, odpowiednio dobierając określoną strukturę danych do algorytmu. Piszetrudniejsze programy, w których stosuje funkcje i tablice.

	tablicy i/lub listy na ekran.	funkcje w wybranym języku programowania.		
--	-------------------------------	--	--	--

Programowanie wybranych algorytmów				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Analizuje opis jednego z wybranych algorytmów, np. porządkowania metodą bąbelkową. Potrafi o nim opowiedzieć – wyjaśnić na czym polega, zademonstrować z użyciem pomocy dydaktycznych, przetestować.	Analizuje opisane w podręczniku gotowe programy realizujące jeden wybrany algorytm z podanych w podręczniku, np. pierwszości liczby. Przepisuje wybrany kod programów, uruchamia programy i wyjaśnia jego działanie.	Omawia dwa wybrane algorytmy, np. obliczania elementów ciągu liczb Fibonacciego i porządkowania przez wstawianie. Demonstruje je przy użyciu pomocy dydaktycznych. Korzystając z opisu w podręczniku zapisuje je w wybranym języku programowania i potrafi wyjaśnić ich działanie.	Omawia algorytmy badania pierwszości liczby i obliczania elementów ciągu liczb Fibonacciego, porządkowania metodą bąbelkową i przez wstawianie. Zapisuje je w postaci programów, korzystając z podręcznika. Rozumie działanie tych programów. Stosuje funkcje i tablice w zapisie w/w algorytmów w postaci programów.	Samodzielnie zapisuje w postaci programów algorytmy badania pierwszości liczby i obliczania elementów ciągu liczb Fibonacciego, porządkowania metodą bąbelkową i przez wstawianie; definiuje odpowiednie i funkcje. Rozwiązuje przykładowe zadania z konkursów informatycznych; bierze udział w konkursach.

Moduł D. Wokół Internetu i projektów

Wybrane przepisy prawa				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Zna podstawowe przepisy prawa dotyczące korzystania z cudzych materiałów i stosuje je w praktyce. Zna podstawowe zasady korzystania z programów komputerowych. Rozumie konieczność posiadania licencji na programy komputerowe. Jest świadomy istnienia przestępstw komputerowych.	Wie, co jest przedmiotem prawa autorskiego i co jemu nie podlega. Zna pojęcie licencji. Wymienia przykładowe rodzaje darmowych licencji. Wymienia przykładowe rodzaje przestępstw komputerowych.	Wyjaśnia wybrane przepisy prawa autorskiego, m.in.: „dozwolony użytek utworów”, zasady korzystania z cudzego utworu bez pytania o zgodę, ochrona wizerunku. Omawia przykładowe rodzaje licencji na programy komputerowe. Omawia wybrane przykłady przestępstw komputerowych.	Potrafi uzasadnić zastosowanie wybranego przepisu prawa w konkretnym przypadku. Podaje przykłady łamania wybranych przepisów prawa. Omawia różnice pomiędzy różnymi rodzajami licencji. Sprawdza, na podstawie jakiej licencji jest rozpowszechniany dany program. Wyjaśnia zasady tej licencji.	Potrafi samodzielnie interpretować ważniejsze przepisy prawa autorskiego dotyczące korzystania z różnych źródeł informacji i ochrony programów komputerowych. Wyszukuje dodatkowe informacje na temat przestępstw komputerowych.

Komunikacja i wymiana informacji w Internecie				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Wymienia podstawowe zasady pisania listów elektronicznych. Podaje przykładowe sposoby komunikacji i wymiany informacji z wykorzystaniem Internetu. Korzysta z nich, stosując zasady netykiety.	Poprawnie redaguje listy elektroniczne, dbając o ich formę i treść. Omawia wybrane formy komunikacji i wymiany informacji. Zna i stosuje zasady netykiety dotyczące form komunikacji, z których korzysta. Wyjaśnia, na czym polega komunikacja w czasie rzeczywistym. Wie, czym jest chmura obliczeniowa. Wymienia przynajmniej dwie możliwości korzystania z	Rozróżnia poszczególne formy komunikowania się przez Sieć. Rozróżnia poszczególne sposoby komunikacji i wymiany informacji. Omawia działanie poczty elektronicznej. Zna i stosuje zasady netykiety dotyczące wszystkich form komunikacji. Zna i omawia możliwości korzystania z chmury obliczeniowej.	Potrafi dokonać analizy porównawczej różnych form komunikacji i wymiany informacji, podając opis poszczególnych form i niezbędne wymagania. Porównuje metody dostępu do poczty elektronicznej. Wyjaśnia, na czym polega korzystanie z oprogramowania w chmurze i na czym polega współdzielenie dokumentów umieszczonych w chmurze.	Samodzielnie wyszukuje w różnych źródłach informacje na temat nowoczesnych możliwości korzystania z Internetu, np. za pomocą urządzeń mobilnych. Wyszukuje w Internecie informacji na temat łączenia się różnych urządzeń znajdujących się w domach czy samochodach z chmurą. Omawia przykłady takiego zastosowania chmury.

	chmury.			
Zna zasady netykiety. Podaje przynajmniej dwie korzyści wynikające z rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Jest świadomy istnienia zagrożeń wynikających z rozwoju TIK.	Podaje zalety korzystania z komunikacji za pomocą Internetu. Wymienia podstawowe zagrożenia wynikające z rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnej.	Omawia szczegółowo zagrożenia wynikające z rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnej (m.in.: cyberprzemoc, anonimowość kontaktów, uzależnienie od komputera); wie, czym są fake newsy.	Wyjaśnia, jakie korzyści daje rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnej osobom o specjalnych potrzebach. Bierze aktywny udział w debacie na temat szans i zagrożeń wynikających z rozwoju TIK.	Potrafi samodzielnie ocenić znaczenie technologii informacyjno-komunikacyjnej w komunikacji i wymianie informacji. Znanajnowszeosiągnięcia w tejdziedzinie.

		Omawia korzyści i zagrożenia dotyczące korzystania z różnych form komunikacji i wymiany informacji z wykorzystaniem Internetu.		
--	--	--	--	--

Tworzenie stron internetowych				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

Wie, w jaki sposób zbudowane są strony WWW. Zna najważniejsze narzędzia do tworzenia stron internetowych. Wie, na czym polega tworzenie strony internetowej. Zapoznaje się z przykładowym źródłem strony internetowej, przeglądając strukturę pliku.	Potrafi przygotować prostą stronę internetową, używając dowolnego edytora tekstu. Umie tworzyć akapity i wymuszać podział wiersza, dodawać nagłówki do tekstu, zmieniać krój i wielkość czcionki. Wie, jak wstawiać linie rozdzielające. Umie wstawiać hiperłącza, korzystać z kotwic. Rozumie strukturę plików HTML.	Potrafi tworzyć proste strony w języku HTML, używając edytora tekstowego. Zna funkcje i zastosowanie najważniejszych znaczników HTML. Potrafi wstawiać grafikę do utworzonych stron. Umie tworzyć listy wypunktowane i numerowane. Zna nazewnictwo kolorów.	Umie wstawiać tabele do tworzonych stron i je formatować. Wstawia tabele. Koduje polskie znaki. Tworzy podstronę. Umieszcza łącza hipertekstowe, m.in. łącząc stronę główną z podstroną. Stosuje kolory.	Zna zagadnienia dotyczące promowania stron WWW. Potrafi stworzyć własny, rozbudowany serwis WWW i przygotować go w taki sposób, żeby wyglądał estetycznie i zachęcał do odwiedzin. Zna większość znaczników HTML.
Wie, że na stronach internetowych niektóre treści mogą być generowane dynamicznie.	Podaje przykłady stosowania stylów CSS. Wyjaśnia, na czym polega dynamiczne przetwarzanie strony; podaje przykłady skryptów i omawia ich rodzaje.	Zna najczęściej wykorzystywane atrybuty CSS i sposoby określania ich wartości. Omawia sposoby publikowania strony w Internecie.	Zna zasady dynamicznego przetwarzania stron. Analizuje wady i zalety różnych sposobów publikowania i promowania stron w Internecie. Przygotowuje stronę do publikacji w Internecie i ją publikuje.	Potrafi wstawiać do utworzonej strony proste skrypty napisane w języku JavaScript.

Zadaniaprojektowe				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Omawia etapy tworzenia projektu grupowego. Wykonuje proste zadania szczegółowe z projektu grupowego. Przestrzega zasad korzystania z cudzych materiałów.	Wyjaśnia, jak przeprowadza się debatę za i przeciw. Wyjaśnia pojęcie; <i>prawo autorskie, domena publiczna</i> . Stosuje poznane metody wyszukiwania informacji.	Prawidłowo zapisuje, przechowuje i udostępnia dokumenty potrzebne do realizacji projektu.	Pełni rolę koordynatora projektu grupowego. Przydziela zadania szczegółowe. Scala dokumenty wykonane przez członków grupy.	Proponuje tematykę własnego projektu, samodzielnie wyznacza zadania szczegółowe i sposób ich realizacji. Koordynuje realizację projektu.

Dostosowanie ocen z informatyki do możliwości uczniów ze specjalnymi wymaganiami edukacyjnymi

Dostosowanie wymagań edukacyjnych nie obejmuje ograniczania treści edukacyjnych, ale sposobów ich nauczania/przekazywania oraz weryfikowania ich opanowania. W tym kontekście zgodnie z rozpoznaniem indywidualnych potrzeb, uczeń może:

- korzystać z uproszczonych form zadań pisemnych
- mieć dostosowane graficznie sprawdziany i kartkówki, zadania podzielone na mniejsze części
- ustnie komentować wykonywane zadanie
- wybrać alternatywne formy wyrażenia swojej wiedzy i umiejętności
- wykorzystywać narzędzia cyfrowe do pomocy
- rozwiązywać zadania o skróconej treści, czy prostszym sformułowaniu polecenia.
- odpowiadać ustnie lub pisemnie z mniejszej partii materiału
- mieć wydłużony czas prac pisemnych

- korzystać z dodatkowych wyjaśnień poleceń przez nauczyciela

Wymagania edukacyjne NOWA MATeMATyka 2

Zakres podstawowy
i rozszerzony

Klasa 2LB

Opracowane w oparciu o materiały wydawnictwa Nowa Era

Wyróżnione zostały następujące wymagania programowe: konieczne (K), podstawowe (P), rozszerzające (R), dopełniające (D) i wykraczające poza program nauczania (W). Wymienione poziomy wymagań odpowiadają w przybliżeniu ocenom szkolnym. Nauczyciel, określając te poziomy, powinien zatem sprecyzować, czy opanowania pewnych umiejętności lub wiedzy będzie wymagał na ocenę dopuszczającą (2), dostateczną (3), dobrą (4), bardzo dobrą (5) lub celującą (6).

- Wymagania **konieczne (K)** dotyczą zagadnień elementarnych, stanowiących swego rodzaju podstawę, zatem powinny być opanowane przez każdego ucznia.
- Wymagania **podstawowe (P)** zawierają wymagania z poziomu (K) wzbogacone o typowe problemy o niewielkim stopniu trudności.
- Wymagania **rozszerzające (R)**, zawierające wymagania z poziomów (K) i (P), dotyczą zagadnień bardziej złożonych i nieco trudniejszych.
- Wymagania **dopełniające (D)**, zawierające wymagania z poziomów (K), (P) i (R), dotyczą zagadnień problemowych, trudniejszych, wymagających umiejętności przetwarzania przyswojonych informacji.
- Wymagania **wykraczające (W)** dotyczą zagadnień trudnych, oryginalnych, wykraczających poza obowiązkowy program nauczania.

Poniżej przedstawiony został podział wymagań na poszczególne oceny szkolne:

ocena dopuszczająca	–	wymagania na poziomie (K)
ocena dostateczna	–	wymagania na poziomach (K) i (P)
ocena dobra	–	wymagania na poziomach (K), (P) i (R)
ocena bardzo dobra	–	wymagania na poziomach (K), (P), (R) i (D)
ocena celująca	–	wymagania na poziomach (K), (P), (R), (D) i (W)

Podział ten należy traktować jedynie jako propozycję. Poniżej przedstawiamy wymagania dla zakresu rozszerzonego.

1. FUNKCJA KWADRATOWA I JEJ ZASTOSOWANIA

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• rozwiązuje równania kwadratowe, stosując poznane metody i wzory
• wyznacza argument, dla którego funkcja kwadratowa przyjmuje daną wartość
• przedstawia trójmian kwadratowy w postaci iloczynowej i podaje jego pierwiastki
• rozwiązuje nierówności kwadratowe
• stosuje wzory Viète'a do wyznaczania sumy i iloczynu pierwiastków równania kwadratowego
• wyznacza w prostych przypadkach wartość najmniejszą oraz wartość największą funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• zaznacza na osi liczbowej iloczyn i różnicę zbiorów rozwiązań dwóch nierówności kwadratowych
• rozwiązuje równania dwukwadratowe
• rozwiązuje algebraicznie układ równań, z których jedno jest równaniem paraboli, a drugie równaniem prostej, i podaje interpretację geometryczną rozwiązania

• stosuje wzory Viète'a do określania znaków pierwiastków trójmianu kwadratowego
• określa liczbę pierwiastków równania kwadratowego w zależności od wartości parametru
• wyznacza w prostych przypadkach wartości parametru, dla których pierwiastki równania kwadratowego mają określone znaki
• wyznacza wartość najmniejszą oraz wartość największą funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym
• przeprowadza analizę prostego zadania tekstowego i znajduje jego rozwiązanie

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje w prostych przypadkach równania, które można sprowadzić do równań kwadratowych
• stosuje nierówności kwadratowe do wyznaczania dziedziny funkcji, w której wzorze występują pierwiastki kwadratowe
• rozwiązuje układy równań, z których co najmniej jedno jest równaniem paraboli, i podaje interpretację geometryczną rozwiązania
• stosując wzory Viète'a, oblicza wartości wyrażeń zawierających sumę i iloczyn pierwiastków trójmianu kwadratowego
• układa równanie kwadratowe, którego pierwiastki spełniają określone warunki
• zapisuje i rozwiązuje warunki, przy których rozwiązania równania kwadratowego spełniają warunki zadania
• zapisuje i rozwiązuje warunki, przy których zbiór rozwiązań nierówności kwadratowej spełnia warunki zadania
• wyznacza najmniejszą i największą wartość funkcji w przedziale domkniętym, korzystając z własności funkcji kwadratowej
• stosuje własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania zadań optymalizacyjnych
• rozwiązuje zadania tekstowe

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje w trudniejszych przypadkach równania, które można sprowadzić do równań kwadratowych
• wyznacza rozwiązania równania kwadratowego w zależności od parametrów
• stosuje własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania trudniejszych zadań optymalizacyjnych
• rozwiązuje trudniejsze zadania tekstowe
• wyprowadza wzory Viète'a

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje zadania o znacznym stopniu trudności dotyczące funkcji kwadratowej, w tym zadania z parametrem

2. WIELOMIANY

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• podaje przykład wielomianu, określa jego stopień i podaje wartości jego współczynników
--

• zapisuje wielomian w sposób uporządkowany
• oblicza wartość wielomianu dla danego argumentu; sprawdza, czy dany punkt należy do wykresu danego wielomianu
• oblicza wartość wielomianu dwóch (trzech) zmiennych dla danych argumentów
• wyznacza sumę, różnicę, iloczyn wielomianów i określa ich stopnie
• określa stopień iloczynu wielomianów bez wykonywania mnożenia
• stosuje w prostych przypadkach wzory na sześcian sumy lub różnicy oraz wzory na sumę i różnicę sześcianów
• rozkłada wielomian na czynniki, stosując wyłączanie wspólnego czynnika poza nawias oraz rozkład na czynniki trójmianu kwadratowego
• rozwiązuje proste równania wielomianowe
• dzieli wielomian przez dwumian $x - a$
• sprawdza poprawność wykonanego dzielenia
• zapisuje wielomian w postaci $w(x) = p(x)q(x) + r$
• sprawdza podzielność wielomianu przez dwumian $x - a$ bez wykonywania dzielenia
• sprawdza, czy dana liczba jest pierwiastkiem wielomianu
• określa, które liczby mogą być pierwiastkami całkowitymi wielomianu o współczynnikach całkowitych
• wyznacza pierwiastki wielomianu i podaje ich krotność, gdy dany jest wielomian w postaci iloczynowej
• szkicuje wykres wielomianu, gdy dana jest jego postać iloczynowa
• dobiera w prostych przypadkach wzór wielomianu do szkicu wykresu
• rozwiązuje nierówności wielomianowe, korzystając ze szkicu wykresu

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• szkicuje wykres wielomianu będącego sumą jednomianów stopni pierwszego i drugiego
• podaje współczynnik przy najwyższej potędze oraz wyraz wolny iloczynu wielomianów bez wykonywania mnożenia wielomianów
• stosuje wzory na sześcian sumy lub różnicy oraz wzory na sumę i różnicę sześcianów
• rozkłada wielomian na czynniki, stosując metodę grupowania wyrazów i wyłączania wspólnego czynnika przed nawias
• rozwiązuje równania wielomianowe
• wyznacza w prostych przypadkach punkty przecięcia wykresu wielomianu i prostej
• wyznacza w prostych przypadkach wartość parametru tak, aby dane wielomiany były równe
• wyznacza pozostałe pierwiastki wielomianu, gdy zna jeden z jego pierwiastków
• rozwiązuje w prostych przypadkach równania wielomianowe z wykorzystaniem twierdzenia o pierwiastkach całkowitych wielomianu
• znając stopień wielomianu i jego pierwiastek, bada, czy wielomian ma inne pierwiastki, oraz określa ich krotność
• dobiera wzór wielomianu do szkicu wykresu
• rozwiązuje nierówności wielomianowe, szkicując wykres wielomianu lub tworząc siatkę znaków
• opisuje wielomianem zależności dane w zadaniu, wyznacza dziedzinę wielomianu i rozwiązuje proste zadanie tekstowe

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• wyznacza współczynniki wielomianu spełniającego dane warunki
--

• określa stopień wielomianu w zależności od parametru
• oblicza sumę współczynników wielomianu
• stosuje wielomiany wielu zmiennych w zadaniach różnych typów; określa stopień wielomianu wielu zmiennych
• wykonuje działania na wielomianach w trudniejszych przypadkach
• rozkłada wielomian na czynniki możliwie najniższego stopnia
• sprawdza podzielność wielomianu przez wielomian $(x - p)(x - q)$ bez wykonywania dzielenia
• dzieli wielomian przez dwumian $x - a$, stosując schemat Hornera
• rozwiązuje proste zadania z parametrem dotyczące reszty z dzielenia wielomianu przez dwumian $x - a$
• rozwiązuje równania wielomianowe z wykorzystaniem twierdzeń o pierwiastkach całkowitych wielomianu
• rozwiązuje w trudniejszych przypadkach równania wielomianowe metodą grupowania wyrazów i wyłączania wspólnego czynnika przed nawias
• szkicuje wykres wielomianu po wyznaczeniu jego pierwiastków
• stosuje w prostych przypadkach nierówności wielomianowe do wyznaczania dziedziny funkcji zapisanej za pomocą pierwiastków
• wykonuje w prostych przypadkach działania na zbiorach określonych nierównościami wielomianowymi
• opisuje za pomocą wielomianu objętość lub pole powierzchni bryły oraz określa dziedzinę powstałej w ten sposób funkcji; wykorzystuje równania wielomianowe w zadaniach dotyczących związków miarowych w prostopadłościanach

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• stosuje wzory $a^n - 1 = (a - 1)(a^{n-1} + \dots + 1)$ oraz $a^n - b^n = (a - b)(a^{n-1} + a^{n-2} \cdot b + \dots + a \cdot b^{n-2} + b^{n-1})$ w trudniejszych przypadkach
• stosuje wzory $a^3 \pm b^3$ do usuwania niewymierności z mianownika
• rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące reszty z dzielenia wielomianu przez dwumian $x - a$
• rozwiązuje w trudniejszych przypadkach równania wielomianowe z wykorzystaniem twierdzeń o pierwiastkach całkowitych wielomianu
• rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące pierwiastków wielokrotnych
• stosuje nierówności wielomianowe do wyznaczania dziedziny funkcji zapisanej za pomocą pierwiastków
• wykonuje działania na zbiorach określonych nierównościami wielomianowymi

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• stosuje wzory skróconego mnożenia do dowodzenia twierdzeń
• rozwiązuje zadania z parametrem o podwyższonym stopniu trudności dotyczące wyznaczania reszty z dzielenia wielomianu przez np. wielomian stopnia drugiego
• stosuje równania i nierówności wielomianowe do rozwiązywania zadań praktycznych o podwyższonym stopniu trudności
• przeprowadza dowody twierdzeń dotyczących wielomianów, np. twierdzenia Bézouta, twierdzenia o pierwiastkach całkowitych wielomianu
• przeprowadza dowód twierdzenia o dzieleniu z resztą wielomianu przez dwumian postaci $x - a$ (schemat Hornera) w szczególnym przypadku

3. FUNKCJE WYMIERNE

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

szkicuje wykres funkcji $f(x) = \frac{a}{x}$ (w prostych przypadkach także w podanym zbiorze), gdzie $a \neq 0$, i podaje jej własności (dziedzinę, zbiór wartości, przedziały monotoniczności)
przesuwa o wektor wykres funkcji $f(x) = \frac{a}{x}$, gdzie $a \neq 0$, podaje jej własności oraz równania asymptot jej wykresu
podaje w prostych przypadkach współrzędne wektora, o jaki należy przesunąć wykres funkcji $f(x) = \frac{a}{x}$, gdzie $a \neq 0$, aby otrzymać wykres $y = \frac{a}{x-p} + q$; szkicuje wykres funkcji $y = \frac{a}{x-p} + q$
wyznacza dziedzinę prostego wyrażenia wymiernego
oblicza wartość wyrażenia wymiernego dla danej wartości zmiennej
upraszcza w prostych przypadkach wyrażenia wymierne
wykonuje w prostych przypadkach działania na wyrażeniach wymiernych i podaje odpowiednie założenia
rozwiązuje proste równania wymierne, podaje i uwzględnia odpowiednie założenia
odczytuje z wykresu funkcji wymiernej zbiór rozwiązań nierówności
wyznacza ze wzoru dziedzinę i miejsce zerowe funkcji wymiernej w prostych przypadkach
stosuje własności wartości bezwzględnej do rozwiązywania prostych równań i nierówności
wykorzystuje wyrażenia wymierne do rozwiązywania prostych zadań tekstowych

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

szkicuje wykres funkcji $f(x) = \frac{a}{x}$ w podanym zbiorze, gdzie $a \neq 0$, i podaje jej własności (dziedzinę, zbiór wartości, przedziały monotoniczności)
dobiera wzór funkcji do jej wykresu
przekształca w prostych przypadkach wzór funkcji homograficznej do postaci kanonicznej
wyznacza równania asymptot wykresu funkcji homograficznej, korzystając z jej postaci kanonicznej
wyznacza dziedzinę wyrażenia wymiernego
upraszcza wyrażenia wymierne
wykonuje działania na wyrażeniach wymiernych i podaje odpowiednie założenia
rozwiązuje równania wymierne, podaje i uwzględnia odpowiednie założenia
rozwiązuje, również graficznie, proste nierówności wymierne
wyznacza dziedzinę i miejsce zerowe funkcji wymiernej opisanej wzorem
stosuje w prostych przypadkach własności wartości bezwzględnej do rozwiązywania równań i nierówności wymiernych
wykorzystuje wyrażenia wymierne do rozwiązywania prostych zadań tekstowych

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

wyznacza równania osi symetrii i współrzędne środka symetrii hiperboli opisanej równaniem
przekształca wzór funkcji homograficznej do postaci kanonicznej

• szkicuje w trudniejszych przypadkach wykresy funkcji homograficznych i określa ich własności
• wyznacza wzór funkcji homograficznej spełniającej podane warunki
• wyznacza równanie hiperboli na podstawie informacji podanych na rysunku
• wykonuje w trudniejszych przypadkach działania na wyrażeniach wymiernych, podaje odpowiednie założenia i zapisuje je w najprostszej postaci
• przekształca wzory, stosując działania na wyrażeniach wymiernych; wyznacza z danego wzoru wskazaną zmienną
• rozwiązuje równania i nierówności wymierne
• rozwiązuje układy nierówności wymiernych
• wyznacza dziedzinę i miejsce zerowe funkcji wymiernej danej wzorem
• wykorzystuje wyrażenia wymierne do rozwiązywania trudniejszych zadań
• stosuje własności wartości bezwzględnej do rozwiązywania równań i nierówności wymiernych
• wykorzystuje wyrażenia wymierne do rozwiązywania zadań tekstowych, w tym dotyczących związku między drogą, prędkością i czasem

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące funkcji homograficznej
• mnoży wyrażenia wymierne dwóch zmiennych i podaje konieczne założenia
• rozwiązuje algebraicznie i graficznie układy równań, w których występują wyrażenia wymierne
• rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące funkcji wymiernej
• stosuje w trudniejszych przypadkach własności wartości bezwzględnej do rozwiązywania równań i nierówności wymiernych

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• przekształca wzory funkcji, w których występują sumy (lub różnice) wyrażeń ze znakiem wartości bezwzględnej, szkicuje wykresy tych funkcji i podaje ich własności
• stosuje własności hiperboli do rozwiązywania zadań
• zaznacza w układzie współrzędnych zbiory punktów spełniających określone warunki
• stosuje funkcje wymierne do rozwiązywania zadań z parametrem o podwyższonym stopniu trudności

4. TRYGNOMETRIA

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• stosuje w prostych przypadkach twierdzenie Pitagorasa i twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa
• wykorzystuje wzory na przekątną kwadratu i wysokość trójkąta równobocznego
• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kąta ostrego w trójkącie prostokątnym o danych długościach boków
• podaje wartości funkcji trygonometrycznych kątów 30°, 45°, 60°
• odczytuje z tablic wartości funkcji trygonometrycznych danego kąta ostrego
• odczytuje z tablic miarę kąta ostrego, gdy dana jest wartość jego funkcji trygonometrycznej
• rozwiązuje trójkąty prostokątne w prostych przypadkach

wyznacza wartości funkcji trygonometrycznych kąta wypukłego, gdy dane są współrzędne punktu leżącego na jego końcowym ramieniu; rysuje ten kąt w układzie współrzędnych
stosuje do rozwiązywania zadań wzór na pole trójkąta: $P = \frac{1}{2}ah$ oraz wzór na pole trójkąta równobocznego o boku a: $P = \frac{a^2\sqrt{3}}{4}$
rozróżnia czworokąty: kwadrat, prostokąt, romb, równoległobok, trapez oraz zna ich własności
wykorzystuje wzory na pola czworokątów do rozwiązywania prostych zadań

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

oblicza wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych, gdy dany jest sinus lub cosinus kąta
rozwiązuje trójkąty prostokątne
stosuje funkcje trygonometryczne do rozwiązywania prostych zadań osadzonych w kontekście praktycznym
stosuje wzory: $\sin(180^\circ - \alpha) = \sin \alpha$, $\cos(180^\circ - \alpha) = -\cos \alpha$, $\operatorname{tg}(180^\circ - \alpha) = -\operatorname{tg} \alpha$ do obliczania wartości wyrażenia
oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kątów rozwartych, korzystając z tablic wartości funkcji trygonometrycznych
zaznacza w układzie współrzędnych kąt, gdy dana jest wartość jego funkcji trygonometrycznej
wykorzystuje w zadaniach wzory na pola czworokątów
wykorzystuje funkcje trygonometryczne do obliczania obwodów i pól czworokątów w prostych przypadkach

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

wyznacza długości odcinków w trójkącie, korzystając z twierdzenia Pitagorasa
wyprowadza zależności ogólne, np. dotyczące długości przekątnej kwadratu i wysokości trójkąta równobocznego
wyznacza wartości funkcji trygonometrycznych kątów ostrych w bardziej złożonych sytuacjach
porównuje wartości funkcji trygonometrycznych, korzystając z ich własności
stosuje funkcje trygonometryczne do rozwiązywania trójkątów w zadaniach osadzonych w kontekście praktycznym
stosuje poznane związki do upraszczania wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne
uzasadnia związki między funkcjami trygonometrycznymi kątów ostrych α i $90^\circ - \alpha$
wyprowadza wzór na jedynekę trygonometryczną oraz pozostałe związki między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta
przekształca wyrażenia trygonometryczne, wykorzystując związki między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta
oblicza wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dany jest tangens tego kąta
uzasadnia w prostych przypadkach, że podana równość jest tożsamością trygonometryczną
wykorzystuje związki między funkcjami trygonometrycznymi do rozwiązywania zadań
stosuje podczas rozwiązywania zadań wzór na pole trójkąta $P = \frac{1}{2}ab \sin \gamma$
wyprowadza wzór $P = \frac{1}{2}ab \sin \gamma$
oblicza pola czworokątów w trudniejszych przypadkach

- wykorzystuje umiejętność wyznaczania pól trójkątów do obliczania pól innych wielokątów

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

wyznacza w trudniejszych przypadkach długości odcinków w trójkącie, korzystając z twierdzenia Pitagorasa
sprawdza, czy istnieje kąt wypukły, którego funkcje trygonometryczne mają podane wartości
stosuje w trudniejszych przypadkach poznane związki do upraszczania wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne
przekształca w trudniejszych przypadkach wyrażenia trygonometryczne, wykorzystując związki między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta
uzasadnia, że podana równość jest tożsamością trygonometryczną
wykorzystuje związki między funkcjami trygonometrycznymi do rozwiązywania trudniejszych zadań
oblicza pola czworokątów w trudniejszych przypadkach
wykorzystuje w trudniejszych przypadkach umiejętność wyznaczania pól trójkątów do obliczania pól innych wielokątów
uzasadnia związki miarowe w czworokątach

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

przeprowadza dowód twierdzenia Pitagorasa i twierdzenia odwrotnego do twierdzenia Pitagorasa
rozwiązuje zadania o znacznym stopniu trudności z zastosowaniem trygonometrii, w tym zadania na dowodzenie związków miarowych w trójkątach i czworokątach

5. PLANIMETRIA

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

rozpoznaje kąty środkowe w okręgu
oblicza długość okręgu i długość łuku okręgu w prostych przypadkach
rozpoznaje okręgi styczne, gdy dane są promienie tych okręgów oraz odległość między ich środkami
wykorzystuje styczność okręgów do rozwiązywania prostych zadań
oblicza pole koła i pole wycinka koła
określa wzajemne położenie okręgu i prostej, porównując odległość jego środka od prostej z promieniem okręgu
rozpoznaje kąty wpisane w okrąg oraz wskazuje łuki, na których są one oparte
stosuje w prostych przypadkach twierdzenie o kątach środkowym i wpisanym opartych na tym samym łuku oraz wnioski z tego twierdzenia
rozwiązuje zadania dotyczące okręgu opisanego na trójkącie równobocznym lub prostokątnym
rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w trójkąt równoboczny

• sprawdza, czy na danym czworokącie można opisać okrąg
• sprawdza, czy w dany czworokąt można wpisać okrąg
• opisuje własności wielokątów foremnych
• oblicza miarę kąta wewnętrznego danego wielokąta foremnego
• oblicza w prostych przypadkach promień okręgu opisanego na wielokącie foremnym i wpisanego w wielokąt foremny
• stosuje w prostych przypadkach twierdzenie sinusów do rozwiązywania trójkątów
• stosuje w prostych przypadkach twierdzenie cosinusów do rozwiązywania trójkątów
• wskazuje najmniejszy (największy) kąt w trójkącie, gdy dane są długości boków trójkąta

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• określa wzajemne położenie dwóch okręgów, gdy dane są promienie tych okręgów oraz odległość między ich środkami
• wykorzystuje styczność okręgów do rozwiązywania zadań
• oblicza pole figury, stosując wzory na pole koła i pole wycinka koła w prostych przypadkach
• stosuje twierdzenie o kątach środkowym i wpisanym opartych na tym samym łuku oraz wnioski z tego twierdzenia
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu opisanego na trójkącie równoramiennym
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w trójkąt równoramienny lub prostokątny
• stosuje twierdzenie o okręgu opisanym na czworokącie do rozwiązywania prostych zadań
• stosuje twierdzenie o okręgu wpisanym w czworokąt do rozwiązywania prostych zadań
• wyznacza liczbę boków wielokąta foremnego, gdy dana jest suma miar jego kątów wewnętrznych
• oblicza promień okręgu opisanego na wielokącie foremnym i promień okręgu wpisanego w wielokąt foremny
• stosuje twierdzenie cosinusów do rozwiązywania trójkątów
• stosuje twierdzenie sinusów do rozwiązywania trójkątów

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• wykorzystuje styczność okręgów do rozwiązywania trudniejszych zadań
• oblicza pole figury, stosując wzory na pole koła i pole wycinka koła
• wykorzystuje twierdzenie o odcinkach stycznych do rozwiązywania zadań
• korzysta z własności stycznej do okręgu podczas rozwiązywania zadań
• stosuje w trudniejszych przypadkach twierdzenie o kątach środkowym i wpisanym opartych na tym samym łuku oraz wnioski z tego twierdzenia
• stosuje twierdzenie o cięciwach do wyznaczania długości odcinków w okręgach
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu opisanego na trójkącie
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w trójkąt
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu opisanego na czworokącie
• rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w czworokąt
• stosuje twierdzenie cosinusów do rozwiązywania trójkątów oraz do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym
• bada, czy trójkąt jest ostrokątny, czy rozwartokątny
• stosuje twierdzenie sinusów do rozwiązywania trójkątów oraz do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym

• przeprowadza dowód twierdzenia o kątach środkowym i wpisanym opartych na tym samym łuku

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące trójkątów i czworokątów
• przeprowadza dowód twierdzenia o kątach środkowym i wpisanym opartych na tym samym łuku
• udowadnia zależności w trójkątach i czworokątach

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• przeprowadza dowód twierdzenia o cięciwach w okręgu
• udowadnia zależności w trójkątach i czworokątach w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności
• udowadnia zależności w wielokątach foremnych w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności, także z zastosowaniem trygonometrii
• przeprowadza dowód twierdzenia sinusów i dowód twierdzenia cosinusów
• rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności z zastosowaniem trygonometrii

6. FUNKCJA WYKŁADNICZA I FUNKCJA LOGARYTMICZNA

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• oblicza potęgi o wykładniku wymiernym
• upraszcza wyrażenia, stosując prawa działań na potęgach w prostych przypadkach
• oblicza wartości funkcji wykładniczej dla podanych argumentów
• sprawdza, czy podany punkt należy do wykresu danej funkcji wykładniczej
• szkicuje wykres funkcji wykładniczej i podaje własności tej funkcji
• oblicza logarytm danej liczby
• stosuje równości wynikające z definicji logarytmu do prostych obliczeń
• szkicuje wykres funkcji logarytmicznej i określa własności tej funkcji

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• zapisuje daną liczbę w postaci potęgi o danej podstawie i wykładniku rzeczywistym
• porównuje liczby przedstawione w postaci potęg
• upraszcza wyrażenia, stosując prawa działań na potęgach
• wyznacza wzór funkcji wykładniczej na podstawie współrzędnych punktu należącego do wykresu tej funkcji oraz szkicuje ten wykres
• przekształca wykres funkcji wykładniczej, stosując przesunięcie o wektor albo symetrię względem osi układu współrzędnych, i podaje jej własności
• stosuje równości wynikające z definicji logarytmu do obliczeń
• stosuje w prostych przypadkach twierdzenia o logarytmach iloczynu, ilorazu oraz potęgi do obliczania wartości wyrażeń z logarytmami
• oblicza podstawę logarytmu we wzorze funkcji logarytmicznej, gdy dane są współrzędne punktu należącego do wykresu tej funkcji
• wyznacza zbiór wartości funkcji logarytmicznej o podanej dziedzinie

• przekształca wykres funkcji logarytmicznej, stosując przesunięcie o wektor albo symetrię względem osi układu współrzędnych, i podaje jej własności
• stosuje w prostych przypadkach twierdzenie o zmianie podstawy logarytmu przy przekształcaniu wyrażeń z logarytmami
• wykorzystuje funkcje wykładniczą i logarytmiczną do rozwiązywania prostych zadań osadzonych w kontekście praktycznym

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• upraszcza wyrażenia, stosując prawa działań na potęgach w bardziej złożonych sytuacjach
• porównuje w trudniejszych przypadkach liczby przedstawione w postaci potęg
• podaje przybliżone wartości logarytmów dziesiętnych z wykorzystaniem tablic
• wyznacza podstawę logarytmu lub liczbę logarytmowaną, gdy dana jest wartość logarytmu, podaje odpowiednie założenia dla podstawy logarytmu oraz liczby logarytmowanej
• stosuje twierdzenia o logarytmach iloczynu, ilorazu i potęgi do uzasadniania równości wyrażeń
• szkicuje wykresy funkcji, stosując przekształcenia wykresu funkcji wykładniczej lub logarytmicznej
• rozwiązuje proste równania i nierówności wykładnicze, korzystając z wykresu i własności funkcji wykładniczej
• rozwiązuje proste równania i nierówności logarytmiczne, korzystając z wykresu i własności funkcji logarytmicznej
• wykorzystuje własności funkcji wykładniczej i logarytmicznej do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym, np. dotyczących wzrostu wykładniczego i rozpadu promieniotwórczego
• stosuje twierdzenie o zmianie podstawy logarytmu przy przekształcaniu wyrażeń z logarytmami

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• wykorzystuje własności funkcji wykładniczej i logarytmicznej do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym, np. dotyczących wzrostu wykładniczego i rozpadu promieniotwórczego
• rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące funkcji wykładniczej lub logarytmicznej
• zaznacza w układzie współrzędnych zbiory punktów opisanych z wykorzystaniem funkcji wykładniczej i logarytmicznej
• wykorzystuje twierdzenie o zmianie podstawy logarytmu w zadaniach na dowodzenie
• udowadnia twierdzenie dotyczące niewymierności liczby, np. $\log_2 3$

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje zadania o znacznym stopniu trudności dotyczące funkcji wykładniczej i logarytmicznej
• udowadnia twierdzenia o logarytmach, w szczególności twierdzenie o działaniach na logarytmach i twierdzenie o zmianie podstawy logarytmu

DOSTOSOWANIA OCENIANIA: ADHD, SPEKTRUM AUTYZMU, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNA, DYSLEKSJA

Dostosowanie wymagań edukacyjnych nie obejmuje ograniczania treści edukacyjnych, ale sposobów ich nauczania/przekazywania oraz weryfikowania ich opanowania. W tym kontekście zgodnie z rozpoznaniem indywidualnych potrzeb, uczeń może:

- korzystać z uproszczonych form zadań pisemnych
- mieć dostosowane graficznie sprawdziany i kartkówki, zadania podzielone na mniejsze części
- ustnie komentować wykonywane zadanie
- wybrać alternatywne formy wyrażenia swojej wiedzy i umiejętności
- korzystać z modeli brył
- wykorzystywać narzędzia cyfrowe do wykonywania szkiców geometrycznych
- rozpoznawać odpowiednie wykresy na gotowym rysunku
- korzystać z tablic matematycznych
- rozwiązywać zadania o skróconej treści, czy prostszym sformułowaniu polecenia.
- korzystać z kalkulatora
- odpowiadać ustnie lub pisemnie z mniejszej partii materiału
- mieć wydłużony czas prac pisemnych
- korzystać z dodatkowych wyjaśnień poleceń przez nauczyciela

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny – *NOWE Ponad słowami* klasa 2 część 1

Prezentowane wymagania edukacyjne są zintegrowane z planem wynikowym autorstwa Magdaleny Lotterhoff, będącym propozycją realizacji materiału zawartego w podręczniku *NOWE Ponad słowami* dla klasy 2, część 1. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

* zakres rozszerzony

	material obligatoryjny
	material fakultatywny

I PÓŁROCZE

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę dopuszczającą	Wymagania na ocenę dostateczną	Wymagania na ocenę dobrą	Wymagania na ocenę bardzo dobrą	Wymagania na ocenę celującą
	Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
ROMANTYZM – O EPOCE					
2. i 3. Romantyzm – wprowadzenie do epoki	• wyjaśnić etymologię nazwy epoki • przedstawić ramy czasowe romantyzmu europejskiego i polskiego	• wyjaśnić, na czym polegała specyfika romantyzmu polskiego • wymienić elementy światopoglądu romantycznego	• omówić elementy światopoglądu romantycznego • porównać światopogląd romantyczny i oświeceniowy	• przedstawić najważniejsze założenia filozofii romantycznej	• omówić kontekst historyczny
4. i 5. Sztuka romantyczna	• wskazać i zilustrować przykładami najważniejsze tematy sztuki romantycznej	• wymienić cechy charakterystyczne stylu romantycznego i objaśnić je na przykładach	• wymienić nazwiska najważniejszych twórców romantyzmu i omówić ich dzieła	• dokonać analizy wpływu gotyku na sztukę romantyczną	• dokonać analizy romantycznego dzieła sztuki
ROMANTYZM – TEKSTY Z EPOKI I NAWIĄZANIA					
6. Wprowadzenie do literatury romantycznej	• wymienić cechy literatury romantycznej • wymienić typy bohaterów romantycznych	• wymienić cechy bohatera romantycznego • wymienić gatunki realizowane w literaturze romantycznej	• omówić cechy bohatera romantycznego	• określić rolę wyobraźni i natchnienia w twórczości romantyków	• wskazać specyfikę polskiej literatury romantycznej i wyjaśnić jej genezę

		• omówić typy bohaterów romantycznych i wskazać ich rodowody			
7. Konteksty i nawiązania – Sándor Márai, <i>Zadanie</i>	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu • określić rodzaj narracji • wskazać bohatera romantycznego	• omówić kompozycję opowiadania • scharakteryzować postać głównego bohatera	• wskazać i omówić cechy bohatera romantycznego w kreacji Ferencza Kazinczyego • wskazać i omówić fragmenty obrazujące romantyczną wizję świata	• zinterpretować puentę	• wskazać środki językowe budujące nastrój fragmentów i określić ich funkcję
*8. Zacieranie granic między fikcją a rzeczywistością – <i>Król olch</i> Johanna Wolfganga Goethego	• zrelacjonować treść ballady • wskazać narratora i bohaterów tekstu	• omówić punkty widzenia ojca i syna • scharakteryzować króla olch • omówić cechy gatunkowe utworu	• wypowiedzieć się na temat emocji towarzyszących bohaterom • wyjaśnić, dlaczego tylko dziecko widzi króla	• określić nastrój wiersza i to, w jaki sposób został on zbudowany	• określić konwencję literacką dominującą w utworze
9. Johann Wolfgang Goethe, <i>Faust. Tragedia</i> (lektura uzupełniająca)	• zrelacjonować treść dramatu na podstawie streszczenia • zrelacjonować treść fragmentów tekstu • określić przynależność rodzajową i gatunkową utworu	• scharakteryzować głównych bohaterów • zdefiniować bohatera faustowskiego	• omówić funkcję dobra i zła w dziele • dostrzec i przedstawić uniwersalną wymowę utworu	• zinterpretować słowa Mefistofelesa: <i>Cząstka siły mała, / Co złego pragnąc zawsze dobro zdziała</i>	• omówić kontekst biblijny
10.	• zrelacjonować treść wiersza	• scharakteryzować adresata lirycznego	• wskazać i zinterpretować nawiązanie do <i>Fausta</i>	• postawić tezę interpretacyjną	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

NOWE Ponad słowami

Konteksty i nawiązania – Wisława Szymborska, <i>Prospekt</i>	wskazać podmiot liryczny i adresata lirycznego	wskazać środki retoryczne i określić ich funkcję	Johanna Wolfganga Goethego porównać dwa rodzaje kuszenia: w dramacie Goethego i w wierszu Szymborskiej	zinterpretować tytuł wiersza	
*11. Fryderyk Schiller, <i>Rękawiczka. Powiastka</i>	zrelacjonować treść utworu	- wskazać cechy ballady - przedstawić sposób ukazania motywu rycerza	- określić sposób relacjonowania wydarzeń - sformułować przesłanie utworu	dokonać analizy środków językowych budujących nastrój wiersza	omówić funkcję kostiumu historycznego w utworze
12. Adam Mickiewicz, <i>Oda do młodości</i> (lektura obowiązkowa)	- zrelacjonować treść wiersza - określić rodzaj liryki	- nazwać funkcję językową dominującą w wierszu i uzasadnić swoje stanowisko - wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego - wskazać w utworze postawę podlegającą krytyce oraz przeciwstawione jej cechy młodości	- omówić nastrój utworu i wskazać środki językowe, które go tworzą - wskazać elementy klasycyzmu i romantyzmu w utworze	sformułować program przedstawiony w wierszu	omówić konteksty kulturowe w wierszu
13. Czucie i wiara a mędrca szkiełko i oko – o <i>Romantyczności</i> Adama Mickiewicza (lektura obowiązkowa)	- zrelacjonować treść ballady - opisać różne reakcje osób zgromadzonych wokół Karusi: ludu, Starca i narratora	- omówić życie wewnętrzne bohaterki wiersza - omówić sposób przedstawienia Starca - wskazać cechy gatunkowe utworu	- wskazać objawy świadczące o obłędzie bohaterki - wskazać środki językowe, za pomocą których jest prezentowana Karusia, i określić ich funkcję	przedstawić punkty widzenia Starca i narratora oraz odnieść je do światopoglądów: oświeceniowego i romantycznego	wyjaśnić, dlaczego wiersz został okrzyknięty manifestem romantyzmu

NOWE Ponad słowami

14. Wyobrażenia ludowa w <i>Liliach</i> Adama Mickiewicza (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść ballady • omówić świat przedstawiony	• scharakteryzować bohaterkę utworu • wskazać cechy gatunkowe ballady w utworze	• omówić sposób kreacji bohaterki • określić rolę pustelnika • przedstawić rolę natury w balladzie • wskazać elementy gotyckie w utworze	• dokonać analizy zabiegów artystycznych, dzięki którym został uzyskany nastrój grozy • omówić sposób przedstawienia natury	• porównać główną bohaterkę z lady Makbet
15. Konteksty i nawiązania <i>O Hani, co się zabiła</i> Kazimierzy Iłakowiczówny	• relacjonować treść utworu	• charakteryzować tytułową bohaterkę • wskazać cechy ballady romantycznej	• omówić sposób ukazania domowników	• porównać poetykę ballady romantycznej z utworem Iłakowiczówny	• omówić sposób potraktowania tematu ludowości w utworze
16. <i>Dziady</i> cz. II – przypomnienie utworu	• zrelacjonować treść dramatu • wskazać kategorie grzechów, przedstawione w dramacie	• omówić rolę Guślarza • omówić kompozycję utworu	• wypowiedzieć się na temat sprawiedliwości i moralności w kulturze ludowej na podstawie utworu	• zaprezentować sposoby budowania nastroju grozy	• wypowiedzieć się na temat różnych aspektów ludowości w utworze • omówić motyw ducha w znanych sobie tekstach kultury
17., 18., i 19. Obraz miłości romantycznej w <i>Dziadach</i> cz. IV Adama Mickiewicza (lektura uzupełniająca)	• zrelacjonować treść dramatu • wymienić cechy miłości romantycznej	• omówić kontekst biograficzny • wskazać nawiązanie do <i>Dziadów</i> cz. II	• porównać Księdza jako antagonistę Gustawa ze Starcem z <i>Romantyczności</i>	• analizować środki, za pomocą których został wykreowany bohater • omówić funkcję literatury w kształtowaniu wyobrażenia o miłości	• analizować ekspresję słowną w wypowiedziach Gustawa i omówić jej funkcję • podejmuje dyskusję na temat różnych sposobów

NOWE Ponad słowami

		• scharakteryzować Gustawa jako bohatera werterowskiego • omówić kompozycję utworu • wskazać w utworze cechy dramatu romantycznego	• opisać miłość romantyczną jako religię przeznaczeń • wyjaśnić, na czym polega tragizm głównego bohatera	• porównać sposób ukazania obłędu i miłości w <i>Dziadach</i> cz. IV i <i>Romantyczności</i> • analizować sens przestrogi wygłoszonej przez Gustawa	pojmowania szczęścia w kontekście sporu pomiędzy Gustawem a Księdzem
20. Konteksty i nawiązania – Konstanty Ildefons Gałczyński, <i>Teatrzyk Zielona Gęś</i>	• wskazać elementy aluzji literackiej w utworach	<i>Oda do młodości:</i> • wymienić cechy ody i odnieść jej definicję do utworu Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego <i>On nie doczekał się:</i> • wskazać elementy konwencji romantycznej w utworze <i>Straszna rozmowa Gzężółki z duchem:</i> • omówić efekt humorystyczny utworu w kontekście romantycznej roli świata nadprzyrodzonego	<i>Oda do młodości:</i> • wyjaśnić, na czym polega i z czego wynika efekt komiczny uzyskany w utworze <i>On nie doczekał się:</i> • wyjaśnić, na czym polega parodia w utworze • zinterpretować funkcję didaskaliów <i>Straszna rozmowa Gzężółki z duchem:</i> • omówić funkcję występowania świata nadprzyrodzonego w utworach romantycznych	<i>On nie doczekał się:</i> • dokonać analizy reakcji bohatera romantycznego utworu i wyjaśnić przyczynę ich prześmiewczego potraktowania	<i>On nie doczekał się:</i> • dokonać analizy wypowiedzi bohaterów utworu i omówić funkcję kontrastu

NOWE Ponad słowami

			• zinterpretować tytuł utworu w kontekście atmosfery grozy		
21. Liryka miłosna Adama Mickiewicza – <i>Niepewność</i>	• zrelacjonować treść wiersza • określić rodzaj liryki	• omówić kontekst biograficzny • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego • omówić kompozycję erotyku	• wskazać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję • omówić sposób przedstawienia relacji pomiędzy podmiotem lirycznym a bohaterką wiersza	• interpretować funkcję stylistyczną pytań umieszczonych na końcu każdej strofy	• wypowiedzieć się na temat roli miłości w życiu romantyka
22. Wędrowka samotnego wygnańca po krainach Wschodu – <i>Sonety krymskie</i> Adama Mickiewicza - <i>Stepy akermzańskie</i> (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść wiersza • wskazać podmiot liryczny	• wypowiedzieć się na temat kreacji podmiotu lirycznego • omówić kompozycję utworu • wskazać cechy gatunkowe sonetu	• wskazać środki językowe i omówić ich funkcję	• interpretować zakończenie sonetu	• omówić rolę podróży w biografii romantyka
23. Psychizacja przyrody w <i>Burzy</i> Adama Mickiewicza (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść wiersza • określić rodzaj liryki • opisać zachowania pasażerów statku	• omówić kompozycję utworu	• wskazać środki stylistyczne budujące atmosferę zagrożenia • omówić sposób przedstawienia wyróżniającego się pasażera	• zinterpretować zakończenie sonetu w kontekście biografii autora	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

NOWE Ponad słowami

24. Wprowadzenie do <i>Dziadów</i> cz. III Adama Mickiewicza	• zrelacjonować treść dramatu • wymienić najważniejszych bohaterów	• zaprezentować kompozycję dramatu • omówić świat przedstawiony utworu	• omówić znaczenie dedykacji dla rozumienia dramatu	• omówić sens przemiany Gustawa w Konrada	• przybliżyć kontekst historyczny utworu • odnieść się do kontekstu biograficznego
25. Los młodzieży polskiej pod zaborami – plan realistyczny <i>Dziadów</i> cz. III (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować sposoby torturowania i upokarzania więźniów • zrelacjonować opowieść Sobolewskiego • zrelacjonować sposoby reakcji pozostałych więźniów na opowieść Sobolewskiego • zrelacjonować treść pieśni o zemście	• omówić kompozycyjną funkcję przybycia nowego więźnia • wskazać śpiewaną przez Konrada, pieśń o zemście jako jedną z reakcji na opowieść Sobolewskiego • identyfikować pieśń jako lirykę i wskazać podmiot liryczny • wskazać cechy liryki tyrtejskiej w pieśni	• wskazać i omówić sposoby sakralizowania cierpienia w opowieści Sobolewskiego • wskazać i omówić w pieśni ludowe wyobrażenia na temat wampirów	• interpretować znaczenie pieśni i wyjaśnić, na czym polega jej bluźnierczy charakter	• omówić sens bajki Żegoty
26. Bunt przeciwko Bogu – <i>Wielka Improwizacja</i>	• zaprezentować argumentację Konrada dotyczącą	• scharakteryzować Konrada jako typowego bohatera romantycznego	• wyjaśnić, na czym polega pycha Konrada w <i>Wielkiej Improwizacji</i>	• omówić stosunek Konrada do ludzi • wyjaśnić, na czym polega	• wyjaśnić, na czym polega bluźnierstwo Konrada

NOWE Ponad słowami

(lektura obowiązkowa)	jego prawa do rozmowy z Bogiem	• zaprezentować argumentację Konrada	• omówić przyczyny buntu Konrada wobec Boga • porównać Konrada do mitycznego Prometeusza	psychomachia w <i>Wielkiej Improwizacji</i>	
27. Mesjanistyczne proroctwo – Widzenie Księdza Piotra (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść Widzenia	• wskazać, zobrazowane w tekście, analogie pomiędzy historią biblijną a historią Polski	• omówić funkcję porównania martyrologii narodu polskiego do cierpienia Jezusa z Nazaretu	• porównać prometeizm i mesjanizm	• wypowiedzieć się na temat przesłania sceny
28. Realistyczny obraz polskiego społeczeństwa w <i>Dziadach</i> cz. III Adama Mickiewicza – Salon warszawski (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować historię o Cichowskim • zaprezentować reakcje przedstawicie dwóch grup na historię o Cichowskim • zaprezentować historię Rollisona	• scharakteryzować dwie grupy zebrane w salonie warszawskim	• wypowiedzieć się na temat postaw przedstawicieli społeczeństwa polskiego wobec tyranii, przedstawionych w całym dramacie	• interpretować słowa Wysockiego • scharakteryzować panią Rollison w odniesieniu do średniowiecznego motywu <i>stabat Mater</i>	• wskazać motywy biblijne w opisie kary, która dotknęła doktora Bécu
29. Motywy oniryczne w <i>Dziadach</i> cz. III	• zrelacjonować opinię Więźnia na temat snu (Prolog)	• zaprezentować, co dzieje się z duszą więźnia, kiedy on śpi	• wyciągnąć wnioski na temat charakteru i priorytetów Senatora na podstawie jego snu	• w kontekście snu Senatora wyjaśnić, na czym polega sen jako „życie duszy”, o	• analizować funkcję oddziaływania na zmysły w opisie snu

(lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować przebieg snu Senatora	• scharakteryzować diabły asystujące Senatorowi podczas zasypiania		którym mówił Więzień	
30. Obraz Rosji i Rosjan w <i>Ustępie</i> do <i>Dziadów</i> cz. III Adama Mickiewicza (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść <i>Ustępu</i>	• wskazać środki językowe służące do opisu krajobrazu • omówić wizerunek cara jako władcy • omówić sposób przedstawienia Rosjan	• omówić sposób przedstawienia kraju: krajobrazu i stolicy • omówić funkcję kontrastu przy przedstawianiu funkcji dróg i miast	• interpretować wiersz <i>Do przyjaciół Moskali</i>	• analizować środki językowe użyte do opisu Rosjan w <i>Przeglądzie wojska</i>
31. <i>Dziady</i> cz. III jako dramat romantyczny (lektura obowiązkowa)	• wyjaśnić, na czym polega luźna kompozycja w utworze	• odnieść konstrukcję dramatu do antycznej zasady trzech jedności • zaprezentować Konrada jako bohatera romantycznego	• omówić funkcję wątków fantastycznych w dramacie	• omówić sposób przenikania się w dramacie dwóch płaszczyzn – realnej i metafizycznej	• porównać dramat romantyczny z dramatem szekspirowskim
32. i 33. <i>Pan Tadeusz</i> – przypomnienie lektury	• zrelacjonować treść utworu • zaprezentować tradycje szlacheckie przedstawione w utworze	• zaprezentować przemianę bohatera • wskazać cechy bohatera romantycznego w Jacku Soplicy	• omówić genezę <i>Pana Tadeusza</i> na podstawie <i>Epilogu</i> • scharakteryzować arkadyjski dworek w	• omówić funkcję epitetu <i>ostatni</i>, powtarzającego się w utworze	• interpretować sens tytułu

NOWE Ponad słowami

			Soplicowie jako metaforę polskości • omówić funkcję przyrody		
34. Konteksty i nawiązania - Tomasz Różycki, <i>Dwanaście stacji</i>	• zrelacjonować treść fragmentów utworu • określić rodzaj narracji	• wypowiedzieć się na temat narratora	• porównać początkowy fragment utworu z inwokacją z <i>Pana Tadeusza</i>	• dokonać analizy języka opisów w kontekście prezentowanej rzeczywistości	• odnaleźć w tekście ironię i określić jej funkcję
35. Twórczość dojrzałego romantyka – <i>Liryki lozańskie</i>	• zrelacjonować treść wierszy • określić sposób relacjonowania wydarzeń	• omówić kreacje podmiotów mówiących w wierszach • omówić kompozycję wierszy	<i>Nad wodą wielką i czystą...:</i> • omówić sposób przedstawienia natury w wierszu • omówić funkcję paralelizmu w wierszu <i>Polaty się lzy me czyste...:</i> • omówić funkcję klamry kompozycyjnej w wierszu • omówić sposób przedstawienia każdego z etapów życia podmiotu mówiącego	<i>Nad wodą wielką i czystą...:</i> • dokonać analizy wiersza pod kątem sposobu ukazania przemijania oba wiersze: • dokonać analizy sposobów uzyskania nastroju w wierszach	• omówić związki utworów ze światopoglądem romantycznym i z romantyczną metodą twórczą
36. <i>Zemsta</i> Aleksandra Fredry – przypomnienie lektury	• zrelacjonować treść dramatu	• scharakteryzować bohaterów • wskazać rodzaje komizmu w utworze	• odnieść treść komedii do tradycji literackiej – motywu zwaśnionych rodów	• porównać spór o zamek w <i>Panu Tadeuszu</i> ze sporem przedstawionym w <i>Zemście</i>	• wskazać elementy sarmatyzmu w utworze

			• porównać kreacje bohaterów Fredry i Moliера		
37. Krytyczny obraz Polski i Polaków w <i>Grobie Agamemnona</i> Juliusza Słowackiego	• zrelacjonować treść utworu • określić rodzaj liryki	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego • wskazać motywy mitologiczne w wierszu	• zinterpretować metaforyczne znaczenie motywów mitologicznych w kontekście wiersza • zinterpretować symbolikę „duszy anielskiej” i „czerepu rubasznego” oraz pozostałe symbole zawarte w utworze	• omówić symbolikę Termopil i Cheronei w odniesieniu do współczesnej Juliuszowi Słowackiemu historii Polski	• odnieść się do zawartej w utworze opinii podmiotu lirycznego o Polakach
38. Podróż romantyczna jako doświadczenie duchowe – <i>Hymn</i> Juliusza Słowackiego	• zrelacjonować treść wiersza • określić rodzaj liryki	• omówić sytuację liryczną • omówić kreację podmiotu lirycznego • odnieść treść i formę wiersza do cech gatunkowych hymnu • wskazać środki stylistyczne i określić ich funkcję	• wypowiedzieć się na temat nastroju panującego w wierszu i wskazać, jakimi środkami został osiągnięty • omówić rolę krajobrazu w wierszu	• interpretować znaczenie refrenu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
39. Ostatnia wola poety - <i>Testament mój</i> Juliusza Słowackiego	• zrelacjonować treść wiersza • określić rodzaj liryki	• omówić kreację podmiotu lirycznego • przedstawić kompozycję wiersza i omówić jej funkcję	• odnieść treść wiersza do potocznego rozumienia słowa „testament” • wyjaśnić w kontekście wiersza, czym jest testament poetycki	• sformułować przesłanie wiersza	• omówić realizację motywu <i>exegi monumentum</i> w wierszu

NOWE Ponad słowami

(lektura obowiązkowa)		- wymienić grupy adresatów pojawiające się w wierszu i określić ich funkcję - wskazać wartości istotne dla podmiotu lirycznego	określić funkcję wyrażen o charakterze impresywnym		
40. <i>Ballady</i> Juliusza Słowackiego – przypomnienie lektury	zrelacjonować treść	- omówić świat przedstawiony - scharakteryzować bohaterów tragedii	- omówić funkcję świata fantastycznego w dramacie - wypowiedzieć się na temat motywacji tytułowej bohaterki	- omówić źródła tragizmu w utworze - wskazać elementy intertekstualne	wypowiedzieć się na temat różnych oblicz problemu władzy w dramacie
*41. Bohater trawiony chorobą wieku – <i>Kordian</i> Juliusza Słowackiego (lektura obowiązkowa)	zrelacjonować treść I aktu	- nazwać emocje, które targają Kordianem na początku aktu I - wskazać etymologię imienia bohatera - określić typ bohatera romantycznego, reprezentowanego przez Kordiana w I akcie	- omówić nastrój monologu i wskazać środki językowe, dzięki którym został uzyskany - omówić funkcję nieszczęśliwej miłości - omówić reakcje bohatera na opowieści Grzegorza	wskazać źródła niepokoju bohatera	porównać Kordiana do Hamleta
*42. Przemiana Kordiana – <i>Kordian</i> Juliusza Słowackiego	zrelacjonować treść aktu II	- omówić etapy podróży bohatera - wyjaśnić przesłanie hasła: „Polska Chrystusem narodów”	wypowiedzieć się na temat doświadczeń zdobytych przez Kordiana w czasie podróży	- analizować monolog na górze Mont Balnc - wskazać podobieństwa i różnice pomiędzy monologiem na górze	wskazać podobieństwa pomiędzy Kordianem wygłaszającym monolog a postawą Hamleta

NOWE Ponad słowami

(lektura obowiązkowa)		oraz „Polska Winkelriedem narodów”	• omówić funkcję podróży w procesie dojrzewania bohatera	Mont Blanc a <i>Wielką Improwizacją</i>	
*43. i 44. Romantyczny spiskowiec – <i>Kordian</i> Juliusza Słowackiego (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść aktu III	• zinterpretować tekst według podanych wskazówek • omówić funkcję Strachu i Imaginacji w tekście • wyjaśnić, jaką rolę odgrywa wobec Kordiana Doktor • wskazać elementy ironii w dramacie	• omówić sposób ukazania koronacji cara na króla Polski • dostrzeż romantyczną autokreację w decyzji Kordiana o działaniu w pojedynkę • omówić funkcję przestrzeni szpitala psychiatrycznego dla wymowy dramatu	• interpretować pieśń śpiewaną przez Nieznajomego • wskazać i analizować argumenty Kordiana przemawiające za zamordowaniem cara • wskazać i analizować argumenty Prezesa przemawiające przeciwko zamordowaniu cara • porównać <i>Kordiana</i> z <i>Dziadami</i> cz. III	• analizować sposób postrzegania rzeczywistości przez Kordiana w drodze do komnaty cara
45. Rozliczenie z mitami romantycznymi – <i>Nie-Boska komedia</i> Zygmunta Krasińskiego (lektura uzupełniająca)	• zrelacjonować treść utworu	• omówić kompozycję utworu i wskazać problematykę jego każdej części • scharakteryzować hrabiego Henryka jako bohatera romantycznego	• wyjaśnić, co jest przyczyną klęski Męza jako poety	• interpretować pogoń Męza za Dziewicą	• analizować przyczyny klęski małżeństwa hrabiego Henryka
46. i 47. Frenetyczny obraz rewolucji – <i>Nie-Boska</i>	• opisać obóz rewolucji	• scharakteryzować hrabiego Henryka jako bohatera tragicznego	• omówić stosunek rewolucjonistów do ustroju, obyczajowości,	• interpretować tytuł dramatu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy utworu

komedia Zygmunta Krasińskiego (lektura uzupełniająca)	• zaprezentować argumenty hrabiego Henryka i Pankracego	• omówić cechy dramatu romantycznego na podstawie <i>Nie-Boskiej komedii</i>	moralności, religii i wartości • omówić rozważania dotyczące poety i poezji	• interpretować zakończenie dramatu	
48. Siła prostoty i milczenia w wierszu Cypriana Norwida <i>W Weronie</i> (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść wiersza • określić rodzaj liryki	• opisać nastrój wiersza • rozpoznać aluzję literacką w wierszu • wskazać w wierszu ironię i kontrasty	• określić funkcję aluzji literackiej w wierszu • określić funkcję kontrastów w wierszu • określić funkcję ironii w wierszu	• zinterpretować przesłanie utworu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy utworu
49. Duchowa i poetycka biografia poety – <i>[Klaskaniem mając obrzękłe prawice...]</i> Cypriana Norwida (lektura obowiązkowa)	• określić rodzaj liryki	• przedstawić kompozycję wiersza i określić temat jego każdej części • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego	• omówić stosunek podmiotu lirycznego do wybitnych romantyków • omówić sposób postrzegania rzeczywistości przez podmiot liryczny	• wyjaśnić, w jaki sposób podmiot liryczny zaprezentował swoją twórczość • zinterpretować ostatnią strofę utworu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy utworu
50. Poetycki hołd złożony bohaterowi – <i>Bema pamięci żałobny rapsod</i> Cypriana Kamila Norwida (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść wiersza • zaprezentować postać Józefa Bema	• omówić kompozycję wiersza • wskazać podmiot liryczny i omówić jego kreację w odniesieniu do przesłania utworu	• wskazać środki językowe i graficzne oraz omówić ich funkcję • omówić sposób przedstawienia konduktu pogrzebowego	• wskazać elementy stylizacji antycznej • interpretować zakończenie wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy utworu
*51.	• określić rodzaj liryki • wymienić adresatów apostrof	• przedstawić kompozycję wiersza	• określić funkcję nawiązań do antyku i Biblii	• dokonać analizy sposobu przedstawienia	• przedstawić Norwidowską koncepcję

Sztuka a rzeczywistość – <i>Fortepian Szopena</i> Cypriana Norwida (lektura obowiązkowa)		• omówić sposób przedstawienia Fryderyka Chopina w wierszu • wskazać nawiązania do antyku i Biblii • odnaleźć elementy symbolizujące rodzimość twórczości Chopina	• zinterpretować zakończenie wiersza	powstania styczniowego w wierszu	sztuki zaprezentowaną w wierszu
ROMANTYZM – KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE					
52. Niejednoznaczność wypowiedzi	• wymienić zjawiska językowe będące źródłem niejednoznaczności	• wskazać w tekście homonimy, anakoluty i paradoksy	• podać przykłady homonimów, anakolutów i paradoksów	• wyjaśnić sposób wykorzystania zjawisk językowych w podanych tekstach	• określić funkcję zjawisk językowych w podanych tekstach
*53. Styl indywidualny a styl typowy	• wymienić rodzaje stylu indywidualnego i stylu typowego • wymienić cechy stylu indywidualnego i stylu typowego	• odróżnić styl indywidualny od stylu typowego w tekście	• wskazać cechy stylu indywidualnego podanego twórcy • wskazać cechy stylu typowego w podanym tekście	• przekształcić tekst, nadając mu cechy stylu indywidualnego określonego twórcy	• podać przykłady stylu indywidualnego i stylu typowego w tekstach kultury
ROMANTYZM – TWORZENIE WYPOWIEDZI Z ELEMENTAMI RETORYKI					
54. Referat	• wyjaśnić, czym jest referat • wymienić zasady wygłaszania referatu • wymienić zasady sporządzania bibliografii	• wyjaśnić, na czym polega kompozycja referatu • wskazać cechy języka referatu	• dokonać planu dekompozycyjnego podanego referatu	• wyszukać informacje potrzebne do wygłoszenia referatu • przygotować konspekt referatu	• przygotować referat
ROMANTYZM – POWTÓRZENIE I PODSUMOWANIE					

55. i 56. Powtórzenie i podsumowanie wiadomości	• odtworzyć najważniejsze fakty, sądy i opinie	• wykorzystać najważniejsze konteksty	• wyciągnąć wnioski • określić własne stanowisko	• poprawnie zinterpretować wymagany materiał • właściwie argumentować • uogólniać, podsumowywać i porównywać	• wskazać i wykorzystać konteksty
---	--	---	---	--	---

Autorka: Magdalena Lotterhoff

II PÓŁROCZE

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny – *NOWE Ponad słowami* klasa 2 część 2

Prezentowane wymagania edukacyjne są zintegrowane z planem wynikowym autorstwa Magdaleny Lotterhoff, będącym propozycją realizacji materiału zawartego w podręczniku *Ponad słowami* w drugim semestrze klasy 2. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

* zakres rozszerzony

	materiał obligatoryjny
	materiał fakultatywny

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę dopuszczającą	Wymagania na ocenę dostateczną	Wymagania na ocenę dobrą	Wymagania na ocenę bardzo dobrą	Wymagania na ocenę celującą
	Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
POZYTYWIZM – O EPOCE					
1. i 2. Piękna epoka pary i elektryczności	• wyjaśnić etymologię terminu <i>pozytywizm</i> • określić ramy czasowe epoki • określić ramy czasowe pozytywizmu polskiego • opisać przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich w okresie pozytywizmu	• wskazać przemiany cywilizacyjne i społeczne, które ukształtowały epokę • omówić hasła pozytywizmu polskiego	• wyjaśnić pojęcia związane ze światopoglądem pozytywistycznym • wyjaśnić różnicę między funkcjonowaniem terminu „pozytywizm” w Europie a w Polsce • porównać pozytywizm polski i europejski	• wyjaśnić, w jaki sposób przemiany cywilizacyjne wpłynęły na specyfikę epoki • dokonać analizy roli powstania styczniowego w kształtowaniu się pozytywizmu polskiego	• omówić rolę prasy w drugiej połowie XIX wieku • przedstawić rozwój prasy na ziemiach polskich i omówić jego rolę

3. Filozofia pozytywna	wymienić najważniejszych filozofów z epoki pozytywizmu	- scharakteryzować polską filozofię pozytywistyczną - wymienić i omówić najważniejsze terminy związane z filozofią okresu pozytywizmu	wymienić i omówić założenia filozofii Auguste'a Comte'a	wyjaśnić istotę filozofii pozytywnej	podjąć dyskusję na temat aktualności założeń filozofii pozytywnej
4. i 5. Sztuka epoki pozytywizmu	- wymienić najważniejszych twórców i dzieła z drugiej połowy XIX wieku - wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>realizm</i>, <i>akademizm</i>, <i>naturalizm</i>, <i>malarstwo historyczne</i>	omówić na wybranym przykładzie istotę realizmu	omówić architekturę z drugiej połowy XIX wieku	wyjaśnić przyczyny popularności malarstwa historycznego w Polsce	- dokonać analizy dzieła sztuki na podstawie podanych kryteriów *wyjaśnić znaczenie terminu: <i>eklektyzm</i> *omówić cechy architektury eklektycznej na wybranym przykładzie
POZYTYWIZM – TEKSTY Z EPOKI I NAWIĄZANIA					
6. Wprowadzenie do literatury pozytywistycznej	- wymienić gatunki literackie popularne w pozytywizmie - zdefiniować gatunki literackie popularne w pozytywizmie	scharakteryzować założenia poezji pozytywistycznej w kontekście poprzedniej epoki	- omówić służebną rolę powieści tendencyjnej - omówić różnice problemowe pomiędzy romantyzmem a pozytywizmem	analizować przyczyny popularności powieści historycznej w Polsce	dokonać analizy przyczyn popularności gatunków epickich w okresie pozytywizmu
7. Wprowadzenie do analizy <i>Lalki</i> Bolesława Prusa (lektura obowiązkowa)	- przedstawić sylwetkę Bolesława Prusa - prezentować świat przedstawiony utworu	przedstawić genezę <i>Lalki</i> w kontekście światopoglądu pozytywistycznego	wyjaśnić cel specyficznej kompozycji utworu	przedstawić konteksty: historyczny i społeczny towarzyszące powstaniu utworu	wymienić elementy świadczące o nowatorstwie utworu

NOWE Ponad słowami

8. i 9. Stanisław Wokulski – bohater niejednoznaczny (lektura obowiązkowa)	• przedstawić życiorys Stanisława Wokulskiego • podać przykłady wypowiedzi różnych bohaterów utworu na temat Wokulskiego • przedstawić przemyślenia Wokulskiego na swój temat	• wskazać różnice między relacjonowaniem biografii bohatera przez radcę Węgrowicza, Ignacego Rzeckiego i doktora Szumana • określić funkcję rozbieżności opinii na temat bohatera • wyjaśnić, na czym polega idealizm bohatera	• określić, jakie cechy osobowości bohatera stały się widoczne dzięki jego miłości do Izabeli Łęckiej • omówić relację między Wokulskim a Rzeckim • omówić konflikty wewnętrzne Wokulskiego	• wyjaśnić, jakie znaczenie dla kreacji głównego bohatera ma jego pobyt w Paryżu • omówić funkcję otwartego zakończenia powieści w kontekście kreacji głównego bohatera	• określić funkcję mowy pozornie zależnej w kreacji bohatera
10. Perspektywa starego subiekta – kreacja Ignacego Rzeckiego i jego funkcja w powieści (lektura obowiązkowa)	• zaprezentować biografię Ignacego Rzeckiego	• omówić relacje pomiędzy Ignacym Rzeckim a Stanisławem Wokulskim • wskazać cechy idealizmu Ignacego Rzeckiego	• omówić funkcję Pamiętnika Starego Subiekta w kompozycji utworu • wskazać elementy światopoglądu romantycznego charakterystyczne dla bohatera	• omówić funkcję powstania na Węgrzech w biografii Rzeckiego • interpretować słowa <i>non omnis moriar</i> w odniesieniu do bohatera	• omówić znaczenie snów Rzeckiego
11. Panna z towarzystwa – obrona Izabeli Łęckiej (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść fragmentów powieści zamieszczonych w podręczniku • określić rodzaj narracji	• omówić sposób, w jaki Izabela Łęcka postrzega samą siebie • wyjaśnić, dlaczego prezesowa Zasławska nazywa kobiety, takie jak Izabela, „lalkami” • przedstawić czynniki, które ukształtowały Izabelę	• omówić funkcję narracji w kreowaniu postaci Izabeli Łęckiej • zinterpretować legendę o uśpionej pannie na dnie potoku w kontekście obrazu Izabeli • omówić wybrane kreacje kobiet w <i>Lalce</i>	• zinterpretować sens porównania życia arystokratów do snu • zinterpretować funkcję posągu Apollina w kreowaniu postaci Izabeli Łęckiej • interpretować sen Izabeli Łęckiej o fabryce i	• wskazać w kontekście <i>Lalki</i> problemy, z którymi borykały się kobiety w drugiej połowie XIX w.

				omówić jego funkcję w kreacji bohaterki	
12. Konteksty i nawiązania – Sylvia Chutnik, <i>Kieszonkowy atlas kobiet</i>	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu • nazwać rodzaj narracji	• omówić sposób prowadzenia narracji • scharakteryzować bohaterów	• omówić styl fragmentów tekstu	• porównać sposoby opisywania przestrzeni w fragmentach tekstu Sylwii Chutnik i w <i>Lalce</i> Bolesława Prusa	• omówić funkcję narratorki – jako przewodniczki po rzeczywistości przypominającej labirynt
13. Obraz społeczeństwa w <i>Lalce</i> Bolesława Prusa	• wymienić grupy społeczne sportretowane w <i>Lalce</i> i wskazać ich przedstawicieli	• omówić problemy, z którymi zmagają się poszczególne grupy społeczne	• przedstawić sytuację mniejszości narodowych sportretowanych w powieści • omówić funkcję szczegółowego opisu kamienicy Łęckich	• ocenić postawy arystokratów	• analizować fragment z podręcznika przedstawiający księcia
14. Teatralność świata <i>Lalki</i> Bolesława Prusa (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść fragmentów opisujących zabawę Ignacego Rzeckiego marionetkami	• wskazać fragmenty powieści, w których bohaterowie udają • wskazać fragmenty powieści, w których Wokulski udaje	• wyjaśnić, na czym polega sztuczność świata Izabeli Łęckiej • omówić związki między konwenansami a grą na scenie	• odnieść motyw <i>theatrum mundi</i> do treści <i>Lalki</i>	• podjąć dyskusję na temat teatralności we współczesnej rzeczywistości
15. Oblicza miłości w <i>Lalce</i> Bolesława Prusa (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować przebieg relacji pomiędzy Stanisławem Wokulskim a Izabelą Łęcką	• wskazać inne relacje miłosne opisane w <i>Lalce</i> • omówić wpływ światopoglądu romantycznego na sposób postrzegania	• omówić poglądy doktora Szumana na miłość i małżeństwo • omówić poglądy Izabeli Łęckiej na miłość i małżeństwo	• porównać poglądy bohaterów na miłość i małżeństwo	• rozpatrywać poglądy na miłość i małżeństwo w kontekście społecznym epoki

NOWE Ponad słowami

	• zaprezentować historię miłosną doktora Szumana	miłości przez Wokulskiego	• omówić poglądy Kazimierza Starskiego na miłość i małżeństwo		
16. Trzy pokolenia polskich idealistów – <i>Lalka</i> Bolesława Prusa (lektura obowiązkowa)	• wymienić idealistów w powieści • przybliżyć sylwetkę Juliana Ochockiego	• wyjaśnić termin <i>idealizm</i> w odniesieniu do bohaterów • scharakteryzować idealizm Rzeckiego, Wokulskiego i Ochockiego • omówić funkcję Geista w planie kompozycyjnym powieści	• omówić specyfikę idealizmu romantycznego i pozytywistycznego	• podejmuje dyskusję na temat opinii Ochockiego, że cywilizacja rozwija się dzięki idealistom	• podejmuje dyskusję na temat stwierdzenia, że ostatecznie wszyscy bohaterowie powieści ponoszą klęskę i muszą zrezygnować z marzeń?
17. <i>Lalka</i> – powieść dojrzałego realizmu (lektura obowiązkowa)	• wymienić cechy gatunkowe powieści realistycznej • podać przykłady realizmu języka	• wskazać cechy gatunkowe w <i>Lalce</i> • omówić kompozycję <i>Lalki</i> • omówić sposób prowadzenia narracji w utworze • wyjaśnić funkcję retrospekcji	• omówić sposób przedstawienia Warszawy • omówić sposób przedstawienia Paryża – wyciągnąć wnioski na temat zestawienia obu miast • wypowiedzi się na temat indywidualizacji języka bohaterów	• omówić funkcję oniryzmu w powieści	• wskazać i nazwać zabiegi literackie oraz językowe, za pomocą których został zaprezentowany świat wewnętrzny bohaterów powieści
*18. <i>Lalka i perła</i> – komentarz Olgi Tokarczuk	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu	• wyjaśnić, jak należy rozumieć sformułowanie o dwóch Izabelach	• przedstawić tezę tekstu	• przedstawić sposób, w jaki autorka uzasadnia psychoanalityczną	• podjąć dyskusję na temat uniwersalnego charakteru tezy

				interpretację obsesji miłosnej Wokulskiego	postawionej przez Olgę Tokarczuk
19. <i>Potop</i> Henryka Sienkiewicza – wprowadzenie do lektury (lektura obowiązkowa – fragmenty)	• scharakteryzować świat przedstawiony powieści	• wymienić elementy składające się na kompozycję powieści • wskazać cechy gatunkowe powieści historycznej o modelu walterskotowskim	• umieścić wydarzenia z powieści w kontekście historycznym	• przedstawić sylwetkę twórczą Henryka Sienkiewicza	• interpretować tytuł utworu w kontekście historycznym i biblijnym
20. <i>Potop</i> jako polska <i>Iliada</i> (lektura obowiązkowa – fragmenty)	• wyjaśnić okoliczności i przyczyny przemiany Kmicica	• omówić rolę Oleńki w <i>Potopie</i> • omówić przykłady odwagi i tchórzostwa w powieści	• wyjaśnić, na czym polega heroizacja wybranych bohaterów powieści	• wyjaśnić, na czym polega krzepiąca wymowa powieści	• omówić funkcję boskiej instancji w <i>Potopie</i>
21. Różne prawdy o Polakach – <i>Potop</i> Henryka Sienkiewicza (lektura obowiązkowa – fragmenty)	• zrelacjonować treść fragmentu powieści • wskazać perspektywę, z której poznajemy przebieg rozmowy	• omówić reakcje bohaterów – Lisoli i Kmicica • scharakteryzować Kmicica na podstawie fragmentu powieści • omówić sposób prowadzenia narracji we fragmencie tekstu	• przedstawić sposób charakteryzowania Polaków przez Weyharda Wrzeszczowicza	• przedstawić znaczenie klasztoru jasnogórskiego w polskiej kulturze	• analizować wpływ środków językowych na wymowę tekstu • wskazać trzy typy narracji w przytoczonych fragmentach tekstu
22. Dialog pokoleń w <i>Nad Niemnem</i> Elizy Orzeszkowej	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu	• scharakteryzować bohaterów fragmentu powieści • opisać relacje pomiędzy bohaterami tekstu	• omówić sposoby kreacji bohaterów • omówić inne konflikty pokoleń przedstawione w	• zinterpretować ostatni akapit tekstu pod kątem przemiany, która dokonała się w bohaterce	• dokonać analizy argumentacji bohaterów i wskazać elementy racjonalne oraz emocjonalne

(lektura uzupełniająca)		• omówić stosunek do przeszłości Andrzeja i Zygmunta Korczyńskich	powieści <i>Nad Niemnem</i>	• odnaleźć w tekście ocenę dokonaną przez narratora i ją przedstawić	
23. W świecie wartości – <i>Nad Niemnem</i> Elizy Orzeszkowej (lektura uzupełniająca)	• opisać dwie mogiły • wskazać fragmenty tekstu, w których jest mowa o powstaniu • zrelacjonować losy Jana i Cecylii	• przedstawić rolę mogił w powieści • porównać Jana Bohatyrowicza i Zygmunta Korczyńskiego, zwracając uwagę na sposób kreowania tych postaci • odnaleźć przykłady użycia języka epopejowego	• przedstawić model patriotyzmu zaprezentowany w powieści • dostrzec elementy światopoglądu pozytywistycznego w powieści • wskazać tendencyjność narracji w prezentowaniu wartości	• dokonać analizy sceny, w której Jan pokazuje Justynie mogiłę powstańców, pod kątem motywów religijnych, symboli i zjawisk przyrodniczych • wskazać tendencyjność narracji w prezentowaniu wartości	• dokonać analizy związku między stosunkiem bohaterów do mogił a stosunkiem narratora do bohaterów
24. Bohaterowie i przestrzeń w <i>Nad Niemnem</i> Elizy Orzeszkowej (lektura uzupełniająca)	• wymienić miejsca, w których toczy się akcja powieści	• przyporządkować bohaterów do miejsc, w których są oni prezentowani	• wyjaśnić, w jaki sposób przestrzeń scharakteryzować bohaterów	• wyjaśnić, jaką rolę w kreacji bohaterów odgrywa natura	• wskazać funkcje środków językowych w opisach przestrzeni, w której rozgrywa się akcja
25. Konteksty i nawiązania – Czesław Miłosz, <i>Rozbieranie Justyny</i>	• zrelacjonować treść wiersza • określić rodzaj liryki • wskazać adresatkę liryczną	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego • porównać poetyckie wyobrażenie Justyny z jej wizerunkiem wykreowanym przez Elżbietę Orzeszkową • omówić kompozycję wiersza	• zinterpretować tytuł utworu • zinterpretować zakończenie wiersza	• zinterpretować motyw świeca pojawiający się na początku i na końcu wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy utworu

NOWE Ponad słowami

26. Eliza Orzeszkowa, <i>Gloria victis</i> (lektura uzupełniająca)	• zrelacjonować treść noweli • wskazać narratorów pojawiających się w utworze	• wymienić nawiązania do Biblii oraz mitologii pojawiające się w utworze i określić ich funkcję • omówić kompozycję utworu	• wyjaśnić, w jaki sposób w utworze jest realizowana funkcja poetycka • zinterpretować tytuł utworu	• wyjaśnić, na czym polega styl podniosły w utworze i za pomocą jakich środków językowych został uzyskany	• podjąć dyskusję na temat przesłania utworu * wyjaśnić, na czym polega zabieg mitologizacji * wskazać przykłady konwencji baśniowej
27. Petersburg – miasto pułapka (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść utworu • określić miejsce akcji	• wskazać fragmenty prezentujące pomieszczenia, w których przebywają bohaterowie (szynk, pokój Raskolnikowa, mieszkanie Marmieladowów, pokój Soni)	• wyciągnąć wnioski z opisów różnych przestrzeni (zazwyczaj dusznych i nędznych) • omówić wpływ przestrzeni na psychikę bohatera • omówić funkcję perspektywy narracyjnej opisu miasta	• odnieść opisy przestrzeni do fabuły utworu • analizować sposoby przedstawienia miasta jako pułapki – labiryntu	• dokonać analizy rozpoczynającego utwór fragmentu opisującego ulice Petersburga pod kątem oddziaływania na zmysły
28. Raskolnikow na rozdrożach ideologii (lektura obowiązkowa)	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu • zrekonstruować poglądy Raskolnikowa zawarte w jego artykule	• ustalić, jakie poszlaki naprowadziły śledczego na pomysł, że zbrodniarzem jest Raskolnikow • omówić emocje Raskolnikowa podczas śledztwa	• wyjaśnić, dlaczego Raskolnikow przyznał się do zbrodni • wyjaśnić rolę opowieści Marmieladowa o Soni i listu matki w podjęciu decyzji o popełnieniu zbrodni	• opisać stan psychiczny Raskolnikowa po zamordowaniu kobiet i wyjaśnić jego przyczynę	• zinterpretować znaczenie snu o koniu w kontekście planowanej zbrodni
29. i 30. Rozum w starciu z wiarą – zbrodnia i jej odkupienie	• przedstawić historię Soni	• opisać postawę życiową Soni • wymienić podobieństwa i	• omówić funkcję przypowieści o Łazarzu • omówić reakcję Soni na wiadomość o	• dokonać analizy potyczek słownych między Sonią a Rodionem w kontekście postaw	• zinterpretować znaczenie snu Raskolnikowa na Syberii

(lektura obowiązkowa)		różnice między Sonią a Rodionem • omówić postawy Soni i Raskolnikowa na Syberii	zbrodni Raskolnikowa i wyjaśnić jej przyczynę • wyjaśnić, dlaczego Sonia odnosi zwycięstwo	życiowych bohaterów	
31. i 32. Powieść społeczna, psychologiczna czy filozoficzna? (lektura obowiązkowa)	• przedstawić poglądy bohaterów powieści • zdefiniować powieść psychologiczną i powieść polifoniczną	• omówić problematykę społeczną powieści na przykładzie historii rodziny Marmieladowów • wskazać w utworze cechy powieści kryminalnej	• zinterpretować sny przedstawione w powieści i określić ich funkcję • uzasadnić na podstawie fragmentów tekstu stwierdzenie, że <i>Zbrodnia i kara</i> jest powieścią polifoniczną	• określić funkcję Arkadiusza Swidrygajłowa w powieści	• dokonać analizy monologów wewnętrznych Raskolnikowa w kontekście problematyki psychologicznej *wskazać elementy konwencji realistycznej i naturalistycznej w powieści
33. <i>Lew i mysz</i> [...] – komentarz do lektury	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu • wyjaśnić znaczenie pojęć: <i>bajka, alegoria</i>	• wyjaśnić znaczenie określenia <i>przestępca- intelektualista</i> użytego przez Henryka Paprockiego	• wyjaśnić alegoryczne znaczenie bajki Iwana Kryłowa	• wyjaśnić, w jaki sposób – zdaniem Henryka Paprockiego – dokonała się przemiana wewnętrzna Rodiona	• omówić role: Ewangelii, Soni i sumienia w procesie przemiany Raskolnikowa
34. Konteksty i nawiązania – Dmitry Glukhovsky, <i>Tekst</i>	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu	• scharakteryzować bohatera tekstu • porównać Goriunowa z Raskolnikowem	• zinterpretować znaczenie smartfona dla wymowy fragmentów tekstu	• zinterpretować znaczenie ostatnich pięciu zdań tekstu	*wyjaśnić funkcję oniryzmu we fragmentach tekstu
*35., 36. i 37.	• zrelacjonować treść powieści	• scharakteryzować Emmę i Karola	• wyjaśnić przyczyny poczucia niespełnienia Emmy	• dokonać analizy zachowania bohaterki	• wyjaśnić symbolikę znaczących przedmiotów, zjawisk i motywów

NOWE Ponad słowami

Gustaw Flaubert, <i>Pani Bovary. Z obyczajów prowincji</i>	• omówić świat przedstawiony	• scharakteryzować drobnomieszczaństwo przedstawione w utworze • omówić obraz prowincjonalnego życia Francuzów • wypowiedzieć się na temat narracji w utworze	• porównać obraz mieszczaństwa przedstawiony w dziele Gustawa Flauberta i w <i>Lalce</i> • wskazać fragmenty tekstu, w których użyto mowy pozornie zależnej, i określić jej funkcję	• dokonać analizy języka fragmentów tekstu i określić funkcję zastosowanych w nich zabiegów językowych • dokonać analizy sceny umierania Emmy • opisać Izabelę Łęcką i Emilię Korczyńską w kategoriach bovaryzmu • analizować wpływ wychowania na osobowość bohaterów	pojawiających się w powieści • zinterpretować zdanie wygłoszone przez Gustawa Flauberta • omówić wpływ różnorodnych konwencji literackich na kreowanie świata przedstawionego w <i>Pani Bovary</i> Gustawa Flauberta
*38. <i>Nuda buduaru</i> – o <i>Pani Bovary</i> Gustawa Flauberta	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu	• wyjaśnić znaczenie użytego w komentarzu wyrazu <i>nuda</i> w kontekście powieści Gustawa Flauberta	• porównać różne definicje bovaryzmu	• zinterpretować motyw ognia	• wyjaśnić związek między nudą a zmysłowością
*39. Konteksty i nawiązania – Margaret Atwood, <i>Pani Wyrocznia</i>	• zrelacjonować treść fragmentów tekstu	• scharakteryzować bohaterkę i porównać ją z Emmą Bovary • zrelacjonować opinie bohaterki i jej koleżanek na temat miłości i mężczyzn oraz odnieść je do terminu <i>bovaryzm</i>	• wypowiedzieć się na temat narracji tekstu i porównać ją z narracją <i>Pani Bovary</i>	• wskazać odwołania, motywy oraz aluzje literackie użyte przez autorkę i określić ich funkcje	• odnieść termin <i>bovaryzm</i> do wybranych tekstów kultury
POZYTYWIZM – KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE					
40. i 41. Stylizacja – jej rodzaje i funkcje w tekstach	• zdefiniować stylizację • przedstawić podział stylizacji ze	• rozpoznać w podanych przykładach stylizacje całościowe,	• wskazać elementy języka świadczące o konkretnym rodzaju stylizacji	• przeredagować podane fragmenty tekstu tak, aby zastosować w nich stylizację	• wskazać rodzaje stylizacji literackiej w podanych fragmentach tekstu

NOWE Ponad słowami

	względu na stopień nasycenia środkami - wymienić funkcje stylizacji - wymienić rodzaje stylizacji	fragmentaryczne i minimalne - rozpoznać w podanych przykładach rodzaje stylizacji - wskazać kolokwializmy w tekście	- zastąpić wyrazy nacechowane stylistycznie wyrazami z języka ogólnego - wskazać rodzaje stylizacji literackiej w podanych fragmentach tekstu		
42. i 43. Składnia w interpretacji i tworzeniu tekstów	wymienić rodzaje struktur składniowych	- wskazać przykłady struktur składniowych - omówić rolę spójników w tworzeniu zdań złożonych	- wskazać różnice składniowe w stylach funkcjonalnych - wyjaśnić, na czym polega składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji - wskazać błędy interpunkcyjne w tekście	- przekształcić konstrukcję składniową zdań tak, aby modyfikować ich znaczenie - wskazać błędy w konstrukcji składniowej wypowiedzi i dokonuje korekty	omówić funkcję wybranych konstrukcji składniowych w tekście
*44. Funkcje języka	- wymienić funkcje języka - zdefiniować poszczególne funkcje języka	rozpoznać w podanych przykładach realizację funkcji języka	podać przykłady regionalizmów i wyrażen środowiskowych w kontekście funkcji społecznej języka	sformułować wypowiedzi, w których będą realizowane poszczególne funkcje języka	wyjaśnić sens stwierdzenia Ludwiga Wittgensteina
*45. Rola języka w budowaniu obrazu świata	wyjaśnić, na czym polega i z czego wynika językowy obraz świata	podać przykłady ukonkretniania abstrakcji w języku	podać przykłady przysłów i związków frazeologicznych świadczących o biblijnych i	podać przykłady utrwalonych w języku sposobów wartościowania	analizować przysłowia i związki frazeologiczne pod kątem uwarunkowań kulturowych

NOWE Ponad słowami

			mitologicznych korzeniach kulturowych		regionu, z którego się wywodzą
POZYTYWIZM – TWORZENIE WYPOWIEDZI Z ELEMENTAMI RETORYKI					
46. Rozpoznawanie mechanizmów manipulacji i skuteczne przeciwstawianie się jej	• zdefiniować perswazję i manipulację • wymienić językowe i pozajęzykowe zabiegi służące manipulacji	• odróżnić perswazję od manipulacji • podać przykłady językowych i pozajęzykowych zabiegów służących manipulacji	• rozpoznać techniki manipulacyjne w podanym tekście	• analizować wypowiedź manipulacyjną pod kątem użytych środków językowych	• przygotować wypowiedź o charakterze manipulacyjnym
POZYTYWIZM – POWTÓRZENIE I PODSUMOWANIE					
47. i 48. Powtórzenie i podsumowanie wiadomości	• odtworzyć najważniejsze fakty, sądy i opinie	• wykorzystać najważniejsze konteksty	• wyciągnąć wnioski • określić własne stanowisko	• poprawnie zinterpretować wymagany materiał • właściwie argumentować • uogólniać, podsumowywać i porównywać	• wskazać i wykorzystać konteksty

Autorka: Magdalena Lotterhoff

WYMAGANIA EDUKACYJNE

CHEMIA

WE uwzględniają główne ramy i systemy wartości określone w Statucie Szkoły.

Cele edukacyjne z chemii:

- pogłębianie wiedzy o procesach w otaczającym nas świecie,
- zrozumienie znaczenia chemii w rozwoju cywilizacji,
- rozbudzenie zainteresowania chemią poprzez interpretację jej osiągnięć,
- rozwijanie zainteresowań poznawczych i postaw twórczych,
- umiejętne planowanie i wykonywanie eksperymentów,
- interpretacja wyników doświadczeń,
- wykształcenie umiejętności samokształcenia poprzez zdobywanie informacji z różnych źródeł,
- bezpieczne posługiwanie się substancjami w laboratorium i w życiu codziennym,

2. Cele kształcenia:

- kształcenie umiejętności myślenia prowadzącego do rozumienia przez ucznia poznawanej wiedzy, jak i nabycia umiejętności posługiwania się nią,
- ukazanie użyteczności wiedzy chemicznej w życiu codziennym, jej powiązania z innymi naukami oraz kształtowanie podstaw w zakresie ochrony środowiska w tym również własnego zdrowia i bezpieczeństwa.

3. Formy sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów:

- a) Odpowiedź ustna - przynajmniej raz w semestrze, pod względem rzeczowości, stosowania języka przedmiotu, umiejętności formułowania dłuższych wypowiedzi, Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje znajomość materiału z trzech ostatnich lekcji, w przypadku lekcji powtórzeniowych – z całego działu.
- b) Kartkówka obejmujące materiał z trzech ostatnich lekcji, nie wymagająca wcześniejszego zapowiadania.
- c) Sprawdzian – odpowiedź pisemna przeprowadzana po zakończeniu każdego działu, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem. Poprawa sprawdzianu odbywa się zgodnie z dokumentami szkoły (Statut)
- d) Ocena pracy wykonanej przez ucznia i zaangażowanie podczas pracy na lekcji- stawiam „+” lub „-”.
- e) Aktywność na lekcji (uczeń może otrzymać częściową ocenę bardzo dobrą na koniec semestru jeżeli był aktywny i udzielał poprawnych odpowiedzi przez cały semestr).
- f) Ocena zeszytu przedmiotowego i zadanych ćwiczeń utrwalających. - oceny częściowe.
- g) Praca dodatkowa (uczeń może otrzymać ocenę za dużą ilość rozwiązanych zadań dodatkowych)

Oceny bieżące i klasyfikacyjne śródroczne i roczne ustala się w stopniach według następującej skali:

- 1) stopień celujący – 6
- 2) stopień bardzo dobry – 5
- 3) stopień dobry – 4
- 4) stopień dostateczny – 3
- 5) stopień dopuszczający – 2
- 6) stopień niedostateczny – 1

Oceny ustalane są przez nauczyciela indywidualnie w oparciu o postępy ucznia w opanowaniu wiedzy i umiejętności oraz realizacji wymagań edukacyjnych:

- 1) celujący – od 96 - 100%
- 2) bardzo dobry – od 86 - 95%
- 3) dobry – od 75 - 85%
- 4) dostateczny – 55 – 74%
- 5) dopuszczający – od 45 - 54%
- 6) niedostateczny – od 0 - 44%

4. Formy poprawy oceny, wystawienie oceny semestralnej i końcowej:

- a) nauczyciel oddaje sprawdzone prace pisemne w terminie dwóch tygodni,
- b) do dziennika obok oceny uzyskanej poprzednio ze sprawdzianu wpisuje się ocenę poprawioną,
- c) wystawienie oceny semestralnej i na koniec roku szkolnego dokonywane jest na podstawie ocen cząstkowych

5. Sposoby informowania uczniów.

Na pierwszej godzinie lekcyjnej uczniowie są zapoznawani z Statutem Szkoły i wymaganiami edukacyjnymi. Wymagania na poszczególne oceny są udostępniane wszystkim uczniom. Wszystkie oceny oparte o opracowane kryteria są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.

6. Sposoby informowania rodziców.

O ocenach cząstkowych informuje się rodziców na zebraniach rodzicielskich lub w czasie indywidualnych spotkań, udostępniając zestawienie ocen. Rodzice mają również możliwość zapoznania się z ocenami ucznia na bieżąco, korzystając z dziennika elektronicznego.

7. Kryteria dla danej oceny:

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- odpowiednią na każde pytanie konieczne, podstawowe, rozszerzające, dopełniające i wyróżniające z danego działu chemii,
- posiada wiadomości i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania,
- formułuje problemy oraz dokonuje analizy i syntezy nowych zjawisk,
- proponuje rozwiązania nietypowe,
- jest aktywny i angażuje się we wszystkie prace na lekcji,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach chemicznych szczebla wyższego niż szkolny;

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne, podstawowe, rozszerzające i dopełniające z danego działu chemii,
- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem,
- stosuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania problemów i zadań w nowych sytuacjach,
- wykazuje dużą samodzielność i bez pomocy nauczyciela korzysta z różnych źródeł wiedzy,
- planuje i bezpiecznie przeprowadza eksperymenty chemiczne,
- biegle pisze i uzgadnia równania reakcji chemicznych oraz samodzielnie rozwiązuje zadania o dużym stopniu trudności;

Dobłą ocenę otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne, podstawowe i rozszerzające z danego działu chemii,
- opanował w dużym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem,
- poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do samodzielnego rozwiązywania typowych zadań i problemów,
- bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne,
- pisze i uzgadnia równania reakcji chemicznych,
- samodzielnie rozwiązuje zadania o średnim stopniu trudności,
- korzysta z układu okresowego pierwiastków, wykresów, tablic i innych źródeł wiedzy chemicznej;

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne i podstawowe, musi także umieć i rozumieć podstawowe pojęcia i reakcje chemiczne.
- opanował w podstawowym zakresie wiadomości i umiejętności,
- korzysta z pomocą nauczyciela ze źródeł wiedzy,
- z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności przy rozwiązywaniu typowych zadań i problemów,
- z pomocą nauczyciela pisze i uzgadnia równania reakcji chemicznych oraz rozwiązuje zadania o niewielkim stopniu trudności;

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne, tzn. zna pojęcia, terminy, fakty, prawa, zasady, reguły, treści naukowe z danego działu, bez których nie zrozumiałby chemii na dalszych lekcjach,
- ma braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności określonych programem,
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności,
- z pomocą nauczyciela pisze proste wzory chemiczne i równania reakcji chemicznych;

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określonych programem, które są konieczne do dalszego kształcenia,
- nie zna symboliki chemicznej,
- nawet z pomocą nauczyciela nie pisze prostych wzorów chemicznych,
- nie potrafi bezpiecznie posługiwać się prostym sprzętem laboratoryjnym i odczynnikami chemicznymi.

Zasady oceniania z zakresu historii oraz edukacji obywatelskiej w Liceum Ogólnokształcącym po Szkole Podstawowej

(Zasady oceniania uwzględniają nauczanie stacjonarne, hybrydowe i zdalne)

I. ZASADY OGÓLNE:

1. Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania oraz przedstawia uczniom zasady przedmiotowego systemu oceniania.
2. Nauczyciel informuje uczniów i rodziców o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
3. Oceny są jawne – zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.
4. Sprawdzone i ocenione prace kontrolne uczeń (jak i jego rodzic – w razie życzenia) otrzymuje do wglądu na zasadach określonych przez nauczyciela.
5. Oceny klasyfikacyjne ustala się w terminach i skali określonej w Statucie Szkoły.
6. Na ocenę semestralną i roczną z historii składa się wiedza merytoryczna, posługiwanie się terminologią właściwą przedmiotowi, umiejętność uzasadniania, argumentowania, sposób rozwiązywania problemów, kreatywność, umiejętność komunikowania, jasność, precyzyjność wypowiedzi i wykorzystywania wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych.

II. ZASADY OCENIANIA BIEŻĄCEGO:

1. Prace pisemne:
 - zadania domowe w formie dłuższej wypowiedzi – referatu, opisu, notatki, wypracowania, albo w formie odpowiedzi na postawione pytania
 - brak zgłoszenia nieodrobionej pracy domowej odkryty przez nauczyciela w czasie lekcji skutkuje oceną niedostateczną wpisaną do dziennika.
 - wyznaczone przez nauczyciela prace podlegają ocenie.
 - przy ocenie pisemnej pracy domowej uwzględnia się: zgodność z tematem pracy, poprawność merytoryczną, zawartość rzeczową, wkład pracy ucznia, kreatywność, spójność językową oraz poprawność ortograficzną.
2. Kartkówki:
 - 5-15 minutowe kartkówki (testy sprawdzające) z ostatnich trzech lekcji bieżących
 - kartkówki nie są przez nauczyciela zapowiadane wcześniej i zastępują odpowiedzi ustne uczniów;
 - kartkówka może obejmować również materiał będący przedmiotem pracy domowej oraz materiał będący tematem lekcji bieżącej (uczeń może wówczas korzystać z

własnych notatek sporządzonych na lekcji po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem);

- przez kartkówkę należy rozumieć pisemną formę sprawdzenia wiadomości trwającą nie dłużej niż 15 minut i obejmującą materiał nie większy niż do trzech ostatnich lekcji najczęściej pod postacią testu wyboru, pytań zamkniętych albo otwartych, lecz niewymagających dłuższej odpowiedzi;
- zgłoszenie nieprzygotowania do lekcji zgodnie z punktem nr 6 zwalnia ucznia z pisania kartkówki;
- ocena uzyskana z kartkówki nie podlega poprawie.

3. Sprawdziany:

- sprawdziany przeprowadza się po zrealizowaniu każdego działu programowego i obejmują one większą partię materiału składającą się na cały zakres danego działu programowego;
- sprawdzian powinien być zapowiedziany, co najmniej jeden tydzień przed terminem jego przeprowadzenia;
- uczeń powinien być zapoznany z kryteriami stosowanymi przy ocenie danego sprawdzianu;
- w przypadku nieobecności na pisemnym sprawdzianie, bez względu na przyczyny, uczeń ma obowiązek poddać się tej formie sprawdzania osiągnięć w określonym przez Statut Szkoły terminie, niepoddanie się tej formie sprawdzania osiągnięć jest równoznaczne z wystawieniem oceny niedostatecznej;
- w przypadku nieobecności nauczyciela w dniu zapowiedzianego sprawdzianu lub uzasadnionej nieobecności klasy, termin zostanie uzgodniony ponownie, ale nie obowiązuje wtedy konieczność tygodniowego wyprzedzenia;
- termin podania wyników sprawdzianu nie powinien przekraczać dwóch tygodni od czasu jego przeprowadzenia;
- prace pisemne (w tym kartkówki i sprawdziany) są punktowane zgodnie ze szczegółowymi zasadami wewnątrzszkolnego oceniania uczniów;
- ocenę semestralną i końcową nauczyciel wystawia na podstawie ocen cząstkowych uzyskanych przez ucznia, lecz nie jest to średnia warzona lub arytmetyczna z ocen.
- przeliczanie punktów na stopnie szkolne odbywa się według następującej skali procentowej w stosunku do ilości wszystkich, możliwych do uzyskania punktów:

ocena skala	1 – 6
niedostateczny	0 – 44 %
dopuszczający	45 – 54 %
dostateczny	55 – 74 %
dobry	75 – 85 %
bardzo dobry	86 – 95 %
celujący	96 – 100 %

- uczeń, który otrzymał ze sprawdzianu ocenę niedostateczną ma prawo do jej poprawy, zgodnie z przepisami obowiązującymi w szkole.

4. Wypowiedź ustna:

- w odpowiedzi ustnej ucznia ocenie podlega: zawartość merytoryczna wypowiedzi, w tym posługiwanie się terminologią przedmiotową, kompozycja logiczna i spójność rozwiązania, umiejętność uzasadniania i argumentowania, formułowania myśli, wyrażania sądów i opinii, jasność i precyzyjność wypowiedzi, poprawność językowa;
- wypowiedź ustna ucznia na lekcji dotyczy zawsze materiału programowego z trzech ostatnich lekcji bieżących;
- ocena z odpowiedzi ustnej ucznia nie podlega poprawie.

5. Aktywność ucznia na lekcji:

- uczeń ma obowiązek aktywnie uczestniczyć w lekcjach i angażować się we wszelkie czynności edukacyjne podejmowane na zajęciach przedmiotowych;
- brak jakiegokolwiek pracy ucznia na lekcji, pomimo kontroli i zwracania uwagi przez nauczyciela oraz niewykonanie żadnego ćwiczenia i zadania może skutkować oceną niedostateczną wpisaną na danej lekcji do dziennika.

6. Nieprzygotowanie do lekcji:

- uczeń ma prawo do zgłoszenia nieprzygotowania razy w semestrze, jeśli zajęcia obejmują jedną godzinę w tygodniu, lub dwa razy w semestrze, jeśli zajęcia odbywają się w wymiarze dwóch i więcej godzin lekcyjnych w tygodniu;
- zgłoszenie nieprzygotowania obejmuje nie tylko brak opanowania wiadomości z ostatnich trzech lekcji, ale również brak zadania domowego (bez względu na jego formę, to znaczy w formie pisemnej lub prezentacji ustnej), oraz brak wymaganych pomocy naukowych (podręcznik, zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń, lub inne wymagane na dane zajęcia pomoce na przykład mapy, artykuły prasowe i inne);
- nieprzygotowanie do lekcji należy zgłaszać na początku zajęć lekcyjnych, tuż po przerwie i przywitaniu się nauczyciela z klasą – nie jest wymagane wtedy podanie przyczyny nieprzygotowania;
- w przypadku, kiedy uczeń nie jest przygotowany do zajęć, a nie zgłosił tego faktu, otrzymuje ocenę niedostateczną z wpisem do dziennika;
- w przypadkach uzasadnionych, na przykład długiej choroby, potwierdzonej zwolnieniem lekarskim na piśmie, uczeń zgłasza brak przygotowania do lekcji i wówczas nie odnotowuje się tego nieprzygotowania jako kolejnego. W takich wypadkach uczeń ma jednak obowiązek uzupełnić braki wiedzy i notatki w zeszycie w możliwie szybkim czasie.

7. Zeszyt przedmiotowy:

- uczeń ma obowiązek posiadania zeszytu przedmiotowego na każdej lekcji historii i prowadzenia go systematycznie, który może podlegać ocenie;
- przy ocenie zeszytu przedmiotowego uwzględnia się: kompletność, systematyczność i czytelność prowadzenia notatek, estetykę zeszytu, poprawność wykonania tabel, rysunków, wykresów itp., poprawność językową i ortograficzną.
- nauczyciel może dokonać kontroli zeszytu przedmiotowego ucznia w każdym czasie, a nieusprawiedliwiony brak zeszytu na zajęciach lub stwierdzone rażące braki w zeszycie skutkują oceną niedostateczną z wpisem do dziennika.

III. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE:

Ocena niedostateczna - poniżej wymagań koniecznych:

Uczeń nie opanował wiedzy i umiejętności w stopniu koniecznym, pozwalającym na kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia i nie jest w stanie kontynuować nauki w klasie programowo wyższej.

Nie rozumie podstawowych wiadomości, ujętych w planie wynikowym, myli je i zniekształca. Nie jest w stanie nawet przy wydatnej pomocy nauczyciela rozwiązać problemu o elementarnym stopniu trudności. Nie opanował koniecznej, prostej terminologii. Nie opanował najważniejszych dat, pojęć, wydarzeń, nazwisk i innych podstawowych faktów. Myli elementarne fakty i zjawiska. Nie potrafi poprawnie lokalizować w czasie (na osi czasu) i przestrzeni historycznej (na mapie ściennej lub w atlasie) wydarzeń i procesów historycznych. Ma poważne trudności w samodzielnym posługiwaniu się podstawowymi źródłami informacji historycznej. Nie zna przyczyn ani skutków wydarzeń omawianych zjawisk. Jest świadomy istnienia związków teraźniejszości z przeszłością, ale nie potrafi ich sensownie wytłumaczyć. W trakcie wypowiedzi ustnej lub pisemnej przedstawia jedynie nieliczne fakty dotyczące tematu, w tym wiele z błędami i bez zachowania porządku chronologicznego i hierarchii ważności. W niewielkim stopniu i z błędami określa ramy czasowo-przestrzenne poszczególnych tematów. W większości błędnie prezentuje związki i zależności pomiędzy opisywanymi faktami i zjawiskami. Posługuje się bardzo nielicznymi, najbardziej podstawowymi terminami historycznymi, często błędnie. Formułuje nieliczne i niepoprawne wnioski. Dokonując oceny opisywanych wydarzeń i zjawisk posługuje się tylko stereotypami i ogólnikami. Poważną trudność sprawia mu analiza tekstu źródłowego i udzielenie odpowiedzi na postawione do tekstu pytania. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są nieudolne i nie spełniają wymogów kompozycyjnych i językowych. Zeszyt przedmiotowy prowadzi bardzo niesystematycznie, posiada duże luki w materiale lekcyjnym i zadaniach domowych. Nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowych umiejętności przedmiotowych. Na lekcjach jest bierny i nie angażuje się w proces nauczania. Pomimo działań wspomagających ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Ocena dopuszczająca – poziom wymagań koniecznych:

Uczeń ma poważne braki w wiedzy i umiejętnościach przedmiotowych, ale przyswoił je w stopniu nieco poniżej wymagań programowych, z tego powodu nie jest w stanie samodzielnie rozwiązywać nawet prostych zadań o niewielkim stopniu trudności, nie jest w stanie samodzielnie pracować i aktywnie uczestniczyć w zajęciach. Spore braki wiedzy w zakresie podstawy programowej nie uniemożliwiają mu jednak dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej i nie przekraczają możliwości uzyskania podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki w szkole. Przedstawia, w czasie prezentacji ustnej lub pisemnej, mniej niż połowę wymaganej przy danym temacie wiedzy, popełniając przy tym znaczną ilość błędów. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje znajomość jedynie nielicznych zagadnień. Prezentowany przez ucznia zasób wiedzy jest dosyć chaotyczny, mało uporządkowany i rzadko uwzględniający hierarchię ważności zjawisk i procesów. Częściowo trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń, nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy wydatnej pomocy nauczyciela. Lokuje na mapie tylko miejsca ważnych, przełomowych wydarzeń. W znikomy sposób wyjaśnia związki i relacje między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Formułuje bardzo ograniczone wnioski, w dodatku z błędami i bez odpowiedniego uzasadnienia. Zna przyczyny i skutki jedynie wybranych wydarzeń, najczęściej tych, które miały przełomowe znaczenie dla dziejów ludzkości. Wypowiedź ucznia jest nieuporządkowana, niepełna i w ponad połowie błędna, a wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy językowe i ortograficzne. Podejmowana przez ucznia na lekcjach analiza tekstów źródłowych jest najczęściej niepełna, błędna i mało uporządkowana. Dodatkowo uczeń posiada duże braki w zeszycie przedmiotowym, tak w notatkach z lekcji, jak i braki prac domowych. Prace domowe ucznia są często niestaranne i nieprzemyślane. Uczeń sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy. Jedynie przy aktywnej i częstej pomocy nauczyciela rozwiązuje problemy typowe o niewielkim stopniu trudności.

**Ocena dostateczna – poziom wymagań podstawowych:
(Zostały spełnione kryteria oceny dopuszczającej)**

Uczeń opanował wiadomości podstawowe ujęte w planie wynikowym na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej. Dysponuje niepełną wiedzą określoną programem nauczania, ale nie uniemożliwia mu to dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej. Opanował najważniejsze wiadomości i umiejętności, ale zapamiętywanie treści dominuje u niego nad ich rozumieniem. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje około połowy wymaganych zagadnień. W czasie wypowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy w większości uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując hierarchię ważności rozpatrywanych faktów i zjawisk oraz porządek chronologiczny. Przedstawia, w czasie prezentacji swej wiedzy, około połowy wymaganej przy temacie faktografii, nie popełniając przy tym znacznej ilości błędów. Trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń. Nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy pomocy nauczyciela. Ma dość dobrą orientację na mapie, ale samodzielnie lokuje na mapie jedynie miejsca ważnych wydarzeń. W ograniczonym stopniu prezentuje relacje i związki między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Dostrzega, w wąskim zakresie, zależności i związki przyczynowo- skutkowe pomiędzy zjawiskami z historii powszechnej i historii Polski. Posługuje się poprawnie terminologią historyczną i faktografią mieszczącą się w minimum programowym określonym ustawą. Formułuje samodzielnie mało uporządkowane wnioski, chociaż w większości poprawne, ale często bez odpowiedniego uzasadnienia. Analiza tekstów źródłowych jest u niego pełna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie, wykonywana samodzielnie i zawiera jedynie nieliczne błędy rzeczowe. Wykazuje znajomość najczęściej występujących i wykorzystywanych na lekcjach źródeł – umie je rozróżnić pod względem formy i treści oraz wykorzystać jako źródło informacji historycznej z instrukcją i pod kierunkiem nauczyciela. Umiejętności przedmiotowe stosuje w sytuacjach typowych. Jego wypowiedzi ustne i pisemne rzadko są chaotyczne i zawierają nieliczne błędy językowe. Nazywa problemy o średnim stopniu trudności i stawia do nich pytania. Prace domowe często są staranne i przemyślane i w przeważającej mierze pozostają w związku z tematem zadania. W zeszycie przedmiotowym nie ma rażących braków, prowadzi go systematycznie. Jest raczej mało aktywny na zajęciach, nie angażuje się szczególnie w proces dydaktyczny na lekcjach, sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy, chyba, że jest systematycznie do tego zachęcany przez nauczyciela.

**Ocena dobra – poziom wymagań roszszerzających:
(Zostały spełnione kryteria oceny dostatecznej i dopuszczającej)**

Uczeń opanował wiadomości z zakresu podstawowego w sposób zadowalający. Ma wprawdzie niewielkie braki w zakresie wiedzy, ale udziela prawidłowych odpowiedzi naprowadzających na właściwy tok myślenia i poprawnie rozwiązuje zadania o pewnym stopniu trudności i wymagające opanowania umiejętności przewidzianych programem. Prawidłowo rozumuje, dostrzega podobieństwa i różnice. W czasie odpowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując niemal całkowicie hierarchię ważności danych faktów, zjawisk i procesów oraz porządek chronologiczny. Wyodrębnia najważniejsze zagadnienia w obrębie poszczególnych tematów i czyni to niemal bezbłędnie. Potrafi samodzielnie i precyzyjnie określić ramy czasowo - przestrzenne danego zagadnienia czy zjawiska, lokalizując je w czasie i przestrzeni historycznej. Przedstawia zdecydowaną większość wymaganej faktografii, bez poważniejszych błędów. Poprawnie stosuje większość pojęć i terminologii przedmiotowej wymaganej przy danych tematach, pomijając jedynie jednostkowe pojęcia. Dostrzega i opisuje poprawnie zależności i związki przyczynowo – skutkowe między różnymi faktami, zjawiskami i procesami historycznymi, również pomiędzy zjawiskami z zakresu historii powszechnej i historii Polski. Formułuje, z nielicznymi błędami, prawidłowe wnioski częściowe i ogólne. Jego ocena wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych nie budzi większych zastrzeżeń, ale częściowo jest stereotypowa i emocjonalna. Podejmowana przez ucznia i wykonywana samodzielnie analiza tekstów źródłowych zawiera jedynie nieliczne jednostkowe błędy rzeczowe, jest w większości kompletna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie. Czytanie różnego rodzaju tekstów źródłowych ze zrozumieniem, pod kątem sformułowanych do tekstu pytań, nie stwarza uczniowi większego problemu- dokonuje właściwej selekcji informacji. Typowe zadania teoretyczne i praktyczne rozwiązuje całkowicie samodzielnie. Nabycie umiejętności przedmiotowe potrafi stosować w sytuacjach problemowych. Rozumie związki przyczynowo – skutkowe występujące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym. Wiadomości nie tylko zapamiętuje, ale też je rozumie. Wiedzę czerpie nie tylko z podręcznika, ale także z innych źródeł informacji (literatura popularnonaukowa, Internet, prasa codzienna i inne). Jego prace pisemne domowe są zawsze związane z tematem, zawierają własne przemyślenia i wnioski i nie posiadają błędów merytorycznych. Uczeń jest aktywny w klasie, chętnie zabiera głos w dyskusji, zgodnie współpracuje w grupie. Ma starannie i systematycznie prowadzony zeszyt przedmiotowy.

**Ocena bardzo dobra – poziom wymagań dopełniających:
(Zostały spełnione kryteria dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)**

Uczeń w pełni przyswoił sobie wiadomości podstawowe i ponadpodstawowe objęte podstawą programową. Właściwie stosuje zdobyte umiejętności i wiedzę. Posługuje się odpowiednim słownictwem - używa pojęć we właściwym znaczeniu. Samodzielnie podaje odpowiedzi, ocenia fakty, procesy i zjawiska rzeczywistości społeczno-politycznej. Samodzielnie również rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne. Samodzielnie analizuje teksty źródłowe dokonując prawidłowej interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych i oceniając ich wiarygodność i przydatność. Potrafi integrować wiedzę z różnych źródeł informacji historycznej w czasie swoich wypowiedzi ustnych i pisemnych. Potrafi korelować swą wiedzę historyczną z wiedzą z pokrewnych przedmiotów (język polski, wiedza o kulturze, wiedza o społeczeństwie, geografia). Ma bardzo dobrą orientację we współczesnej rzeczywistości politycznej i społeczno - gospodarczej Polski i świata. Wykazuje pełną i rzetelną znajomość poznanej faktografii. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są bogate w treści, fakty, opinie i oceny, bez błędów językowych i ortograficznych i integrują wiedzę uzyskaną z różnych źródeł informacji historycznej. Podejmuje próby twórczego rozwijania własnych uzdolnień. Samodzielnie i poprawnie interpretuje dane statystyczne, wykresy i mapy. Samodzielnie wyciąga wnioski, formułuje problemy i pytania. Prezentuje na forum klasy własne sądy i opinie uzasadniając je za pomocą trafnych argumentów w toku dyskusji. Jest bardzo aktywny na lekcjach, organizuje pracę w grupie. Starannie wykonuje zadania domowe i dodatkowe zadania wykraczające poza podstawowe wymagania programowe (Np. gromadzi materiał regionalny, opracowuje referaty, biogramy, przygotowuje gazetki ścienne). Chętnie angażuje się w różnego rodzaju konkursy przedmiotowe. Posiada wzorowo prowadzony zeszyt przedmiotowy.

**Ocena celująca – poziom wymagań wykraczających:
(Zostały spełnione kryteria oceny bardzo dobrej, dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)**

Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę bdb i w pełnym stopniu opanował wymagania określone w planie wynikowym, posiada także wiedzę wykraczającą wyraźnie poza podstawy programowe. Jego zasób wiedzy i umiejętności świadczy o wyraźnych i sprecyzowanych uzdolnieniach humanistycznych. Systematycznie pracuje nad pogłębianiem wiedzy historycznej i rozwijaniem własnych uzdolnień i zainteresowań - samodzielnie, poprzez lekturę pozycji popularnonaukowych, zdobywa dalszą wiedzę. Czynnie uczestniczy w lekcjach, prezentuje dociekliwość podczas rozwiązywania problemów historycznych, formułując własne sądy i opinie na podstawie znacznej wiedzy faktograficznej, a także w oparciu o odpowiednie teksty źródłowe i lekturę dla uzasadnienia swej wypowiedzi. Dokonuje pełnej oceny zjawisk, procesów i faktów w oparciu o szeroki zasób informacji zdobytych także ze źródeł pozapodręcznikowych (informacje wykraczające poza zakres podręcznika nie są konieczne). Umiejętnie wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów – historii czy geografii. Biegle rozwiązuje podane do przemyślenia problemy teoretyczne i praktyczne. Proponuje własne, niekonwencjonalne i nietypowe rozwiązania. Starannie wykonuje dodatkowe zadania – referaty, biogramy, odczyty, gazetki ściennie, artykuły. Współpracuje z nauczycielem w przygotowywaniu zajęć opartych na twórczym rozwiązywaniu problemów. Samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia. Wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy. Uczestniczy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych i osiąga w nich znaczące sukcesy.

V. ZASADY INFORMOWANIA O WYMAGANIACH EDUKACYJNYCH I POSTĘPACH UCZNIÓW W NAUCE PRZEDMIOTU:

1. Wszystkie oceny są jawne i podawane na bieżąco.
2. Prace pisemne otrzymuje uczeń do wglądu na lekcji, a rodzice w kontaktach indywidualnych i na zebraniach klasowych.
3. Sprawdziany są przechowywane przez nauczyciela do czasu wystawienia oceny semestralnej lub końcowej.
4. Ocena jest wyrażona stopniem szkolnym w skali od 1 do 6.
5. Uczeń mający kłopoty z opanowaniem materiału nauczania może zwrócić się o pomoc do nauczyciela i jeżeli jest to pożądane, wspólnie ustalają program wspomagający.
6. Na miesiąc przed planowaną klasyfikacją (posiedzeniem Rady pedagogicznej klasyfikacyjnej) uczeń jest informowany o grożącej mu ocenie niedostatecznej na koniec semestru lub całego roku szkolnego.
7. Aby uzyskać promocję do następnej klasy uczeń obowiązany jest zaliczyć pozytywnie materiał nauczania z pierwszego semestru, jeśli za pierwszy semestr uzyskał ocenę niedostateczną. Zaliczenie odbywa się w formie ustalonej przez nauczyciela najpóźniej do końca marca.

Zasady oceniania z zakresu historii oraz edukacji obywatelskiej
w Liceum Ogólnokształcącym – Klasa I
(Zasady oceniania uwzględniają nauczanie stacjonarne, hybrydowe i zdalne)

I. ZASADY OGÓLNE:

1. Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania oraz przedstawia uczniom zasady przedmiotowego systemu oceniania.
2. Nauczyciel informuje uczniów i rodziców o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
3. Oceny są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.
4. Sprawdzone i ocenione prace kontrolne uczeń (jak i jego rodzic w razie życzenia) otrzymuje do wglądu na zasadach określonych przez nauczyciela.
5. Oceny klasyfikacyjne ustala się w terminach i skali określonej w Statucie Szkoły.
6. Na ocenę semestralną i roczną z historii składa się wiedza merytoryczna, posługiwanie się terminologią właściwą przedmiotowi, umiejętność uzasadniania, argumentowania, sposób rozwiązywania problemów, kreatywność, umiejętność komunikowania, jasność, precyzyjność wypowiedzi i wykorzystywanie wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych.

II. ZASADY OCENIANIA BIEŻĄCEGO:

1. Prace pisemne:

- zadania domowe w formie dłuższej wypowiedzi – referatu, opisu, notatki, wypracowania, albo w formie odpowiedzi na postawione pytania;
- brak zgłoszenia na początku lekcji nieodrobionej pracy domowej skutkuje oceną niedostateczną wpisaną do dziennika;
- wyznaczone przez nauczyciela prace podlegają ocenie;
- przy ocenie pisemnej pracy domowej uwzględnia się: zgodność z tematem pracy, poprawność merytoryczną, zawartość rzeczową, wkład pracy ucznia, kreatywność, spójność językową oraz poprawność ortograficzną.

2. Kartkówki:

- przez kartkówkę należy rozumieć pisemną formę sprawdzenia wiadomości trwającą nie dłużej niż 15 minut i obejmującą materiał z trzech ostatnich lekcji najczęściej pod postacią testu wyboru, pytań zamkniętych albo otwartych;

- kartkówka może obejmować również materiał będący przedmiotem pracy domowej oraz materiał będący tematem lekcji bieżącej (uczeń może wówczas korzystać z własnych notatek sporządzonych na lekcji po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem);
- kartkówki nie są przez nauczyciela zapowiadane wcześniej i zastępują odpowiedzi ustne uczniów;
- zgłoszenie nieprzygotowania do lekcji zwalnia ucznia z pisanja kartkówki;
- ocena uzyskana z kartkówki nie podlega poprawie.

3. Sprawdziany:

- sprawdziany przeprowadza się po zrealizowaniu każdego działu programowego i obejmują one większą partię materiału składającą się na cały zakres danego działu programowego;
- sprawdzian powinien być zapowiedziany, co najmniej jeden tydzień przed terminem jego przeprowadzenia;
- uczeń powinien być zapoznany z kryteriami stosowanymi przy ocenie danego sprawdzianu;
- w przypadku nieobecności na pisemnym sprawdzianie (bez względu na przyczyny nieobecności), uczeń ma obowiązek poddać się tej formie sprawdzania osiągnięć w określonym przez Statut Szkoły terminie, niepoddanie się tej formie sprawdzania osiągnięć jest równoznaczne z wystawieniem oceny niedostatecznej;
- w przypadku nieobecności nauczyciela w dniu zapowiedzianego sprawdzianu lub uzasadnionej nieobecności klasy, termin zostanie uzgodniony ponownie, ale nie obowiązuje wtedy konieczność tygodniowego wyprzedzenia;
- prace pisemne (w tym kartkówki i sprawdziany) są punktowane zgodnie ze szczegółowymi zasadami wewnątrzszkolnego oceniania uczniów;
- ocenę semestralną i końcową nauczyciel wystawia na podstawie ocen częściowych uzyskanych przez ucznia, lecz nie jest to średnia ważona lub arytmetyczna z ocen.
- przeliczanie punktów na stopnie szkolne odbywa się według następującej skali procentowej w stosunku do ilości wszystkich, możliwych do uzyskania punktów:

ocena - skala 1 – 6

niedostateczny 0 – 44 %

dopuszczający 45 – 54 %

dostateczny 55 – 74 %

dobry 75 – 85 %

bardzo dobry 86 – 95 %

celujący 96 – 100 %

- uczeń, który otrzymał ze sprawdzianu ocenę niedostateczną ma prawo do jej poprawy, zgodnie z przepisami obowiązującymi w szkole.

4. Wypowiedź ustna:

- w odpowiedzi ustnej ucznia ocenie podlega: zawartość merytoryczna wypowiedzi, w tym posługiwanie się terminologią przedmiotową, kompozycja logiczna i spójność rozwiązania, umiejętność uzasadniania, argumentowania, formułowania myśli, wyrażania sądów i opinii, jasność i precyzyjność wypowiedzi, poprawność językowa;

- wypowiedź ustna ucznia na lekcji dotyczy zawsze materiału programowego z trzech ostatnich lekcji bieżących;

- ocena z odpowiedzi ustnej ucznia nie podlega poprawie.

5. Aktywność ucznia na lekcji:

- uczeń ma obowiązek aktywnie uczestniczyć w lekcjach i angażować się we wszelkie czynności edukacyjne podejmowane na zajęciach przedmiotowych;

- brak jakiegokolwiek pracy ucznia na lekcji, pomimo kontroli i zwracania uwagi przez nauczyciela oraz niewykonanie żadnego ćwiczenia i zadania może skutkować oceną niedostateczną wpisaną na danej lekcji do dziennika.

6. Nieprzygotowanie do lekcji:

- uczeń ma prawo do zgłoszenia nieprzygotowania raz w semestrze, jeśli zajęcia obejmują jedną godzinę w tygodniu, lub dwa razy w semestrze, jeśli zajęcia odbywają się w wymiarze dwóch i więcej godzin lekcyjnych w tygodniu;

- zgłoszenie nieprzygotowania obejmuje nie tylko brak opanowania wiadomości z ostatnich trzech lekcji, ale również brak zadania domowego (bez względu na jego formę, to znaczy w formie pisemnej lub prezentacji ustnej) oraz brak wymaganych pomocy naukowych (podręcznik, zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń, lub inne wymagane na dane zajęcia pomoce - na przykład mapy, artykuły prasowe i inne);

- nieprzygotowanie do lekcji należy zgłaszać na początku zajęć lekcyjnych, tuż po przerwie i przywitaniu się nauczyciela z klasą – nie jest wymagane wtedy podanie przyczyny nieprzygotowania;

- w przypadku, kiedy uczeń nie jest przygotowany do zajęć, a nie zgłosił tego faktu, otrzymuje ocenę niedostateczną z wpisem do dziennika;

- w przypadkach uzasadnionych, na przykład długiej choroby, potwierdzonej zwolnieniem lekarskim na piśmie, uczeń zgłasza brak przygotowania do lekcji i wówczas nie

odnotowuje się tego nieprzygotowania. W takich wypadkach uczeń ma jednak obowiązek uzupełnić braki wiedzy i notatki w zeszycie w możliwie szybkim czasie.

7. Zeszyt przedmiotowy:

- uczeń ma obowiązek posiadania zeszytu przedmiotowego na każdej lekcji historii i prowadzenia go systematycznie, zeszyt może podlegać ocenie;
- przy ocenie zeszytu przedmiotowego uwzględnia się: kompletność, systematyczność i czytelność prowadzenia notatek, estetykę zeszytu, poprawność wykonania tabel, rysunków, wykresów, poprawność językową i ortograficzną.
- nauczyciel może dokonać kontroli zeszytu przedmiotowego ucznia w każdym czasie, a nieusprawiedliwiony brak zeszytu na zajęciach lub stwierdzone rażące braki w zeszycie skutkują oceną niedostateczną z wpisem do dziennika.

III. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE:

Ocena niedostateczna - poniżej wymagań koniecznych:

Uczeń nie opanował wiedzy i umiejętności w stopniu koniecznym, pozwalającym na kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia i nie jest w stanie kontynuować nauki w klasie programowo wyższej.

Nie rozumie podstawowych wiadomości, ujętych w planie wynikowym, myli je i zniekształca. Nie jest w stanie nawet przy wydatnej pomocy nauczyciela rozwiązać problemu o elementarnym stopniu trudności. Nie opanował koniecznej, prostej terminologii. Nie opanował najważniejszych dat, pojęć, wydarzeń, nazwisk i innych podstawowych faktów. Myli elementarne fakty i zjawiska. Nie potrafi poprawnie lokalizować w czasie (na osi czasu) i przestrzeni historycznej (na mapie ściennej lub w atlasie) wydarzeń i procesów historycznych. Ma poważne trudności w samodzielnym posługiwaniu się podstawowymi źródłami informacji historycznej. Nie zna przyczyn ani skutków wydarzeń omawianych zjawisk. Jest świadomy istnienia związków teraźniejszości z przeszłością, ale nie potrafi ich sensownie wytłumaczyć. W trakcie wypowiedzi ustnej lub pisemnej przedstawia jedynie nieliczne fakty dotyczące tematu, w tym wiele z błędami i bez zachowania porządku chronologicznego i hierarchii ważności. W niewielkim stopniu i z błędami określa ramy czasowo-przestrzenne poszczególnych tematów. W większości błędnie prezentuje związki i zależności pomiędzy opisywanymi faktami i zjawiskami. Posługuje się bardzo nielicznymi, najbardziej podstawowymi terminami historycznymi, często błędnie. Formułuje nieliczne i niepoprawne wnioski. Dokonując oceny opisywanych wydarzeń i zjawisk posługuje się tylko stereotypami i ogólnikami. Poważną trudność sprawia mu analiza tekstu źródłowego i

udzielenie odpowiedzi na postawione do tekstu pytania. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są nieudolne i nie spełniają wymogów kompozycyjnych i językowych. Zeszyt przedmiotowy prowadzi bardzo niesystematycznie, posiada duże luki w materiale lekcyjnym i zadaniach domowych. Nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowych umiejętności przedmiotowych. Na lekcjach jest bierny i nie angażuje się w proces nauczania. Pomimo działań wspomagających ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Ocena dopuszczająca – poziom wymagań koniecznych:

Uczeń ma poważne braki w wiedzy i umiejętnościach przedmiotowych, ale przyswoił je w stopniu nieco poniżej wymagań programowych, z tego powodu nie jest w stanie samodzielnie rozwiązywać nawet prostych zadań o niewielkim stopniu trudności, nie jest w stanie samodzielnie pracować i aktywnie uczestniczyć w zajęciach. Spore braki wiedzy w zakresie podstawy programowej nie uniemożliwiają mu jednak dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej i nie przekraczają możliwości uzyskania podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki w szkole. Przedstawia, w czasie prezentacji ustnej lub pisemnej, mniej niż połowę wymaganej przy danym temacie wiedzy, popełniając przy tym znaczną ilość błędów. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje znajomość jedynie nielicznych zagadnień. Prezentowany przez ucznia zasób wiedzy jest dosyć chaotyczny, mało uporządkowany i rzadko uwzględniający hierarchię ważności zjawisk i procesów. Częściowo trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń, nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy wydatnej pomocy nauczyciela. Lokuje na mapie tylko miejsca ważnych, przełomowych wydarzeń. W znikomy sposób wyjaśnia związki i relacje między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Formułuje bardzo ograniczone wnioski, w dodatku z błędami i bez odpowiedniego uzasadnienia. Zna przyczyny i skutki jedynie wybranych wydarzeń, najczęściej tych, które miały przełomowe znaczenie dla dziejów ludzkości. Wypowiedź ucznia jest nieuporządkowana, niepełna i w ponad połowie błędna, a wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy językowe i ortograficzne. Podejmowana przez ucznia na lekcjach analiza tekstów źródłowych jest najczęściej niepełna, błędna i mało uporządkowana. Dodatkowo uczeń posiada duże braki w zeszycie przedmiotowym, tak w notatkach z lekcji, jak i braki prac domowych. Prace domowe ucznia są często niestaranne

i nieprzemyślane. Uczeń sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy. Jedynie przy aktywnej i częstej pomocy nauczyciela rozwiązuje problemy typowe o niewielkim stopniu trudności.

Ocena dostateczna – poziom wymagań podstawowych:

(Zostały spełnione kryteria oceny dopuszczającej)

Uczeń opanował wiadomości podstawowe ujęte w planie wynikowym na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej. Dysponuje niepełną wiedzą określoną programem nauczania, ale nie uniemożliwia mu to dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej. Opanował najważniejsze wiadomości i umiejętności, ale zapamiętywanie treści dominuje u niego nad ich rozumieniem. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje około połowy wymaganych zagadnień. W czasie wypowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy w większości uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując hierarchię ważności rozpatrywanych faktów i zjawisk oraz porządek chronologiczny. Przedstawia, w czasie prezentacji swej wiedzy, około połowy wymaganej przy temacie faktografii, nie popełniając przy tym znacznej ilości błędów. Trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń. Nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy pomocy nauczyciela. Ma dosyć dobrą orientację na mapie, ale samodzielnie lokuje na mapie jedynie miejsca ważnych wydarzeń. W ograniczonym stopniu prezentuje relacje i związki między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Dostrzega, w wąskim zakresie, zależności i związki przyczynowo- skutkowe pomiędzy zjawiskami z historii powszechnej i historii Polski. Posługuje się poprawnie terminologią historyczną i faktografią mieszczącą się w minimum programowym określonym ustawą. Formułuje samodzielnie mało uporządkowane wnioski, chociaż w większości poprawne, ale często bez odpowiedniego uzasadnienia. Analiza tekstów źródłowych jest u niego pełna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie, wykonywana samodzielnie i zawiera jedynie nieliczne błędy rzeczowe. Wykazuje znajomość najczęściej występujących i wykorzystywanych na lekcjach źródeł – umie je rozróżnić pod względem formy i treści oraz wykorzystać jako źródło informacji historycznej z instrukcją i pod kierunkiem nauczyciela. Umiejętności przedmiotowe stosuje w sytuacjach typowych. Jego wypowiedzi ustne i pisemne rzadko są chaotyczne i zawierają nieliczne błędy językowe. Nazywa problemy o średnim stopniu trudności i stawia do nich pytania. Prace domowe często są staranne i przemyślane i w przeważającej mierze pozostają

w związku z tematem zadania. W zeszycie przedmiotowym nie ma rażących braków, prowadzi go systematycznie. Jest raczej mało aktywny na zajęciach, nie angażuje się szczególnie w proces dydaktyczny na lekcjach, sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy, chyba, że jest systematycznie do tego zachęcany przez nauczyciela.

Ocena dobra – poziom wymagań rozszerzających:

(Zostały spełnione kryteria oceny dostatecznej i dopuszczającej)

Uczeń opanował wiadomości z zakresu podstawowego w sposób zadowalający. Ma wprawdzie niewielkie braki w zakresie wiedzy, ale udziela prawidłowych odpowiedzi naprowadzających na właściwy tok myślenia i poprawnie rozwiązuje zadania o pewnym stopniu trudności i wymagające opanowania umiejętności przewidzianych programem. Prawidłowo rozumuje, dostrzega podobieństwa i różnice. W czasie odpowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując niemal całkowicie hierarchię ważności danych faktów, zjawisk i procesów oraz porządek chronologiczny. Wyodrębnia najważniejsze zagadnienia w obrębie poszczególnych tematów i czyni to niemal bezbłędnie. Potrafi samodzielnie i precyzyjnie określić ramy czasowo - przestrzenne danego zagadnienia czy zjawiska, lokalizując je w czasie i przestrzeni historycznej. Przedstawia zdecydowaną większość wymaganej faktografii, bez poważniejszych błędów. Poprawnie stosuje większość pojęć i terminologii przedmiotowej wymaganej przy danych tematach, pomijając jedynie jednostkowe pojęcia. Dostrzega i opisuje poprawnie zależności i związki przyczynowo – skutkowe między różnymi faktami, zjawiskami i procesami historycznymi, również pomiędzy zjawiskami z zakresu historii powszechnej i historii Polski. Formułuje, z nielicznymi błędami, prawidłowe wnioski częściowe i ogólne. Jego ocena wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych nie budzi większych zastrzeżeń, ale częściowo jest stereotypowa i emocjonalna. Podejmowana przez ucznia i wykonywana samodzielnie analiza tekstów źródłowych zawiera jedynie nieliczne jednostkowe błędy rzeczowe, jest w większości kompletna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie. Czytanie różnego rodzaju tekstów źródłowych ze zrozumieniem, pod kątem sformułowanych do tekstu pytań, nie stwarza uczniowi większego problemu- dokonuje właściwej selekcji informacji. Typowe zadania teoretyczne i praktyczne rozwiązuje całkowicie samodzielnie. Nabyte umiejętności przedmiotowe potrafi stosować w sytuacjach problemowych. Rozumie związki przyczynowo – skutkowe występujące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym. Wiadomości nie tylko zapamiętuje, ale też je rozumie. Wiedzę czerpie nie tylko z podręcznika, ale także z innych źródeł informacji

(literatura popularnonaukowa, Internet, prasa codzienna i inne). Jego prace pisemne domowe są zawsze związane z tematem, zawierają własne przemyślenia i wnioski i nie posiadają błędów merytorycznych. Uczeń jest aktywny w klasie, chętnie zabiera głos w dyskusji, zgodnie współpracuje w grupie. Ma starannie i systematycznie prowadzony zeszyt przedmiotowy.

Ocena bardzo dobra – poziom wymagań dopełniających:

(Zostały spełnione kryteria dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)

Uczeń w pełni przyswoił sobie wiadomości podstawowe i ponadpodstawowe objęte podstawą programową. Właściwie stosuje zdobyte umiejętności i wiedzę. Posługuje się odpowiednim słownictwem - używa pojęć we właściwym znaczeniu. Samodzielnie podaje odpowiedzi, ocenia fakty, procesy i zjawiska rzeczywistości społeczno- politycznej. Samodzielnie również rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne. Samodzielnie analizuje teksty źródłowe dokonując prawidłowej interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych i oceniając ich wiarygodność i przydatność. Potrafi integrować wiedzę z różnych źródeł informacji historycznej w czasie swoich wypowiedzi ustnych i pisemnych. Potrafi korelować swą wiedzę historyczną z wiedzą z pokrewnych przedmiotów (język polski, wiedza o kulturze, wiedza o społeczeństwie, geografia). Ma bardzo dobrą orientację we współczesnej rzeczywistości politycznej i społeczno - gospodarczej Polski i świata. Wykazuje pełną i rzetelną znajomość poznanej faktografii. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są bogate w treści, fakty, opinie i oceny, bez błędów językowych i ortograficznych i integrują wiedzę uzyskaną z różnych źródeł informacji historycznej. Podejmuje próby twórczego rozwijania własnych uzdolnień. Samodzielnie i poprawnie interpretuje dane statystyczne, wykresy i mapy. Samodzielnie wyciąga wnioski, formułuje problemy i pytania. Prezentuje na forum klasy własne sądy i opinie uzasadniając je za pomocą trafnych argumentów w toku dyskusji. Jest bardzo aktywny na lekcjach, organizuje pracę w grupie. Starannie wykonuje zadania domowe i dodatkowe zadania wykraczające poza podstawowe wymagania programowe (Np. gromadzi materiał regionalny, opracowuje referaty, biogramy, przygotowuje gazetki ściennie). Chętnie angażuje się w różnego rodzaju konkursy przedmiotowe. Posiada wzorowo prowadzony zeszyt przedmiotowy.

Ocena celująca – poziom wymagań wykraczających:

(Zostały spełnione kryteria oceny bardzo dobrej, dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)

Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę bdb i w pełnym stopniu opanował wymagania określone w planie wynikowym, posiada także wiedzę wykraczającą wyraźnie poza

podstawy programowe. Jego zasób wiedzy i umiejętności świadczy o wyraźnych i sprecyzowanych uzdolnieniach humanistycznych. Systematycznie pracuje nad pogłębianiem wiedzy historycznej i rozwijaniem własnych uzdolnień i zainteresowań - samodzielnie, poprzez lekturę pozycji popularnonaukowych, zdobywa dalszą wiedzę. Czynnie uczestniczy w lekcjach, prezentuje dociekliwość podczas rozwiązywania problemów historycznych, formułując własne sądy i opinie na podstawie znacznej wiedzy faktograficznej, a także w oparciu o odpowiednie teksty źródłowe i lekturę dla uzasadnienia swej wypowiedzi. Dokonuje pełnej oceny zjawisk, procesów i faktów w oparciu o szeroki zasób informacji zdobytych także ze źródeł pozapodręcznikowych (informacje wykraczające poza zakres podręcznika nie są konieczne). Umiejętnie wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów – historii czy geografii. Biegle rozwiązuje podane do przemyślenia problemy teoretyczne i praktyczne. Proponuje własne, niekonwencjonalne i nietypowe rozwiązania. Starannie wykonuje dodatkowe zadania – referaty, biogramy, odczyty, gazetki ściennie, artykuły. Współpracuje z nauczycielem w przygotowywaniu zajęć opartych na twórczym rozwiązywaniu problemów. Samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia. Wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy. Uczestniczy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych i osiąga w nich znaczące sukcesy.

V. ZASADY INFORMOWANIA O WYMAGANIACH EDUKACYJNYCH I POSTĘPACH UCZNIÓW W NAUCE PRZEDMIOTU:

1. Wszystkie oceny są jawne i podawane na bieżąco.
2. Prace pisemne otrzymuje uczeń do wglądu na lekcji, a rodzice w kontaktach indywidualnych i na zebraniach klasowych.
3. Sprawdziany są przechowywane przez nauczyciela do czasu wystawienia oceny semestralnej lub końcowej.
4. Ocena jest wyrażona stopniem szkolnym w skali od 1 do 6.
5. Uczeń mający kłopoty z opanowaniem materiału nauczania może zwrócić się o pomoc do nauczyciela w celu ustalenia programu wspomagającego.
6. Na miesiąc przed planowaną klasyfikacją (posiedzeniem Rady pedagogicznej klasyfikacyjnej) uczeń jest informowany o grożącej mu ocenie niedostatecznej na koniec semestru lub całego roku szkolnego.
7. Aby uzyskać promocję do następnej klasy uczeń obowiązany jest zaliczyć pozytywnie materiał nauczania z pierwszego semestru, jeśli za pierwszy semestr uzyskał ocenę

niedostateczną. Zaliczenie odbywa się w formie ustalonej przez nauczyciela najpóźniej do końca marca.